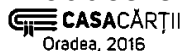

Pe această temelie
Seria Cronicile întoarcerii din exil 3

Pe această temelie

LYNN AUSTIN

Traducere de Mariana Wilson

Copyright e 2015 Lynn Austin

Cartea a fost publicată în limba engleză cu titlul *On This Foundation*, la Bethany House Publishers, un imprint al Baker Publishing Group, Grand Rapids, Michigan, 49516, SUA.

Toate drepturile rezervate.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin editurii Casa Cărții. Orice reproducere sau selecție de texte din această carte este permisă doar cu aprobarea în scris a editurii Casa Cărții, Oradea.

Pe această temelie de Lynn Austin

Copyright e 2016 Casa Cărții OP 2, CP 30 410670, Oradea

Tel. /Fax: 0259 - 469 057; 0359 - 800761; 0728 - 874975 E-mail: infoecasacartii.ro www.ecasacartii.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AUSTIN, LYNN

Pe această temeliei / Lynn Austin; trad.: Mariana Wilson.

— Oradea: Casa Cărții, 2016 ISBN 978 - 606 - 732 - 048-0

I. Wilson, Mariana (trad.)

821.111 (731 - 31 = 135.1

Traducerea: Mariana Wilson Editarea: Camelia Luncan Tehnoredactarea: Vasile Gabrian Coperta: Marius Bonce

Tiparul executat la Metropolis srl, str. Nicolae Jiga

31, Oradea Tel. /Fax: 0259 - 472 640

Soțului meu, Ken, și copiilor mei.

Joshua, Vanessa, Benjamin, Maya și Snir

De aceea, așa vorbește Domnul Dumnezeu: „Iată, pun ca temelie în Sion o piatră, o piatră încercată, o piatră de preț, piatră din capul unghiului clădirii, temelie puternică; cel ce o va lua ca sprijin nu se va grăbi să fugă”. Isaia 28: 16

Cetatea din Susa, Persia

Paisprezece a lunii adar 473 î.Hr.

Mardoheu știa cum era să lupte cu moartea și să biruiască. Primise vești despre mersul bătăliei toată ziua în iatacul său din cetatea de la Susa, solii săi năpustindu-se înapoi și încolo ca albinele din stup. Îngerul morții bântuise printre ei din amurgul zilei de doisprezece a lui adar, pe tot parcursul nopții și al zilei de treisprezece. Potrivit ultimului raport, primit în timp ce soarele palid de început de primăvară asfințea în sfârșit peste ziua aceea sângeroasă, frații săi iudei ucisese cinci sute de vrăjmași în Susa. Se rugase pentru toți copiii lui Avraam risipiți prin cele 127 de provincii ale Imperiului Persan și se întreba cum se descurcaseră. Își făcea griji îndeosebi pentru cei din ținutul de dincolo de Râu, care aveau o situație atât de precară în Ierusalim. Pe tot cuprinsul vastului Imperiu Persan, vrăjmașii îi întreceau la număr și mai cu seamă la experiența ostășească. Oamenii lui Mardoheu erau negustori, țărani și cărturari, nu ostași. Cu toate acestea, știa că vor lupta vitejește pentru familiile și viețile lor. Și era limpede că Dumnezeu luptase alături de ei.

Noaptea se făcea tot mai întunecată. Ar fi trebuit să sufle în candelile sfârâinde și să plece acasă, acum că ziua de treisprezece a lui adar – și pericolul – se sfârșiseră. Dar era prea istovit după încordarea ultimelor nopți nedormite

să înfrunte mersul pe jos și treptele. Își scoase sabia pe care o purtase la el toată ziua în caz că biruiau vrăjmașii și o puse jos pe podea. Se așeză pe prichiciul ferestrei ce dădea înspre șanț și se sprijini cu spatele de perne. Fereastră deschisă părea un hău întunecat, cu luna și stelele pitite în spatele unei păduri cenușii de nori. Trase în piept aerul rece de primăvară și închise o clipă ochii să se odihnească.

Îl trezi brusc o bătaie în ușă. Instinctiv, Mardoheu întinse mâna după sabie. O scoase din teacă, dar rămase pe loc.

— Cine e?

— Nu sunt decât eu, domnia ta.

Ușa se deschise încet și în pragul ei întunecat se ivi unul dintre soldații postați dincolo de ea de o zi și jumătate.

— Iartă-mă că te deranjez, domnia ta.

— Poți să intri.

Mardoheu își relaxă umerii și puse jos arma.

— Cât e ceasul?

— A treia strajă, domnul meu.

Se frecă la ochi. Dormise pe prichiciul ferestrei mai mult decât intenționase. Noaptea trecuse deja de prima jumătate.

— Aghiotantul tău, Iacov ben Hașub, cere îngăduința să-ți vorbească. Zice că e important.

La ceasul acela din noapte trebuia să fie. Teamă îl făcu pe Mardoheu să-și alunge toropeala și să se trezească de-a binelea.

— Spune-i să intre.

Faptul că nici măcar Iacov, care fusese mâna lui dreaptă prin toate aceste încercări, nu putea să intre în iatacul său fără îngăduință, era dovada presiunii extreme

sub care se aflau. Chipul palid și ochii încadrați de cearcăne negre ai acestuia trădau epuizarea după ziua lungă, sângeroasă. Spre surprinderea lui, conduse trei băieți în odaie.

— Iartă-mă că te deranjez, domnia ta, dar... dar se pare că lupta încă nu s-a sfârșit.

Mardoheu simți furnicături pe piele.

— Cum așa? Potrivit poruncii împăratului, trebuia să se sfârșească la apusul soarelui. Ziua de treisprezece adar s-a încheiat.

— Lupta continuă, dar nu pe străzi, ci chiar aici, în cetate.

— Ce?

— Mai mulți slujbași ai domniei tale și familiile lor au fost atacați în casele lor acum un ceas.

Mardoheu se târî în picioare cu mișcări rigide.

— Nu! Nu se poate! Doar am pus străjeri peste tot!

— Mda, am pus. Dar i-am trimis acasă prea devreme - pe toți, în afară de cel de la ușa ta. Și ne-am încrezut în cine nu trebuie. Văjmașii au descoperit slăbiciuni în apărarea noastră și s-au folosit de ele să-ți atace subalternii cei mai apropiați.

Glasul adânc al lui Iacov tremura de emoție.

— Doi bărbați și familiile lor au fost căsăpiți înainte să apucăm să dăm semnalul.

— Și casa ta, ai tăi...?

— Am fost avertizat înainte să sosească asasinii. Ai mei sunt în siguranță.

— Care subalterni mi-au fost uciși? întrebă Mardoheu, îngrozindu-se de răspuns.

— Bani ben Zacai și ai lui...

— Dumnezeu al lui Avraam, îndură-Te! murmură Mardoheu.

— Și scribul tău, Hacalia, cu soția lui.

Iacov înghiți în sec, luptându-se cu jalea.

— Aceștia sunt cei trei fii ai lui Hacalia. Au scăpat cu viață, dar au văzut cum...

Nu-și isprăvi fraza.

Lui Mardoheu îi trebui o clipă să-și recapete cumpătul. Își frecă fața cu mâinile, trăgându-se de barbă. Ar fi dat orice să se trezească și să descopere că totul era doar un vis.

Iacov își drese glasul.

— A fost o răzbunare personală, domnia ta. Împotriva cârmuirii domniei tale. Asasinii au știut pe cine să atace, unde locuiesc și cum să ocolească apărarea. Au așteptat intenționat până după apusul soarelui, când credeam că lupta s-a sfârșit și ne-am întors acasă să tragem un pui de somn.

— Cotropitorii se aflau deja în cetate?

— Se pare că da, domnul meu. Toate porțile și ușile din afară sunt păzite de zile întregi.

Mardoheu gemu.

— E numai vina mea! Cum am putut fi atât de orb? Am pus la cale în amănunt apărarea alor noștri de peste tot din împărăție, dar am dat greș cu tovarășii mei cei mai apropiați din cetate!

— Niciunul nu ne-am așteptat la asta, domnia ta. Dar credem că toți ucigașii au fost prinși sau omorâți. Cei capturați în viață vor vorbi înaintea zorilor. Vom vedea cât de mare e uneltirea.

— Bag mâna în foc că sunt feciorii lui Haman și tovarășii lor, setoși de răzbunare.

Mardoheu mai păși o vreme înainte și înapoi, luptându-se cu istoveala și furia, încercând să ia o hotărâre.

— Am să-i trimit vorbă împărătesei Estera și s-o rog să vină înaintea împăratului. Cei zece feciori ai lui Haman trebuie să atârne în ștreang pentru asta. Până una-alta, ne mai trebuie o zi să-i stârpim pe vrăjmași. Estera va trebui să ceară învoire de la împărat să-i căutăm și să-i ucidem chiar azi. Îi vom găsi chiar de se ascund în fundul pământului. Treaba asta nu se încheie aici.

Străbătu încăperea până la masa lui de lucru, unde cotrobăi în lumina palidă a candeliei după peniță și pergament.

— Trimite după Hatac, eunucul împărătesei, îi zise el lui Iacov. Să-i ducă Esterei solia mea fără zăbavă. Va trebui să-și ia inima în dinți cât mai repede și să aducă nestingherită rugămintea înaintea împăratului.

— N-ar merge mai repede dacă l-ai ruga chiar domnia ta?

— Posibil. Dar Ahașveros e mai hotărât să ia măsuri dacă știe că e în pericol viața soției lui.

Mardoheu era atât de copleșit de mânie și regret, atât de furios pe sine că lăsase garda jos, încât uită cu totul de cei trei băieți până îi atrase atenția un suspin tremurător și înfundat. Își ridică privirea. Erau îmbrăcați încă în haine de noapte, cu părul negru răvășit de somn. Mezinul se ștergea la ochi, cu fața umedă de lacrimi. Toți trei afixau aceeași expresie absentă de groază și dezolare pe care o văzuse pe fața verișoarei lui mai tinere, Estera, în ziua în care rămăsese orfană și o luase de suflet. Nu fusese răspunzător de moartea părinților Esterei, dar de ai lor era. Răzbunarea fusese îndreptată împotriva lui și a slujbașilor săi.

Închise ochii și-și plecă capul, înăbușindu-și cu grijă furia înverșunată și lăsând jăraticul să mocnească o clipă înainte de a-l înlocui cu duioșia compasiunii.

Redobândindu-și stăpânirea de sine, își ridică din nou capul și se îndreptă spre copii. Bănuia că cel mai mare avea vreo șapte sau opt ani, iar micuții patru sau când, destul de mici ca să aibă încă dinții de lapte. Mardoheu se ghemui jos în fața lor.

— Cum te cheamă? îl întreabă el pe cel mai mare.

— Neemia ben Hacalia, răspunse băiatul în șoaptă.

Ochii îi erau uscați, trădând faptul că încerca să fie curajos și să nu plângă. Privirea lui o întâmpină o clipă pe a lui Mardoheu, străfulgerând apoi frenetic prin odaie de parcă s-ar fi așteptat să se repeadă în orice clipă alți asasini din spatele perdelelor sau ușilor închise.

— Și ei sunt frații tăi?

El dădu din cap.

— Efraim și Hanani.

Ultimul era un diminutiv, probabil prescurtarea de la Hanania. Pieptul îngust al mezinului tresălta de suspine tăcute. Judecând după ochii lui înroșiți, plângea de o bună bucată de vreme, îl privi pe Mardoheu cu ochii negri scăldați în lacrimi.

— Vreau la mama, zise el.

Mardoheu simți nevoia să-l ia în brațe și să-l mângâie, dar fratele mai mare, Neemia, părea atât de îngrijorat că îi era teamă să nu se năpustească asupra oricui ar fi încercat să se atingă de frații lui. Neemia îl luă de mână pe Hanani și-l trase spre el.

— Au fost de față copiii când s-a întâmplat? îl întreabă Mardoheu pe aghiotantul său. În casă cu ei?

Iacov dădu din cap.

— Ne-am ascuns când au venit ticăloșii, zise Neemia. Le-am spus lui Efraim și Hanani să stea în liniște.

— Mă bucur că ai făcut așa, fiule. Ai dat dovadă de multă înțelepciune. Ești un flăcău viteaz.

— Nu, *ava* a fost și mai viteaz. El s-a luptat cu ei.

Mardoheu se întrebă ce să spună. Să-l lase pe băiat să vorbească, să povestească cele văzute și auzite, sau să-l încurajeze să uite acest coșmar cumplit? De parcă ar fi putut uita vreodată, își înghiți nodul din gât.

— Îmi pare atât de rău pentru ce s-a întâmplat, le zise el copiilor. Tatăl vostru, Hacialia, a fost un om bun. A lucrat pentru mine aici, în cetate. Știu că nu voi putea niciodată să-i iau locul, dar promit să am grijă de voi de aici înainte. Nu vă va lipsi nimic.

În afară de părinți care să-i iubească și să-i hrănească. Ce prostie îi mai ieșise pe gură! Mardoheu căută în minte cuvinte mai potrivite care să aline și să ofere speranță, privind neputincios cum privirea lui Neemia cutreiera mai departe prin odaie ca o pasăre prinsă în capcană, căutând disperată o scăpare. Trupul lui zvelt, pus pe fugă, era atât de încordat, că Mardoheu se temea că și-ar fi ieșit din piele la prima atingere, chiar dacă aceasta era menită să-l îmbărbăteze. Cei doi frați mai mici dimpotrivă, erau vlăguți și fleșcăiți de oboseală și tulburare, gata să pice de pe picioare în orice clipă. Aveau nevoie de somn. Mardoheu se întrebă dacă vor mai putea vreodată să se odihnească cu adevărat.

— Sunteți în siguranță acum. N-am să las să vi se întâmple nimic. Și dacă aveți nevoie de ceva...

— Ne trebuie un loc de ascunzătoare, zise Neemia.

Mardoheu făcu o pauză lungă înainte să răspundă.

— Iacov și una din străjile mele vă vor duce într-un loc ferit, unde să vă odihniți nițel și...

— Vor încerca să ne ucidă și pe noi nelegiuiții aceia? întrebă Neemia.

Își continuă bizara inspecție a odăii - de la fereastră la ușă și la a doua fereastră, apoi de la capăt. Fără

încetare.

— Nelegiuiții aceia nu se vor mai întoarce. Vă dau cuvântul meu că vrăjmașii care au făcut asta vor fi găsiți și dați la moarte. Vă dau cuvântul meu. Până atunci veți rămâne în paza gărzilor. Vor rămâne cu voi cât veți dori.

— Dar *ava* îi cunoștea pe bărbații care au venit la noi. Le-a deschis ușa să-i lase înăuntru, dar ei l-au tras pe sfoară.

— Ați auzit voi toate astea? întrebă Mardoheu, iar Neemia dădu din cap.

— Doamne, îndură-Te... murmură el pe înfundate. Se întoarce spre Iacov.

— Du-i acasă la mine. Dă-le ceva de-ale gurii și pregătește-le un loc de dormit.

— Prea bine, domnul meu.

Iacov se îndreptă spre ușă, făcând semn băieților să-l urmeze, dar Neemia nu se clinti din loc. Frații lui îi urmară exemplul. Micuții se apropiară și-l apucară strâns, vizibil îngroziți. Mardoheu habar n-avea cum să-i liniștească.

— Preferați să rămâneți aici cu mine? Uitați-vă pe fereastră să vedeți ce sus suntem! Și ostașii de la ușă nu vor lăsa pe nimeni înăuntru.

Neemia dădu din cap, ochind sabia lui Mardoheu ce zăcea scoasă din teacă pe prichidul ferestrei. Se duse cu frații cuibăriți lângă el să studieze priveliștea.

— Prea bine, hotărî Mardoheu. Puteți rămâne aici. Iacov, găsește un slujitor de-al meu și spune-i să mai aducă niște pături și perne și apoi ceva de-ale gurii! Trimite apoi un sol la Hatac, slujitorul împărătesei Estera.

Mardoheu se îndreptă spre prichidul ferestrei și închise obloanele.

— Haideți, zise el, bătând cu palma în pernă. Culcați-vă aici și odihniți-vă.

Neemia îl ajută pe Hanani să urce pe bancă și cei doi băieței se culcară imediat în poziție ghemuită. Mardoheu nu fu surprins când Neemia rămase așezat, cu ochii deschiși și alerti. Picioarele i se bălăbăneau fără să atingă podeaua.

Aerul rece al nopții se strecura în odaie chiar și cu obloanele trase, iar Mardoheu își dădu jos mantaua să-i acopere cu ea pe copii. Așteptând să vină slujitorii, digeră pe îndelete vestea cumplită.

Își dezamăgise oamenii cei mai de încredere. Doi dintre ei își pierduseră viața din pricina lipsei lui de precauție. Ei și familiile lor. Ce naivitate să creadă că vrăjmașii își vor sfârși răzbunarea sângeroasă într-o singură zi! Ce nebunie să-și închipuie că poporul va fi ferit de primejdie după numai o noapte și o zi de luptă! Pe parcursul întregii sale istorii, poporul lui Dumnezeu avusese întotdeauna inamici dornici să-l șteargă de pe fața pământului ca Haman. Oare vor avea parte vreodată fiii lui Avraam de pace și odihnă?

Mardoheu oftă. Nu. Nu vor avea parte de odihnă decât atunci când va veni în sfârșit Mesia cel făgăduit și-i va elibera.

Partea întâi

Și-a pus de gând Domnul să dărâme zidurile ficei Sionului; a întins sfoara de măsurat, și nu și-a tras mâna până nu le-a nimicit.

A cufundat în jale întăritura și zidurile, care nu mai sunt, toate, decât niște dărâmături triste.

Porțile îi sunt cufundate în pământ; i-a nimicit și rupt zăvoarele.

Plângerile lui Ieremia 2: 8 - 9 a
Capitolul 1

*ti **

Susa, Persia

Decembrie, douăzeci de ani mai târziu

Neemia coborî treptele spiralate până în bucătăria palatului și se opri în cadrul arcuit al ușii să savureze dogoarea focurilor arzătoare din vatră și a cuptoarelor uriașe. Îl întâmpinara aroma cărnii fripte și a pâinii proaspete. Îi plăcea această parte a slujbei sale, mai ales în zilele de iarnă timpurie ca aceasta, când le era greu să încălzească odăile cavernoase de sus de la palat. Privi bucătarii asudați cu fețe roșii și tinerii spălători de vase ce forfoteau prin jur, tăind legume, jupuind o capră și jumulind păsări de apă. Poate ei ar fi dat orice să lucreze într-o încăpere mai răcoroasă.

Nimeni nu-și ridică privirea când intră în uriașa zonă de lucru, destul de încăpătoare să găzduiască pregătitul mâncării pentru împărat și miile de oaspeți ai acestuia. Ca paharnic de încredere al împăratului, Neemia inspecta zilnic bucătăriile și magaziile palatului, asigurându-se că nimeni și nimic care ar putea prezenta un pericol pentru Artaxerxe nu trecea de ușile de predare de mărfuri în bucătărie și nu urca pe scările de piatră în sala de ospăț a acestuia.

Prin ferestrele înguste deschise, Neemia auzi hârâitul unor roți de lemn și pașii greoi ai boilor de la un car de predare de mărfuri ce se apropia. Sosise încărcătura de vin așteptată. Străbătu zona de lucru înnegrită de fum și descuie uriașe de uși, apoi le deschise, lăsând înăuntru un val de aer rece și un vârtej de frunze uscate. O căruță plină cu ulcioare de lut, căptușită cu paie, trase în față. Neemia își scoase sabia din teacă, pregătindu-se să străpungă paiele pentru a vedea dacă nu se ascunde prin ele vreun călător.

— Bună dimineața, Saul, îi spuse el cărăușului ce

mâna perechea de boi prinși la jug. Căraușul priponi frânghia de un stâlp și se întoarse. Nu era Saul. Era un necunoscut. Neemia se încordă.

— Cine ești? Ce cauți aici?

Sunt Șelah ben Hobia. Aduc marfă în locul lui Saul.

— Nici pomeneală, nu fără să te sfătuiești cu mine mai întâi! De ce nu mi s-a spus nimic? Cine ți-a dat drumul pe poartă? Cine e răspunzător pentru asta?

— I-am spus că nu va fi nicio problemă, se auzi un glas din spatele lui Neemia.

Se întoarse și dădu cu ochii de Ioed, logofătul de la palat care ținea socoteala mărfurilor și plăților.

— Șelah mi-e prieten și...

Cu sabia încă în mâna dreaptă, Neemia îl apucă cu stânga de tunică pe logofăt. Îl smuci spre el până când fețele li se opriră la doar câțiva centimetri.

— Nimeni nu pune piciorul aici în cetate fără îngăduința mea, ai înțeles? Nimeni! *Afară*, amândoi! Și să nu vă mai prind pe-aici!

Îi dădu drumul lui Ioed, făcându-i vânt afară pe ușa deschisă.

— Dar... d-domnia ta... bolborosi acesta. Îl cunosc pe Șelah din copilărie. Bag mâna în foc pentru el...

— Nu mă îndoiesc. Dar și împăratul Ahașveroș l-a cunoscut pe bărbatul care a intrat la el în iatac și i-a pus capăt zilelor. Era un curtean de-al lui.

Furia de pe-acum familiară clocotea în pieptul lui Neemia, care se pomeni într-o clipă din nou la el în odaie în noaptea când tatăl său deschisese ușa unui cunoscut și își pierduse viața, îi dădu din nou brânci logofătului, împingându-l în spate și făcându-l să se poticnească de unul dintre boi.

— Moștenitorul împăratului Ahașveroș nu-și poate

permite să se încreadă în nimeni, zise el. Fiecare praz, fiecare bob de linte și burduf cu vin trebuie verificat cu grijă de mine și de slujbașii mei înainte să pătrundă în palat – și la fel orice bărbat responsabil de mărfuri, gătit sau servit. Numai așa ne putem asigura că suveranul nostru, împăratul Artaxerxe, rămâne teafăr și în siguranță.

— Te rog, domnul meu... Voi avea grijă să nu se mai întâmple...

— Chiar așa, Ioed. Nu se va mai întâmpla. Străjerii îi strigă pe gardienii împăratului, care așteptau la posturi în bucătărie.

— Duceți-i pe acești bărbați peste pod și dați-i afară din cetate!

— Și încărcătura cu vin, domnia ta? întrebă un străjer.

— Trimiteți-o înapoi. Spuneți-le ca data viitoare să mă înștiințeze când se schimbă cărăușul.

Se întoarse înăuntru, trântind și încuind ușa în urma lui. În bucătărie încetase orice urmă de activitate, de parcă vijelia i-ar fi înghețat pe toți la locurile lor. Văzu doi tineri, ajutoare de bucătar, făcând schimb de priviri, de parcă l-ar fi socotit un tiran necruțător. Nu lucrau de prea mult timp la bucătărie și, deși Neemia și echipa lui de paharnici și pază le cercetaseră riguros trecutul, acești nou-veniți aveau să pară mereu îndoielnici până nu-și dovedeau vrednicia. Se duse la masa unde jumuleau două orătânii, cu penele lipite de mâini și presărate pe masă ca niște fulgi de nea.

— Credeți că iau măsuri exagerate? Că sunt prea prudent?

— Nu, domnia ta.

Flăcăii clătinară din cap, dar schimbul de priviri de dinainte spunea cu totul altceva.

— Ascultați-mă cu toții! strigă el, adresându-se tuturor slujitorilor de la bucătărie. În câteva luni sosesc ispravnicii împăratului din toate satrapiile și ținuturile împărăției și va începe sezonul anual de ospete. Acest eveniment de o lună ar putea deveni ușor un coșmar în ce privește siguranța dacă nu suntem atenți. Curtea persană are un trecut presărat cu intrigi, lupte pentru putere și asasinări. O mică scăpare, ca o încărcătură adusă de un căraș necunoscut, și viața împăratului Artaxerxe ar putea fi în pericol!

Și, ca paharnic, și-ar fi pierdut-o și el pe a lui.

Îi săgetă cu privirea pe bucătari, ajutoare de bucătari și spălători de vase până se convinse din atitudinea lor docilă că înțelegeau gravitatea abaterii din ziua aceea.

— Atunci înapoi la treabă! împăratul așteaptă să i se ducă masa la timp.

Neemia rămase la post în bucătărie toată dimineța, supraveghind slujbașii în timp ce făcea ultimele pregătiri pentru prânz. Când împăratul Artaxerxe ceru să i se aducă masa, urcă treptele de piatră spiralate până în sala de ospete cu ospătarii ce aduceau și serveau bucatele alese. Căra el însuși uldorul cu vin și *rhytonul* de aur, prezența lui asigurându-l pe Artaxerxe că fiecare îmbucătură de mâncare și strop de vin fuseseră verificate cu grijă. La porunca Majestății Sale, Neemia era gata să guste în fața lui din fiecare fel de mâncare și din fiecare uldor cu vin.

După masă, Neemia tocmai se întorcea la bucătărie, când un alt paharnic îl întâmpină pe scări.

— E un bărbat la poartă care vrea să te vadă.

— Știi cine e? Sper că nu s-a întors amărâtul de logofăt pe care l-am dat afară din slujbă azi-dimineață să se milogească să-l iau înapoi.

— Nu, domnia ta. Nu l-am mai văzut niciodată. Dar,

judecând după straie și înfățișare, e iudeu.

Neemia se întrebă dacă paharnicul sau vreun alt membru al echipei de pază cu care lucra știau că era și el iudeu. Pesemne că nu. La fel ca ei, purta uniforma slujbașilor de la palat.

— Mă duc să văd cine e. Preia-mi îndatoririle până mă întorc.

Străbătu cu pași mari coridoarele palatului și platoul în aer liber ce ducea spre poartă, iritat de întrerupere. Oricine ar fi fost vizitatorul, trebuia să treacă de controalele de pază înainte să poată intra în palat și în cetate. Neemia deschise ușa brusc, gata să se ia la harță cu oricine – dar dădu cu ochii de fratele său. Nu cumva îl înșela privirea? Cu un strigăt de bucurie, traversă repede încăperea și-l ridică de pe podea într-o uriașă îmbrățișare de urs.

— Hanani! Ce cauți aici? N-ar trebui să fii la Ierusalim?

Hanani râse, ținându-și răsuflarea.

— Lasă-mă jos, nebunaticule! Nu mai am aer!

Neemia îl puse jos râzând, studiindu-l de la distanță.

— Hai să te văd! Nici nu-mi vine să cred că ești aici! Nu credeam să ne mai vedem vreodată.

— Nici eu, zise Hanani, ștergându-se la ochi.

— Cât timp a trecut, frățioare? Doisprezece ani?

— Aproape treisprezece.

Neemia îl îmbrățișă din nou și zise:

— Ar fi trebuit să vin și eu la Ierusalim cu tine și cu Efraim. Din clipa în care ai plecat, mi-am regretat alegerea.

Își aminti cum se rugase toată noaptea, agonizând asupra deciziei de a se alătura sau nu caravanei lui *rabi* Ezra pentru a se muta în ținutul lui Iuda cu frații săi. Pe

atunci se simțea profund îndatorat lui Mardoheu.

— Ce bine arăți, Hanani! zise el. Trebuie că-ți priește viața pe Pământul Făgăduinței. Nici nu-ți poți închipui ce mult mă bucur că te văd! Cum e Efraim?

— Bine. E însurat și cu un copil pe drum.

— Și tu? Tot însurat?

Hanani zâmbi cu gura până la urechi.

— Da. Frumoasa mea soție mi-a dăruit deja un băiețel și o fetiță. Dar tu, frate?

Neemia respinse întrebarea dând din mâini.

— Prea ocupat să-mi caut nevastă. Dar ia zi, ce vânt te aduce pe aici? Doar nu te-ai hotărât să te întorci?

— Nu, nici pomeneală, răspunse Hanani. Sunt membru al legației din Iuda. Lucrez pe post de scrib ca *ava*.

La pomenirea tatălui său, zâmbetul lui Neemia păli. Pentru a doua oară în ziua aceea, simți un junghi de durere amintindu-și de noaptea în care acesta deschisese ușa asasinului său.

— Îl mai ții minte pe *ava*, Hanani? N-aveai decât patru ani.

— Nu prea bine. Țin minte că era foarte înalt și avea părul negru și des - ca tine. Și-i mai țin minte râsul răsunător și cum mă arunca în sus să mă prindă la loc.

Tăcură amândoi un moment.

— Ce treabă ziceai că ai pe-aici? întrebă din nou Neemia. Legația ta a venit cu câteva luni prea devreme pentru ceremoniile tributurilor.

— Am venit să ne înfățișăm din timp raportul împăratului și să cerem o reducere de tribut. Seceta din Iuda s-a întins pe două perioade de vegetație. Poporul suferă. Și trebuie să plătim biruri și la vistieria locală.

— E și dregătorul Ezra cu voi?

— Nu. S-a retras din slujba de dregător al ținutului de câțiva ani. Nobilii și mai-marii din zonă l-au convins că și-a îndeplinit misiunea ca învățător și cârmuitor al nostru. Acum scrie și studiază, folosindu-și bogatele cunoștințe pentru a scrie o istorie a poporului nostru. Din câte înțeleg, asta și-a dorit să facă toată viața.

Stătuseră până acum în picioare și Neemia simți nevoia s-o ia din loc, nemaiputându-și ține în frâu tensiunea nervoasă ce-l alimenta și-l făcea adesea să lucreze din zori și până-n seară, cu mult după apusul soarelui.

— Ce-ar fi să vii cu mine, Hanani? Să-ți arăt curțile palatului și *apadna*, unde organizează împăratul banchete pentru mii de oameni. Sunt cât se poate de impresionante.

— Poate mâine. Nădărduiam să vii tu cu mine să-i cunoști pe ceilalți. Ar fi atâtea de spus.

— Acum? Mi-ar plăcea tare mult să aflu cum e viața în Țara Făgăduinței, dar...

Își roti o clipă privirile prin jur, întrebându-se dacă putea lipsi câteva ore în după-amiaza aceea. Își desfășură în minte lista cu responsabilități înainte să ia o decizie.

— Prea bine. Vin cu tine. Dar nu pot să stau prea mult.

Hanani îl conduse afară pe poarta împăratului și peste podul către oraș.

— Am uitat ce impunătoare e cetatea din Susa, zise el, privind peste umăr la palatul masiv. Unii dintre noi care se află pentru prima oară aici au rămas uluiți să vadă cât de uriaș e totul. Au spus că se simt ca niște fumid pe lângă clădirile astea semețe.

— Păi asta și vrea împăratul, zise Neemia. O asemenea grandoare e un fundal potrivit pentru tronul Imperiului Persan.

— Mda, dar pricepe oare împăratul care e prețul? Birurile lui ne schilodesc. Mulți din împărăție sunt nevoiași, inclusiv frații noștri iudei din Iuda.

— Adevărat? Habar n-am avut.

Neemia se întrebă dacă nu cumva faptul că trăise toată viața la Susa îl făcuse orb la problemele din împărăție. Dacă s-ar fi întors la Ierusalim cu frații săi, ar fi văzut oare și el cu alți ochi opulența persană?

— Și care-i rolul tău în acest palat minunat? întrebă Hanani, întrerupându-i șirul gândurilor în timp ce înaintau.

— Simt paharnicul împăratului.

— Chiar așa?

Hanani se opri brusc în mijlocul străzii aglomerate, făcând să se ciocnească de ei mai mulți trecători.

— Da, chiar așa. Am datoria să mă asigur că mâncarea și vinul lui nu simt otrăvite. Dar slujba mea presupune mult mai mult. Paharnicii împăratului simt răspunzători pentru multe alte aspecte ale siguranței cetății, nu doar pentru mâncare. După cum îți poți imagina, Artaxerxe e extrem de preocupat de problema apărării după ce i s-a întâmplat tatălui său.

Făcu o pauză, apoi adăugă:

— Tu și eu înțelegem asta mai bine ca oricine. Nu-i așa, Hanani?

— Ba da, desigur. Și sunt foarte mândru de fratele meu mai mare. Dar ia zi, cum ai reușit să ajungi pe un post atât de important? întrebă Hanani în timp ce-și continuau drumul pe străzile aglomerate. Când am plecat eu, lucrai ca ajutor la dregătorie.

— Împăratul i-a încredințat paza curții lui Mardoheu după ce a aflat că a descoperit cu ani în urmă un complot împotriva tatălui său și că a fost cinstit în privința asta. El l-a rugat să găsească și să tocmească curteni de încredere

ca să asigure paza cetății. La început n-am vrut slujba. Nu pricepeam nici în ruptul capului cum L-aș putea sluji pe Atotputernicul pe post de paharnic. Dar Mardoheu m-a lămurit că Dumnezeu are nevoie de oameni credincioși și dedicați rugăciunii în toate posturile și că poziția paharnicului e mai de încredere chiar ca a unui paznic de la palat. A avut dreptate.

Gâfâind de la plimbarea viguroasă, ajunseră în sfârșit în zona evreiască din partea inferioară a Susei și intrară în casa adunării. Un foc puternic ardea în alămar și Neemia își dădu jos mantaua în seda supra-încălzită.

— Dați-mi voie să vi-l prezint pe fratele meu, Neemia, se adresă Hanani legației sale din Ierusalim. Îi prezentă apoi pe rând lui Neemia și adăugă:

— Are o poziție și mai importantă la curte ca atunci când am plecat – e paharnicul împăratului.

Se arătară cu toții încântați de veste, dar Neemia îi puse repede la punct:

— Din nefericire pentru delegația voastră, slujba mea de paharnic nu vă va fi de prea mare folos. Să fi fost aghiotant, m-aș fi putut asigura că petiția voastră ajunge la tronul împăratului. Dar cu toate că am acces îndeaproape la împăratul Artaxerxe și mă bucur de încrederea lui absolută, n-am voie să vorbesc în prezența lui decât dacă mi-o cere. Dar sunt gata să vă ofer bucuroș orice informații legate de curtea persană care v-ar putea fi de folos.

— Ți-am rămâne profund îndatorați.

— Poate mi-ar fi de folos să înțeleg mai clar situația din ținutul lui Iuda, le dădu ghes el. Spuneți-mi, pentru început, de Ierusalim.

Odaia se cufundă în tăcere, de parcă ar fi pomenit de o moarte tragică. Conducătorul legației oftă adânc, cu chipul sumbru, înainte să vorbească.

— Frații iudei care au supraviețuit robiei și s-au întors în ținut sunt în mare nenorocire și ocară.

Vorbele lui și tonul grav cu care le rostise îl tulburară profund pe Neemia. Le rumegă o clipă, apoi se aplecă înainte în scaun.

— Continuă.

— Când mă uit la cetatea minunată a Susei, cu zidurile și stâlpii ei masivi, la cetatea de pe deal care-ți ia privirile, văd oglindită splendoarea împăratului ce domnește aici. Împăratul nostru e Atotputernicul, dar cetatea Lui nu-i decât o umbră jalnică a puterii și slavei Sale. Zidurile Ierusalimului sunt în ruine și porțile lui au fost arse în foc.

— Stai puțin, îl întrerupse Neemia, aplecându-se și mai mult spre el. Vrei să spui că nu mai sunt ziduri deloc în jurul orașului? Că poporul e lipsit de apărare în fața vrăjmașilor?

— Chiar așa. Când babilonienii au dat foc orașului, n-au ars numai porțile, **d** dogoarea flăcărilor a făcut să se sfărâme chiar și pietrele de calcar din ziduri. Oastea babiloniană ne-a distrus toate fortificațiile.

— Și chiar dacă intrarea răsăriteană a orașului a fost întotdeauna protejată de o pantă abruptă, adăugă altul, toate terasele de sprijin s-au năruit, mai întâi din pricina focului, apoi de pe urma ploii și a furtunilor.

— Unii din comunitatea noastră au încercat să reclădească zidurile cu ani în urmă, continuă conducătorul. Dar popoarele vrăjmașe din jur au obținut o poruncă de la împărat prin care eram siliți să ne oprim. Ne-au făcut să distrugem și ce am început.

— Dar e de-a dreptul scandalos!

Mânia lui Neemia se aprinse ca untdelemnul pe jărat.

— Și Templul Celui Preasfânt? Măcar el e apărat și în siguranță, nu?

— Nu, nici Templul nu e apărat. Și, în lipsa zidurilor, leviții de strajă se dau de ceasul morții să păzească vistieria lui. Nu ne putem încrede în protecția dregătorului Samariei sau al străjilor lui locale, chiar de s-ar învoi să ni le trimită. Suntem urâți de toți vecinii din jur – samariteni, edomiți, amoniți și arabi. Ar da orice să ne vadă morți.

— N-aveți cum să fortificați orașul? întrebă Neemia.

— Dacă am încerca s-o facem fără învoirea împăratului, am putea fi acuzați de răzvrătire. Și de unde să facem rost de bani? Ne aflăm aici tocmai pentru că nu ne putem permite să plătim birurile împăratului. Refacerea zidurilor ar fi o sarcină imposibilă.

Neemia clătină din cap, nevenindu-i să-și creadă urechilor.

— Vreți să spuneți că orașul și muntele Templului sunt complet neapărate? Că vrăjmașii ar putea năvăli în orice clipă să distrugă iar Ierusalimul și Templul Atotputernicului?

— Complet fără apărare, îi întări spusele conducătorul. Din pricina asta, numărul de tâlhării și de atacuri stricădoase simt în creștere după doi ani de secetă. Vrăjmașii atacă noaptea, căutând alimente și grâne din cauza foametei. Nimeni nu se simte în siguranță.

— Un tânăr prieten de-al meu pe nume Ițac ben Refaia a fost ucis cu câteva luni în urmă, adăugă Hanani, când i-a fost prădată locuința din Ierusalim. Ițac era pe cale să se însoare și tocmai terminase de construit o casă nouă pentru mireasa lui. Tâlharii kau ucis și i-au golit magazia. Locuia de fapt foarte aproape de Efraim și familia lui. Ar fi putut fi el în locul lui.

Furia lui Neemia se întetea pe măsură ce-și făcea o

imagine mai clară despre starea de neajutorare a orașului. Apărarea era sursa de trai și pasiunea lui. Începea să înțeleagă ce vruse să spună conducătorul delegației când afirmase că poporul era în mare nenorocire și ocară. Dar ce putea face?

— Trebuie să mă întorc la responsabilitățile mele din cetate. Mai vorbim, făgădui el la plecare.

Cuvintele conducătorului îi răsunară în minte toată după-amiaza și seara aceea, la mult timp după ce se întoarse în locuința lui din cetate pentru noapte. „Mare *nenorocire* și *ocară*”. Raportul îl îngrozea, nu numai din pricina celor jefuiți și uciși de vrăjmași, ci și a Atotputernicului. Neemia își desprinsese sabia de la cingătoare și-și dădu jos uniforma. Patul îi era pregătit, dar nu voia încă să se culce. Deschise fereastra cu obloane și privi întinderea nesfârșită de stele de deasupra acoperișului palatului.

La fel cum cetatea măreață a Susei aducea cinste și glorie împăratului persan, cetatea și Templul singurului Dumnezeu adevărat trebuia să-l aducă cinste și glorie Lui. Lipsa zidurilor îi aducea în schimb rușine și ocară. Păgânii ar fi putut distruge lesne Ierusalimul așa cum o făcuseră acum 140 de ani. Și ce era și mai rău, această vulnerabilitate le dădea de înțeles vrăjmașilor că Preasfântul nu era în stare - sau nu voia - să-și apere poporul.

Neemia închise fereastra și măsură odaia în lung și-n lat. Apoi, știind că munca lui avea să înceapă cu noaptea în cap și că avea nevoie de somn, suflă în candelă și se trânti în pat. Faptul că-l revăzuse pe Hanani și că-și amintise de două ori în ziua aceea de tragica moarte a tatălui său îl făcea să se simtă ca un copil - neajutorat și vulnerabil. În noaptea aceea îndepărtată, se salvase pe sine și pe frații

săi pitindu-se într-un colț găunos dintre perete și scrinul uriaș de lemn proptit în diagonală de tatăl său. El și frații săi se ascundeau adesea acolo în jocurile lor. Dar deși toate instinctele îi spuneau acum să găsească o cale de a-și proteja din nou frații – și tot poporul din Ierusalim – n-avea cum s-o facă.

„Frații iudei care au supraviețuit robiei și s-au întors în ținut sunt în mare nenorocire și ocară”.

Singur în iatacul său, Neemia nu mai încercă să-și stăpânească lacrimile.

Capitolul 2

Ierusalim începutul lui februarie

Chanei îi venea greu să creadă azi versurile cântăreților leviți de la Templu: *„Domnul să îi fie desfătarea, și El îți va da tot ce-ți dorește inima”*. Era o promisiune ce nu se adevăra întotdeauna. Dorința inimii ei fusese să se mărite cu Ițac ben Refaia și să se mute în casa construită de el pentru ea. Dar Ițac era mort și Dumnezeu nu-i mai putea da niciodată ce-i dorea inima. Se cutremură când o rafală de vânt mătură curtea Templului. Odată cu ea veni ră nori cenușii de furtună și fata simți pe piele primii stropi de ploaie. Aveau nevoie de ploaie. Poporul ei se ruga ca ploile de iarnă să se reverse din ceruri în șuvoaie constante, udând pământul crăpat de uscăciune și readucându-l la viață. Dar nu bine începură să cadă, că stropii se opriră din nou, dovedindu-se la fel de inutili ca făgăduința cântecului.

Jertfa de seară de la Templu era aproape gata. Chana abia aștepta să se întoarcă acasă, să-și încălzească obraji arși de vânt și să-și dezmoștească degetele înghețate de la mâini și de la picioare. Privi cum preotul scoase un cărbune aprins din focul de la altar și îl duse în locașul sfânt. Avea să-l folosească la aprinsul tămâiei de pe altarul

de aur dinaintea sălii tronului lui Dumnezeu. Și în timp ce aroma parfumată se ridica spre cer, preotul avea să aducă rugăciuni pentru poporul ei. Era timpul să se roage și ea – dar pentru ce? Nu se ruga de mai bine de un an să i se vindece inima, să mai poată simți și altceva pe lângă această jale nesfârșită? Le privi în treacăt pe surorile ei mai mici, Iudita și Sara, care stăteau lângă ea cu capetele plecate. Iudita își mișca buzele, rugându-se în tăcere. Chana se întrebă pentru ce se ruga. Pentru ea?

Fu zguduită de o nouă rafală de vânt, care-i făcu mantia lungă să i se lipească de picioare. Își acoperise părul negru ondulat cu un șal să-l ferească de ploaie și acum îl apucă repede cu mâna să nu-i fie smuls de vânt. Jertfa se încheie în sfârșit. Se cuibări lângă surorile ei, așteptând întoarcerea tatălui lor.

— Îmi place tare mult cântecul cântat de cor. Ție nu, Chana? o întrebă Iudita, clănțănind din dinți.

Chana dădu din cap, cu un sentiment de vinovăție că stătuse bosumflată tot timpul în loc să ia parte la închinare. Știa că era o nebunie să fie supărată pe Atotputernicul. Amărăciunea era o otravă care putea să-i distrugă sufletul. Dar în zile red și cenușii ca aceasta, când norii se întindeau peste culmile munților din Ierusalim ca o pătură înăbușitoare, suferința amenința s-o înăbușe. După moartea lui Ițac, continuase să vină la Templu să se închine, agățându-se de o credință subțire cât firul de ață. În unele zile, mai ales la sărbătorile din an, legătura ce o unea cu Atotputernicul părea puternică și solidă ca funia unei ancore, în majoritatea zilelor însă ea părea subțire ca un fir de borangic sau ca o pânză de păianjen. Dar oricare-i erau simțămintele, Chana era hotărâtă să se agațe de Cel Preasfânt și să nu-L părăsească, chiar dacă avea impresia că El o părăsise. Rămase să privească minute în șir ceata

de închinători ce se revărsa din curțile Templului. Într-un târziu, *ava* se repezi spre ele, cu obrajii rumeni și îmbujorați ca rodiile.

— Aici erați, frumoasele mele! Ce priveliște minunată pe o asemenea zi mohorâtă!

Sara se ridică pe vârfuri să-l sărute și îl luă de braț.

— Știam că vei fi zgribulit, așa că ți-am făcut niște supă să te încălzești. Am copt și niște pâine. Sper să fie caldă încă.

Sara era sora cea mai mică a Chanei, cu părul negru și ludos ca aripa corbului. Ochii mari și căprui îi erau încadrați de gene groase ce îi dădeau candoarea unui copil, făcând-o să pară mult mai tânără de cei șaptesprezece ani ai săi. Dintre surori, ea semăna cel mai mult cu Chana.

— Minunat! zise *ava*. Parcă-i simt deja aroma.

— Pe asta n-o mai cred, *ava*, făcu Sara râzând.

Străbătură curtea spre versantul de vest al muntelui Templului și, când fu izbită de o nouă rafală de vânt, Chana se temu că îi va lua pe toți pe sus de pe culme. O cuprinse cu brațul după mijloc pe Iudita și merseă cuibărite laolaltă. Iudita avea nouăsprezece ani și era cea mai independentă dintre surori. Nu-i păsa când părul șaten ondulat îi stătea vâlvoi în jurul feței ca o coamă de leu sau când avea unghiile rupte și zdrențuite de la căratul pietrelor și scormonitul pământului uscat pentru a planta rozmarin și tufe de salvie în fața casei. Nu că ar fi crescut vreo plantă sau orice altceva fără ploaie.

Ajungând la treptele abrupte ce duceau spre oraș, Chana se desprinsese de sora ei și se agăță cu mâinile de bară. Pe la jumătatea drumului, *ava* se opri să-și tragă sufletul.

— Mă hrăniți prea bine, fetelor, zise el, mângâindu-și

pântecele umflat. Stați puțin să-mi trag sufletul.

Răsuflarea i se preschimba în norișori de aburi în aerul rece în timp ce vorbea.

Făcură un scurt popas, apoi își continuară coborâșul spre casa lor, construită în apropierea ruinelor zidului vestic al orașului. Chana spera că tăciunii aprinși din vatră le ținuseră caldă locuința cât fuseseră plecați. Simțea nevoia să fugă înainte să scape de vântul mușcător, dar spiritul gregar al tatălui ei îl îndemna să se oprească și să salute lumea la fiecare pas. Ca mai-mare peste jumătate din ținutul Ierusalimului, își făcea timp întotdeauna să asculte păsurile oamenilor și să le împărtășească bucuriile. Știa cine era bolnav, ce familii n-aveau ce pune pe masă și care erau ultimele victime ale tâlhăriilor. Vestile rele a mâhneau întotdeauna. Dar bucuriile celorlalți îl înveseleau nespus. Savura fiecare fărâmbă de veste bună din Ierusalim, de la logodne la nașteri și ceremonii de *bar mitva*. Tatăl lui Ițac, Refaia, care era mai-mare peste cealaltă jumătate de Ierusalim, lucra îndeaproape cu *ava*.

— După ce ne căsătorim, vom domni peste Ierusalim ca rege și regină, obișnuia s-o tachineze Ițac. Iar copiii noștri vor fi prințșori.

Dar acum el nu mai era.

— O iau înainte să văd dacă-i caldă supa, îi spuse Chana Iuditei.

Ava se oprise să stea la taclale cu Uziel, unul din argintari, și

Chana nu voia să intre în vorbă cu soția acestuia, care îi strângea întotdeauna brațul ca într-o menghină, ținând-o prizonieră și recitându-i o litanie întreagă de bărbați numai buni de însurătoare, printre care se întâmpla să fie și fiul ei mai mic. În orice altă zi, Chana și-ar fi îndeplinit bucuroasă îndatoririle sociale alături de

tatăl ei, dar nu azi. O zori pe Strada Brutarilor până la casa lor de lângă Tumul Cuptoarelor. Își primiseră numele înainte de nimicirea Ierusalimului și de exil, căci acum nu mai locuia niciun brutar pe strada aceea, iar cuptoarele și tumul zăceau în paragină.

Din fericire, odaia principală a casei era caldă încă, și supa de asemenea. Chana aprinse două candelă, întinse o față de masă și aranjă câteva perne și pernițe pe scaune și taburete să se poată așeza cu toții la masă de îndată ce soseau *ava* și surorile ei. Cei trei râdeau când intrară val vârtej pe ușă de parcă ar fi fost împinși de vânt.

— Închideți ușa! îi dojeni Chana. Iese toată căldura!

— Nu-i nevoie să strigi, zise Sara.

Nu intenționase să strige. Își ajută tatăl să-și dea jos pelerina și o atârnă în cui. Dar în loc să se așeze, *ava* rămase în picioare. Se întoarse spre ea, îi luă fața între palmele înghețate și o sărută pe frunte.

— Uite ce-i, îngerul meu. În curând e un an de când l-am pierdut Ițac. Chiar să-i fi fost nevastă, un an de doliu e destul. N-ar vrea nici el să jelești mai mult. Cât ar suferi să te vadă atât de nefericită!

Îi mângâie obrazul cu degetul mare.

— Tu n-ai jelit după mama? întrebă ea cu un nod în gât. Și nu ți-e dor încă de ea?

— Ce întrebări protesti, zise el, coborându-și mâinile. Cum să nu. Firește că îți înțeleg durerea. Îmi amintesc de mama voastră de o mie de ori pe zi. Doar ai și tu aceiași ochi blânzi, căprui, Chana. Și inima ei darnică. Dar n-ai decât douăzeci și trei de ani, îngerul meu. Și o viață întreagă înainte. N-a spus Atotputernicul că nu e bine ca omul să fie singur?

— Atunci tu de ce nu te-ai însurat din nou, *aval*

— Asta-i altceva. Eu m-am bucurat de darul

căsătoriei mai bine de douăzeci de ani. Și, de altfel, cine zice că n-am să mă însor de-aici înainte?

— Ai întâlnit pe cineva, *ava*? întrebă Sara.

De câtă larmă făcea aceasta cu clămpănitul farfuriilor și al tacâmurilor, Chana se mira că le auzise conversația.

— Nu, micul meu heruvim, n-am întâlnit pe nimeni.

— Promite-ne că n-ai să te însori cu o samariteancă sau cu o edomită! zise Iudita, care tocmai luase pâinea de pe raftul de încălzit de pe vatră și o înfășură în ștergar să rămână caldă și moale.

— Niciodată! zise el încruntându-se. De asta nu vă faceți voi grijă! Pe lângă că Atotputernicul interzice căsătoriile de acest fel, femeile străine sunt complet lipsite de spirit. Probabil îl scot tații lor cu bătaia din ele. Mie îmi plac femeile care nu se sfiesc să spună ce au pe suflet ca mama voastră - și ca încântătoarele ei fiice, adăugă el cu un surâs.

Chana încercă să se strecoare pe lângă el și să pună capăt discuției incomode, dar el o opri.

— Ascultă, îngerul meu. N-am adus vorba de asta ca să-ți pricinuiesc și mai multă durere, ci pentru că întâmplarea face să știu pe cineva care vrea să te cunoască.

— O, nu, *aval* Te rog...

— Lasă-mă să termin. E membru în consiliu ca mine și mai-mare peste ținutul Bet-Hacherem, de la vreun ceas de mers pe jos spre apus de la Ierusalim.

— „Casa Viilor”? întrebă Sara, tălmăcind numele ținutului. A mai rămas vreo vie în Iuda după doi ani de secetă?

— Prietenul tău trebuie să fie destul de bătrân dacă e mai-mare peste un ținut, zise Chana. Nu vreau să mă mărit

cu un bătrân.

— N-are decât treizeci și șapte de ani. M-am interesat deja.

— Oricum, *ava*, e cu paisprezece ani mai bătrân ca mine.

— Și Ițac a fost cu zece, interveni Iudita.

Chana își dădu ochii peste cap.

Ava nu se lăsă.

— E de viță nobilă. Și faptul că s-a ridicat la o asemenea poziție de seamă la vârsta lui ar trebui să-ți spună cât e de strălucit.

— E limpede că ești deja un admirator de-al lui, *ava*.

— Da, simt. Mi-a oferit un sfat foarte înțelept la una dintre întrunirile de consiliu și nu l-am auzit niciodată ridicându-și vocea sau ieșindu-și din fire ca alți membri pe care aş putea să îi numesc.

— Cine? Cine, *ava*? Întrebă Iudita, mereu în căutare de bârfe picante.

— Nu contează, micul meu heruvim. N-ar fi trebuit să spun asta.

Se întoarse din nou spre Chana.

— E proprietar de pământ cu vii întinse. Și bogat nevoie mare. Și-a moștenit o parte din avere, dar cea mai mare parte și-a câștigat-o prin muncă continuă și iscusință în ale negoțului. Ai avea o casă minunată, cu servitori care să te slujească și...

— Dacă-i atât de strălucit, cum de nu s-a însurat încă? Întrebă ea. Nu-mi spune - e urât ca un broscoi.

— Nu, bag mâna-n foc că-i scund și zburlit ca un sac cu paie, zise Sara.

— Ba eu cred că-i înalt și deșirat ca un palmier, adăugă Iudita să nu se lase mai prejos.

Era un joc pe care-l jucau din copilărie, când se uitau

la trecători și-i asemănau cu obiecte sau animale.

Ava se făcu că nu le-aude, continuând să-și ridice în slăvi prietenul.

— Ei bine, a fost însurat, dar acum e văduv, așa că știe și el ce înseamnă durerea. Are doi băieți - de șaisprezece, șaptesprezece ani, cred.

— Sunt aproape majori, *ava*. Nu mă vor accepta niciodată ca mamă.

Ava pufăi și îi luă mâinile într-ale sale.

— Ei bine, draga mea... acum, că v-am auzit toate împotrivirile și scuzele, se cuvine să știți că l-am invitat deseară în vizită pe prietenul meu. Așa că veți putea hotărî singure dacă e broscoi, sac cu paie sau palmier.

— Sper că nu la cină! exclamă Chana.

— Nu, doar la un pahar de vin înainte să mergă acasă.

— Ava...

— Și vinul îl aduce el. E din viile lui. Se fălește de multă vreme cu vinul lui minunat - iar eu mă fălesc cu ficele mele minunate. Așa că am hotărât că e timpul să vedem cât adevăr e în laudele noastre.

Chana se desprinse din brațele lui, clătinând din cap. Se îndreptă cu pași mari spre vatră să aducă supă. Încercările lui stângace de a-i găsi un soț o iritau, dar n-o mirau. Tot el o lămurise să se gândească și la măritișul cu Itac. Îl ridicase în slăvi luni xi șir, până când fata se învoise în cele din urmă să-l cunoască. 5 se îndrăgostiseră. Dar ar fi fost o minune să se întâmple și a ioua oară. Chana ar fi preferat să inventeze o scuză și să scape le întâlnirea din seara aceea, dar iubirea fierbinte pentru tatăl ei x-ar fi lăsat-o să-l dezamăgească pentru nimic în lume. *Am* era în om bun, un om drept, până în măduva oaselor. Dar indiferent cm arăta acest nobil producător de vin, cât de

bogat sau de înțelept era, Chana știa că n-avea nicio șansă în comparație cu Ițac. \u doar jalea o împiedica să se bucure din nou de viață, hotărî a. Q și mânia neostoită ce nu se mai potolea. Măcar de-ar fi fost mtrși, judecați și pedepsiți ucigașii, poate furia clocotitoare din pept i s-ar fi stins în sfârșit.

— Chana dragă, zise *ava*, întrerupându-i șirul gândurilor. \a-ți cer prea mare lucru, doar să-ți ștergi încruntătura aia neaxâgătoare de pe chip și să pui în loc un zâmbet primitor înainte's sosească prietenul meu.

— Iartă-mă, *ava*.

Se sili să zâmbească de dragul lui, dar știa că părea mai mult i xrimasă forțată.

— Nu ești obligată să te măriți cu omul, nici măcar să-ți placă se *el*. Dar e tovarășul meu și l-am invitat la noi.

Tatăl o urmă la vatră și fata îl cuprinse în brațe.

— Desigur, *ava*, voi fi drăguță și primitoare. O gazdă perfectă. An să-i fac și niște prăjituri cu curmale să meargă cu vinul.

— Așa te vreau!

— Încă nu ne-ai spus cum îl cheamă, zise Iudita, care se așezase deja la masă cu Sara și mângâia acum perna de pe scaunul tatălui lor, invitându-l să ia loc și el.

— Îl cheamă Malchia ben Recab.

— Mi se împleticește limba-n gură! izbucni Chana. Cum îi zic prietenii lui?

Ava zâmbi.

— Malchia ben Recab.

Prima impresie a Chanei din seara aceea despre Malchia ben Recab le dovedi că se înșelaseră toate în privința înfățișării lui. Nu era nici broscoi, nici sac cu paie, și nici palmier. Era înalt cât ușa, nici prea slab, nici prea gras, dar bine făcut. Sosi cu vinul făgăduit, cu un zâmbet

plăcut și o mantie țesută din lână cea mai fină. Se dovedi cât se poate de fermecător. Ascultă atent cum își prezentă *ava* cele trei fiice, apoi zise:

— Îmi dau seama când sunt înfrânt, Șalum. Fetele tale sunt mult mai încântătoare ca vinurile mele cele mai fine. Mă dau bătut. Uite prețul.

Îi întinse burdufurile.

— Vezi? croncăni acesta. Nu ți-am spus eu? Dar haide, intră, Malchia. Am așteptat cu mare nerăbdare să gust din vinul tău.

Era plăcut la înfățișare - rumeni n-ar fi zis că-i chiar arătos - dar Chana nu s-ar fi lăsat nicicând sedusă de lucruri atât de frivole precum un chip frumos. Părul negru și barba îi erau tunse scurt, iar fața lată și nasul ușor turtit, de parcă s-ar fi docnit de un perete în copilărie. Dar ochii de abanos îi păreau blânzi, iar maniera calmă și netulburată în timp ce savurau vinul și conversația, de parcă nimic din lume n-ar fi reușit să-l scoată din sărite. Chanei îi veniră în minte câteva replici scandaloase prin care să-i pună calmul la încercare, dar le păstră pentru sine de dragul tatălui ei.

Pe parcursul serii, Malchia lăudă prăjitura cu curmale făcută de ea, îl complimentă pe *ava* pentru locuința frumoasă și găsi câte ceva amabil și galant de spus la adresa Chanei și a celorlalte surori. Pe când le mulțumi tuturor pentru seara desăvârșită și se pregăti să plece, fata nu reușise să-i găsească niciun cusur.

Să fi fost un actor desăvârșit sau era într-adevăr atât de binevoitor tot timpul?

Chana rămase lângă ușă cât își luară rămas bun și el se opri s-o privească în ochi un răstimp lung, tulburător.

— Sper să avem prilejul să ne întâlnim din nou, Chana, zise el.

Zâmbi, afișându-și dantura perfectă, și plecă.

— Vezi? N-a fost chiar atât de rău, nu? Întrebă *ava*.

— Sigur că nu. A fost foarte amabil și încântător... Dar nu sunt pregătită încă să fiu curtată. Te rog să înțelegi, *ava*.

El îi puse mâinile pe umeri.

— Nu lăsa jalea să devină un mod de viață, micuța mea Chana. N-o lăsa să-ți coloreze zilele și să-ți înăbușe spiritul. Încă de mică, erai mereu atât de voioasă, împodobită cu flori în păr și cu câte o eșarfă colorată sau o cingătoare drăguță. Și purtai bucuria cu tine peste tot ca pe un coș cu diamante sclipind în lumina soarelui. Acum porți doar cenușă. Erai pasărea mea voioasă, ciripind atât de dulce, dar ai lăsat jalea să te închidă ca într-o colivie. Ce mult aș vrea să pot deschide ușa și s-o eliberez din nou pe pasărea mea!

Ochii Chanei se umplură de lacrimi când o cuprinse în brațe.

— Și eu aș vrea, *ava*, murmură ea cuibărită la pieptul lui lat. Și eu aș vrea.

Capitolul 3

Ținutul Bet-Hacherem Martie

Nava puse ulciorul plin cu apă pe cărarea prăfuită și se prăbuși lângă el să-și tragă sufletul, cu picioarele julite de buruieni. Să fi fost al zecelea sau al unsprezecelea drum de la fântână la via tatălui ei? Le pierduse șirul. Mușchii brațelor și spatelor o dureau, iar tălpile pline cu bășici îi erau secătuite și pline de usturime. Trebuia să se oprească și să-și lege la loc sandalele zdrențuite. I-ar fi prins bine o altă pereche - nu cele din care crescuse fratele ei - dar nu-și putea permite încălțăminte noi.

Oriunde își întorcea privirea - spre dealurile îndepărtate, spre pășunile sau lanurile de grâu - vegetația

era uscată și țeptoasă. Lipsită de viață. De culoarea țărânei. Frunzele rodiilor și ale măslinilor din fața casei erau ofilite și maronii. Nici ploile timpurii, nici cele târzii nu mai veniseră, și sezonul uscat începea peste o lună. Cu sandala legată la loc, Nava se ridică și-și puse ulciorul pe cap. O zări pe mama ei venind spre ea cu un ulcior gol în drum spre fântână.

— Suntem aproape gata? întrebă fata când trecu pe lângă ea. Mama clătină din cap și-și continuă drumul. Avea le rugase să aducă apă și să ude fiecare viță în nădejdea că se vor alege cu o roadă de struguri din vie. Cu puțin noroc, vor strânge destul cât să le ajungă de trai și să le rămână și de vânzare. Nava obosise de atâta cărat. Dar după ce isprăvea cu via, mai avea de udat cu mama grădina de la bucătărie, cu roadele ei modeste de legume - ceapă, usturoi, fasole și linte - menite să le asigure traiul familiei la anul. Apoi trebuia să aducă apă ca să adape mica turmă de capre ce le dădea lapte și brânză.

Când ajunsese în sfârșit la via terasată, tatăl ei se opri din îngrijirea unei tulpini deșirate și arătă spre următoarea vie ce trebuia udată.

— E ultimul rând? întrebă ea.

— Mai avem terasa de sus.

Nava își dădu ulciorul de pe cap și-i goli cu grijă conținutul, atentă ca fiecare strop neprețuit să ajungă pe pământul însetat și la rădăcina plantei. Mai erau șase luni până la culesul strugurilor - încă șase luni de udat. Se îndreptă de spate și-și întinse măduarele.

O capră începu să behăie în țarcul de dedesubt, declanșând un cor de strigăte răgușite.

— Și lor le e sete, îi spuse fata tatălui ei. Mai bine să le adap pe ele înainte să ud legumele.

Tatăl încuviință din cap, prea istovit să răspundă.

Descurajarea îl făcuse să se veștejească asemeni plantelor sale. Cu numai o seară înainte, Nava îl auzise spunându-i mamei că orzul era sfrijit și ofilit de secetă și că roada avea să fie modestă.

— Aveam nevoie de orzul ăsta ca să-mi plătesc datoriile, adăugase el. Acu habar n-am ce-am să mă fac.

Să ude un Ian întreg de orz era cu neputință. Navei i se părea cumplit să mai adauge la grijile lui, dar grăunțele caprelor erau și ele pe terminate și jgheaburile aproape goale. Iar pășunea unde pășteau de obicei se uscaseră de mult. Iarba veștejită și țepoasă fusese roasă până la rădăcini.

— Și grăunțele pentru capre simt pe terminate, *ava*, zise ea, înfiorându-se la propriile vorbe. Să le duc mâine la deal să pășuneze?

— Nu mai e iarbă nici acolo. I-am întrebat pe ceilalți. Pășunile sunt moarte și uscate ca tot restul ținutului.

— Nu putem lăsa caprele să moară de foame.

— Nu. Ar fi o cruzime.

Ea așteaptă puțin, apoi întreabă:

— Și atunci ce ne facem?

Își țină răsuflarea, sperând ca el să nu se hotărască să le taie înainte să li se topească și puțină carne de pe oase. O familie de țărani ca a lor nu-și putea permite să se atașeze de animale, dar Nava își crescuse mica turmă de capre de lapte de când fuseseră iezi.

— Poate va trebui să le vindem, zise *am* în cele din urmă.

Fata își înghiți lacrimile. Oricum era mai bine decât să le taie.

— Dar atunci nu vom mai avea lapte dulce, nici lapte acru sau brânză.

— Știu. Și dac-ar fi după mine... Dar a trebuit să-mi

zălogesc pământul și să împrumut bani ca să pot plăti birurile împărătești și să ne asigur de-ale gurii și altfel n-am cum să mă achit de datorie.

Arată spre lanul de orz de la o aruncătură de băț unde lucrau cei doi frați ai Navei.

— Orzul nu ne ajunge nici nouă de mâncare, darămite să-l mai vând ca să-mi plătesc datoria. Și Malchia ben Recab vine mâine după ea.

— Ce înseamnă să-ți zălogești pământul? Doar e încă al nostru, nu?

— Numai dacă-mi plătesc datoria. Dacă nu, va fi al lui Malchia.

Nava se apropie de el și-l luă în brațe, strângându-l cu putere înainte să-i dea drumul. Adora mirosul lui familiar de pământ, sudoare și aer curat. Tăcură amândoi, în timp ce el o îmbrățișă la rândul lui. Apoi fata luă din nou ulciorul și pomi spre fântână.

De sus, de pe povârnișul viei terasate, se zăreau lanurile de grâu și de orz ale lui *am*. Nava o văzu în zare pe mama întorcându-se de la fântână cu ulciorul plin pe cap. În spatele casei lor de piatră și a țarcurilor cu animale se afla o pădurice străveche de măslini. Majoritatea copacilor fuseseră plantați de strămoșii lui *ava* înainte de robie. Nava iubea acest petec frumos și jalnic de pământ și știa că *ava* îl iubea și mai mult. Se mutase în Țara Făgăduinței din Babilon ca să-și împlinească un vis: acela de a lucra pământul strămoșesc, crescând măslini și struguri ca să facă vin și untdelemn chiar din via și din pomii lui. Lăsase totul în urmă acum treisprezece de ani, călătorind cu caravana lui *robi* Ezra pe când Nava n-avea decât trei ani, dar nu găsisese decât un morman de moloz în locul unde fusese odată casa strămoșilor săi. Câmpiile fuseseră năpădite de buruieni și mărăcini. Viile și măslinii

încetaseră să mai dea rod, nefiind curățate de un car de ani. Părinții și frații ei mai mari salvaseră cu trudă pământul – iar acum? Iar acum visul tatălui ei se ofilea ca praful risipit de vânt căci de doi ani de zile ploile de iarnă nu mai veniseră.

Nava mai făcu câteva drumuri la fântână și tocmai uda ultimul vlăstar de viță, când auzi un chiot în depărtare. Ridicându-și privirea, recunoscă încă de departe silueta înaltă și deșirată ce străbătea cărarea dintre lanurile familiei lui și ale ei. La vederea hii Dan, flăcăul din vecini, inima începu să-i galopeze în piept de parcă ar fi alergat tot drumul la deal să-l întâmpine. Își turnă în palme câțiva stropi din apa prețioasă, spălându-și praful și sudoarea de pe față.

Dan era cu doi ani mai mare ca Nava și îi era cel mai bun prieten de când se țineau minte. Familiile lor veniseră cu aceeași caravană din Babilon, împărțășind toate bucuriile și suferințele călătoriei, precum și noua viață pe Pământul Făgăduinței. Dar Nava nu dăduse doi bani pe înfățișarea ei până acum un an, când prietenia cu Dan începuse să se transforme în ceva mai mult. În timpul unei călătorii rituale de Paște la Ierusalim cu familiile lor, Nava și Dan vorbiseră tot drumul încolo și înapoi – și de atunci totul se schimbaseră. Băiatul îi făgăduise să o ia într-o zi de soție. Avea să-i ceară mâna de la *ava* de îndată ce avea destul să-i asigure traiul. Dar deocamdată, niciuna dintre familii nu-și putea permite să plătească zestrea sau răscumpărarea miresei. Tatăl lui Dan, Iona, era sărac lipit ca *ava* și nu-și putea permite încă o gură de hrănit dacă se însura unicul lui fiu.

Nava zâmbi privindu-l pe Dan cum se apropie cu pas săltăreț, cu un sac atârnat pe umăr. Chipul lui însuflețit strălucea mai tare ca soarele.

— Ce ne-ai adus? strigă ea.

— Stai să vezi! răspunse el, zâmbind cu gura până la urechi.

Nava goli repede uldorul și coborî treptele povârnișului să-l întâmpine, sărind peste zidurile joase de piatră ale teraselor de susținere. Sandalele rupte și ponosite o încetineau din drum, așa că le azvârli din picioare și le cără în mâini tot restul drumului, chiar dacă pământul uscat și pietros îi rănea tălpile. Râdeau și gâfâiau amândoi când în sfârșit se întâlniră. Dan ridică sacul umflat.

— I-am adus un cadou frumoasei mele Nava.

— Mie? Ce mi-ai adus?

Să fi fost doar bolovani în sac, Nava tot l-ar fi iubit pe Dan pentru gestul lui. Flăcăul îl deschise însă cu un gest larg și, privind înăuntru, fata zări un morman fără viață de pene bej și maronii.

— Prepelițe? întrebă ea surprinsă și încântată.

— Trei. Pentru tine și ai tăi.

— Și ai tăi? Putem să le împărțim.

— Nu-ți face griji, am prins destule și pentru noi. Am mânat un cârd întreg în plasa mea azi-noapte.

Fetei îi venea să-i sară în gât, dar buna cuviință nu le îngăduia să se îmbrățișeze până după nuntă.

— Ce minunat, Dan! Nici nu-mi vine să cred! Pun rămașag că ți-a luat o grămadă de timp și trudă să le prinzi.

— Și răbdare. Dar încerc să fiu un om răbdător. Într-o zi am să mă însor cu tine, Nava, dar până una-alta nu pot să te las să mori de foame, nu?

— Ești minunat!

Flăcăul își azvârli desaga înapoi pe umăr și străbătură împreună poteca până la casa fetei.

— Împreună cu mama vom jumuli păsările, le vom scoate măruntaiele și le vom pregăti pe deseară la cină.

Prepelițele n-aveau prea multă came pe trupurile lor mărunte, dar adăugate la supă sau la tocană, aveau să asigure familiei o masă îndestulătoare. Și fiertura avea să fie delicioasă. Erau aproape de casă, când zăriră un bărbat ce se apropia din cealaltă direcție călărind femeiește pe un măgar. Numai un om bogat își putea permite să călărească un animal atât de robust și bine hrănit. *Ava* îl zărise și el și lăsa în urmă lucrul, coborând dealul din vie să-l întâmpine. Pe Navă o durea să-și vadă tatăl umblând cu capul plecat și umerii lăsați de parcă ar fi purtat în spate o povară grea. Pesemne străinul era omul ce venea după datorie – datorie pe care *ava* n-o putea plăti. Bucuria resimțită cu o clipă înainte, la vederea darului lui Dan, se topi ca prin farmec.

— O, nu, gemu ea.

— Vulturul dă târcoale, mormăi Dan printre dinți. Sigur se va duce apoi la tata.

— Îl cunoști?

— Da, din păcate. Malchia ben Recab ține zălog pământul hiitata.

Coborâra dealul, ajungând la străin odată cu tatăl ei.

— Ziua bună, domnul meu, îl salută *ava*.

Malchia ben Recab coborî de pe spinarea măgarului și răspunse:

— Ziua bună. Cam cald pentru o zi de primăvară, nu-i așa?

Purta mantie albă de in fân cu bandă stacojie la tivitură, gât și mâneci. Turbanul de pe capul cu păr negru era și el din inul cel mai fin.

— Ba da, domnul meu. Tare cald.

Ava abia își ridică privirea că și-o aținti din nou spre picioarele prăfuite. Își dresе glasul.

— Îmi pare rău, domnia ta, dar nu-ți pot plăti azi datoria. Se vede treaba că fără ploaie nu se va alege nimic din roada mea de orz. Ți-o dau pe toată la seceriș, dar deja știi că nu va ajunge să acopere datoria.

Navei i se rupea inima pentru el. Îi părea rău acum că se plânsese de căratul apei. Malchia se apropie cu sprâncenele negre încruntate și, preț de o cumplită clipă, Nava se temu că îl va înfrunta pe tatăl ei, cerând ce i se cuvine. Dar el clătină din cap cu tristețe și își puse mâna pe umărul lui *ava*.

— Te înțeleg, prietene. Toți din ținut au de suferit. Ne-am rugat mult și bine să plouă, nu-i așa? Preasfântul trebuie că are motivele Lui să nu ne răspundă.

Ava se încumetă în sfârșit să-i întâmpine privirea.

— Poate te pot plăti la culesul strugurilor.

— Mda... Poate.

Malchia privi spre coama terasată a dealului, studiind viile cu ochi de expert.

— În împrejurările astea grele, aș fi fost gata să aștept până la culesul strugurilor - dar am de plătit și eu tributul împăratului și birurile locale. Ca să nu mai spun că și roadele mele au de suferit de pe urma secetei.

Ava se scărpină în barbă.

— Am o turmă mică de capre. Nu poți să le iei pe ele în contul unei părți din datorie? Întrebă el.

Nava își duse mâna la gură și lacrimile îi năpădiră ochii. Dan se apropie de ea și-și puse palma pe șalele ei. Știa ce mult își iubea fata mica turmă. Ea îi ocoli privirea temându-se să nu o podidească plânsul.

— Nu vă trebuie caprele pentru lapte? Întrebă Malchia. N-aș vrea să vă moară familia de foame.

— N-am ce altceva să-ți dau, domnul meu. De altfel, nu mai avem nici grăunțe să le hrănim. Vor muri dacă nu le

iei.

— Dacă-i așa, le iau, cum să nu!? îl trimit la dimineață după ele pe unul dintre fiii mei sau pe vătaf.

— Mulțumesc, domnul meu, zise *ava*. Îți rămân profund îndatorat.

Nu mai era nimic de adăugat. Malchia își roti privirile prin jur, căutând ceva de care să se sprijine la încălecat, și duse măgarul lângă o piatră mare. Încălecă și le ură tuturor ziua bună, apoi porni călare pe potecă spre ogorul lui Dan.

— Nici tata nu-l poate plăti, zise flăcăul. Și noi i-am zălogit pământul.

Ava scoase un oftat istovit.

— Măcar Malchia ben Recab e om bun și înțelege prin ce trecem.

— Nu-mi place de el, răspunse Dan. Zice că-i pasă de noi, dar n-o arată. N-ar ridica niciun deget să ne ajute. În schimb ne ia tot mai mult, sporindu-ne datoriile.

— Are și el biruri de plătit, zise *ava*.

— Ai văzut unde locuiește? izbucni Dan. Eu am văzut. Și nu mi se rupe inima de milă pentru el. Mi-e milă în schimb de tata, de tine și de toți ceilalți țărani din ținut care suferă. A luat caprele Navei uite-așa, cât ai clipi, făcu el plesnind din degete.

— Ce altceva să facă? zise fata, încercând să-l liniștească. Nu-l mai văzuse niciodată atât de furios.

— Ce altceva? o îngână el. Ar fi putut să vă dea niște grăunțe pentru capre, ca să aveți în continuare lapte și brânză! Doar are și el o turmă uriașă. Dar nu. V-a luat în schimb caprele, adică mâncarea de la gură!

Nava nu avu ce să răspundă. Până și *ava* rămase tăcut cu privirea la silueta tot mai mică a măgarului ce urca dealul spre pământul lui Dan.

— Trebuie să merg acasă, zise flăcăul. Să fiu acolo când vorbește nobilul nostru „salvator” cu tata.

Îi întinse sacul cu prepelițe Navei, care uitase cu desăvârșire de ele.

— Mulțumesc încă o dată pentru păsări, Dan. E atât de frumos din partea ta.

El râse sec, fără veselie.

— N-aș vrea să vă moară familia de foame, zise el, îngânându-l pe Malchia. Dar spre deosebire de el, m-am hotărât să fac ceva în privința asta.

Se răsuci pe călcâie și plecă țațoș. Ava se întoarse și el și-și târî picioarele înapoi pe deal la vie.

Nava ridică ulciorul să meargă din nou la fântână. De ce nu le asculta Dumnezeu rugăciunile?

Capitolul 4

Cetatea din Susa Aprilie

Ziua de lucru era pe sfârșite și soarele se lăsa la orizont, când Neemia fu chemat la poarta cetății. Fu surprins să-l vadă din nou pe fratele său, Hanani.

— Am venit să-mi iau rămas bun, zise acesta. Plecăm mâine în zori.

Neemia simți că i se strânge inima. Până să vină Hanani, nu-și dăduse seama cât de singur se simțise și ce dor îi fusese de frații lui. Ceasurile petrecute cu el în ultimele patru luni se dovediseră un dar nesperat și binevenit.

— Plecați deja? întrebă el. Dar petiția voastră n-a ajuns încă la împărat.

— Se pare că nici nu va ajunge. Sfetnicii împăratului ne-au dat de înțeles că trebuie să plătim birurile până la ultima lețcaie, de-i secetă în Iuda, de nu.

— Mare păcat.

Fratele său pleca mâine și poate n-avea să-l mai

revadă niciodată.

— Ascultă, zise el. Ce-ar fi să rămâi în seara asta la palat și să iei d-na cu mine? Măcar așa vom mai putea să stăm o dată la taifas înainte să pleci.

— Cu mare plăcere, răspunse Hanani.

— Mi-am terminat treaba pe azi. Hai să-ți arăt împrejurimile.

Îl conduse pe poartă peste aria neacoperită până la palatul împăralesc. La intrarea în cetate, fură: întâmpinați de ziduri masive și turnuri crenelate ce se înălțau mărețe deasupra lor.

— Mei! ții minte când eram mici și ne-au dus acasă la Mardoheu? Întrebă el.

— Nu prea bine. Era noapte parcă, nu? Și chiar să fi ținut minte, sunt sigur că s-a schimbat totul între timp.

— Așa e. Paza s-a înzedit după asasinarea tatălui împăratului. Au avut grijă să împrejmuiască palatul cu ziduri în ziduri. Să-l facă de nepătruns.

Îl conduse prin câteva dintre vastele spații publice – marea curte exterioară, curtea mai mică din mijloc și cea din interior.

— Sala tronului și odăile împăratului simt despărțite de aceste spații publice, zise el. Nu ordine are acces la ele.

Neemia îi arătă apoi cea mai mare curte dintre toate, uriașa terasă cunoscută sub numele de *apadna*, ce se întindea pe mai bine de un hectar. Acoperișul masiv al acesteia era susținut de șase rânduri de câte șase coloane, fiecare coloană înaltă de aproape douăzeci de metri și terminându-se în vârf cu două perechi identice de tauri sculptați.

— La ce atâta spațiu? Întrebă Hanani.

— Aici se țin ceremoniile și banchetele oficiale de la curte. La Festivalul de Anul Nou vin reprezentanți de peste

tot să se închine împăratului și să-i dea birurile anuale. Împăratul șade pe platforma înaltă de acolo.

— Ei bine, dacă vrea să-și facă supușii să se simtă mici și neînsemnați, trebuie să recunosc că locul ăsta e numai bun pentru așa ceva!

Turul se încheie acasă la Neemia, unde dnară, băură vin și tăifăsuiră până târziu. Hanani se învoi să rămână peste noapte ca să nu trebuiască să se întoarcă. pe întuneric în cartierul evreiesc din Susa. Gândul că nu vor mai putea sta astfel de vorbă le făcea clipele petrecute laolaltă dulci-amăru.

Neemia dormi pe apucate și se trezi cu noaptea în cap. Se sculă fără zgomot și se duse la fereastra ce dădea înspre valea abruptă de la est de cetatea împărătească. Venise primăvara și putea deschide acum obloanele să lase în casă aerul dezmoțit.

De săptămâni întregi se ruga și postea pentru situația din Țara Făgăduinței și cina de aseară fusese prima masă copioasă pe care o luase de la venirea fratelui său la Susa. Starea precară și lipsa de apărare a Ierusalimului, precum și pacostea și ocara pe care le aduceau acestea numelui lui Dumnezeu îl îndurerau ca moartea cuiva drag. Închise ochii să se roage.

— Doamne Dumnezeu cerurilor, Dumnezeule mare și înfricoșat, Tu care ții legământul Tău și ești plin de îndurare față de cei ce Te iubesc și păzesc poruncile Tale! Să ia aminte urechea Ta, și ochii să-ți fie deschiși: ascultă rugăciunea pe care Ți-o face robul Tău acum, zi și noapte, pentru robii Tăi, copiii lui Israel. Mărturisesc păcatele copiilor lui Israel, păcatele făcute de noi împotriva Ta; căci eu și casa tatălui meu am păcătuit. Te-am supărat și n-am păzit porundle Tale, legile și orânduirile pe care le-ai dat robului Tău Moise...

Se opri și deschise ochii, știind prea bine că, în ciuda adevărului vorbelor sale, nu putea face nimic să ispășească păcatul lui și al familiei sale. Atotputernicul era pe deplin îndreptățit să-i ignore rugăciunile. Dar mai știa și că Dumnezeuul părinților lui era milostiv și plin de îndurare, gata să ierte fărădelegea, răzvrătirea și păcatul. Închise din nou ochii și continuă:

— Adu-ți aminte de cuvintele acestea pe care le-ai dat robului Tău, Moise, să le spună: „Când veți păcătui, vă voi risipi printre popoare; dar, dacă vă veți întoarce la Mine și dacă veți păzi porundle Mele și le veți împlini, atunci, chiar dacă veți fi izgoniți la marginea cea mai depărtată a cerului, de acolo vă voi aduna și vă voi aduce iarăși în locul pe care l-am ales ca să locuiască Numele Meu acolo...”

Se opri din nou. Dâra palidă de lumină rozalie ce colora zarea la răsărit îi păru deodată închețată prin perdeaua de lacrimi. Soarele stătea gata să răsară și Hanani avea să se întoarcă acasă la soția și copiii lui, unde erau în primejdie din pricina vrăjmașilor, la fel ca părinții lor. Ierusalimul avea nevoie de ziduri, metereze și porți ca cele din Susa. Ce n-ar fi dat să poată întări apărarea cetății – și a fraților lui. Dumnezeu își răscumpăraseră poporul din robie cu brațul Său puternic așa cum îi răscumpăraseră din Egipt.

Dar restaurarea părea incompletă dacă îi pândeau încă atâtea primejdii. Închise din nou ochii și-și continuă rugăciunea:

— Ei simt robii Tăi și poporul Tău pe care l-ai răscumpărat prin puterea Ta cea mare și prin mâna Ta cea tare. Ah! Doamne, să ia aminte urechea Ta la rugăciunea robului Tău și la rugăciunea robilor Tăi, care vor să se teamă de Numele Tău!

Auzi im zgomot în spatele lui și se întoarse. Își zări

fratele în pragul ușii, gata îmbrăcat.

— Neemia, ce s-a întâmplat? întrebă acesta.

Nu apucase să-și șteargă lacrimile. Își frecă fața cu amândouă mâinile și se întoarse din nou spre fereastră.

— Mai ții minte noaptea în care au murit mama și *ava*?

— Desigur. Cum aș putea s-o uit?

Hanani veni lângă el la fereastră.

— Țin minte și că tu n-ai vărsat o lacrimă, Neemia. Nici măcar una. Pe când eu nu mai conteneam cu plânsul.

— Erai atât de mic. Mult prea mic să vezi lucrurile pe care le-am văzut noi și să auzi ce ne-a fost dat nouă să auzim.

— De asta ești amărât? Sărbătoarea de *Purim* de acum două săptămâni ți-a amintit de noaptea aceea?

— Da, și de asta... Uite ce-i, știi bine că m-am simțit întotdeauna răspunzător față de tine și de Efraim...

— Ne-ai salvat viața. Nu pot pricepe cum de ai avut prezența de spirit să te ascunzi atât de repede. Sau să ne faci să stăm în liniște.

Neemia își aminti cum se zbătuse Hanani în brațele lui când a astupase gura cu mâna. N-avea să uite niciodată mirosul scrinului de lemn după care se pitiseră, nici izul de igrasie al peretelui tencuit din colțul în care stătuseră cuibăriți. Își mai șterse o lacrimă, nervos pe el însuși.

— Și în tot acest timp, am crezut că tu și Efraim sunteți fericiți și în siguranță în Ierusalim. Că mi-am făcut datoria față de voi și...

— Neemia, suntem bărbați în toată firea, oameni cu familie. Nu mai trebuie să ai grijă de noi.

El clătină din cap, neputându-se elibera de povara responsabilității pe care o simțea pentru ei.

— De când mi-ai spus care e situația în Iuda și cum a

fost omorât prietenul tău Ițac în propria casă, nu-mi mai iese din cap Ierusalimul. M-am rugat și am postit să-mi arate Atotputernicul ce să fac, cum să ajut.

— Dacă-i așa, mai bine nu-ți spuneam. Îmi pare rău că te-am supărat, mai ales că n-ai ce să faci.

— Trebuie să fie o cale. Îmi câștig traiul păzindu-l pe împărat și casa lui. Știu tot ce se poate ști despre pază și apărare.

— Neemia, ai o viață minunată aici. Găsește-ți o nevestă de treabă. Fă prund.

— Aș înnebuni făcându-mi griji pentru ei... Nu, acum că știu care e situația în Ierusalim, nu mai pot privi splendoarea din Susa cu aceiași ochi și fără să mă doară. Nu-mi mai iese din cap că, la treizeci de ani după *Purim*, ai noștri sunt încă măcelăriți de vrăjmași în toiul nopții. Cred că îmi împărtășești sentimentele în privința asta.

Hanani îi puse mâna pe umăr.

— Văd că timpul n-a reușit să-ți vindece rănilile. Ascultă, frate...

— Și mai presus de toate, Hanani, zise el, ridicându-și glasul să înăbușe încercarea de consolare a fratelui său, mai presus de toate, Ierusalimul e cetatea lui Dumnezeu. Sălașul Său. Nu se cade să fie o rușine și o ocară pentru El! Ai văzut splendoarea palatului împărațesc de aici. Nu s-ar cuveni ca și sălașul împăratului ceresc să impună venerație și respect, nu batjocură? Vrăjmașii ar trebui să tremure numai la gândul de a prăda și omorî poporul Lui. Restaurarea țării noastre, făgăduită prin prorod, n-are cum să fie desăvârșită atâta vreme cât trăim încă în frică.

— Da, da, ai dreptate. Dar n-avem ce face în privința asta.

— Și dacă te înșeli? Dacă Preasfântul tocmai asta vrea de la mine: să fac ceva în privința asta? Poate că nu

degeaba m-a făcut paharnicul împăratului.

— Cum a făcut-o pe Estera împărăteasă, vrei să zici?

— Vin în prezența împăratului de fiecare dată când îi servesc vinul.

— Și te încumeți să-ți riști viața apelând la el nestingherit ca ea?

— Nu. Nu sunt curtean. Nu mi-e îngăduit să vin cu jalbe oficiale. Uite ce puțin succes a avut și legația voastră cu petiția lor. Nu pot să vorbesc în prezența împăratului decât dacă mi se vorbește. Dar dacă Atotputernicul ar găsi cu cale...

— Înțeleg ce vrei să zid. În cazul ăsta, am să mă rog s-o facă.

Afară se lumina de ziuă și stelele păleau. Neemia auzi freamătul familiar din palatul împăratului în timp ce se trezea la viață.

— E timpul să plec, zise Hanani. Caravana va vrea să-și ia micul dejun în fugă și să pornească la drum de îndată ce se ivesc zorii.

— Vin cu tine.

Neemia îl conduse afară din cetate pe Poarta împăratului și traversă podul spre partea inferioară a orașului, ignorând oamenii, căruțele și animalele de povară ce-i ieșeau în cale. Caravana lui Hanani era încărcată și gata de plecare. Mult prea curând, veni și clipa despărțirii de fratele său.

— Parcă mi-e și mai greu decât prima oară să te văd plecând, zise Neemia.

Se îmbrățișară și îl urmări cu privirea până când ultima cămilă se pierdu în zare.

Tot restul dimineții, în timp ce-și îndeplinea îndatoririle de pază la bucătărie și în odăile de la palat, Neemia se luptă cu lacrimi de mânie, durere și frustrare.

Hanani avea dreptate; spațiile vaste și stâlpii masivi ai palatului îl făceau să se simtă mic și neînsemnat. Era neputincios, un nimeni ce nu putea schimba situația din Ierusalimul aflat la mii de kilometri distanță. Oare într-adevăr Atotputernicul îi pusese pe inimă această povară a Ierusalimului? Să se încumete să ceară voie de la împărat să refacă zidurile? Dacă da, Dumnezeu va trebui să-i dea curajul să vorbească... iar împăratului Artaxerxe - inima să asculte.

Capitolul 5

Ierusalim

Mai

Chana se privi în oglinjoara de bronz și o întinse surorii ei. Era gata de plecare. Imaginea pe care o văzu în oglindă era a unei tinere cu ochi negri, obosiți și triști. Dar ce mai conta? Oricum serbările anuale de *Şavuot* - Sărbătoarea săptămânilor - n-aveau să fie prea festive anul ăsta.

— Nu pricep de ce ne mai obosim să sărbătorim, se plânsese ea tatălui ei mai devreme. Toată lumea spune că nu prea sunt grâne de recoltat cu seceta asta.

— Sărbătorim fiindcă așa ne spune *Tora* lui Dumnezeu, venise răspunsul lui. După cum scrie prorocul, „chiar dacă rodul măslinului va lipsi, și câmpiile nu vor da hrană, eu tot mă voi bucura în Domnul, mă voi bucura în Dumnezeul mântuirii mele!”. Așa că vom merge la Templu și ne vom bucura. Cu sau fără grâne, Atotputernicul e încă Dumnezeul nostru. Trebuie să credem că El știe ce e mai bine pentru noi.

Chana se îngămădisese în mica odaie pe care o împărțea cu surorile ei, unde se încotiseră și se călcaseră în picioare care mai de care să se îmbăieze și să-și îmbrace straietele de sărbătoare. Iar acum era gata. Se pregăti să

deschidă ușa și să iasă în curte să-l aștepte pe tatăl ei, dar Iudita o opri.

— Chana, ajută-mă să fac ceva cu claia asta groaznică de păr!

— De ce? Ți stă bine așa - parcă-i o coamă de leoaică.

— Nu vreau să fiu leoaică! Vreau să am bucle ordonate și să arăt bine.

Chana încremeni. Așa ceva nu se mai pomenise. Sora ei de nouăsprezece ani nu se mai sinchisise niciodată să-și descâlcească părul vâlvoi, în ciuda rugămintilor ei de a o lăsa s-o pieptene.

— Și de când, mă rog, ai început tu să-ți pese de cum ți stă părul? Sau dacă arăți bine?

— Vrea să fie frumoasă că poate-l vede pe Alon ben Harim, zise Sara, întinzându-i oglinda.

— Tad, Sara!

O roșeață de culoarea strugurilor copti acoperi obrajii Iuditei, care își palmui ușor sora.

— Parcă ne-am înțeles să nu spui!

— Of, nu mai fă atâta caz! Chana nu va spune la nimeni, nu-i așa, Chana? De altfel, nu e oarbă. Nu-i va trebui mult să vadă cum vă mâncați din ochi tu și Alon ca niște vițeluși.

Sara făcu o față de îndrăgostit leșinat de dor. Iudita o plesni din nou.

Chana clătină din cap la ghidușiile lor.

— N-am să-ți trădez taina, Iudita. Și e frumos că tu și Alon v-ați băgat în seamă. Hai încoace, să vedem ce putem face cu părul ăla.

Iudita aduse un scăunel scund din celălalt capăt al încăperii și se trânti pe el. Chana îi trecu blând prin păr pieptănul de lemn să-i descâlcească buclele.

— Ce minunat că surioara mea independentă și lipsită de griji s-a îndrăgostit! Și nu-i de mirare. La urma urmei, e primăvară. Anotimpul când „se arată florile pe câmp și a venit vremea cântării”.

— Fetelor, sunteți gata? le strigă tatăl lor de dincolo de ușă. Să nu întârziem!

Chana îi simți o urmă de exasperare în glas.

— Da, *ava*. Într-o clipită, răspunse Iudita.

Acum un an, *ava* ar fi luat-o înainte, lăsându-le să urce singure muntele Templului. Dar acum nici el, nici ceilalți tați și soți nu-și mai lăsau femeile și fetele să umble singure prin Ierusalim, mai ales noaptea.

Sara se trânti pe rogojină cu picioarele încrucișate să privească.

— Și tu, Chana? Te-ai hotărât să te lași curtată de prietenul lui *ava*? De bărbatul ăla cumsecade, știi, care ne-a adus vin.

— Îl cheamă Malchia ben Recab, făcu sarcastică Iudita pe un ton grav. Și îi place să i se spună Malchia ben Recab.

— Nu m-am hotărât să fac nimic, i-o tăie Chana, trăgând-o de o buclă încâlcită.

— Ei bine, mie mi-a plăcut de el, zise Sara. A fost cât se poate încântător și amabil. Doar ne-a spus tuturor că suntem frumoase, nu?

— Are dreptate, îi ținu isonul Iudita. Trebuie să recunoști și tu că a fost încântător, Chana... Au!

Se strâmbă când Chana o trase de un alt cârlionț încâlcit.

— Păreți mai preocupate de el ca mine, zise ea. Poate ar trebui să vă curteze pe voi.

— Cu neputință, zise Sara. Nu ne putem mărita înaintea ta.

Pentru a treia oară, Iudita își plesni ușor surioara.

— N-ai de gând să mai *taci* odată?

— Păi e adevărat, nu? *Ava* a zis că așa e rânduiala, să se mărite sora mai mare prima.

Mica odaie îmbâcsită îi păru dintr-odată înăbușitoare Chanei. Surorile sale nu se puteau mărita din pricina ei? Din fericire, *ava* le strigă din nou înainte să continue discuția.

— Fetelor...?! N-aveți cum să vă faceți mai frumoase decât sunteți, să știți!

Sara sări în picioare și ieși să-l îmbuneze, în timp ce Chana termină într-o clipită de aranjat coama de păr a Iuditei. Dar nu-i mai ieșeau din minte vorbele surorii sale. Prin faptul că încă nu își revenise după moartea lui Ițac, îi punea bețe în roate Iuditei, dacă într-adevăr ea și Alon se iubeau.

Îl luă de braț pe *ava* și ieșiră repede din casă să urce dealul spre Templu, lăsându-și surorile să le-o ia înainte.

— *Ava*, zise *ea* când se asigură că nu-i auzea nimeni, e drept că sora mai mare trebuie să se mărite prima?

— Păi... cam așa stau lucrurile, răspunse el cu un oftat. Dar nu e literă de lege în Tora. *E* mai mult o datină, cum s-ar spune.

— Atunci Iudita nu se poate mărita din pricina mea?

El se opri, gâfâind deja de efort.

— Știi bine cât de independentă e sora ta. Până la urmă tot va tace cum o tună capul. Ce mă îngrijorează cel mai tare, îngerul meu, e că dacă aștepți prea mult, se vor găsi tot mai puțini bărbați buni de însurătoare.

— Fiindcă mă vor socoti prea bătrână?

— Trebuie să te hotărăști, Chana. Vrei să devii soție și mamă sau te mulțumești să rămâi singură și fără copii toată viața?

Fata reflectă la întrebarea lui în timp ce-și continuară drumul. Chiar în dimineața aceea, în timp ce-și făcea cumpărăturile la piață cu Iudita, se oprise să privească o tânără mamă cu copilașul ei. Băiețelul se poticnea pe picioarele-i nesigure de parcă s-ar fi cutremurat pământul, dar încântarea lui la tot ce vedea o făcuse să zâmbească.

— Uite... Uite! exclamă el la fiecare pas, oprindu-se să arate cu degetul durduliu spre ceva nou.

Acum un an, Chana își dorise să aibă copil cu Ițac, visând la un băiețel plătând cu buclele și ochii lui surâzători. Și, privind la copilașul din dimineața aceea, tânjise să țină și ea un prunc în brațe.

— Da, vreau să mă mărit, îi spuse tatălui ei.

— Tristul adevăr e că bărbații de vârsta ta vor să se însoare cu fete mai tinere, cum simt Iudita și Sara, care să le facă o liotă de copii. Mă tem că în curând va trebui să te mulțumești cu niște babalâci - văduvi sau bărbați pe care nu i-a vrut nimeni.

— O spui doar să mă sperii, nu? Și fiindcă vrei să-l las pe prietenul tău Malchia din consiliu să-mi facă curte.

— Voi fi sincer cu tine, îngerul meu. Mi-ar plăcea să-i dai o șansă lui Malchia. E încă foarte interesat de tine. Ce-ai de pierdut dacă încerci să-l cunoști mai bine o vreme? Atât e tot ce-ți cer. Dacă vezi că nu ți-e pe plac, n-am să te silesc să te măriți cu el.

Sara avea dreptate - Malchia se dovedise încântător și amabil. Și nici de arătat nu arăta rău, în ciuda nasului său strâmb.

— Ai dreptate, n-am nimic de pierdut, zise ea.

— Așa te vreau! Atunci am să-l invit din nou la noi. Poate la o cină de Sabat de data asta. De fapt, ce zid chiar de Sabatul ăsta?

Chana dădu să protesteze, spunând că e prea

devreme. Dar își aminti cum se dichisise Iudita în fața oglinzii, dornică să se facă frumoasă de dragul lui Alon ben Harim, și cedă.

— Bine. De Sabatul ăsta. La d-nă.

Vineri dimineața, Sara și Iudita se dădeau de ceasul morții să pregătească cina alături de Chana, de parcă ele ar fi trebuit să-l impresioneze pe Malchia ben Recab. Sara așternu cea mai fină față de masă, Iudita aranjă vasele cele mai bune și plănuiă împreună meniul constând din supă, legume proaspete și pește prăjit. Purtară discuții îndelungi despre cum să se îmbrace și să-și aranjeze părul, și Sara se dovedi deosebit de critică mai ales în privința părului Chanei.

— Nu-l mai prinde atât de strâns în spate! Te face să arăți bătrână și tristă.

„Sunt bătrână și tristă”, vru ea să spună. „Mai bine să știe și Malchia adevărul”.

— Și atunci cum să-l prind? întrebă ea în schimb.

Sora ei o luă în primire, eliberându-i câteva șuvițe buclate care să-i încadreze fața. Chana nu se obosi să privească în oglindă rezultatul.

Malchia sosi înainte de apusul soarelui, aducând vin pentru *ava* și câte un dar pentru fiecare dintre surori.

— O mică atenție pentru că v-ați deranjat să gătiți pentru mine, zise el.

Cadoul Chanei consta dintr-un minunat coș împletit plin cu smochine proaspete; Iudita primise în dar un ulcior de lut plin cu miere; Sara, un platou cu prăjiturele cu curmale; iar *ava* o mostră din vinurile lui cele mai alese. Chana se temea ca nu cumva toate aceste amabilități să-l facă pe tatăl ei să se simtă obligat față de Malchia. Va mai putea oare să-l refuze dacă o cerea de soție?

Se așezară în curte să cineze în tihnă sub bolta

înstelată. Malchia se dovedi un oaspete grijuliu, luând parte în mod constant la conversație și asigurându-se că toți de la masă aveau șansa să vorbească și să fie ascultați. Câteva ore mai târziu, după ce terminară de cînat, o conduse pe Chana în fața porții de la curte, unde se opriră să privească cerul împânzit de stele. Casa fetei se afla în vecinătatea zidului ce împrejmuisese odată Ierusalimul, dar acum puteau zări lesne peste ruinele lui doturoase dărâmăturile locuințelor de pe dealul de la apus.

— M-am întrebat nu o dată cum arăta partea aceea de oraș înainte să fie nimicită, zise ea. Pare atât de stranie la lumina lunii, un loc de hălăduire pentru șacali.

„Și pentru tâlhari și ucigași”, adăugă în sinea ei.

Nelegiuiri de teapa celor ce-l omorâseră pe Ițac.

— Vreau să știi că îmi pare nespus de rău de ceea ce i s-a întâmplat lui Ițac, zise Malchia, citindu-i parcă gândurile. A fost un om minunat. Nu l-am cunoscut atât de bine pe cât mi-aș fi dorit, dar n-am auzit niciun cuvânt rău despre el și asta spune multe. Trebuie să-ți fie tare dor de el.

— Da... îmi este.

Chana clipi din ochi să-și alunge lacrimile nepoftite.

— N-am să-ți vorbesc de el dacă e prea dureros, dar știu din experiență că uneori e bine să vorbim despre cei dragi pe care i-am pierdut. Dacă toată lumea se codește să pomenească de ei, ne fac să ne simțim ca și când nici n-ar fi existat sau nu mai contează. Ceea ce nu-i adevărat, desigur.

Ea dădu din cap, impresionată de intuiția lui pătrunzătoare.

— Da. Ai dreptate. Și mie mi se pare uneori că lumea se codește să aducă vorba de el... înțeleg că ți-ai pierdut și tu soția.

— Da. Rebeca a murit de febră acum când ani și mai bine.

Chanei i se păru că-i deslășește un tremur în glas.

— Îmi pare rău, zise ea.

— A fost o căsătorie din dragoste, nu una aranjată. Mi-a fost prietena cea mai bună și tovarășa de viață. Înțeleg că așa l-ai iubit și tu pe Ițac.

— Da. Dar noi n-am apucat să ne căsătorim.

— Mă întreb dacă întâlnim o asemenea dragoste doar o dată în viață. Sau dacă Preasfântul ne poate surprinde uneori, binecuvântându-ne și a doua oară cu un tovarăș iubitor. Nu știu. Știu doar atât - că mi-e dor să-mi împart gândurile și dezamăgirile cu soția mea. Să-i văd zâmbetul cald la sfârșitul zilei și s-o țin noaptea în brațe. Motivul pentru care m-am hotărât să mă însor din nou e că nu cred că voi mai regăsi altfel fericirea de odinioară. Și pentru că Rebeca și-ar dori și ea să mă însor din nou și să fiu fericit.

Chana nu răspunse, mișcată de vorbele lui înduioșătoare. Știa în adâncul inimii că și Ițac ar fi vrut ca ea să fie fericită.

— Au venit la mine o grămadă de tați interesați, continuă Malchia. Și am întâlnit multe dintre fiicele lor. Dar sunt un om înstărit și, să fiu sincer, mi-e greu să-mi dau seama dacă văd în mine ceea ce simt sau doar un soț bogat cu slujitori și conac. Sigur te întrebi și tu același lucru, fiind o tânără atât de încântătoare. Bag mâna în foc că nu sunt singurul pețitor care a vorbit cu tatăl tău.

Să fie adevărat? Să se mai fi interesat și alți pețitori de ea de la *ava*?

— Oricum, zise Malchia cu un oftat, mi-ar plăcea să mai stau, dar e târziu și trebuie să pornesc spre casă. Îți mulțumesc pentru seara asta minunată, Chana. Am savurat fiecare clipă și fiecare îmbucătură.

— Te întorci la Bet-Hacherem? Acum, pe întuneric?

— Nu, făcu el râzând. Drumul îmi ia aproape o oră la lumina zilei, când măgărița mea vede pe unde merge. Nici pomeneală să străbată dealurile alea pietroase pe întuneric. De altfel, e primejdios de călătorit noaptea. Am o casă aici, la Ierusalim. Stau în ea de sărbători sau când întrunirile de consiliu se prelungesc până târziu.

— Îți mulțumesc pentru vizita de astă-seară, Malchia. Știi că a fost o plăcere pentru toți să te avem aici cu noi.

El îi răspunse cu o ușoară plecăciune și zise:

— Îngăduie-mi să intru o clipă să-mi iau rămas bun de la tatăl tău și de la surorile tale.

Îl urmă înapoi în curte, unde surorile ei curățaseră deja masa și adunaseră vasele. *Ava* ședea încă la locul lui din capul mesei, sorbind ultima înghițitură de vin, dar își ridică privirea când îi văzu intrând împreună și chipul i se luminează de un surâs plin de speranță.

— Șalum, prietene, îți mulțumesc pentru o seară minunată, zise Malchia. Data viitoare trebuie să-mi faceți voi o vizită la

Bet-Hacherem, să luați masa cu mine și cu fiii mei. Cu ocazia asta vă voi arăta și viile și vinăria mea.

— Viile? întrebă Chana. Dar seceta? Nu v-a afectat roadele?

— Ba da, firește. Resimțim cu toții efectele ei. Trebuie să ne rugăm în continuare pentru ploaie.

— Venim cu mare plăcere, zise *ava*, ridicându-se de la locul lui și bătându-l cu palma pe umăr. Mulțumim, prietene.

— Perfect. Vorbesc cu slujitorii să pregătească cele necesare și vă dau de veste.

Nu bine plecă el, că se întoarseră cu toții spre Chana, așteptând să-i afle impresiile despre seara aceea și despre

oaspetele lor. Fata se întrebă ce să le spună ca să nu le dea speranțe false - și mai ales să nu-și facă ea însăși astfel de speranțe.

— E foarte cumsecade, zise ea în cele din urmă. Mă bucur că l-am invitat. Și da, mi-ar plăcea să-l revăd.

Era în pat, pe jumătate adormită, când Iudita murmură:

— Chana! Ești trează?

— Da... De ce?

— Nu vreau să te simți obligată să te măriți cu Malchia - mai ales din cauza mea. Dar mi-ar plăcea... mi-ar plăcea să fii din nou tu însăși. Să te văd din nou fericită. Ava, Sara și cu mine... nu vrem decât să fii cum erai înainte ca...

— Ca Ițac să moară? Poți să-i rostești numele, Iudita.

Își aminti de vorbele lui Malchia că oamenilor le era frică să pomenească de cei dragi plecați și că uneori era bine să se aducă vorba de ei. Părea s-o înțeleagă atât de bine.

— Îmi pare rău că sunt atât de tristă, Iudita. Dar pe zi ce trece e tot mai bine. Sunt mai fericită azi decât am fost ieri sau alaltăieri. Și cred că voi fi și mai fericită mâine.

Nădăjduia și ea să fie așa.

— Asta e bine. Mă bucur... Noapte bună.

— Noapte bună, Iudita.

Capitolul 6

Cetatea din Susa Mai

Trecuse aproape o lună de când Neemia își luase rămas bun de la fratele său, dar durerea pricinuită de veștile lui Hanani despre starea jalnică a Ierusalimului îl apăsa în continuare ca o piatră pe inimă. Într-o dimineață caldă de primăvară, când împăratul ceru să i se aducă vin, Neemia îl duse chiar el în sala tronului, străbătând șirul

familiar de holuri, odăi interioare și uși de siguranță. Împăratul Artaxerxe ședea pe tron alături de împărăteasa lui, văzându-și de treburile împărăției și ascultând jalbele unei cete de curteni ce părea să nu se mai sfârșească. În timp ce turna vinul pentru împărat, Neemia se gândea la Ierusalim, rugându-se în sinea sa lui Dumnezeu să-i arate ce să facă.

— Ești bolnav, Neemia?

Își ridică privirea, smuls din gândurile sale. Împăratul îi vorbea. Inima începu să-i bată cu putere.

— Nu, Măria Ta. Nu sunt bolnav.

Nu mai fusese niciodată trist în prezența împăratului. Era împotriva tuturor regulilor de la curte ca un slujitor să-și trădeze starea sufletească. Neemia însuși își avertizase slujbașii să nu-și dezvăluie sentimentele, oricât de mari griji ar fi avut pe suflet, ci să se arate întotdeauna bine dispuși în prezența Majestății Sale. Un slujitor trebuia să fie voios și încurajator. Dar povara de pe inimă îl împiedica de data asta să păstreze aparențele.

— Dacă nu ești bolnav, de ce ai fața atât de tristă? îl întrebă împăratul.

Inima îi bătea acum să-i spargă pieptul. Împărăteasa, așezată lângă Artaxerxe, părea și ea preocupată. Neemia știa din întâmplarea Esterei că o împărăteasă persoană se putea dovedi deosebit de influentă. Dar faptul că atrăsese atenția împăratului era atât de uimitor și de nesperat, că rămase fără grai.

— Atunci nu poate fi decât o întristare a inimii, zise Artaxerxe.

Neemia dădu din cap. Să-i spună că fratele său se întorsese de curând la Ierusalim? Că poate n-avea să-l med vadă niciodată? Ar fi fost adevărat. Dar dacă Dumnezeu îi oferea prilejul să mijlocească pentru Ierusalim? rosti în

gând o rugăciune scurtă. *jioamne, dă-i reușită robului Tău, fă să capăt trecere înaintea acestui yn*". Își dresе glasul să scape de nodul de teamă din gât.

— Măria ta e un foarte bun observator, zise el. Inima mi-e într-adevăr întristată.

— Continuă.

Simți că i se taie picioarele. Împăratul ar fi putut să vadă în nefericirea lui un semn de necredință. La urma urmei, și tatăl lui r-ise ucis tot de un rob nemulțumit. Cu gura uscată de parcă ar fi înghițit nisip, zise:

— Cum să n-am fața tristă, când cetatea în care sunt morminte părinților mei este nimicită, și porțile ei sunt arse de foc?

Avu grijă să nu pomenească numele Ierusalimului. Se întrebă ce-i venise să aducă vorba de mormintele părinților, dar știa că perșii nutreau un respect profund față de locașurile strămoșești de îngropăciune. Împăratul se încruntă ușor, studiindu-l cu atenție de parcă l-ar fi văzut atunci pentru prima oară - ca pe un om, nu ca pe un simplu rob făcându-și treaba în umbră. Neemia încercă să-i citească gândurile, dar nu reuși. Așteptă cu genunchii înmuiiați, amintindu-și de proverbul lui Solomon: „*Mânia irrpăratului este un vestitor al morții*”.

Sala tronului se cufundă în tăcere și murmurele curtenilor încetară ca la bătaia unui gong. Cum îndrăzneа acest simplu paharnic să spună ce avea pe inimă și să-și dezvăluie simțămintele? Neemia auzea ciripitul păsărilor și foșnetul vântului dincolo de aerestrele palatului. Așteptând răspunsul împăratului, se simțea ca un om suspendat peste un hău. Se va prăbuși în el sau va scăpa cu bine? „*O, Doamne, fă să capăt trecere înaintea acestui om*”, se rugă el din nou. Soarta lui nu se afla în mâinile acestui împărat, din mâinile împăratului ceresc.

— Ce-mi ceri? întrebă în cele din urmă Artaxerxe.

După încă o rugăciune fulgerătoare, Neemia răspunse:

— Dacă găsește cu cale împăratul și dacă robul său îi este plăcut, trimite-mă în Iuda, la cetatea mormintelor părinților mei, ca s-o zidesc din nou.

Artaxerxe luă o înghițitură de vin din *rhytonul* de aur înainte să răspundă. Neemia era convins că văzuse toate stările sufletești și reacțiile împăratului în lungul timp petrecut în prezența lui, timp în care îl văzuse răspunzând la sute de cereri și jalbe. Expresia intrigată de pe chipul lui trăda curiozitate, nu mânie. Cu toate acestea, lui Neemia i se tăie respirația.

— Cât va dura călătoria și când te vei întoarce? întrebă împăratul în cele din urmă.

— Măria Ta găsește cu cale să mă lase să plec? întrebă Neemia.

— Da. Te las să pleci. M-ai slujit cu credință în toți acești ani și te bucuri de încrederea mea deplină. Știu că robii pe care-i vei numi în locul tău mă vor sluji cu aceeași credință până la întoarcerea ta.

Neemia răsuflă ușurat. Era o minune! Atotputernicul îi ascultase rugăciunile. Laudele neașteptate îl umplură de curaj și socoti repede în minte durata misiunii. Dar gândul îi zbură îndată la pericolele ce-i stăteau în cale și la precauțiile pe care trebuia să le aibă în vedere pentru izbândă. Vrajmașii lui Iuda vor încerca fără îndoială să le saboteze sosirea. Hanani îi povestise cum mai împiedicaseră o dată reconstruirea orașului.

— Dacă găsește cu cale împăratul, zise el, să mi se dea scrisori pentru dregătorii de dincolo de Râu, ca să mă lase să ajung cu bine în Iuda.

— Ți se vor da.

Tot nu era destul. Neemia își aminti de istoria Ierusalimului și că intrarea de la miazănoapte a cetății, aflată în vecinătatea Templului, era lipsită de apărare în fața atacurilor vrăjmașe.

Trebuia să înalțe o cetățuie întărită în preajma ei. Și să reconstruiască toate porțile Ierusalimului.

— Mai am nevoie de o scrisoare pentru Asaf, păzitorul pădurii împăratului, adăugă el, ca să-mi dea lemne pentru bârne să zidesc porțile cetății de lângă Templu, zidul orașului și casa în care voi locui.

— Vei primi tot ce-mi ceri, zise Artaxerxe. Mai mult chiar, am hotărât să te pun dregător peste Iuda în răstimpul cât vei sta acolo.

Dregător? Era mai mult decât s-ar fi încumetat să spere. Își plecă capul.

— Mulțumesc, Măria Ta.

— Voi trimite un căpitan de oaste și câțiva soldați călare să te însoțească... Și încă ceva... mult noroc, Neemia.

Împăratul îi făcu semn logofătului său să-și facă datoria. Neemia îl urmă pe acesta afară din sala tronului, năucit de bucurie și uimire. Oare așa se simțise și Moise la minunea despicării apelor de la Marea Roșie? Numai mâna cea bună a Atotputernicului făcuse aceasta! Dumnezeu îi ascultase rugăciunile.

În săptămânile ce urmară, Neemia munci fără răgaz să pregătească cele trebuincioase pentru drum: caravana ce avea să transporte proviziile, scrisorile oficiale de împuternicire purtând pecetea împăratului, suita militară și detaliile lungii călătorii în sine, cu popasuri la intervale regulate. Între capitala persană și Țara Făgăduinței erau cam o mie șase sute de kilometri, așa că socoti că, dacă străbăteau în medie treizeci de kilometri pe zi, călătoria

avea să le ia cincizeci și când de zile. Mai adăugă opt zile pentru odihna de Sabat și ajunse la un total de șaiszeci și trei de zile până la Ierusalim. În timp ce-și făcea planuri și se pregătea, Neemia se întreba fără încetare ce va găsi la sosire. Mai putea fi salvată vreo porțiune din zid sau trebuiau să pună o nouă temelie? De unde avea să facă rost de pietre de construcție, unelte și lucrători? Era conștient că trebuia să se miște repede, înainte ca vrăjmașii lui Iuda să-i saboteze inițiativa sau să trimită rapoarte negative la Susa pentru a pune capăt construcției. O poruncă purtând pecetea împăratului nu mai putea fi anulată, el putea da o a doua poruncă prin care să se anuleze efectele celui dintâi – ca și cel prin care Ahașveroș oprise măcelul din ziua de treisprezece a lui adar. Și ce-ar fi fost dacă venea un nou împărat la putere înainte să termine zidul? Monarhii persani aveau o istorie lungă și sângeroasă de intrigi și lupte pentru putere.

În ciuda acestor griji, Neemia nu-și mai încăpea în piele de bucurie. Atotputernicul îi răspunsese la rugăciuni cu credincioșie, dăruindu-i mai mult decât îndrăznise să viseze. Tânjea să împartă cu cineva vestea cea bună, dar cu cine? N-avea pe nimeni. Și de altfel, cu cât știa mai puțini de misiune, cu atât mai bine. Ar fi fost un dezastru să ajungă vestea înaintea lui la Iuda.

Într-un miez de noapte, în timp ce stătea culcat în patul său, prea tulburat să adoarmă, îi veni un nou gând. Era cu putință ca după toți acești ani, după o copilărie sfârșită mult prea jalnic și prea devreme, să găsească în sfârșit un sens în moartea părinților lui din noaptea aceea îndepărtată? Ca Atotputernicul să se fi folosit de durerea lui pentru a-l transforma în bărbatul de acum, pregătindu-l tocmai pentru acest moment?

Pentru prima oară, Neemia avu tăria să se gândească

la părinții lui și să se lase mângâiat pentru pierderea acestora.

Capitolul 7

Ținutul Bet-Hacherem Iunie

Soarele nu răsărise încă pe dealurile dimprejur, dar Nava se afla deja în lanul de grâu cu părinții și cei doi frați ai ei, scrutând roadele. Lujerii păreau uscați și anemici, iar boabele mai mici ca în alți ani. Fata ținea minte recolte de grâu atât de bogate, că abia își putea croi drum printre lujeri, cu spicele coapte aplecându-se la pământ sub propria greutate. Pe lângă ele, această recoltă ciuntită de secetă avea să fie mai mult decât modestă. *Ava* rupse un spic copt și îl gustă, mestecându-l alene. Nava nu mai putu îndura suspansul.

— E copt grâul, *ava*? E gata de seceriș?

El dădu din cap.

— Da, e gata.

Dar pe chipul lui ofilit de vreme se citea îngrijorarea și dezamăgirea. Toată familia se trezise devreme să evite arșița verii și erau gata să se pună pe treabă. De îndată ce le dădu de știre că se putea strânge roada, *ava* și frații Navei porniră prin lan cu seceri, tăind lujerii copti și așternându-i la pământ. Nava și mama ei îi urmau îndeaproape, legând snopii cu legători împletite din paie. Munca la câmp, unde trebuia să stea aplecată toată ziua, era o corvoadă trudnică, dar deprinderea o învățase să lege rapid snopii fără să-și julească mâinile în lujerii țepoși. Îi părea bine că barem *ava* avea ce secera, chiar dacă nu prea mare lucru.

Trăgea *nădejde* că *tatăl ei* și *al* lui Dan vor strânge destul grâu să-și plătească datoria la omul acela și să le rămână destul și de mâncare în lunile ce urmau. Și ca ea și Dan să poată face nunta.

Soarele dogoritor se ridica repede pe cerul fără urmă de nor și nu peste mult hainele și chipul Navei erau learcă de sudoare. Ai ei înaintau cu iuteală și snopii secerați se prăjeau sub soarele de iunie, când își ridică privirea și văzu două siluete apropiindu-se călare pe măgari. Una era a bogătaşului cu turban alb ca neaua, mantie de in cu benzi stacojii și nasul puțin strâmb care-i vizitase acum trei luni. Cealaltă a fiului său, care venise a doua zi să-i ia turma de capre. Nava se îngrozi văzându-i. *Ava* îi zări și el și, preț de o clipă, păru să se clatine pe picioare.

— Stați jos și odihniți-vă cât vorbesc cu ei, le zise el ștergându-și fruntea cu dosul mâinii. Fata îl urmări cu privirea cum străbătu lanul să-i întâmpine, cu o probă de grâu în mână.

Se așază pe miriște cu ceilalți - pentru prima oară în dimineața aceea - și bău și ea când îi veni rândul din ulciorul cu apă. Stomacul îi chiorăia de foame. Își luaseră micul dejun frugal înaintea zorilor, dar era destul să-i potolească durerea surdă din măruntaie. Mama și frații ei mai mari trebuie că erau și ei flămânzi.

La început privi de la distanță cum bărbatul încercă probele de grâu și *ava* arătă spre porțiunea din Ian pe care tocmai o seceraseră. Va fi de ajuns să-l plătească? Fata se ridică în picioare, nemaiputând îndura nicio clipă în plus.

— Mă duc să văd dacă vor să bea apă sau să adape măgarii.

Pomi iute peste câmp după ulciorul cu apă, pe care îl umplu repede la fântână și-l goli în jghebul animalelor. Le oferi o cupă străinilor, dar refuzară amândoi.

Feciorul nici nu se obosise să descalece, iar fata nu reuși să-și dea seama privind chipul lui *ava* dacă discuția mergea bine sau nu. Părea exasperat, cu obrajii îmbujorați

și glasul răgușit de emoție.

— Mai mult n-am putut pe seceta asta, zise el.

— Știu, prietene. Dar trebuie să înțelegi și tu că ți-am luat zălog viile și lanurile. Le-ai zălogit în schimbul banilor împrumutați.

— Și acum te pot plăti din roadă.

— Îmi pare rău, dar roada grâului nu-ți acoperă datoriile, căci rouă treimi din ea sunt deja ale mele. Ți-am împrumutat banii se seama roadei viitoare. Cu treimea ta poți plăti o parte din al joilea împrumut pe care ți l-am făcut pentru mâncare. Dar nu re tot.

— Ți-am dat turma mea de capre.

— Știu. Dar încă nu ți-ai plătit toată datoria. Îmi pare rău.

Mâna Navei tremura în timp ce încerca să umple la loc jghearul, improșcându-i cu apă picioarele goale. Era atât de nedrept! I>pă toată truda lor, tot nu-i ajungea acestui zgârie-brânză? S venea să urle la el de furie.

— Te rog să mă ierți dacă nu m-am făcut mai bine înțeles când = ă-ai cerut împrumutul, continuă bărbatul. Și apoi când ți-ai zălogit pământul. Poate nu m-am exprimat destul de dar.

— Te-ai făcut înțeles, dar... dar am sperat ca acest seceriș să acopere datoriile și să-mi pot redobândi lanul de grâu.

— Îmi pare rău, dar văd deja că roada asta nu va fi de-ajuns. Măcar de s-ar fi ales ceva de cea de orz, ai fi fost mai aproape de achitarea datoriei. Dar din pricini știute doar de El, Preasfântul ra ne-a dat ploaie nici anul ăsta.

— Zid că doar o treime din grâu e al meu?

— Din păcate, da.

— Dacă nu te plătesc, nu-mi redobândesc pământul. Dacă îți dau treimea mea să-mi acopăr datoria, nu-mi mai

rămâne de mâncare. Va trebui să-ți cer din nou bani împrumut ca să nu-mi moară familia de foame. De măsline și struguri văd că nu se va alege prea mare lucru anul acesta.

— Nu-ți cer plata înapoi, prietene. Știi că seceta asta nu-i din vina ta și că muncești cât te țin puterile. Îți prelungesc cu dragă inimă împrumutul atât cât e necesar. Poate vei avea roade mai bune la anul.

Ava își trecu degetele prin părul learcă de sudoare, clătinând din cap.

— Chiar să fie ploaie, nu voi scăpa în ved de datorie dacă îmi iei două treimi din roade în fiecare an. Nu văd cale de ieșire. N-am să-mi mai redobândesc în veac pământul. Datoriile vor continua să se adune dacă n-am cu ce să te plătesc;

Respinsă cu mâna cupa cu apă oferită de Nava și zise:

— Nu acum.

Fetei i se rupea inima văzându-l cum se lupta să-și înfrâneze emoțiile. Tânjea să pună jos cupa și ulciorul și să-l strângă în brațe, dar se temea că nu-și va mai putea stăvili lacrimile.

— Nu știu ce altceva să mai fac, zise *ava*.

Rămaseră în mijlocul drumului multă vreme, în timp ce soarele verii dogorea deasupra lor și măgarii alungau muștele cu coada.

— Uite ce-i, prietene, zise bărbatul cu glas blând. Mai e o cale să ieși din beleaua asta - o cale pe care au ales-o și alți proprietari de pământ. Dar mă tem că e o decizie costisitoare.

— Ce poate fi mai costisitor decât să-mi pierd pământul sau să-mi văd familia murind de foame?

Bărbatul oftă.

— Sunt gata să mă asigur că ai tăi au ce mânca și fără să faci un nou împrumut... dar fiica ta va trebui să-mi fie roabă.

Propunerea era atât de neașteptată, de cumplită, încât Navei i se tăie respirația de groază. Să-i fie *roabă*?

— Nu! strigă *ava*. Niciodată! Ia-mă pe mine rob, nu pe ea!

— Dacă te iau pe tine, cine va mai lucra pământul să scoată roade la anul? Nu pricepi? Pământul e deja al meu până îți plătești zălogul, așa că oricum lucrezi deja pentru mine.

— Atunci ia-l pe unul dintre fiii mei! Dar nu-mi lua fetița! E mult prea tânără.

— Și cum ai să obții o recoltă bună fără fiii tăi? Spre binele tuturor, trebuie să rămână să te ajute la lucratul pământului. Fiica ta o va duce bine, îți promit. Va face parte dintr-un grup de robi cu familii în aceeași situație ca a ta, care nu-și pot permite să-și plătească datoriile. Adevărul e că nu-mi mai trebuie încă o roabă, dar îți propun asta ca pe un gest de bunăvoință față de tine și familia ta.

Nava nu-și mai putu stăpâni lacrimile. Îi iubea pe ai ei și ar fi dat orice să-i ajute, dar să plece de acasă și să-l slujească pe acest om? Să devină roaba lui? Era de neînchipuit. Și ce se alegea de măritișul ei cu Dan?

Ava o cuprinse cu brațul după umeri.

— Ce gest de bunăvoință mai e și ăsta, să-mi iei fetița roabă? Întrebă el.

— Crede-mă, caut de mult o cale să ajut familiile în situația ta din ținut. Am stat de vorbă cu preoții și maimarii Ierusalimului și mi-au spus că asta ne îndeamnă *Tora* să facem în astfel de cazuri. Nu-i ideea mea. E scris în Legea lui Dumnezeu.

— Și cât timp va trebui să-ți fie Nava roabă?

— Perioada de robie prevăzută de *Tora* e de șase ani.

— Șase ani!

— Și nicio zi în plus. La sfârșitul lor poate pleca nestingherită, doar dacă nu ți-ai plătit datoria.

Nava își duse mâna la gură să-și înăbușe un strigăt. Șase ani roabă la acest om? Șase ani fără să se mărite cu Dan? Era mai mult de o treime din viața ei de până atunci. Părea o veșnicie.

— Și chiar de mă învoiesc, pământul tot ți-e zălogit ție, nu? Întrebă *ava*.

— Ba da. Dacă nu cumva preferi să mi-l vinzi și să te scapi de toate datoriile.

— N-o face, *aval* strigă Nava, nemaiputându-se stăpâni. Nu vinde pământul!

— Dacă-l vând, murim cu toții de foame, asta-i sigur, zise el.

Moșierul ridică din mâini și se dădu câțiva pași înapoi.

— Uite ce-i, îmi închipui ce copleșitor ți se pare totul. Nu-i nevoie să te hotărăști pe loc. Stai de vorbă cu ai tăi. Și cu niște vecini care au de luat aceeași hotărâre grea. Mă întorc mâine.

Încălecă pe măgar și făcu cale întoarsă împreună cu fiul său.

Ava nu-l urmări cu privirea. Își târî picioarele înapoi în Ian, lua secera și se apucă din nou de treabă fără un cuvânt. Dar Nava vedea bine că nu-l mai trăgea inima la muncă. Doar o mică parte din roade erau ale lui? Părea atât de nedrept.

— Ce e? Ce-a zis? Întrebă mama.

Ava clatină din cap.

— Vorbim mai târziu.

Nava avu tot restul dimineții să se gândească la necazul ei în timp ce lucra. Când își mai reveni din șoc, izbucni în lacrimi la gândul că avea să fie roabă șase ani de zile. Dar ce altceva puteau ai ei să facă?

Pe la amiază, când soarele deveni de nesuportat, se opriră din lucru și se așezară la umbra unui rodiu să-și ia prânzul modest. Cu glas tremurător, *ava* le repetă spusele bărbatului. Mama își acoperi fața și plânse. Frații Navei își revărsară furia în proteste zgomotoase. *Ava* părea răvășit de durere.

— Cred că-i mai bine să-i primim oferta, zise Nava, străduindu-se să pară curajoasă. Măine, când se întoarce, îi spun că voi lucra pentru el.

— Nu, Nava!

— Nu te mâhni, *ava*. Vreau să vă ajut pe tine și pe mama. Barem așa nu-ți vei pierde pământul. Nu vreau să ajungă pe mâna aceluia hapsân îngrozitor. Doar e al tău. A fost al strămoșilor noștri.

— Știi, dar trebuie să mai fie și altă cale.

Nava știa că nu era. Mai târziu se întoarseră cu toții la câmp și munciră până la apusul soarelui. *Ava* străbătu apoi poteca până la casa lui Dan. Pe Nava nu vru s-o ia cu el și fetei i se păru o veșnicie până la întoarcerea lui. Îl auzi deschizând poarta și închizând-o la loc în timp ce așternea cu mama rogojinile de dormit să meargă la culcare. Se îngrozea să-l întrebe ce vorbise cu tatăl lui Dan, dar o făcu mama.

— Ce au de gând să facă vecinii? Ce ați hotărât?

Ava clătină din cap și Nava îl văzu înghițind în sec, luptându-se să-și țină firea în timp ce răspunse.

— N-avem de ales, zise el răgușit. Dacă Nava se învoiește să plece...

Înghiți din nou în sec și se întoarse spre ea.

— Dacă te învoiești să faci asta pentru noi...

Ea se apropie de el și-l îmbrățișă strâns. Nodul de jale și durere din piept amenința să crească și să plesnească, făcându-i inima fărâme. Avea să fie roabă șase ani de-acum încolo. Reuși cu greu să îngaima:

— Sigur că mă învoiesc, *ava*.

El o strânse într-o încheștare zdrobitoare, apoi se smulse din îmbrățișarea ei, o sărută pe frunte și se repezi afară în beznă. Mama plângea cu fața îngropată în palme. Nava se cuibări lângă ea și o cuprinse în brațe, plângând împreună.

Restul nopții i se păru ca un vis urât. Era ultima oară când mai dormea în casa și în patul acela. Era ultima oară când se trezea în zori să vadă soarele răsărind peste minunatul petec deluros de pământ unde-și trăise toată viața de până atunci. Cum va îndura să se despartă de Dan? Să fie departe de el? Va putea veni să-l radă sau să-și vadă familia în anii ce vor urma?

Nu reuși în ruptul capului să adoarmă și lacrimile nu-i secară până în zori, lăsând-o cu ochii arzând de plâns și cu durere de cap. Când se mai luminează în odaie, auzi un fluierat ușor, familiar, în fața ferestrei.

Dan.

Se îmbracă repede și ieși în vârful picioarelor să-l întâmpine. Avuseseră mereu grijă să fie cuviincioși în relația lor, reținându-se de la semne de afecțiune până după nuntă, dar de data asta Dan o cuprinse brusc în brațe și o strânse la piept. Ea savură clipa, bucurându-se să-i simtă brațele puternice, protectoare, îi venea să nu-i mai dea drumul niciodată.

— Hai să fugim, șopti el. Nu pot îndura să te pierd!

Dar oricât și-ar fi dorit Nava să fie cu el, știa că nu vor putea să fugă împreună.

— Trebuie să-i ajut pe ai mei, Dan. Altfel *ava* își pierde pământul și vom muri cu toții de foame.

El își înteeți o clipă strânsoarea, apoi îi dădu drumul.

— Nava, mai e ceva ce nu v-a spus bogătașul, ție și tatălui tău. Am fost eu însumi la Ierusalim azi-noapte să stau de vorbă cu preoții...

— Rău ai făcut, Dan! E prea periculos să călătorești singur noaptea!

— Ascultă-mă mai bine. Potrivit *Torei*, Malchia te poate da de nevastă unuia dintre fiii săi.

— Dar îți simt făgăduită ție.

— De parcă i-ar păsa lui de asta! Malchia ben Recab ia tot ce-i pofteste inima și nimeni nu-l poate opri. În plus, Legea însăși o îngăduie. Preotul mi-a spus că, atâta timp cât te tratează ca pe o noră și nu ca pe o roabă, are tot dreptul. Se poate însura chiar el cu tine, dacă vrea.

— O, nu! E prea cumplit și să mă gândesc!

— Ai putea fi bogată, Nava, cu straie alese și robi care să-ți slujească.

— Dar te iubesc pe tine! Vreau să fiu soția ta, oricât de bogați sau de săraci am fi. Să mă mărit cu altcineva ar fi... ar fi... N-aș putea s-o fac niciodată!

Dan o cuprinse din nou în brațe.

— Am să te aștept. Și dacă nu mă pot însura cu tine, n-am să mă însor defel.

— Putem măcar să ne vizităm în timpul ăsta?

— Preoții au zis că depinde de stăpânul tău. Ești proprietatea lui. Numai el poate hotărî.

O îmbrățișă cu tandrețe și se aplecă s-o sărute pentru prima oară.

— Cu sărutul ăsta te pecetluiesc să fii a mea, zise el când buzele li se desprinseră.

Ochii i se umplură de lacrimi ce-i alunecară pe obraji.

— Să nu mă uiți, Nava.

— Dan, stai...

Dar el se întoarse cu spatele și fata îl privi năpustindu-se spre casă peste câmpii, de parcă n-ar mai fi putut îndura să privească în urmă.

Nava se prăbuși pe pământ și plânse în tăcere, cuprinsă de o tristețe și o jale de neîndurat. Când stelele pălră și cerul se luminează la răsărit, îi auzi pe ai ei foindu-se prin casă. Se ridică și se șterse la ochi. Dacă o vedeau părinții ei plângând, le-ar fi fost și mai greu s-o lase să plece. Trebuia să-și păstreze cumpătul de dragul lor.

Nici nu se atinse de micul dejun, cu stomacul întors pe dos de spaimă. Înainte să se întoarcă ai ei cu secerile la lanul de grâu, sosi fiul lui Malchia.

— Tata vrea să știe dacă ați luat o hotărâre, zise el.

Nici de data asta nu se sinchisi să descalece. Părea gata s-o ia și pe ea cu aceeași ușurință cu care le luase turma de capre.

— Fiica mea s-a învoit să vă fie roabă, zise *ava* cu glas răgușit. Dar dacă ar fi după mine...

Nu mai reuși să termine, că îl înecă plânsul. Nava nu suporta să-l vadă plângând. Se repezi la el și-l strânse în brațe.

— Nu te mâhni, *ava*! Totul va fi bine.

O îmbrățișă apoi pe mama și ridică desaga cu puținele lucruri pe care le avea. Sandalele i se rupseseră din nou, așa că trebuia să meargă desculță până le dregea. Ridicându-și privirea spre feciorul lui Malchia să-i dea de veste că era gata, văzu că o studia din cap până în picioare și își aminti de vorbele lui Dan. Stomacul i se întoarse pe dos de groază. Noii stăpâni aveau dreptul s-o ia de nevastă. Își ridică bărbia ca părinții ei să nu-i vadă teama și pomi în urma măgarului ce făcu cale întoarsă. Nu

mai lipsise niciodată din sânul familiei, nici măcar pentru o noapte, și nu-și putea închipui viața fără ai ei. Sau fără Dan.

De ce nu le venea Atotputernicul în ajutor? De ce nu-i asculta când se rugau pentru ploaie? Doar erau poporul Lui și acesta era pământul Lui. *Ava* părăsise Babilonul să trăiască aici și să i se închine la Ierusalim. De ce-i chinuia Dumnezeu în felul acesta?

Ziua de vară devenea tot mai încinsă. Tărâna drumului dogoarea sub tălpile goale ale Navei în timp ce pășea în urma măgarului ce înainta agale. Nu îndrăzni să-și mai întoarcă privirea.

Capitolul 8

Samaria, capitala Ținutului de Dincolo de Râu

Aflat în sala tronului dregătorului Sanbalat, Neemia îndura cu greu formalitățile premergătoare și prezentările oficiale. Luase parte de nenumărate ori la acest proces în sala tronului împăratului Artaxerxe și înțelegea necesitatea lui, dar tot îi punea răbdarea la încercare. Ca niște băieți ce se jucau pe uliță, măsurându-se din priviri, bărbații adunați aveau să-și aleagă aliații și să-și cântărească inamicii.

— Dregătorule Sanbalat, îți mulțumim că ne-ai chemat să ne întâlnim aici, zise Neemia când îi veni rândul să vorbească.

Avu grijă să i se adreseze dregătorului samaritean ca de la egal la egal, străduindu-se să nu-și lase postura sau expresia feței să reflecte o atitudine servilă.

— Și pentru bunăvoința de a ne găzdui aici, în palatul tău. Folosi cuvântul „palat” cu intenția de a-l măguli pe dregător, deși nici nu se compara cu palatele persane în care slujise ca paharnic. Încăperea nu era decât o umbră jalnică a sălii persane de adunare – căptușită cu lambriuri

de cedru și împodobită cu tapițerii și covoare. Mobilierul părea însă vechi și uzat, de parcă ar fi fost folosit zeci de ani la curtea persană și apoi abandonat. Aspectul general îl ducea cu gândul la o bătrână de neam nobil ce se străduia să păstreze aparențele în ciuda faptului că dăduse de vremuri grele. De cum pusese piciorul în palatul lui Sanbalat, cântărise din ochi gradul de apărare, constatând cu surprindere că nu trecea niciun test. Un inamic perseverent ar fi putut să găsească zeci de breșe în sistemul de pază și să-l asasineze pe dregător.

Neemia se întoarse spre ceilalți dregători, vorbindu-le cu respect, dar fără venerație:

— Și îmi pare bine că ați venit cu toții fără zăbavă. Ca nou dregător al ținutului lui Iuda, socotesc că e important să-mi cunosc confrății dregători.

I-ar fi plăcut să se ducă direct la Ierusalim și să inspecteze apărarea orașului, dar știa din experiența de la curte că se cădea să le facă mai întâi o vizită oficială cârmuitorilor celorlalte ținuturi, să le arate împuternicirile ca dregător al lui Iuda și să ia în primire autoritatea ce i se cuvenea. Cu câteva zile înainte să ajungă la Damasc, trimisese soli la Samaria să-și anunțe sosirea și să-i cheme pe vecinii lui Iuda la această întâlnire. Acum îi cerceta pe rând pe bărbații prezenți – mai-mari peste triburile amonite, edomite, așdodite, samaritene și arabe. Cu excepția samaritenilor, aduși în Țara Făgăduinței cu mai bine de două sute de ani în urmă de asirienii biruitori, acești vecini erau vrăjmașii dintotdeauna ai poporului său. N-avea niciun temei să creadă că s-ar fi schimbat ceva în vrăjmășia dintre ei. Întâlnirea de azi pune la încercare voința și puterea tuturor.

— Vă aduc salutări de la curtea împăratului Artaxerxe, continuă el, împreună cu nădejdea sinceră a

împăratului că vom lucra toți împreună spre binele împărăției sale și al oamenilor aflați în stăpânirea noastră.

Neemia ascultase îndelungile prezentări ale tovarășilor săi, conștient că le stătea în putere să-l ajute în lucrarea lui sau să-i pună bețe în roate. Sanbalat, căpetenia samaritenilor de la hotarul de miazănoapte cu Iuda, conducea adunarea și ceilalți puneau mare preț pe părerea lui. Fiind cel mai bătrân dintre dregătorii adunați, Sanbalat lăsa impresia unui politician uns cu toate unsorile, fățarnic și viclean, hotărât să nu cedeze nimănui puterea pe care i-o dădea poziția de dregător peste teritoriul cunoscut sub numele de ținutul de dincolo de Râu. Mătăhălos, trupeș și fără barbă, bărbatul stătea pe tron cu mâinile pe burta proeminentă. Mantiile lui alese, împodobite cu ciucuri purpurii și împletituri de aur, păreau prea groase pentru ziua de vară, fiind nevoie de o ceată întreagă de robi cu ramuri de palmier să-l răcorească.

— Care vasăzică ești noul dregător al lui Iuda, zise el când se sfârșiră formalitățile. Neemia îi intui o umbră de batjocură în glas.

— Da, am fost numit de împăratul perșilor, Artaxerxe. Iată scrisorile ce îmi confirmă numirea.

Trecu de la unul la altul porunca împăratului, cercetând reacțiile celorlalți dregători. Tobia, amonitul, stăpânea peste ținutul de la răsărit de Iuda, de dincolo de râul Iordan, și era vecinul cel mai apropiat. Acesta privi doar în treacăt scrisoarea și o dădu mai departe. Tobia era un nume evreiesc obișnuit ce se tălmăcea prin „Domnul e bun”, și bărbatul părea într-adevăr iudeu, cu barbă, chipiu și mantia tradițională cu ciucuri. Neemia se întreabă cum de ajunsese căpetenia amoniților, vrăjmașii dintotdeauna ai lui Israel și urmașii lui Lot, nepotul lui Avraam. Tobia era tăcut, retras și greu de descifrat. Nu ieșea în evidență prin

nimic - nici prin înălțime și greutate, nici prin trăsăturile feței și îmbrăcăminte, de parcă ar fi căutat să treacă neobservat și să se piardă prin mulțime.

Gheșem, căpetenia triburilor arabe de la hotarul de miazăzi cu Iuda, se sinchisi și mai puțin de scrisoarea lui Neemia, lăsând-o pe mâna aghiotantului său s-o studieze. Stăpânind peste ținuturile arabe ce se întindeau din Egipt până în Arabia și la miazăzi de Iuda, Gheșem se bucura de un statut privilegiat sub domnia împăratului persan, venind la curtea acestuia în fiecare an. Neemia îl ținea minte pe dregătorul oacheș și bărbos, cu *kejfâyah* și mantii albe fluturând în vânt, dar spera ca Gheșem să nu recunoască în el pe fostul paharnic al împăratului.

Căpetenia edomiților, al cărui teritoriu se întindea tot la hotarul de miazăzi cu Iuda, păru să se ia după Gheșem. Singurul care vădi un oarecare interes în citirea poruncii fu dregătorul ținutului Așdod, de la apus de Iuda. Toți aceștia erau politicieni cu experiență, în timp ce Neemia nu era. Dar anii petrecuți în slujba împăratului îl învățaseră multe, chiar dacă nu făcuse decât să-i servească vinul. În mintea lui stăruia gândul că, la urma urmei, numirea sa ca dregător venea de la Atotputernicul. Acest fapt îi dădea curaj să le țină piept. Mâna Domnului Dumnezeu era peste el.

— Ce mă nedumirește pe mine, zise Sanbalat, răsucindu-și unul dintre inelele strălucitoare, e că n-am auzit să se fi plâns niciodată autoritățile persane de felul în care am cârmuit ținutul lui Iuda de la retragerea ultimului dregător. Care-i așadar adevărata pricină pentru care ai fost trimis?

Neemia rămase netulburat, așteptându-se la întrebarea lui.

— Nu pretind să pot citi gândurile împăratului. Dar,

după cum scrie aici, de acum înainte voi cârmui eu ținutul. Și, dacă încă te mai gândești că scrisoarea poate fi falsă, autoritatea mea e vădită și din faptul că am venit însoțit de o suită de ostași persani.

Sanbalat zâmbi cu răceală.

— Nu ți-a pus nimeni la îndoială autoritatea. Nu mai fi atât de spăsit.

— Nu mi-am dat seama că simt spăsit.

— Cred că vorbesc în numele tuturor, ca și al meu, continuă Sanbalat, când mă întreb cum de i s-a năzărit împăratului așa, pe nepusă masă, că Iuda are nevoie de un dregător. Doar e un ținut atât de mic și neînsemnat, lipsit de importanță economică.

Neemia înțelese că samariteanul îi întindea o cursă, încercând să-i compromită autoritatea prin discreditarea națiunii sale. Mai văzuse tactica și la curtea persană și știa că trebuia să-și păstreze cumpătul.

— Dacă socotești ținutul lui Iuda atât de neînsemnat, mă bucur să te scap de povara cârmuirii lui.

Sanbalat se făcu că nu aude și continuă:

— Pesemne mocnesc în Iuda frământări politice și religioase de care n-am știut nimic. Ești iudeu, pe când eu e limpede că nu sunt. Ai fost trimis să potolești spiritele? Să-i înlături pe agitatori?

— Dacă e vreo frământare mocnită, tu trebuie s-o știi mult mai bine ca mine. Încă nici n-am pus piciorul la Ierusalim și nu m-am întâlnit cu mai-marii și preoții din consiliu.

Tobia, amonitul, preluă brusc interogatoriul.

— Sunt de neam iudeu ca tine. Când oastea babiloniană i-a luat pe părinții noștri în robie, ai mei au fost cruțați și lăsați să rămână în țară. Atotputernicul ne-a învrednicit familia să crească, să propășească și să se

răspândească prin tot ținutul; și, când amoniții asediați au căutat la noi sfat și îndrumare, le-am venit în ajutor. În timp ce tu lăncezeai în robie, eu mă bucuram de relații bune cu poporul amonit, viețuind și închinându-ne împreună, încheind căsătorii și tovărășii de negoț.

Neemia se strădui să nu răbufnească la tonul lui îngâmfat și la insinuarea că strămoșii lui Tobia ar fi fost mai vrednici că ai săi. Oricare ar fi fost convingerile lui Tobia, era limpede că nu ținea legile *Torei* dacă se încuscrise cu amoniții.

— Știm amândoi, continuă acesta, că iudeii s-au răzvrătit nu o dată împotriva celor de la putere. Fanaticii susțin că nu se închină decât în fața Celui Preasfânt și nu vor pe tron decât un urmaș al împăratului David. Îl așteaptă pe Mesia să-i scape de sub jugul neamurilor păgâne. Nu cumva ai venit să jod tu acest rol, Neemia?

Încă o dată, Neemia își înfrână răbufnirea la întrebarea lui provocatoare.

— Dacă sunt Mesia cel promis, n-am primit încă de veste. Scrisorile de împuternicire pe care le am la mine poartă pecetea împăratului persan, nu pe a Celui Preasfânt.

Era sătul de jocul lor și nerăbdător să ajungă cât mai repede la Ierusalim, aflat la aproape o sută de kilometri depărtare. Dar nu îndrăznea să dea semne de slăbiciune sau oboseală.

Următorul care-l luă la întrebări fu Gheșem, arabul, care începu cu un discurs stufos despre rutele și tarifele negustorești, dându-i de înțeles că avea drept exclusiv asupra negoțului cu mirodenii. Istovit de călătorie, Neemia abia reuși să-l urmărească. Îl amenința sau îi cerea mită? Oricare dintre ele ar fi fost, nu riscă să riposteze. Era limpede că Gheșem n-avea de gând să cedeze nimănui

controlul asupra acestor rute avantajoase, cu atât mai puțin unui iudeu nou-venit.

— De îndată ce mă întâlnesc cu mai-marii din ținut, zise Neemia când Gheșem își încheieânsfârșităiscursul, ești bine-venit să-mi faci o vizită oficială și să discutăm învoielile negustorești. Dar nu-ți pot făgădui că vechile înțelegeri vor rămâne în picioare. Ca dregător, am datoria să iau hotărâri în folosul poporului meu, chiar dacă se docnesc cu măsurile din trecut.

Gheșem nu răspunse, dar privirea încrâncenată îi scăpără de furie înainte să-și abată chipul și să-și ridice *keffiyeh* spre a-și ascunde expresia.

— Sunt curios să știi, Neemia, zise Sanbalat, preluând din nou controlul, care a fost, mai exact, rolul tău de conducător în Susa? Ce experiență aduci în ținut?

Neemia își tidui cu grijă răspunsul să evite o minciună.

— De zece ani îl slujesc îndeaproape pe împăratul persan la cetatea din Susa. M-am bucurat de o poziție de mare încredere, împăratul Artaxerxe e un conducător înțelept și iscusit și nu m-ar fi pus niciodată dregător peste Iuda de n-ar fi socotit că am cunoștințele și dibăda necesară să-mi cârmuiesc poporul.

Sanbalat izbucni într-un hohot batjocoritor ce-i făcu burta să se cutremure.

— Uite ce-i, Neemia, cred că vei constata în curând că traiul în ținutul lui Iuda e cu totul altfel decât cel cu care te-ai deprins la Susa - ca să nu mai vorbim de cetatea împărătească! Ai o grămadă de învățat despre felul nostru de a face lucrurile aici, dincoace de Râu. Dar nu trebuie să-ți începi munca în deplină neștiință. Aghiotanții mei au experiență cu carul și simt gata să-ți arate ce ai de făcut în micul tău ținut. Ce-ar fi să mai rămâi câteva zile și să-i lași

să te învețe?

Neemia trebui să-și pună în joc toată voința să nu răbufnească la tonul lui înfumurat și rânjetul afectat.

— Mulțumesc, dar nu-i nevoie. După cum ziceai, ținutul meu e mic și neînsemnat. Cu siguranță, voi învăța repede tot ce-i de știut.

— Cum vrei, zise Sanbalat, ridicând din umeri. Dar rămâi barem să te mai bucuri de ospitalitatea noastră câteva zile. Sunt sigur că vei găsi condițiile de la Ierusalim mult mai sărăcădoase decât cele din Samaria. Mai ales în comparație cu Susa.

— Te rog să nu mă crezi moșic sau ingrat. Sunt gata să mă întorc bucuros în Samaria și să-ți onorez amabila invitație cu altă ocazie. Deocamdată trebuie să înțelegi că am străbătut peste o mie șase sute de kilometri. Ard de nerăbdare să ajung la destinație înainte să fac popas.

— Atunci cu altă ocazie?

— Desigur. Cu altă ocazie.

«ThWT»

Privindu-l pe noul dregător ieșind pe ușă, Tobia se întreabă dacă nu cumva ieșeau odată cu el toate strădaniile și ambițiile lui politice. Ivindu-se ca din senin și pe nepusă masă, acest intrus neobrăzat amenința să-i zădărnicească toate atentele manevre politice, dând peste cap întreaga rețea de negoț și relații sociale pe care le întreținuse la Ierusalim în toți acești ani. Îl dureau palmele de cât strânsese din pumni. Capul îi zvâcnea cu fălcile încleștate, dar nu-și trădă tulburarea de față cu Sanbalat și cu ceilalți. Dregătorul samaritean l-ar fi întrebat ce-l frământă și Tobia nu voia să-i dezvăluie vechile sale planuri de a unifica Iuda și Ierusalimul cu propriul lui ținut al anumiților.

După întâlnire, Tobia se retrase în curtea din față

sălii de tron a lui Sanbalat, așteptând ca robii săi să-și termine pregătirile de întoarcere, când deodată se apropie de el un slujitor al lui Sanbalat.

— Dregătorul dorește să te vadă în iatacul lui.

Slujitorul vorbi în șoaptă să nu fie auzit de dregătorii celorlalte ținuturi.

— Chiar acum? întrebă Tobia.

— Da, domnia ta. Te rog, vino după mine.

I-ar fi plăcut să aibă mai mult timp să-și revină după întâlnirea cu Neemia, dar un refuz la invitație ar fi dat naștere la prea multe întrebări. Îl urmă pe slujitor în iatacul lui Sanbalat, pe care îl găsi așteptând alături de Gheșem, arabul. Încăperea avea scaune tapițate și o masă pe care se aflau câteva ploști cu apă și vin și străchini cu struguri și curmale. Dar niciunul nu stătea la masă să mănânce. Tobia, care lucra îndeaproape cu acești bărbați puternici de ani de zile, constată că erau la fel de tulburați ca el de noul conducător iudeu.

— Ce impresie v-a făcut noul dregător al lui Iuda? îi întrebă el pe cei doi.

Sanbalat își răsucea un inel masiv de pe deget, trădându-și agitația.

— Bag seamă că nu-i un om ușor de descifrat. Nici urmă de mândrie sau toane la el, nici chiar când îl provod. Cred că va fi greu de intimidat.

— Și pesemne și mai greu de mituit, adăugă Gheșem.

Căpetenia arabă pășea înainte și înapoi sub fereastră, măturând covorul uzat cu mantia lungă, în timp ce *keffiyeh* îi umbrea chipul întunecat.

— Orice om își are slăbiciunile lui, zise Sanbalat, scoțându-și inelul din deget și punându-l la loc. Atâta doar că pe ale lui Neemia nu le cunoaștem încă. Îi vom îngădui o fărâmbă de putere, atât cât să creadă că e stăpân pe

situație...

— Nu c-ar avea nevoie de puterea *noastră*, replică Tobia. Ai văzut doar porunca pe care o poartă la el. I-a dat-o împăratul însuși. Neemia e stăpân deja în Iuda - și o știe prea bine!

— Ce mă tulbură cel mai tare e că a venit cineva să lupte pentru binele iudeilor, zise Gheșem. Sunt mult mai ușor de manevrat și bătuți de soartă fără cârmuitor.

— Mda, nici mie nu-mi convine asta, recunosc Sanbalat. Ne-am străduit din greu să-i ținem sub papuc. Nu-mi place deloc că au un protector. Și unul iscusit, din câte văd.

— Pe lângă că-i protectorul iudeilor, mai susține și că a lucrat îndeaproape cu împăratul perșilor, zise Gheșem. Am fost de multe ori la Susa, dar nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată.

— Nu ți se pare ciudat că e atât de tânăr? întrebă Tobia. Sau că are ținuta și constituția unui oștean mai degrabă decât a unui slujbaș de la curte?

— Aș vrea să știi ce pune la cale, zise Sanbalat. Am impresia că-i un om periculos.

— Întreaga situație e periculoasă, încuviință Tobia. Am păstrat o bună cumpănă a puterii de la retragerea ultimului dregător. I-am ținut din scurt pe iudei, făcându-i să trăiască în frică - și am profitat frumușel de pe urma lor.

— Ca dregător al Ținutului de Dincoace de Râu, încă dețin o bună parte din putere, zise Sanbalat. Și n-am s-o las din mâini. Neemia va trebui să învețe să mi se supună sau va avea de suferit.

— Să ți se supună?

Tobia începea să-și iasă din fire.

— Și cu porunca împăratului cum rămâne? Doar a fost pecetluită cu inelul lui. Neemia e de-acum dregătorul

lui Iuda, nu tu.

Și nici Tobia sau fiul lui, Iohanen, pe care-l pregătise să cârmuiască alături de el. Dacă tot trebuia să răsară un mântuitor al iudeilor care să stea în reședința dregătorească de la Ierusalim, Tobia socotea că el ar fi trebuit să fie acela. Avea experiența și legăturile politice și religioase necesare.

Sanbalat se așează la masă și luă un ciorchine de struguri din strachină, înfulecându-i boabele una câte una cu un aer nepăsător.

— Nu contează. Neemia nu poate face mare lucru să schimbe soarta iudeilor. Nu-i va trebui mult să-și dea seama că-i spre binele lui să coopereze cu mine - și spre răul lui să n-o facă. Până una-alta, nu trebuie să-l lăsăm din ochi nicio clipă.

— Și cum ai de gând să stai cu ochii pe el? îl întrebă Gheșem.

Sprâncenele încruntate și nasul acvilin îi dădeau căpeteniei arabe un aer fioros, de parcă ar fi fost gata să sară la luptă. Tobia știa că era spre folosul său să și-l păstreze ca aliat.

— Am ochii și urechile mele la Ierusalim, răspunse Sanbalat. Nepotul marelui-preot e însurat cu fiica mea. N-aveți grijă, supraveghez îndeaproape tot ce se petrece și pe mai-marii religioși.

— Și fiul meu Iohanen locuiește tot la Ierusalim, zise Tobia. Socrul lui, un bărbat pe nume Meșulam, face parte din adunarea de sfat. El mă înștiințează de tot ce se întâmplă la întrunirile de sfat. Credeți-mă, unii dintre mai-marii locali vor fi la fel de îngrijorați ca noi că un străin preia controlul.

— În plus, adăugă Sanbalat, umplându-și cupa cu vin din ploscă, orașul meu natal, Bet Horon, nu-i decât la

câțiva kilometri nord de Ierusalim, pe unul dintre drumurile principale spre oraș. Am și acolo ochi și urechi. Haideti, oameni buni. Să ne așezăm și să închinăm pentru prosperitatea noastră viitoare. Îl vom câștiga de partea noastră pe nou-venit sau vom avea grijă să dea greș în tot ceea ce face.

Tobia refuză cupa oferită, știind că-i va fierbe în stomac.

— Aș vrea să știu adevărata pricină pentru care a fost numit. Ezra, ultimul dregător al lui Iuda, a fost în primul rând un cărturar religios, care a creat haos și debandadă în rândul poporului meu cu interzicerea căsătoriilor dintre evrei și alte popoare.

— Și în rândul poporului meu, zise Sanbalat. Dar de data asta porunca împăratului nu pomenește nimic de reforme religioase.

— De ce să trimită un cârmuitor politic? Și de ce tocmai acum? Întrebă Tobia.

— Asta-i marea întrebare.

Sanbalat mai sorbi o înghițitură de vin și puse jos cupa.

— Dacă Neemia a lucrat atât de îndeaproape cu împăratul Artaxerxe precum susține, într-o poziție de cea mai mare încredere, nu pricep de ce a fost trimis taman în ținut ăla înapoiat și vai de lume. E absurd.

La multă vreme după ce se încheie sfatul de taină și Tobia se întoarce la casa lui de dincolo de Iordan, continuă să-și facă griji în privința adevăratelor intenții ale lui Neemia. Când teama îl copleși, își chemă la el în iatac aghiotanții cei mai de încredere și le încredință o sarcină:

— Duceți-vă la Ierusalim, la fiul meu Iohanen, și spuneți-i că trebuie să știu ce-l aduce pe Neemia aici. Ce pune la cale? De ce a venit? Fiți cu ochii pe el zi și noapte

și nu vă întoarceți până nu știți răspunsurile.

Capitolul 9

Ținutul Bet-Hacherem

Acolo e casa tatălui meu.

Ridicându-și ochii din pământ, Nava îl văzu pe fiul noului ei stăpân arătând spre un mănunchi de case aspectuoase de piatră cocoțate pe culmea din fața lor. Băiatul nu-i adresase nicio vorbă tot drumul, nu se oprise defel și nici măcar nu-și îndemnase măgarul să încetinească pentru ca fata să-și poată trage sufletul. Nava se opri în mijlocul cărării, cu privirea ațintită spre casa unde avea să-și petreacă următorii șase ani din viață. Un zid înalt de piatră împrejmuia clădirea și hambarele. Costișele dealurilor erau acoperite cu vii terasate, străjuite de turnuri de pază. Zed de lucrători secerau grâul în lanul din partea cealaltă a drumului și Nava se întrebă dacă va fi trimisă și ea să trudească alături de ei. Zări în jur o dumbravă de măslini, grădini de legume, livezi și pășuni, și se cutremură văzând atâta pământ. La ce-i trebuiau lui Malchia ogorul și grâul lui *ava* când avea toate astea?

Feciorul stăpânului nu se oprise încă din mers și Nava trebui să alerge ca să-l ajungă din urmă. Gâfâia după urcușul la deal când ajunseră la una dintre porțile complexului împrejmuire de ziduri. Un slujitor se repezi să-l ajute pe flăcău să descălece și se depărtă cu măgarul.

— Haide, pe-aici, o îndemnă fiul lui Malchia, arătând nerăbdător cu mâna. Nava îl urmă printr-un labirint de clădiri și curți împrejmuite etanș cu ziduri de piatră. Se găseau acolo țărcuri cu animale, sălașuri unde locuiau stăpânii și lucrătorii, zone de lucru în aer liber pentru slujitori, șuri pline cu fân și magazii ticsite cu vase de lut. Zări un teasc de struguri și unul de măslini. Se grăbi să țină pasul cu tânărul stăpân, care o conduse printr-o uriașă

bucătărie în aer liber cu vetre și cuptoare până într-un spațiu exterior de servit masa, cu un acoperiș de spalier pe care se cățarau vii înflorite. Oare palatul împărătesc întrecea în grandoare locul acesta? Privi în jur plină de mirare și mai că nu se ciocni de spatele băiatului când acesta se opri brusc. Noul stăpân, Malchia ben Recab, ieși din casă și se opri sub spalier îmbrăcat în mantia lui de un alb imaculat, cu brațele încrucișate la piept.

— Iat-o pe noua ta roabă, tată, îi zise fiul său.

— Mulțumesc, Aaron.

Malchia o studie din cap până-n picioare, în timp ce Aaron se făcu nevăzut în clădirea din spatele lui. Nava își simți gura uscată sub privirea lui scrutătoare.

— Cum te cheamă? întrebă el în cele din urmă.

— Nava.

— Ești doar o copilă.

— Am aproape șaptesprezece ani, domnul meu.

Nu se mai putea opri din tremurat și fu tulburată să audă că tremurul i se citea în glas.

— Mă gândesc că nu ești obișnuită să lucrezi într-o casă mare și luxoasă ca asta.

Fata se holbă la el, prea șocată să răspundă. O rușina fiindcă familia ei era săracă? Fiindcă venise desculță și în zdrențe? îi veni să ridice glasul și să-i spună câtă fericire era în căminul lor. Că între pereții căsuței lor modeste erau râsete și dragoste, lucruri ce valorau mai mult decât tot aurul și luxul din lume. Dar el zâmbi, un zâmbet strâmb ce-i arcui doar jumătate de gură. Fata fu surprinsă să citească bunătate în ochii lui.

— Nu-ți fie frică, Nava. Vreau doar să văd ce muncă ți se potrivește cel mai bine. Ce îți place să faci?

Ea trase adânc aer în piept și-și goli încet plămânii să se liniștească.

— Înainte aveam grijă de caprele lui *ava*, dar acum sunt ale tale. Le mulgeam în fiecare zi și făceam iaurt și brânză.

El zâmbi din nou.

— Atunci asta vei face și aici. Penina e mai-mare la bucătărie, iar Șimon se ocupă de capre. Va trebui să asculți de ei și să faci tot ce-ți vor cere. Ai înțeles?

— Da, stăpâne.

— Bine. Dacă intri pe poarta de colo, o vei găsi pe Penina în curtea bucătăriei. Spune-i că am zis să-ți arate odaia.

— Da, stăpâne.

Nava traversă curtea cu picioarele tremurânde. Inima i se făcu cât un purice când se apropie de poartă și auzi o femeie strigând de cealaltă parte a zidului:

— Ai lăsat focul să se îndngă prea tare, nătărăule! Nu ți-am spus să fii atent când pui pe el? Uite, ai făcut scrum pâinea stăpânului, i-ai irosit mâncarea! Arsă sau nu, asta-ți va fi mâncarea deseară, mâine și poimâine!

Nava se strecură pe poartă în uriașa curte a bucătăriei, care era de două ori mai mare decât casa ei. Servitorii spălau și tăiau legume la mese de lemn și alegeau linte și fasole. O roabă măcina cu râșnița grâu pentru făină, în timp ce alta frământa aluatul. Dogoarea focului din vatră și a cuptorului de pământ o copleși încă din capătul celălalt al curții și simți miros de pâine arsă.

Peste întreaga hărmălaie trona femeia gălăgioasă, care era pesemne Penina. După volumul vocii, Nava se așteptase să vadă o femeie corpolentă, dar Penina se dovedi scundă și subțire ca o pasăre. O duse cu gândul la midie codâlbițe ce-și făceau cuib în pomii cu fructe ai lui *ava*. Penina își încheie tirada cu o palmă după urechea nefericitului băiat, făcându-l să icnească de durere.

Navei îi era prea teamă să se clintească din loc sau să spună o vorbă. Închise poarta în urma ei și făcu câțiva pași înăuntru, așteptând ca Penina să se întoarcă și s-o vadă.

— Tu cine mai ești? Întrebă aceasta când o zări în cele din urmă.

— Mă cheamă Nava. Am sosit azi. Stăpânul m-a trimis la tine.

— Încă una?

Femeia plescăi din limbă și clătină din cap.

— Ce te-a trimis să faci? Sper că știi să muncești din greu, că eu una n-am vreme să te învăț.

Nava își înghiți cu greu nodul din gât.

— Stăpânul Malchia mi-a spus să ajut la îngrijitul caprelor. Știu să le mulg și să fac brânză și iaurt din laptele lor. Și a mai zis să te ajut la treburi când sunt gata.

Spre tulburarea ei, ochii i se umplură brusc de lacrimi. Se temea să n-o certe Penina văzând-o plângând, dar expresia femeiuștii se îmblânzi și o studie din cap până în picioare, observându-i rochia zdrențuită și picioarele goale.

— Prima dată departe de casă, ai?

Nava nu putu decât să dea din cap, cu lacrimile șiroindu-i pe obrajii prăfuiți.

— Dacă muncești din greu și faci tot ce ți se spune, ne vom înțelege bine... Rahela! strigă ea către o femeie frumoasă și oacheșă care tăia ceapă.

Femeia lăsă jos cuțitul și veni degrabă.

— Iată-mă.

— Spune-i Navei unde să-și pună catrafusele. Poate să doarmă lângă tine. Apoi du-o în țarcul caprelor să-l cunoască pe Șimon.

Nava pomi în urma lui Rahela.

— Stai! strigă Penina. Unde-ți sunt pantofii?

— Aici, răspunse ea, ridicându-și desaga. Mi se m² întruna șireturile. Aș putea să le dreg dacă aș avea un pic de piele.

— Când vine grăjdarul cu paiele pentru saltea, spune-i de ce ai nevoie. Gata, cu toții! strigă ea, bătând din palme. Nu mai pierdeți vremea! Puteți căska ochii la roaba cea nouă după ce vă isprăviți treaba.

Rahela o conduse la o clădire joasă și îngustă din piatră, cu acoperiș de grinzi și podea de zgură. Înăuntru se găseau o mulțime de saltele de paie aranjate frumos lângă perete și podeaua părea măturată de curând.

— Aici e camera slujitoarelor, zise Rahela.

Arată spre un perete plin de polițe ticsite cu pături împăturite cu grijă.

— Găsește un loc gol și pune-ți acolo pătura.

— Nu mi-am adus pătură. N-am știut că...

— Pune-ți atunci catrafusele.

Nava traversă repede odaia și-și înghesui desaga într-una din deschizături, apoi se întoarse la Rahela. Femeia zâmbi.

— Sărăcuța de tine! Arăți ca un mieluşel speriat. Nu-ți fie frică, nu vei păți nimic. Penina strigă mult, dar n-ai de ce să te temi de ea.

— Lucrezi de mult aici?

— De vreo doi ani.

— Eu lucrez ca să-l ajut pe *ava* să-și plătească datoriile.

Rahela dădu din cap.

— Și soțul meu datorează bani. Copiii simt prea mici să fie robi - fiul meu n-avea decât trei ani când am plecat, iar fica mea tind. Așa că... iată-mă aici.

— Și cine are grijă de ei?

— Mama soțului meu.

Preț de o clipă, ochii Rahelei sclipiră de lacrimi. Apoi își recăpătă cumpătul.

— Nu-i chiar atât de rău aici, zise ea cu un zâmbet neconvincător. Măcar avem ce mânca și un foc cald când se face frig afară. Haide, să-ți arăt țarcul caprelor.

Acesta era im uriaș spațiu îngrădit cu o iesle cu fân proaspăt pentru animale și un jgheab cu apă. Nava le recunosc pe caprele ei printre celelalte și avu impresia că-și zărește niște vechi prieteni într-o mulțime de străini.

— Haideți... le strigă ea, fluierând. Veniți să vă văd!

Una dintre capre îi recunosc glasul și se repezi spre marginea gardului unde se afla. Părul aspru gâdilă obrazul fetei când se aplecă printre șipd s-o îmbrățișeze.

— Uită-te la tine, murmură ea. Ce grasă te-ai făcut! Trebuie că te hrănesc bine aici.

— Hei! Lasă în pace caprele!

Bărbatul care se apropia schiopătând, amenințând-o cu toiagul ltxi păstoresc, era nins de vreme și schilodit de ani. Fata își aminti că îl chema Șimon și îi spuse repede cine era.

— Noul stăpân a zis să te ajut să vezi de ele, încheie ea. Asta și alte câteva au fost ale mele.

— Păi... mă gândesc că nu mi-ar strica nițel ajutor.

Glasul îi aducea mai mult a mârâit.

— Numai să nu uiți că eu sunt răspunzător de ele, nu tu. Să nu fad nimic fără îngăduința mea.

— N-am să uit.

— Au fost mulse azi-dimineață. Și hrănite. Băiatul i-a dus laptele Peninei.

— Să mă întorc mai târziu, la vremea mulsului?

— Să te întord.

Plecă târându-și picioarele.

— Şimon pare prea bătrân să fie rob, îi şopti Nava Rahelei în timp ce se întorceau la bucătărie.

— Nu i-ai văzut inelul din ureche? El înseamnă că e aici pe viaţă. Unii stăpâni îşi izgonesc robii când ajung prea bătrâni să mai lucreze. Dar stăpânul nostru are grijă să le găsească ceva de făcut. N-ar avea inima să-l alunge pe Şimon şi să-l lase să moară de foame.

Nava o urmă înapoi pe poartă în curtea bucătăriei, unde munca nu mai contenea. Rahela se întoarse la tabla ei de tocat şi Nava tocmai se pregătea s-o întrebe pe Penina dacă să facă brânză din laptele de capră, când femeiuşcă se întoarse spre ea şi o întrebă:

— Ştii să coşi?

Încuviinţă din cap.

— Sacul de pânză de colo e pentru salteaua ta. Va veni un flăcău de la grajduri s-o umple cu paie. Îţi mai dau de lucru după ce termini.

Din fericire, prima zi a Navei se scurse cu repezidune. titre cusutul saltelei, făcutul brânzei şi mulsul câtorva zeci de capre împreună cu Şimon, nu avu timp să se gândească la ai ei sau la Dan până nu se culcă noaptea pe noua ei saltea. Abia atunci singurătatea dureroasă îi încleşţă pieptul, zgâlţâind-o ca pe un animal neajutorat în dinţii prădătorului. Se întoarse cu faţa spre Rahela, culcată pe saltea lângă ea, şi văzu în razele lunii ce se scurgeau prin geamul deschis că era trează şi ea.

— Rahela, primim vreodată zile libere să mergem acasă la ai noştri? şopti ea.

— Stăpânul ne dă liber de Sabat. Penina le pune pe toate ajutoarele de la bucătărie să pregătească porţii duble în ajun de

Sabat, ca să fie mâncare pe săturate. Poate va trebui să vezi totuşi dimineaţa de caprele stăpânului, dar restul

zilei îți aparține.

— Și voi putea să merg acasă?

— Nu... nu, asta nu se poate.

Suspînul Rahelei păru să umple odaia, lăsându-se asupra Navei ca o negură deasă.

— Cei mai mulți locuim mai departe de o plimbare de Sabat, în plus, stăpânul zice că drumurile simt prea primejdioase să călătorim singure.

— Asta înseamnă că... că nu ți-ai văzut soțul și copiii de doi ani? Și nu ți-e dor de ei?

Ochii Rahelei sclipeară de lacrimi în lumina lunii.

— Cât nici nu pot spune. Dar poate că-i mai bine ca micuții să mă dea uitării. Au plâns de mama focului când mi-am luat rămas bun de la ei. Și sunt prea mici să înțeleagă că va trebui să plec iar și iar.

Nava simțea că va muri fără să-i vadă șase ani de zile pe cei dragi. Simți un strigăt de jale născându-i-se în piept și se răsuci pe burtă să-l înăbușe, îngropându-și fața în noua ei saltea. Paiele țepoase ce pătrundeau prin pânza aspră îi zgâriau pielea ca niște mici gheare.

Capitolul 10

Ierusalim

Iulie

La trei zile după ce lăsase în urmă palatul lui Sanbalat din Samaria, Neemia se opri pentru prima oară în fața destinației sale. La picioarele lui se întindea Ierusalimul, orașul străbunilor săi. Își ținu răsuflarea în fața frumuseții - dar și a devastării - acestuia. Mormane de moloz și pietre arse erau împrăștiate peste tot. Întreg dealul de la vest părea o cetate fantomă, cu clădiri nelocuie și pustii și străzi măturate de vânt. Templul cocoțat pe culmea de deasupra orașului se dovedi o uriașă dezamăgire. Modest și fără podoabe, era lipsit de măreția

și splendoarea templelor păgâne pe care le văzuse la Susa.

Dedesubtul lui se întindea mica porțiune reconstruită a orașului, vulnerabilă și neapărată, cu acoperișurile de lut topindu-se sub arșița verii. Cele câteva ruine dărăpănate de zid rămase în picioare păreau să se piardă printre porțiunile doborâte la pământ și spărturile unde se aflaseră odată porțile. Priveliștea îl duse cu gândul la gura unui bătrân cu prea mulți dinți lipsă sau cariați. Ce căuta aici? Ce putea spera să înfăptuiască un singur om?

În timp ce contempla astfel priveliștea dezolantă, se apropie de el căpitanul gărzilor persane.

— În curând apune soarele, domnia ta. Ar trebui să facem tabără.

— Da, desigur, răspunse el, străduindu-se să-și vină în fire.

Arată spre valea aflată la vest de zona locuită.

— Vom face tabăra acolo jos, în mijlocul văii. Înțeleg că se găsește un fel de iaz sau izvor în partea de sud-vest a orașului.

— Prea bine.

Căpitanul dădu să plece, dar se opri din nou când Neemia nu se urni din loc.

— Nu vii și domnia ta?

El clătină din cap.

— Frații mei locuiesc aici, în oraș. Vreau mai întâi să-i văd.

— Atunci venim și noi cu tine – eu și oamenii mei.

Vru să le facă semn celorlalți, dar Neemia îl opri.

— Nu-i nevoie. Faceți tabăra fără mine.

— Nu putem, domnia ta. Ești dregătorul numit de împărat și am datoria să te păzesc în orice vreme.

Neemia îi înțelegea preocuparea. Nu asta fusese și datoria lui – să-l păzească pe împăratul Artaxerxe în orice

vreme?

— Datoria ta a fost să mă păzești până la Ierusalim. Și ai făcut-o. Cu prisosință. Tu și oamenii tăi vă puteți întoarce acum la Susa - bineînțeles, după ce vă odihniți și vă reîmprospătați proviziile.

— Unde sunt oștenii din ținut care ne vor prelua îndatoririle?

Neemia se confruntă pentru prima oară cu adevărul gol-goluț și stomacul i se strânse amintindu-și de lipsa de apărare a părinților lui.

— N-am așa ceva.

Căpitanul își duse mâna la mânerul sabiei, gata parcă s-o smulgă din teacă.

— La adunarea din Samaria fiecare dregător a venit cu *armata* lui. A domniei tale unde e? Cine va veghea să fii în siguranță?

Neemia era gata să răspundă că nimeni, dar se răzgândi.

— Siguranța mea e în mâinile Atotputernicului de-aici înaintea.

— Mi se pare o nebunie, domnia ta... dacă mi-e îngăduit s-o spun.

Căpitanul îl înfruntă îndelung cu privirea. Nu era prima oară când erau în opoziție. Obişnuit să călătorească repede, căpitanul persan nu pricepuse și nu încuviințase niciodată hotărârea lui

Neemia de a se odihni de fiecare Sabat. Dar el rămăsese neclintit - trecând prima lui probă de cârmuitor - încredințat că, dacă-l rămânea credincios Atotputernicului și legilor Sale și ținea ziua de Sabat, Dumnezeu îl va ajuta în misiunea de a reconstrui zidurile Ierusalimului. Această misiune i se părea aproape imposibilă acum, în timp ce privea orașul în lumina

înserării.

— Poate simt nesăbuit, căpitane. Dar, după cum spuneai, sunt dregătorul acestui ținut și eu iau hotărârile. Ia-ți oamenii și faceți tabăra fără mine. Vin și eu mai târziu. Nu vreau să-i supăr pe cetățenii Ierusalimului defilând prin oraș cu o trupă de ostași persani după mine.

Lăsa frâiele calului pe mâna căpitanului și pomi spre oraș fără să mai privească în urmă, înaintând pe drumul prăfuit până la una dintre spărturile unde se aflase pe vremuri o poartă. Înainte să ajungă prea departe, constată că el și caravana lui atrăseseră deja atenția. O legație de bărbați stăteau la poartă așteptându-l.

— Vii cu gânduri de pace? îl întreabă căpetenia lor.

Bărbatul își frământa mâinile dolofane de parcă ar fi încercat să le stoarcă de apă.

— Da, desigur.

Neemia își desfăcu palmele să le arate că era neînarmat.

— Mă cheamă Neemia ben Hacalia și sunt fiu al lui Avraam ca voi. Îi caut pe frații mei, Efraim și Hanania. Știți cumva unde locuiesc?

Se hotărî să nu-și dezvăluie încă poziția de proaspăt dregător, nădăduind să mai aibă parte de o ultimă noapte tihnită cu familia înainte să le dea vestea.

— Cum să nu? Îi știu bine pe fiii lui Hacalia, răspunse conducătorul. Bine ai venit în orașul nostru. Eu simt șalum ben Haloheș, mai-mare peste jumătate din Ierusalim.

Afișă un zâmbet ce se voia primitor, dar părea lipsit de convingere. De îndată ce acesta păli, pe chip îi reapărură cutele de îngrijorare.

— Și oștenii, domnul meu? Vin și ei cu gânduri pașnice?

— Sunt doar paznicii mei. Fii pe pace, se vor întoarce

în curând la Susa. Ești bun să mă călăuzești spre...?

Zâmbi pâlcului de bărbați și adăugă:

— Nădăjduiam să le fac o surpriză fraților mei. Ei nu știu că vin.

— Te duc eu, se oferi un bărbat mai tânăr. Numele meu e Iohanan ben Tobia. Urmează-mă.

Îi lăsară în urmă pe ceilalți cu întrebările lor nerostite și intrară în oraș. Înainte să-și înceapă coborâșul pe străzile povârnite ale cetății lui David, Neemia mai privi o dată peste umăr și îi văzu pe bărbați stând încă grămadă, cu ochii pe el.

— Unii dintre noi speram să nu plece oștenii, îi spuse tânărul. Orașul nostru a devenit foarte nesigur. De fapt, întreg ținutul lui Iuda e nesigur. Ostașii tăi persani ar fi putut ajuta la oprirea violenței.

— Îmi pare rău, dar nu simt sub comanda mea. Și nici nu au înputernicire să rămână.

— Mare păcat.

Bărbatul nu mai zise nimic și câteva minute mai târziu se opri la poalele dealului din partea de jos a orașului. Arătă spre o locuință modestă din piatră.

— Aide.

— Mulțumesc frumos.

Neemia așteptă să se întoarcă și să plece, apoi începu să urce greoi la deal. Soarele asfințise peste culmile din apus, dar cerul strălucea încă de lumina caldă a verii. Trase cu ochiul dincolo de poartă și îl zări pe Hanani stând în curte pe perne cu familia în jurul unei mese joase. Tocmai se apucau de mâncat și fratele lui își potolea cu blândețe cei doi copii, care turuiau amândoi deodată, încercând care mai de care să-i atragă atenția. Neavând inima să tulbure scena familiară, Neemia privi de la distanță cum Hanani binecuvântă pâinea, călătorind cu

gândul la copilăria alături de frații săi. Dar nu apucă să-i întrerupă, că Hanani își ridică privirea și îl zări. Sări în picioare ca ars, speriiind întreaga familie și aproape răsturnând masa la pământ.

— Nu cumva mă înșală privirea? Neemia?

Se repezi spre poartă și o deschise cu o smudtură stângace, cuprinzându-l pe Neemia într-o îmbrățișare de urs.

— Nu-mi vine să cred! Ești chiar tu?

— Dar cine altcineva? făcu el râzând.

— Dar... cum se poate? Ce vânt te aduce pe aici?

— Mi s-a făcut dor de tine după ce te-ai dus. Așa că m-am hotărât să-ți fac o vizită.

— Ești nebun de legat! Stai numai să te vadă Efraim! Nu-și va crede ochilor!

Se repezi la zidul scund ce despărțea curtea lui de cea învecinată și strigă:

— Hei, Efraim, vino-ncoace! Uite cine-i aici! Să vezi și să nu crezi!

O clipă mai târziu, fratele mijlociu se ivi și el la poarta casei din vecini.

— Ce-i cu răcnetele astea? Nu poate omul să-și ia cina în tihnă că...

Dădu cu ochii de Neemia și încremeni.

— Trebuie că visez!

Se holbă la el îndelung, cuprins de mirare, apoi se repezi să-l îmbrățișeze la rândul lui. Nu făcu niciun efort să-și rețină lacrimile când Neemia îl cuprinse într-o încelestare zdrobitoare, ridicându-l în brațe.

— E o minune! O adevărată minune! gâfâi Efraim. N-am crezut c-am să te mai văd vreodată!

— Știu. Nici eu. Lasă-mă să te privesc, Efraim.

Îl ținu o clipă la distanță de un braț.

— Nu te-ai schimbat prea mult de când te-am văzut ultima oară.

— Nici tu.

Efraim îi făcu semn soției sale, care stătea în poartă. De piciorul femeii era agățat un băiețel ce-și căsca ochii la ei.

— Hai să-l cunoști pe fratele meu Neemia - unchiul tău - care a venit tocmai din Susa, capitala Persiei! Ei sunt nevasta și fiul meu.

Soția și copiii lui Hanani se ridicară și ei, așteptându-și rândul să fie prezentați.

— Se vede că sunteți frați, remarcă soția lui Efraim. Semănați leit unul cu altul.

— Atâta doar că Neemia e solid ca un zid, iar noi... ce să spun, noi nu suntem decât niște scribi trândavi, zise Efraim râzând.

— Ai mâncat? îl întrebă soția lui Hanani. Hai să stai la masă cu noi. Tocmai ne-am apucat.

Îl conduseră în curte, unde i se aduse de băut și femeile începură să forfotească de colo-colo să-i facă loc la masă și să combine cele două mese întruna.

— Ce vânt te-aduce pe la noi? întrebă din nou Hanani. Mă bucur nespus să te văd, dar prin ce minune ai ajuns aici? Și ce s-a ales de ocupația ta de la palat?

— Mâna lui Dumnezeu e peste mine, Hanani, și El ne-a ascultat rugăciunile. Mi-a dat prilejul să vin cu jalba mea înaintea împăratului...

— Și încă mai ai capul pe umeri?

— Da, zise el râzând. Mi-a lăsat capul pe umeri. I-am spus că cetatea strămoșilor noștri zace în ruine și mormintele le sunt pângărite, așa că mi-a îngăduit să vin o vreme aici.

— Slavă Domnului! murmură Hanani.

— Stai că nu pricep. Mormintele strămoșilor noștri...? făcu Efraim. Știm măcar unde se află? Și ce-ai să faci cu aceste morminte dacă dai de ele?

Neemia zâmbi cu gura până la urechi.

— Păi... nu numai de asta am venit. Împăratul m-a pus dregător peste ținutul lui Iuda.

— Ce? Fugi de-aici!

— Fad șagă, nu-i așa? întrebă Efraim.

— Nu, nu fac șagă. M-am întâlnit deja în Samaria cu dregătorii ținuturilor învecinate, inclusiv cu Sanbalat, și le-am arătat scrisoarea oficială prin care sunt numit dregător în Iuda, purtând pecetea împăratului însuși.

— Ai auzit, Efraim? Fratele nostru mai mare e noul dregător!

— Foarte impresionant! Poate s-ar cuveni să-i aducem un tron, să nu șadă pe o pernă obișnuită.

Râseră tustrei și, preț de o clipă, fu totul ca pe vremea când erau copii, înainte de tragedia ce le schimbase viețile pentru totdeauna. Femeile pregătiseră între timp masa și se așezară cu toții să mănânce. Neemia saliva de nerăbdare în timp ce-și treceau mâncarea de la unul la altul, umplându-și străchinile.

— Cum ai călătorit? întrebă Efraim. Și cât timp ți-a luat? Doar n-ai bătut singur atâta cale?

— Împăratul a trimis o trupă de soldați persani să mă însoțească și...

— Soldați? Glumești!

Neemia clătină din cap, îmbibându-și bucata de pâine în fiertura de linte.

— Am călătorit bine și n-am avut neplăceri pe drum, așa că nu ne-a luat decât două luni. Am ajuns mult mai repede decât voi acum treisprezece ani fiindcă n-am adus cu noi femei, copii și bunuri gospodărești.

— Sau tone de aur și argint, adăugă Hanani. Mai ții minte, Efraim?

Acesta încuviință cu gura plină.

— Dar am băgat de seamă, continuă Neemia, că pe măsură ce ne depărtam de capitala persană, totul părea mai sărăcăcios. Și, odată ajunși în ținutul de dincolo de Râu... ce să spun, parcă am fi trecut pe un alt tărâm.

— N-a mai plouat ca lumea de doi ani, zise Efraim.

— Cred. Ne întâmpinau rotocoale uriașe de praf la fiecare pas. Praful acoperea totul în jur, câmpiile și copacii. Și am văzut efectele birurilor zdrobitoare de care mi-a spus Hanani.

Nu voia să se gândească la asta, dar ca dregător al lui Iuda, trebuia să se confrunte cu aceste probleme, ajutându-și poporul să supraviețuiască secetei și să-și refacă resursele. Luă încă o înghițitură din linteă picantă.

— Mmmm, e delicioasă. Asta-i prima mea masă adevărată de două luni încoace.

— Mai pune-ți, zise soția lui Hanani, întinzându-i bolul.

Râseră și tăifăsură în timp ce Neemia se înfrupta din bucate, și se simți de parcă nu s-ar fi despărțit niciodată de frații săi. Fiecare își luase câte o soție gingașă și frumoasă – amândouă bucătărese desăvârșite – și se trezi invidiindu-i pentru viața lor tihnită de familie. Îl privi pe Hanani mângâindu-și băiețelul ce i se cuibărise în brațe după cină și gândul îi zbură la tatăl lor, un urs de om, dar blând ca un mieluşel cu el și frații lui. Dar, când se lăsă noaptea și se aprinseră primele candelă, deveni tot mai neliniștit, tresărind la cel mai mic zgomot din zarea întunecată, între casa fraților săi și valea sumbră cu dealurile acoperite de moloz de dincolo de ea se întindea doar un pustiu. Un tâlhar sau un ucigaș îndârjit ar fi putut să se strecoare pe

nesimțite din tenebre și să pătrundă în casă.

După ce mâncară, Hanani îl surprinse cu privirea ațintită spre dealurile de la apus.

— Ce zid de Ierusalim? Întrebă el.

— Să fiu sincer, a trebuit să-mi întorc privirea când l-am văzut întâia oară. Cu atâta moloz împrăștiat pe dealul dinspre apus, cu greu poți să-ți dai seama dacă e în reconstrucție sau în dărâmare.

— Și noi am fost dezamăgiți când am sosit cu *rabi* Ezra. Dar ne-am obișnuit între timp și acum nici nu mai băgăm de seamă priveliștea devastatoare.

— Acolo e *Mişnet*, zise Hanani, arătând cu mâna.

— „Cartierul nou” al oraşului. Se spune că a fost construit pe vremea împăratului Ezechia, când asirienii au atacat triburile nordice. Oraşul s-a făcut atunci de trei ori mai mare din pricina refugiaţilor.

— Acum nu mai locuieşte nimeni în el, zise Hanani. Nu suntem destui ca să-l populăm. Ierusalimul e o cetate de case și clădiri presărate printre ruine. Noile construcții n-au reușit încă să înlătore efedele nimicirii.

— În plus, e prea periculos de locuit acolo, adăugă Efraim. A devenit o văgăună de vagabonzi și tâlhari. Ai grijă să nu călătorești după lăsarea serii fără suita ta de soldați.

— Suita mea nu mai stă mult. Soldații se întorc la Susa fără mine după ce se odihnesc și-și fac rost de provizii.

Îi văzu pe frații lui făcând schimb de priviri și își aminti că și tânăra sa călăuză voise să rămână soldații. Revăzu în minte spărturile uriașe din zidul Ierusalimului și, pentru a doua oară în seara aceea, se simți copleșit de un val de deznădejde. Deși avea încredere în frații săi, se hotărî să nu le dezvăluie încă planul lui de refacere a

zidurilor. Cel puțin nu înainte să studieze el însuși proiectul.

— Rămâi aici în seara asta, îl îndemnă Efraim când se pregăti de plecare. Nu ieși de unul singur.

Neemia dădu să protesteze, dar se gândi că poate frații săi ar fi insistat să vină cu el. Nevrând să-i pună în pericol, își petrecu întâia noapte la Ierusalim în casa fratelui său, Efraim.

A doua zi dis-de-dimineată urcară tustrei dealul să se închine pentru prima oară împreună în Templul sfânt al lui Dumnezeu. Mentorul lor, Mardoheu, avusese grijă să învețe cu toții *Tora*, astfel că lui Neemia îi erau familiare toate jertfele și ofrandele, precum și semnificația lor. În urma studiilor, își formase în minte propria imagine despre cum trebuie să fi arătat Templul lui Solomon în toată splendoarea sa și acest al doilea Templu pălea pe lângă cel din închipuirea lui. Babilonienii dăruiseră zidurile de apărare dimprejurul lui, prădând aurul și bronzul ce-l împodobiseră odinioară. Cu toate acestea, rămânea în continuare singurul loc de pe pământ ales de Dumnezeu pentru întâlnirea cu poporul Lui.

Învățătura nu-l pregătise însă pe Neemia pentru emoțiile resimțite la vederea mielului înjunghiat, la gândul că acesta murise pentru păcatele lui și că, odată cu stâlpul de fum ce se ridica spre cer, aceste păcate aveau să-i fie iertate. Bucuria îi fu de nedescris. Iar, când adunarea își plecă genunchii să se roage, își înălță și el rugăciunea spre cer: *„Doamne, Tu mi-ai încredințat această sarcină a refacerii zidurilor Ierusalimului și mâna Ta plină de har a fost peste mine. Ajută-mă în zilele și săptămânile ce urmează. Nu pot face asta fără Tine”*.

În a doua lui zi petrecută la Ierusalim, Neemia îi făcu o vizită lui Ezra. Îl găsi pe *rabi* cu pletele ninse la masa de

lucru printre arhivele Templului, aproape îngropat sub mormane de suluri și tăblițe de lut. Își ridică ochii din scrieri când se prezintă Neemia, întâmpinându-l cu un zâmbet și un călduros bun venit.

— Acum pricep ce caută ostașii persani în vale, zise el. Mă temeam să nu fim cotropiți a doua oară înainte să apuc să-mi termin cronicile. Ia loc, te rog – dacă găsești unde – și spune-mi ce vânt te aduce pe aici.

Neemia ridică de pe un scaun un teanc de suluri de pergament și se așeză cu ele în poală. Îi arătă lui Ezra porunca împăratului Artaxerxe prin care era numit dregător.

— Știu că ai fost și tu dregător în trecut, *rabi* Ezra, de aceea am venit să te întreb dacă ai vreun sfat pentru mine.

Ezra se sprijini de spătarul scaunului, studiindu-l o clipă cu atenție.

— Eu am fost în primul rând o călăuză spirituală, rosti el în cele din urmă, o călăuză căreia i s-a încredințat sarcina unei înnoiri religioase. O sarcină deloc ușoară după o sută de ani și mai bine de robie. Babilonul s-a furișat în inimile și în mințile oamenilor în feluri mult mai viclene decât cotropirea ținutului nostru. Nici acum nu știu sigur ce îmbunătățiri de durată am făcut.

— Misiunea mea e una politică, nu religioasă, zise Neemia.

Și de data asta, se hotărî să nu-și dezvăluie adevăratele intenții până după cercetarea zidurilor și întocmirea unui plan.

— Ținutul lui Iuda are nevoie de un cârmuitor dârz și puternic, zise Ezra. Dar să te aștepti la împotriviri.

— Din partea vrăjmașilor lui Iuda?

— Din partea lor, fără îndoială. Dar și din partea marilor moșieri și a nobililor noștri, care vor vedea în tine

un venetic ce le ia dreptul să cârmuiască ținutul și orașul.

Neemia înmărmuri.

— Nu mă așteptam la împotrivire din partea alor noștri.

— Dar vei avea parte de ea, sunt sigur. Odată ce-i convingi însă că ești stăpân pe situație, mulți te vor sprijini.

Va avea nevoie de sprijinul tuturor; nu putea îndeplini singur o asemenea sarcină uriașă.

— În drum înapoi, m-am oprit în Samaria și le-am arătat porunca prin care sunt numit dregător de împărat, dregătorului Sanbalat, lui Tobia, amonitul, lui Gheșem, arabul, și altor câțiva dregători din vecini.

— O mișcare inspirată din partea ta. Dar să nu te încrezi nicio clipă în vecinii din rândul neamurilor. Din clipa în care acest petec de pământ a redevenit patria iudeilor, au pus la cale să înfăptuiască ce n-au reușit asirienii, babilonienii și Haman agaghitul – să-i vadă pe toți iudeii morți și îngropați până la ultimul. Te sfătuiesc să pui la inimă vorbele pe care i le-a spus Atotputernicul lui Iosua când a devenit conducătorul poporului: „Întărește-te și îmbărbătează-te...”

— „Nu te înspăimânta și nu te îngrozi”, completă Neemia, „căci Domnul Dumnezeuul tău este cu tine în tot ce vei face”.

— Întocmai. Dumnezeu i-a porundt lui Iosua să nu facă înțelegeri cu neamurile și să nu se încuscrească cu ele. E încă un sfat sănătos.

— Îți mulțumesc, *rabi*. Îți sunt recunoscător pentru sfat. Și ți-aș fi și mai recunoscător pentru rugăciuni.

Un sentiment de neliniște îl făcu să se aplece în scaun, revăzând în minte zidurile năruite ale Ierusalimului.

— Spune-mi dar, cum aș putea să câștig sprijinul mai-

marilor și nobililor iudei?

— Nu încerca să le faci pe plac, zise Ezra, clătinând din cap. Ține-o pe-a ta. Cârmuiește-i. Mai-marii poporului și conducătorii religioși au fiecare interesele lor și nu sunt întotdeauna de acord unul cu altul. Dacă încred să pășești pe firul subțire dintre ei și să împad pe toată lumea, nu vei face prea mare brânză. Niciuna dintre părți n-a fost încântată când le-am dat de veste că vreau să impun legile *Torei*, dar nu i-am băgat în seamă și am făcut lucrarea pe care mi-a încredințat-o Dumnezeu. Ia hotărâri și ține-te de ele.

— Asta-i bine de știut.

Se hotărî să nu le implore ajutorul la reconstrucția zidurilor, **d** să-l ceară. Să-l pretindă. Iar dacă refuzau, s-o facă și fără ajutorul lor.

— Ai grijă în cine te încrezi, adăugă Ezra. Eliașib, marele-preot, e capul mai-marilor religioși, dar are legături strânse cu dregătorul Sanbalat prin căsătorie. Și unii dintre mai-marii poporului au legături strânse cu neamurile din jur.

— Crezi că oamenii ăștia vor fi iscoade, stând cu ochii pe mine și dând raportul mai departe?

— Nu mă îndoiesc că da.

Neemia se sprijini din nou de spătarul scaunului.

— Asta mă pune pe gânduri.

— Acum dă-mi voie să-ți pun și eu o întrebare. De ce tu, Neemia ben Hacalia? De ce ai fost ales chiar tu să ne cârmuiești?

— Asta m-am întrebat și eu ieri, când am văzut pentru prima oară Ierusalimul. Trăiam la Susa și eram paharnicul împăratului

Artaxerxe, când a sosit fratele meu Hanani cu o legăție de iudei. Mi-a spus care e situația aici în cetate și,

din clipa aceea, n-am mai putut să-mi scot din minte Ierusalimul. Am început să postesc și să mă rog, cerându-l lui Dumnezeu să-mi spună ce să fac, iar El mi-a oferit prilejul să-mi prezint plângerea înaintea împăratului. Artaxerxe mi-a dat dreptul să vin aici o vreme și m-a pus dregător. Așa că, iată-mă.

— Simți că ești chemat de Cel Preasfânt la îndeplinirea acestei misiuni?

Neemia stătu pe gânduri o clipă.

— Da. În foarte mare măsură.

— Perfed. Atunci nu lăsa pe nimeni și nimic să te descurajeze sau să-ți stea în cale până n-o îndeplinești. Când Atotputernicul ne dă o sarcină de făcut, ne putem aștepta la două lucruri: la tărie și înțelepciune din partea Lui, și la împotriviri din partea vrăjmașilor Săi. Întărește-te și îmbărbătează-te. Te voi păstra în rugăciunile mele.

— Mulțumesc, *rabi*. Înseamnă enorm pentru mine.

Încordarea pe care o simțise de la venirea la Ierusalim se potoli o clipă la gândul că se bucura de sprijinul lui Ezra.

— Iar acum, zise acesta ridicându-se de pe scaun, mi-ar face mare plăcere să iei cina cu mine și cu familia mea în seara asta.

Invitația îl surprinse pe Neemia. Responsabilitățile de la Susa îl ținuseră departe de orice viață socială.

— Ar fi o onoare pentru mine.

— Minunat. Am să-i spun soției mele, Debora, să se pregătească de oaspeți.

Capitolul 11

Ținutul Bet-Hacherem

Stăpânul Navei, Malchia, făcea zilnic ocolul moșiei sale, cercetându-și depozitele, turmele, viile și livezile să se asigure că munca se făcea întocmai după placul lui. Era

ferm, dar nu crud, cu slujitorii, și Nava nu găsisese încă nimic să-i reproșeze la felul în care se purta cu ea și cu ceilalți robi. Îi ținea însă din scurt, făcându-i să se dea de ceasul morții să-și îndeplinească zilnic corvezile după cerințele lui înalte. Ridicându-și privirea de la lucru în dimineața aceea, Nava văzu că stăpânul își adusese cu el în plimbarea lui și cei doi fii, pe Aaron și pe Iosif. Când se opriră toți trei în dreptul țarcului unde se pregătea să mulgă caprele cu Șimon, vederea lor o făcu sperioasă ca o vrabie. Șimon se apropie șchiopătând să-i salute, în timp ce ea duse prima capră la scăunelul de muls.

— Văd că încă n-ai mers cu turma la pășune, Șimon, îl auzi ea pe Malchia.

— N-ar găsi apă și hrană cât să le ajungă. Riscăm să le pierdem pe cele mai slabe.

— Dar, dacă nu pasc, mănâncă mai mult ca de obicei în această perioadă a anului.

— Așa e, domnul meu.

Nava se opri să audă următoarea replică a stăpânului, îngrozindu-se de ce ar fi putut să spună.

— Oprește cele mai bune capre de lapte, Șimon, și taie-le pe celelalte.

— Desigur, stăpâne.

Fata închise ochii cu un nod în gât de durere. Caprele ei erau printre cele mai slabe. Crescute în condiții mai aspre ea ale stăpânului, nu dădeau la fel de mult lapte. În curând avea să piardă poate și ultima fărâmiță de bucurie pe care i-o ofereau aceste „prietene” de acasă.

Deschise din nou ochii, hotărâtă să nu plângă, și își isprăvi repede treaba, storcând ultimii stropi de lapte. Răzbătu apoi prin turmă să prindă o altă capră și o priponi lângă scaunul scund. Așezându-se, se încumetă să arunce o privire în direcția stăpânilor și îl văzu pe Malchia

chemându-l la el pe băiatul ce ajuta la curățatul țarcurilor. Acesta n-avea decât zece ani și era de curând sosit tot dintr-o familie disperată ce nu-și putea plăti datoriile. Băiatul veni de îndată, oprindu-se mut de groază în fața stăpânilor.

— Trebuie să spui „Iată-mă”, îl mustră Aaron.

— E nou, Aaron, interveni Malchia. Dă-i timp să învețe.

— Păi tocmai de asta îl învăț eu, răspunse el. De acum înainte, dacă te cheamă stăpânul, trebuie să lași totul baltă, să vii degrabă la el și să spui: „Iată-mă”.

Băiatul îngăimă cu glas tremurat:

— Ia... iată-mă.

Nava îi simți teama și numai se frânse pentru el.

— Ai sărit peste colțuri, zise Malchia cu glasul blând, nu aspru.

Arată spre o porțiune pe care ar fi trebuit s-o curețe cu lopata.

— Se poate și mai bine. Ia-o de la capăt.

— D... da, stăpâne.

Băiatul mai că nu se poticni repezindu-se după lopată. Nava se ridică să mai aducă o capră și-și puse în treacăt mâna pe umărul lui, încercând să-i dăruiască un zâmbet încurajator.

— Șimon, capra aia cu pete maronii... mi se pare mie sau schiopătează? întrebă Malchia.

Era din turma Navei. Cum de-i observase stăpânul schiopătatul ușor tocmai din cealaltă parte a țarcului?

— A împins-o o capră mai mare în gard, răspunse Șimon. Sunt cu ochii pe ea.

— Bine. Poți să te întorci la lucru.

Șimon mai duse o capră la scăunelul de muls de lângă Nava și se trânti pe el cu un geamăt. Îi spusese fetei

că îl dureau încheieturile de fiecare dată când se așeza sau se ridica de jos.

— Ce durează atâta, fătuco? întrebă el cu mârâitul lui obișnuit

Aerul morocănos al bătrânului nu însemna nimic. Încă din prima săptămână de lucru, Nava se convinsese de firea blândă ce se ascundea sub masca lui țâfnoasă.

— Îmi place cum lucrezi cu animalele, fătuco, îi spusese el la un moment dat și de atunci erau prieteni.

— Nu-mi place când stau stăpânii cu ochii pe noi, șopti ea.

— Tu fă-te că nu-i vezi și fă-ți treaba.

Se aplecă la lucru, cu fruntea rezemată de coasta caprei. În partea cealaltă a țarcului, unul dintre fiii stăpânului puse o întrebare pe care nu o auzi. Auzi în schimb răspunsul lui Malchia:

— Am muncit din greu pentru tot ce am. Vreau ca băieții mei să cunoască din proprie experiență toate aspectele gospodăririi moșiei. Cei mai mari dușmani sunt trândăvia și risipa. Pe lângă că ne duc la ruină, ele sunt insulte la adresa Atotputernicului, care ne-a ajutat să propășim.

Nu încăpea îndoială că moșia stăpânului Malchia era prosperă și bogăția lui de neînchipuit. Purta haine din lâna cea mai aleasă și inul cel mai fin, colorate cu cele mai scumpe vopsele. Avea mâncare din belșug, de pâănă și robii lui mâncau pe săturate. Dar, după cum observase deja Nava, își păstra dojenile cele mai aspre pentru slujitorii trândavi sau risipitori.

— Muncesc la vie tot restul zilei, le zise el fiilor lui.

— Trebuie să venim și noi cu tine? întrebă Iosif. E prea cald acolo.

Nava știa cum era să lucreze sub soarele dogoritor al

verii, dar nu s-ar fi dat niciodată înapoi de la a-și ajuta tatăl.

— Nu, azi veți lucra cu Șimon la ȋarcurile cu animale. Vreau să luați bine seama la tot ce face și la animalele din grija lui. Vă poate învăța o grămadă de lucruri.

— Bine, tată. Așa vom face.

Lui Nava i se uscă gura la gândul că va fi privită toată ziua lucrând alături de Șimon. Câteva clipe mai târziu, Malchia plecă la vie, lăsându-i acolo pe băieți. Fata îi auzi râzând și sușotind între ei. Puneau ceva la cale. Nu bine se făcu tatăl lor nevăzut, că lăsară în urmă ȋarcul cu animale și își luară tălpășița.

— Să nu care cumva să-i spui lui tata, că va fi vai și amar de tine! îi strigă Aaron lui Șimon peste umăr, pornind agale spre casă.

Nesupunerea lor o ului pe Nava. Gândul îi zbură la Dan și la frații ei, care nici n-ar fi visat să facă așa ceva sau să fie necuviincioși cu tatăl lor. Terminară de muls și, în timp ce căra gălețile de lemn cu lapte proaspăt în bucătăria Peninei, auzi chicoteli din pivnița cu vin a lui Malchia. Aaron și Iosif ieșiră din spațiul cavernos, cărând fiecare câte im burduf furat. Nava dădu să-și abată privirea, prefăcându-se că nu văzuse nimic, dar era prea târziu.

— Hei! Căprăreaso! strigă Iosif. N-ai văzut nimic, ne-am înțeles?

— Da, stăpâne.

— Are dreptate, întări Aaron. L-ai văzut pe nemernicul ăla de căprar, Șimon, furând din vinul tatii, da?

De îndată ce se făcură nevăzuți, Nava se năpusti cu gălețile cu lapte în curtea bucătăriei și-i povesti Peninei tot ce văzuse.

— Fă cum ȋi-au spus și nu te băga, zise aceasta.

Stăpânul îi va crede pe fiii lui, nicidecum pe tine.

Rahela, care lucra alături de Penina, se cuibări lângă fată, coborându-și glasul.

— Și băieții se vor răzbuna dacă-i pârăști. Au mai făcut-o și altă dată.

— Dar Șimon va fi învinuit pe nedrept.

— Nu-i prima oară când suntem învinuiți noi, zise Penina. Vezi-ți mai bine de treaba ta.

Pomi spre vatră, dar Nava se ținu după ea cu laptele în mâini.

— Nu s-ar cuveni să știe și stăpânul că odraslele lui sunt niște hoți și niște tâlhari? Ce fel de oameni vor deveni când vor crește mari?

— I-a răsfățat de când au rămas fără mamă și e orb la cusururile lor. Nu-ți băga nasul, îți zic. Acu treci la treabă, vezi de laptele ăsta. Ține-ți gura închisă și capul plecat.

Întorcându-se mai târziu la țărcul caprelor, Nava îi găsi pe Aaron și pe Iosif. rezemați de zidul ocolului, de parcă ar fi muncit cu dobitoacele toată ziua. Auzi cum tatăl lor îi lăudă la întoarcere pentru munca lor, după care intrară cu toții în casă la d-nă. Desăvârșirea aparentă a moșiei stăpânului se dovedise înșelătoare - ca o smochină proaspătă, zemoasă și savuroasă pe dinafară, dar colcăind de viermi pe dinăuntru.

Aaron aștepta deja lângă țărcul cu capre când sosi Nava a doua zi la mulsul de dimineață. O privi îndeplinindu-și corvezile și-și făcu din nou apariția la mulsul de seară. Făcu la fel și a doua și a treia zi până fata se dumiri că nu venea să supravegheze animalele, ci să o urmărească pe ea. Mai întâi își zise că o făcea fiindcă îl văzuse furând vinul și voia să o intimideze. Și poate la început aceasta fusese pricina. Dar expresia din ochii lui în timp ce-i pândeă fiecare mișcare nu era una

amenințătoare. Feciorul stăpânului se uita la ea ca lacomul la un ospăț. Nava știa prea bine ce voia și panica tot mai mare o tulbura în așa măsură că nu mai putea nici să mănânce.

Când flăcăul se ivi și în a patra dimineață, Nava se afla pe scăunelul de muls și mâinile începură să-i tremure atât de tare că nu mai putu storce niciun strop de lapte. Capra păru să-i simtă neliniștea și se dădu înapoi, aproape răsturnând găleata de lemn.

— Totul e bine, zise ea, mângâind-o pe coastă. N-ai de ce să te temi.

Își strânse pumnii să-și înfrâneze tremuratul, dar laptele nu țâșni nici când încercă din nou. Venind cu următoarea capră, Șimon o surprinse privind cu coada ochiului la stăpânul Aaron.

— Iarăși dumnealui?

Priponi capra de stâlp și își târî picioarele spre el.

— Dorești ceva, stăpâne Aaron?

— Nu. Dar îmi place s-o privesc pe mica ta prințesă căprăreasă.

Un val de spaimă o făcu pe Nava să smucească prea tare de uger. Capra behăi și bătu din picior, răsturnând găleata și vărsând pe jos laptele. Nava o ridică repede la loc și-și sprijini capul de coasta animalului, încercând să nu plângă. Avea să dea de belea. Nimic nu ura stăpânul Malchia mai mult decât risipa.

— Nu-ți face griji, fătucă, o liniști Șimon când se așează la loc. Capra asta poate fi nă răvașă.

Lovi animalul cu palma pe spate, mânându-l în țarc alături de celelalte. Mai târziu, după ce terminară de muls și plecă Aaron.

Nava se apropie de Șimon, care ținea una din caprele ei, cercetându-i copita rănită.

— Îmi pare rău c-am vărsat laptele azi-dimineață, dar mă pierd cu firea când se uită stăpânul Aaron așa la mine.

— Nu-l băga în seamă.

Penina o avertizase să nu scoată o vorbă despre cele văzute, dar Șimon avusese grijă de ea ca un al doilea tată și Nava nu mai putu să păstreze taina.

— Șimon... trebuie să știi ceva. L-am văzut pe fiul stăpânului furându-i din vin. Mi-au zis să nu suflu nicio vorbă și n-am făcut-o. Dar... dar au zis, că dacă Malchia îi observă lipsa, te vor învinui pe tine pentru furt.

Șimon scoase obișnuitul lui mârâit dezgustat.

— Îl știu pe Aaron de când a venit pe lume. L-a răsfățat prea mult taică-său după moartea mamei lui.

— Nu vreau să dai de belea. Ce să fac?

— N-avem ce face.

— Cum să-l împiedic să se uite așa la mine?

— Se va plictisi el repede și va găsi altceva.

Dar la scurt timp după aceea, Nava îl găsi așteptând în curtea bucătăriei când veni cu cele două găleți cu lapte proaspăt. Băiatul se așeză pe un scăunel s-o privească făcând brânză. Penina o lăudase pentru brânza ei de capră și lăsase în seama ei această sarcină zilnică.

— Ce-ar fi să-mi spui și mie ce fad, prințesă? întrebă el. La urma urmei, tata vrea să știu totul despre moșia lui.

N-avu de ales decât să se supună.

— Fac brânză, domnișorule.

Îi observase oare tremurii din glas și din mâini?

— În aceste străchini simt calupuri în diferite stări. Le verific zilnic să văd dacă simt gata pentru următorul pas.

El trase scaunul mai aproape.

— Cum te cheamă, prințesă?

Îi era groază să-i spună. Numele ei însemna

„frumoasă”.

— Nava, stăpâne.

Aaron râse și hohotul lui hâd o înfioră.

— Spune-mi ce fad acum, frumoasă Nava.

— Asta e laptele de azi-dimineață. Am să adaug cheagul care-l brânzește și am să-l las așa până mâine.

Obrajii îi dogoreau în timp ce lucra sub privirea lui scrutătoare.

— A doua strachină e de ieri, spuse ea, acoperind-o pe prima cu un ștergar.

Încercă conținutul închegat cu un cuțit și zise:

— E gata. Acum trebuie să storc zerul.

Luă o strecurătoare de lut și o căptuși cu un ștergar subțire, punând dedesubtul ei o strachină pentru zer. Puse laptele prins cu lingura în strecurătoare, convinsă că avea să-l verse cu mâinile tremurânde. Când termină, rămase nemișcată, așteptând să i se potolească bătăile inimii.

— Și acum, frumoaso? Întrebă el.

— Acum îl las până mâine să se scurgă. Penina folosește și zerul.

Aduse un alt treilea calup aflat de ieri în strecurătoare și-l pipăi cu degetele să vadă cât era de apos.

— Asta-i gata. Nu trebuie decât să punem sare, ierburi proaspete și brânza-i numai bună.

Luă un vârf de sare din punguță și o încorporă în brânză. Modelă calupul într-o formă sferică și-l înfășură în frunze proaspete de viță. Era atât de atentă la lucru că reuși să uite o clipă de Aaron. Dar tresări speriată când acesta sări ca ars de pe scaun. Fără să-i spună un cuvânt, se duse la Penina, care lucra lângă vatră, și o trase deoparte să-i vorbească.

Nava nu auzi ce spuse, dar judecând după felul în

care arăta în direcția ei, bănuie că de ea era vorba. Penina se holba nemulțumită în pământ, încuviințând din cap. Nava simți furnicături din cap până-n picioare. Își făcu de lucru cu spălatul, clătind cu mâini stângace gălețile și străchinile și punându-le la loc. Pesemne greșise cu ceva. Când se încumetă să-și ridice din nou privirea, Aaron dispăruse. Se simți atât de ușurată că trebui să se așeze din nou să-și recapete vloga din picioare.

Într-un târziu, trase adânc aer în piept să se liniștească și duse strachina cu brânză Peninei, care amesteca într-o oală de pe vatră.

— Brânza asta-i gata, Penina. Să-i dau gust cu ierburi aromatice sau să o las așa cum e?

Femeiușcă se întoarce și o privi atent atâta vreme, că Nava se temu că va trebui să se așeze din nou.

— Ce... ce e? Am greșit cu ceva? S-a supărat stăpânul Aaron că am vărsat laptele azi-dimineață?

— Nu, micuțo. N-ai greșit cu nimic. Singura ta greșeală e că ești prea frumoasă.

Inima îi bătea să-i spargă pieptul în timp ce aștepta să termine Penina.

— Se pare că ai atras atenția tânărului nostru stăpân și vrea să te ia din ȋarcul animalelor și de la bucătărie.

Nava își duse mâna la gură să-și înăbușe un strigăt.

— De-aici înainte vei lucra în casă să-i servești pe stăpâni la masă.

— Nu... nu pot s-o fac. Nu mă pricep la așa ceva. Aș scăpa mâncarea pe jos sau aș vărsa-o pe cineva...

— Ascultă. E un pas în sus pentru tine. E mult mai bine să servești la masă decât să lucrezi în ȋarcul puturos al caprelor.

Curtea se încetoșă printre lacrimile ce-i năpădiră ochii.

— Dar îmi place să am grijă de caprele mele! Nu vreau să plec!

— Nu-i pasă nimănui de ce vrei tu, i-o tăie Penina aspru.

Îi smulse brânza din mâini, se întoarse și plecă. Nava se ținu după ea, milogindu-se:

— Dar stăpânul m-a întrebat din prima zi la ce mă pricep și i-am spus că vreau să fiu căprăreasă. Te rog, vorbește cu el și spune-i că habar n-am cum se servește la masă!

— Nu merge așa. Stăpânului nu-i vorbești decât dacă îți vorbește el.

— Dar eu...

Penina se întoarse din nou spre ea.

— Și când îți dă o treabă de făcut, o faci - fie că-ți place, fie cănu.

— Dar felul în care se uită stăpânul Aaron la mine... mă înspăimântă cumplit! În casă sunt cotloane și coridoare întunecate - și puțini știu ce se petrece. Dacă se ia după mine și... și?

Înghiți în sec, neputând rosti vorbele cu voce tare.

— Se vor face toți că nu văd ca de obicei și le va fi prea frică să-mi țină partea? Doar tu ai spus că stăpânul Malchia nu m-ar crede pe mine, **d** minciunile fiului său.

Femeiușcă o privi ținută atâta vreme, că Nava se întrebă dacă avea s-o strângă în brațe sau s-o mustre mai departe. Dar nu făcu niciuna, nici alta.

— Știu de ce te temi, zise ea în cele din urmă. Și n-am să mint spunându-ți că nu sunt îngrijorată.

Fata își duse din nou mâna la gură când îi scăpă un suspin.

— Dar ești roabă. Trebuie să faci ce-ți spune stăpânul. Și să ascuți și de fiii lui.

— Penina... te rog...

— Dă-ți jos șorțul și du-te. Pe jupâneasă o cheamă Rut. Va avea grijă să te îmbăiezi și să te primenești și te va învăța tot ce trebuie să știi.

Nava nici nu se clinti, ținută pe loc de teamă, simțindu-se fără putere în fața a ceea ce se întâmpla.

— Măcar n-ai să mai duhnești a capre. Și vei avea în sfârșit o pereche de pantofi care nu se destramă.

Fata tot nu se clinti.

— Nu mai sta așa, fătucă, du-te!

— Dar... dar trebuie să-i spun lui Șimon...

— Îi spun eu. Șterge-o!

Întorcându-se să plece, Nava o văzu pe Penina ștergându-se la ochi.

Capitolul 12

Ierusalim

După-amiaza de vară era prea toridă pentru orice activitate, chiar și pentru somn. Hainele se lipeau incomod de pielea Chanei în timp ce stătea la umbră în curte, încercând să-și ținească mantia. Reușea cu greu să țină acul între degetele lunecoase și trecerea lui prin pânza groasă se transformă repede într-o corvoadă frustrantă. În final, se lăsă păgubașă și azvârli mantia la o parte. Nimic nu părea să miște în văzduhul neclintit. Până și păsările și insectele amuțiseră. Așa că atunci când clăpăitul grăbit al unor sandale pe caldarâm rupse tăcerea, se îndreptă de spate să asculte. Zgomotul se opri în fața casei și, o clipă mai târziu, tatăl ei se năpusti în curte, lăsând poarta să se bălăbănească larg deschisă în urma lui. Sudoarea îi scâldea fruntea, șiroindu-i pe fața îmbujorată și încinsă. Chana sări în picioare.

— *Ava*, ce s-a întâmplat?

El zâmbi cu gura până la urechi.

— Nimic, îngerul meu. Iudita! Sara! Veniți, veniți! Am o sarcină foarte importantă pentru voi!

Surorile Chanei se năpustiră afară, trezite din somn, dar *ava* turuia atât de repede că fata nu pricepu o iotă din vorbele lui. Ceva despre pregătitul bucatelor pentru un ospăț somptuos. Nu cumva căldura îi tulburase mințile? îl apucă de braț să-i potolească gesticulatul frenetic.

— Ia-o mai încet, *ava*, și mai spune-ne o dată: cine vine la cină?

— Dregătorul ținutului lui Iuda!

— Dregătorul Sanbalat? Nu se poate!

— Nu, nu! Dregătorul nostru!

— Credeam că Ezra nu mai e dregător, zise Sara.

Cele două se repeziseră afară desculțe și Iudita topăia acum de pe un picior pe altul pe pietrele încinse de caldarâm.

— Nu, nu! Nu Ezra! Avem un nou dregător, Neemia ben Hacalia.

Iudita se chiorî la el în lumina soarelui strălucitor, cu coama de plete răvășită încă de somn.

— De când?

— A sosit acum două nopți tocmai de la Susa. *Robi* Ezra l-a prezentat azi-dimineață membrilor din consiliu și ne-a arătat numirea lui oficială ca dregător. Trebuie să pregătim de îndată un ospăț și să-l primim la noi în casă.

— Cred că te-a bătut soarele în cap, *ava*, zise Chana.

Îl conduse la banca umbroasă unde șezuse până atunci.

— Doar n-ai pretenția să pregătim un ospăț pentru un om atât de important?

— Și mai ales pe căldura asta, adăugă Sara.

— La urma urmei, ce te face să crezi că va primi să vină în umilul nostru sălaș? Întrebă Iudita, care-i adusese o

cupă cu apă și acum îi răcorea fața cu evantaiul în timp ce el sorbea o înghițitură.

— Pentru că e totul aranjat, îngerașele mele. A primit să ia d-na cu noi deseară.

Începură să protesteze la unison.

— Deseară?!

— Atât de repede?

— Când ne vom pregăti?

— N-avem cum să fim gata la timp!

— Vine și Refaia, adăugă *ava* după o altă gură de apă.

Și încă trei bărbați care s-au oferit să fie aghiotanții noului dregător, fiindcă nu și-a adus propria suită. Le-am spus să vină cu toții după apusul soarelui.

Chana își înăbuși un geamăt la auzul numelui lui Refaia, tatăl lui Ițac. Situația părea să se înrăutățească. O stânjenă de fiecare dată prezența lui, reamintindu-i de bărbatul mult iubit pe care-l pierduseră amândoi. Chana socoti repede că aveau să fie nouă persoane la masă, cinci oaspeți plus familia.

— Să nu te aștepți la un știu ce ospăț, *ava*, din moment ce nu ne-ai lăsat decât patru ceasuri să-l pregătim.

— Am toată încrederea în voi, zise el radiind. Sunteți ficele mamei voastre - odihnească-se în pace. Acum trebuie să mă întorc.

Dădu pe gât restul apei și se ridică.

— Nu te grăbi la deal pe căldura asta, îl avertiză Iudita, dar el dădu din mâini și plecă la fel de grăbit precum venise. N-aveau încotro. Se procopsiseră cu pregătirea unui ospăț în doar câteva ore pe căldura aceea înăbușitoare.

— Hai să vedem ce avem prin cămară, zise Chana, luând-o înainte.

— Mama l-ar fi certat o lună întreagă pe *ava* dacă i-ar fi făcut așa ceva pe când era în viață, bombăni Iudita, ridicând capacele de pe mai multe coșuri și ulcioare de lut să vadă ce conțineau.

— Dar tot ar fi pregătit ospățul, zise Sara, așa că mai bine să ne apucăm de lucru. De dragul lui *ava*.

— Măcar avem o rezervă frumoșică de vin de la Malchia, zise Chana, scoțând la iveală ce mai rămăsese din darul acestuia.

Neavând vreme să taie un miel sau o capră, cu atât mai puțin să o frigă, făcură ce putură și pregătiră o serie de mâncăruri savuroase, salate și deserturi. Chana așternu masa pentru nouă persoane, după care avu doar câteva minute să se spele pe față și să se schimbe înainte să sosească *ava* cu oaspeții.

Noul dregător îi făcu impresia unui bărbat chipeș nevoie mare, dar trufaș. Nu se uită la ea decât o clipă când *ava* își prezentă ficele, apoi își ridică bărbia și privi în lături fără să răspundă, distras de unul dintre aghiotanții săi. Ceilalți patru vorbeau între ei, îmbulzindu-se în curte, dar fata băgă de seamă că dregătorul cerceta atent zidurile, ușile și porțile, de parcă ar fi vrut să scape. Cercetă locul cu atâta băgare de seamă, că Chana se așteptă să audă o prezentare pe scurt a tuturor neajunsurilor lui. Abia se abținu să nu-i reamintească că nu mai era la Susa. Nu putea avea pretenția la o d-nă în lux și huzur. Chiar și după ce se așezară la masă și *ava* binecuvântă vinul, dregătorul rămase alert la fiecare sunet ce răzbătea de dincolo de cercul de lumină al candeliei, de parcă s-ar fi așteptat să țâșnească cineva din ascunzătoare. De ce îi era atât de frică?

Dar cel mai mare cusur al său, după părerea Chanei, fu că discută toată seara afaceri cu ceilalți bărbați,

asaltându-i pe *ava* și Refaia cu întrebările lui nesfârșite. Nu făcu niciun efort să le includă pe ea și pe surorile ei în conversație cum făcuse Malchia. Omul nu numai că o plictisea, ci o înfuria de-a dreptul cu lipsa lui de maniere în a-și complimenta gazdele pentru masă. Nici măcar nu le mulțumi! Dregătorul era lipsit de farmec și grație și ar fi putut la fel de bine să mănânce rumeguș după atenția pe care o acorda bucatelor.

Mai târziu, în timp ce Chana privea cerul de deasupra curții, uitându-se cum răsare luna și așteptând să se sfârșească seara aceea plicticoasă, dregătorul începu să pună întrebări despre măsurile de pază ce se luau pentru a asigura protejarea cetățenilor Ierusalimului. Inima Chanei se strânse. Se îngrozea de ce avea să urmeze.

— Tragedia e că nu s-au luat deloc măsuri, răspunse Refaia. Fiul meu, Ițac, a fost omorât de o ceată de intruși care i-au pătruns în casă în toiul nopții. El și fiica lui șalum, Chana, urmau să se căsătorească.

Arată spre fata așezată alături de *ava*.

— Știu, mi-a povestit fratele meu, zise Neemia.

Abia se catadicsi să-i arunce o privire fetei, după care își îndreptă din nou atenția spre Refaia.

— Îmi pare nespus de rău că ți-ai pierdut fiul.

Chana aștepta și ea un cuvânt de mângâiere pentru pierderea suferită, dar el nu mai veni. Își reținu cu greu un pufăit dezgustat în timp ce bărbații își continuară discuția de parcă nici n-ar fi fost acolo.

— Străjile sunt de prisos. Orașul e prea răsfirat, zise *ava*. Au mai fost și alte tâlhării și atacuri de atunci, dar n-am reușit să-i prindem pe făptași.

— Și nici să-i împiedicăm să lovească din nou.

Chana nu se mai putu stăpâni.

— Spune-mi, dregătorule, ce ai de gând să faci în

privința violenței?

El o privi în treacăt, surprins parcă de faptul că era încă acolo și că avea limbă să vorbească. Fruntea i se încreți într-o încruntătură.

— E prea devreme pentru întrebarea ta. N-am sosit decât de două zile.

Se întoarse din nou spre tatăl ei.

— Am înțeles că locuința dregătorului Ezra e liberă.

— Da. De când s-a mutat din ea cu familia. Bineînțeles că vei dori să locuiești acolo.

— Vrei să-ți tocmin o suită de slujitori? îl întreabă unul dintre aghiotanți.

— Da, dacă binevoiți.

Slujitori? Locuințe oficiale? Cum putea vorbi de astfel de fleacuri la nicio clipă după ce pomenise de moartea lui Ițac? Deși știa că e necuviincioasă, Chana se ridică de la masă fără niciun cuvânt și intră în casă. Trebui să orbecăiască prin iatac fără candelă, dar găsi în cele din urmă patul și se prăbuși în el, azvârlindu-și sandalele din picioare. Toropeala din bezna nădușitoare îi îngreuna respirația și sudoarea îi lipi hainele de trup în câteva minute. Dar orice era mai bine decât să suporte chiar și numai o clipă în plus prezența trufașului dregător al lui Iuda. Ascultă frânturile îndepărtate de conversație, sperând ca surorile ei să nu vină după ea s-o întrebe ce s-a întâmplat. Aveau însă maniere mai bune ca ea și rămaseră la masă, îndurând conversația plicticoasă și atitudinea ursuză și posacă a oaspetelui lor.

Tocmai începea să ațipească, istovită de pregătitul mesei uriașe, când o trezi glasul zgomotos al lui *ava*. Le ura în sfârșit noapte bună musafirilor. Chana rămase pe loc. La ce bun să fie politicoasă când noul dregător se purtase cu atâta mojide?

— Te simți bine, Chana? întrebă Iudita când veni în sfârșit cu Sara la culcare. Ce-i cu tine? *Ava* s-a temut să nu-ți fie rău.

Puse o candelă în firida de lângă patul ei și se așeză lângă ea.

— Spune-i lui *ava* că n-am nimic, zise ea cu un căscat. Am hotărât că mi-a ajuns compania noului nostru dregător pentru o noapte.

— Te-a supărat când au adus vorba de Ițac? întrebă Sara.

— Nu, m-a înfuriat de-a dreptul!

Se ridică în capul oaselor.

— Mie nu mi-a spus niciun cuvânt de părere de rău, numai tatălui lui Ițac. Când i-am pus o întrebare, nici nu s-a catadicsit să-mi răspundă, de parcă i s-ar fi părut înjositor să stea de vorbă cu cineva atât de neînsemnat ca mine. De parcă aș fi fost o neghioabă că întreb.

— Asta nu-i o scuză să te ridid de la masă și să pleci, zise Sara. Doar pentru că oaspetele nostru a fost mojic nu înseamnă că trebuie să fii și tu.

— Am plecat fiindcă-i limpede că nu era nevoie de mine și că nu-mi va băga nimeni de seamă lipsa.

— N-ai venit nici măcar să-i urezi noapte bună. Și doar e noul dregător!

— Poate fi și împăratul, tot nu-mi pasă! Abia dacă ne-a băgat în seamă, nu ne-a adresat niciun cuvânt și nici măcar n-a catadicsit să ne rețină numele sau să ne mulțumească pentru masa pe care am pregătit-o cu atâta trudă.

— Ce-i drept e drept, n-a fost ca Malchia ben Recab, nu-i așa? întrebă Iudita.

Se ridică și-și scoase mantia peste cap.

— Mai ții minte ce încântător a fost când a venit la

cină?

Chana ținea minte. Diferența dintre cei doi era izbitoare.

Iar compasiunea și înțelegerea lui Malchia în fața durerii ei o impresionaseră.

— Ei bine, cel puțin pe dregătorul Neemia nu-l vom mai revedea după seara asta, zise ea. Odată ce se mută în noua locuință cu suita lui de slujitori, simt sigură că nu se va mai înjosi luând d-na în umilul nostru sălaș. Sau întorcându-ne invitația.

— N-ai văzut cum se uita întruna în jur în timpul mesei? întrebă Iudita. De parcă cineva ar fi pândit din umbră, gata să-l atace... N-a conținut nicio clipă. Cum poate să închidă ochii noaptea?

— Ba am văzut, răspunse Chana. Mi-a făcut impresia unui om care are atâtea dușmani că nu-și poate găsi liniștea nici în somn. Și trufaș cum e, nici nu mă mir că are dușmani.

— Chiar și când a reușit să schițeze o urmă de zâmbet, ochii i-au rămas triști, zise Iudita. Și prudenți.

— Nu-l mai bârfeiți! le dojeni Sara, punându-și mâinile în șold cum obișnuia să facă mama lor când le dojenea. Pe lângă că bârfa-i im păcat, s-ar cuveni să-i arătați barem un dram de respect noului dregător.

— Nu-i bârfa, e adevărul adevărat, zise Chana.

Iudita chicoti.

— *Ava* își va ieși din minți când va afla că n-ai fost bolnavă - doar nepoliticoasă.

Chana oftă. *Ava* se înfură rar și ierta lesne. Dar gândul că îl dezamăgise o făcu să regrete că plecase de la masă.

— Hai să stingem candela și să mergem la culcare. A fost o zi lungă. Atâtea pregătiri și nici măcar un cuvânt de

mulțumire sau apreciere.

Stăteau întinse în beznă de mai multă vreme, când Sara zise:

— Trebuie să recunoști totuși că-i frumos.

— Un chip frumos, dar lipsit de căldură și grație e ca un inel de aur în râțul unui porc.

— Chana! Ești îngrozitoare! izbucni Sara.

— Ah, mai bine dormi.

Capitolul 13

Ierusalim

Neemia se afla de trei zile la Ierusalim, dar nu cercetase încă ruinele zidurilor și nu venise cu un plan pentru reconstruirea lor. În plus, nu spusese nimănui de ce bătuse atâta cale și ce intenții avea. În seara aceea, luând cina cu mai-marii peste cele două jumătăți ale Ierusalimului, i se reamintise din nou de uciderea tânărului mire. Când fiica lui șalum îl întrebase ce are de gând să facă, întrebarea îi străpunsese conștiința ca un cuțit. Vinovăția că nu putuse da un răspuns îi împlântase și mai tare cuțitul în rană. Se simți oarecum ușurat când femeia se ridică în sfârșit de la masă și nu se mai întoarce.

Acum, stând singur pe stradă sub puzderia de stele, Neemia își dădu seama de unde venea iritarea lui față de fiica lui șalum: la fel ca el, și ea pierduse pe cineva drag, neajutorat și neînarmat, atacat în toiul nopții. Îi ocolise privirea, conștient de suferința și jalea ei. Îi erau la fel de familiare ca propriul chip în oglindă. Tânjea s-o asigure că va reface zidurile Ierusalimului chiar de-ar fi trebuit să pună singur piatră pe piatră, dar încă nu-i putea răspunde la întrebare. Nu-i putea dezvălui misiunea încredințată lui de Dumnezeu, căci nu știa în cine se putea încrede. *Rabi* Ezra îl avertizase că iscoadele vrăjmașilor se puteau afla chiar și în mijlocul mai-marilor lor.

Luna răsărise în timp ce-și luau cina, luminând deja cerul nopții pe când Neemia părăsi casa lui șalum împreună cu tinerii săi aghiotanți, Iohanen, Rehum și Levi. Cerul era aproape la fel de luminos ca în ceasurile dinaintea zorilor, înlesnindu-le drumul pe Strada Brutarilor spre casa fratelui său. Neemia se opri brusc. De ce să nu cerceteze zidurile chiar acum, în seara aceasta, pe când orașul dormea? Razele lunii erau destul de strălucitoare să-i lumineze cărarea.

— Știți cumva de unde pot împrumuta un măgar sau un catâr? îi întrebă el pe însoțitorii săi.

— Cum să nu, dregătorule, răspunse Iohanen. Voi avea grijă să ai unul mâine în zori.

— Am nevoie de el chiar acum. Am o treabă de făcut în noaptea asta. Acolo.

Arată cu mâna dincolo de ciotul colțuros de zid. N-avea să mai aștepte până la dimineață. Avea să cerceteze ruinele chiar acum, când nu era văzut de nimeni. I-ar fi plăcut să-i ia cu el și pe frații lui, știind că în ei se putea încrede. Dar după ce i se reamintise în seara aceea de pericolele ce îi pândeau, se hotărî să nu-i amestece. Venise la Ierusalim să-i protejeze - pe ei și familiile lor.

Aghiotanții nu răspunseseră, temându-se poate că înțeleseseră greșit. Lui Neemia îi trecu prin minte că poate le era frică.

— Nu-i nevoie să veniți cu mine, le zise el. Nu-mi trebuie decât un animal de călărit.

— Socrul meu, Meșulam, are un catâr, zise Iohanen în cele din urmă. Locuiește lângă Poarta Cailor, pe dealul Ofel. Nu departe de aici.

— Excelent. I-aș fi recunoscător dacă m-ar lăsa să-l împrumut.

Emoția îi creștea la fiecare pas în timp ce urcau

dealul Ofel spre casa situată chiar sub muntele Templului. Iohanan reuși să-și trezească familia adormită fără să stârnească prea multă agitație și catârul, care era priponit în curtea casei pentru a-i descuraja pe hoți, fu pregătit de îndată pentru Neemia. Animalul avea spinarea lungă și lată, picioare voinice și cerbicea până la bărbia dregătorului. Neemia îi mângâie botul fin, înțelegând de ce stăpânul lui ținea ascuns un asemenea exemplar ales.

— Nu-i nevoie să veniți cu mine, le zise el din nou aghiotanților săi când îl conduseră afară și-l ajutară să încalece.

— Unde te duci, stăpâne? întrebă Rehum.

Se hotărî să se încreadă în ei.

— Vreau să cercetez mai îndeaproape zidurile Ierusalimului. Sau ce-a mai rămas din ele. Voi da o raită împrejurul cetății.

În mod surprinzător, niciunul nu-l mai întrebă nimic și se oferiră toți trei să-l însoțească.

— Poarta Văii e cea mai ușor de trecut călare, domnul meu, dacă vrei să începi de-acolo, zise Iohanan.

— Prea bine.

Ieșiră din oraș prin spărtura întunecată unde se aflase odinioară Poarta Văii și, studiind ruinele, Neemia văzu că aceasta fusese odată o poartă largă, fortificată, cu încăperi pentru paznici și probabil ian turn de pază în vârf.

Se strecurară prin ea unul câte unul, calea largă fiind blocată de bolovani uriași prăvăliți, și ieșiră în valea centrală din dreptul părții de vest a crestei Ierusalimului.

În față, pe dealul de la vest de oraș, se întindea secțiunea numită de fratele său „Cartierul Nou”, demolată de oștirea babiloniană fără a mai fi reconstruită vreodată. Neemia văzu că spațiul uriaș fusese odată împrejmuit de ziduri ce formaseră un semicerc în jurul caselor aflate

acum în paragină, unindu-se cu zidurile dimprejurul cetății lui David. N-avea rost să refacă zidurile Cartierului Nou, căci nu mai locuia nimeni în el. Mare păcat, căci zidurile duble ar fi asigurat o protecție formidabilă, o dublă barieră de apărare în vulnerabila zonă de vest a Ierusalimului.

Neemia privi în sus la luna plină în timp ce catârul înainta greoi. Niciun zid n-avea să fie destul de solid să salveze poporul dacă nu-L aveau pe Cel Preasfânt de partea lor. Chiar de s-ar fi dat de ceasul morții să ocrotească viețile oamenilor, eforturile lui ar fi fost zadarnice dacă nu-I rămâneau credincioși lui Dumnezeu. Căința și restaurarea trebuiau să meargă mână în mână.

Ajuns în afara porții, Neemia se hotărî să mâne catârul de-a lungul zidului spre miazăzi, mergând destul de încet ca și ceilalți trei bărbați să poată ține pasul cu el. Trecu pe lângă o întindere lungă de ruine ce coborau la vale, fără a avea spații pentru porți. Gâzele zumzăiau în noaptea prăfuită, amuțind la zgomotul de pași. Aerul uscat îi zburlea părul de pe brațe. Văzu pământul bătătorit și rămășițele focurilor taberei din locul unde poposise suita lui persană înainte să se întoarcă la Susa.

— Cum se numește iazul acela din vale? întrebă el.

— Iazul împăratului, domnia ta. Se află în partea cea mai de miazăzi a orașului. Poate ai să-l vezi mai bine într-o clipă.

Neemia contemplă enormitatea sarcinii ce-i stătea înaintea. Pe lângă că ruinele zidurilor nu erau de nicio treabă, mormanul de pietre prăvălite formau o blocadă uriașă, făcând aproape imposibilă apropierea călare de baza zidurilor. Era nevoie de un efort imens ca o echipă de construcție să-și croiască drum printre bolovani. Și avea să fie o zonă de lucru foarte periculoasă odată ce începeau să mute din loc rocile prăbușite. Dar un inamic înverșunat ar

fi putut să se cațere peste dărâmături și să pătrundă în oraș. Neemia călări mai departe spre poalele povârnișului, unde apa Iazului împăratului sclipea ca stelele în lumina lunii. Se opri din nou când ajunse la o altă spărtură căscată unde se aflase odată o poartă. Molozul acoperea o suprafață uriașă și văzu că acolo se unise pe vremuri zidul Cartierului Nou cu cel al cetății lui David.

— Asteia i se spunea Poarta Gunoiiului, spuse unul dintre bărbați. Glasul îi răsună nefiresc de tare în liniștea profundă a nopții.

— Și acolo e Valea lui Hinom? întrebă Neemia.

— Da, domnia ta.

Locul unde oamenii își sacrificau copiii lui Moloh. Nu-i de mirare că Atotputernicul îngăduise să fie nimicit orașul. Neemia dădu pînteni catărului.

Voise să vadă dacă se mai puteau drege și întări zidurile sau erau atât de distruse, că trebuia să ia totul de la capăt. Privindu-le îndeaproape, constată îmbărbătat că majoritatea temelilor erau încă în bună stare. Pe unele putea să construiască. Unele secțiuni nu trebuiau decât proptite și fortificate. Altele, ridicându-se doar pe jumătate, puteau fi drese. Dar în multe locuri zidul era atât de distrus, că animalul ar fi putut pași direct peste el dacă poteca n-ar fi fost presărată cu fărâme de bolovani din piatră arsă. Aceste secțiuni trebuiau refăcute în întregime. Și toate porțile trebuiau înlocuite. Niciuna nu mai era în picioare, lemnul fiind ars în foc la marea nimicire a Ierusalimului.

Neemia încercui capătul cel mai sudic al orașului și pomi în sus pe valea Ghihonului spre Poarta Izvorului. Silueta întunecată a crestei numite Muntele Măslinilor se înălța de cealaltă parte a văii la răsărit. Dar nu ajunse prea departe, că drumul plin de moloz îi blocă intrarea călare.

Catârul se proțăpi, nevrând să treacă peste mormanul de pietre prăvălite. Neemia descălecă și își continuă drumul pe jos, cățărându-se peste dărâmături să cerceteze zidul, conștient de pericolul viperelor și al scorpionilor pitiți printre crăpături. La jumătatea drumului prin vale se opri, prea obosit să meargă mai departe, și privi sectorul lung de zid prăbușit la lumina lunii.

— De ce atâta moloz? se întrebă el cu glas tare.

— Pe vremuri aveam terase de susținere în partea de răsărit din pricina pantei abrupte, răspunse Iohanan. Dar ele s-au prăbușit în foc.

— Iar restul daunelor mă gândesc că le-au provocat furtunile, ploile și scurgerea timpului.

Terasele năruite se prăvăliseră în jos pe pantă, tăindu-i calea de acces. Avea să fie și mai dificil să îndrepte bolovanii și să reconstruiască aici ca în partea de vest a orașului. Zărise de pe culmea muntelui Templului costișele abrupte aflate pe această coastă de răsărit a crestei. Împreună cu valea adâncă a Ghihonului, acestea fuseseră odată un bastion natural împotriva inamicului. Dar acum nu mai erau. Vrajmașii puteau urca costișele cățărându-se pe povârnișul de stânci prăvălite.

Se înapoie în locul în care își priponise catârul, iar oamenii săi îl ajutară să încalece. Smud hățurile să se întoarcă animalul.

— Să facem cale întoarsă, le zise el bărbaților.

Ajungând din nou la Poarta Văii, Neemia trecu pe lângă ea călare și urcă panta spre miazănoapte până la muntele Templului. Numără cel puțin patru porți mai jos de Templu, la răscrucea drumurilor principale dinspre Coasta Mediteraneană, Samaria și Damasc. Recunosc locul unde se aflaseră porțile după spărturile dintre ruine și după rămășițele turnurilor sfărâmate. Trebui să se

oprească din nou când molozul de pe potecă făcu imposibilă înaintarea catârului. Faptul că zărea acoperişul Templului la lumina lunii îl înfurie. Fortificațiile din jurul Ierusalimului ar fi trebuit să cuprindă și ziduri întărite în jurul Templului sfânt.

Într-un târziu, se întoarse și intră înapoi în Ierusalim pe Poarta Văii. Călătoria le luase câteva ore și oamenii lui păreau istoviți.

Îl ajutară să descalece, apoi se duse cu ei să înapoieze catârul proprietarului. Se opriră pe strada luminată de lună din fața casei lui Efraim.

— Nu le-am spus încă preoților, nobililor sau maimarilor de ce am venit, zise el. Și mă bizui pe voi să păstrați taina până o fac cunoscută... Vreau să refac zidurile Ierusalimului.

Citi uimire, neîncredere și chiar îndoială pe fețele lor.

— Va fi o sarcină monumentală, domnia ta, zise Iohanen. Va dura ani de zile...

— Nu. Nu poate să dureze ani de zile. N-avem ani la dispoziție. Trebuie să reconstruim repede înainte să ne împiedice vrăjmașii.

— Chiar crezi că e cu putință? întrebă Iohanen.

— Da. Și se va face - cu ajutorul lui Dumnezeu. Noapte bună, domnilor.

Mai târziu în noaptea aceea, în timp ce stătea culcat în pat încercând să adoarmă, Neemia fu copleșit de enormitatea misiunii lui. De fiecare dată când închidea ochii, revedea în minte avalanșele de pietre prăvălite - pietre atât de grele că nu puteau fi ridicate de un singur om, pietre ce ar fi putut să se urnească din loc și să țintuiască un om sub greutatea lor de neîndurat. În ciuda asigurărilor oferite aghiotanților săi, controlul din toiu noapții îl descurajase.

Dar mânia îi întrecea descurajarea. Mânie că vedea Ierusalimul într-o asemenea stare. Mânie că ruinele făceau de ocară numele lui Dumnezeu, lăsând impresia că El n-avea putere să-și apere poporul. Da, sardna părea imposibilă. Dar Neemia slujea un Dumnezeu al imposibilului.

Se dădu din nou jos din pat și se duse la fereastra ce dădea înspre muntele Templului. Acesta nu se vedea din acel loc, nici măcar la lumina lunii, dar Neemia închise ochii și își înălță mâinile în rugăciune.

— Doamne, tu mi-ai deschis o cale să aduc plângerea mea înaintea împăratului. M-ai făcut să capăt trecere în ochii lui. Ajută-mă acum, te rog. Ajută-mă să refac zidul acesta și să ocrotesc orașul, poporul și Templul Tău cel sfânt de atacurile vrăjmașilor. Fă din zidul Ierusalimului un monument al îndurării Tale nemăsurate.

Capitolul 14

Ierusalim

Chanei îi era groază să-și îmbrace mantia bună de in. Stofa era aspră și pielea ei era deja iritată de sudoare. Măcar în seara asta nu trebuia să ațâțe focul și să facă de mâncare. Soarele asfințea în sfârșit după o zi nespus de fierbinte și seara nu promitea prea multă alinare. Trebuiau să-i dea zor și să plece la moșia lui Malchia din Bet-Hacherem, profitând încă de lumina descrescândă a zilei înainte să se lase întunericul și să devină primejdios să călătorești. Din fericire, Malchia le pune la dispoziție o căruță cu animale și câțiva slujitori de încredere pentru drum. După cină, Chana și familia ei aveau să-și petreacă noaptea la el în ospetie.

Se întoarse spre surorile ei, care păreau sleite de arșiță, tolănite la umbra rară a acoperișului curții.

— Simt că mă topesc, zise Iudita.

— Atunci haide. E timpul să ne spălăm și să ne schimbăm de haine. Slujitorii lui Malchia vor sosi într-o clipă, și *ava* la fel. Trebuie să fim gata de plecare. V-ați hotărât ce să împachetați?

Fetele nici nu se clintiră. Făcură schimb de priviri de parcă ar fi împărțășit o taină.

— Ce mai așteptați? Haideți, trebuie să ne îmbrăcăm!

— Nu venim cu tine, Chana, zise Iudita. Noi două rămânem acasă.

Chana își zise că făceau haz.

— Nici prin gând să nu vă treacă. Am acceptat deja invitația lui Malchia. Ne așteaptă.

— Ba nu, te așteaptă pe tine și pe *ava*.

Se duse și se proțăpi înaintea lor, privindu-le de sus, de parcă s-ar fi așteptat să izbucnească amândouă în râs văzându-i nedumerirea de pe chip. Dar ele nu schițară niciun zâmbet.

— Dacă asta numiți voi șagă, să știți că nu-i amuzant deloc. N-avem vreme să ne prostim.

— E adevărat, Chana, zise Iudita. Eu și Sara rămânem acasă pentru ca Malchia să nu trebuiască să se ocupe de prea mulți. Așa vei avea mai mult timp să-l cunoști mai bine.

— Nu fiți caraghioase. Nu puteți rămâne acasă singure.

— Nu vom fi singure. S-a îngrijit *ava* de asta. A fost ideea lui.

— Tu du-te numai și distrează-te, adăugă Sara.

Chana simți că i se taie picioarele.

— De ce nu mi-ați spus mai devreme?

Cunoștea deja răspunsul. Să-i fi spus, nu s-ar fi învoit niciodată să meargă singură și să fie în centrul atenției lui Malchia. Aducea prea mult a curtat și încă nu era sigură că

voia să fie curtată – de Malchia sau de oricine altcineva. Dar era prea târziu să dea înapoi. Trebuia să-și urmeze propriul sfat și să se pregătească fără zăbavă. Își reținu cu greu impulsul de a da din picior ca un copil.

— Sunt furioasă pe voi, zise ea și intră cu pași mari la ea în odaie.

Prima ei călătorie la Bet-Hacherem nu începea prea bine. Își smulse jos hainele și le azvârli pe podea. Se stropi cu apă pe față. Se zbătu să se strecoare în mantia iritantă. Își trase pieptănul prin păr. Abia când își văzu fața furioasă în oglindă făcu un efort să se liniștească. Jalea pentru moartea lui Ițac era una; autocompătimirea cu totul altceva, un sentiment neatrăgător. Și era amenințător de aproape să se înece în el. Țâșni la timp cu capul spre suprafața apei periculoase, trase adânc aer în piept și-i dădu drumul cu un suspin când îl auzi pe *ava* venind. Câteva clipe mai târziu sosiră slujitorii lui Malchia.

Pe parcursul călătoriei de aproape o oră, Chana vru nu o dată să-și dojenească tatăl, spunându-i cât de supărată era pe el că o silise să meargă la această cină și că uneltise să se bucure de atenția deplină a lui Malchia. Dar până la urmă nu zise nimic.

Ava o iubea. Nu-i voia decât binele și era convins pesemne că Malchia era ultima ei șansă de a fi fericită. Ajunseră la casa acestuia chiar când cerul începea să se întunece la apus și ceea ce zări din moșia lui în lumina crepusculară i se păru minunat. Vii terasate bine îngrijite acopereau dealurile dimprejur. De pe culmea unde se afla cocoțată casa lui uriașă de piatră, se zăreau ogoare povârnite și văi îndepărtate. Malchia îi întâmpină la poartă și-i invită într-un tur rapid prin vinărie. Le arătă hambarele și magaziile sale, animalele și minunatele odăi de oaspeți unde aveau să înnopteze. Mândria pentru tot ce avea i se

citea pe toată fața și Qiane i se păru mai chipeș ca niciodată.

— Sper să vă odihniți și să vă simțiți bine în seara asta, le zise el. Slujitorii mei v-au pregătit un ospăț.

Și ce mai ospăț! Cinară într-o minunată curte exterioară, sub un spalier acoperit cu viță de vie. Cartierul deluros Bet-Hacherem părea mult mai răcoros decât casa înăbușitoare a Chanei din Ierusalim. Fiii lui Malchia, Aaron și Iosif, se așezară cu ei la d-nă, și Chana fu ușurată să constate că erau mai mari decât își închipuise – având pe la vreo șaisprezece, șaptesprezece ani. Nu trebuia să-și facă griji că va trebui să-i dădăcească dacă se hotăra să se mărite cu Malchia. Trecuseră de vârsta la care aveau nevoie de dădăceli.

Locuința lui Malchia era cea mai frumoasă din câte văzuse vreodată; cina – cea mai somptuoasă din viața ei. Bucate demne de un împărat. Dar, stând la masa lui, slujită de robi grijulii și înfruptându-se din bucatele lui alese, fata se hotărî să nu se lase orbită de averea lui. Făgăduința unor mari averi părea deșartă fără iubire. Un gând îi trecu prin minte în timp ce privea împrejurimile luxoase și îi dădu glas:

— E greu de crezut că există atâta bogăție când seceta durează de atâta vreme.

— Qana are dreptate. Cum reușești? întrebă *ava*.

— Sunt norocos că am destui lucrători care să-mi ude viile și grădinile. Pe moșie sunt mai multe izvoare și un mic iaz de unde putem scoate apă.

— Ești norocos și că ai turnuri de pază în vie, zise Chana, și un zid împrejurul casei. Și slujitori care să stea de veghe.

Malchia și fiii săi n-aveau să fie uciși în toiul nopții apărându-și pământul ca Ițac.

— Sunt conștient de nevoia de grijă, zise el. Suntem împresurați din toate părțile de așezări locuite de neamuri. Nu mi-aș ierta-o niciodată dacă unul dintre fiii sau slujitorii mei ar fi răniți pe moșie. Siguranța lor e foarte importantă pentru mine.

Conversația de la cină acoperi o grămadă de subiecte, printre care și *Tora*. Chana fu impresionată de cunoștințele lui Malchia în domeniul Legii. Seara se dovedi atât de agreabilă că nu putu să n-o compare – pe ea și încântătoarea ei gazdă – cu seara plicticoasă petrecută de curând în compania moșicului dregător. Sigurul semn că moșia lui Malchia nu era într-o totul desăvârșită fu tristețea pe care o de pe chipul unei roabe. Era o fată tânără, cam de vârsta surorii ei Sara, ascunzând o siluetă zveltă și grațioasă sub rochia fără formă. Chana desluși tristețe în ochii ei, și jale și durere în umerii ei lăsați. Intra și ieșea din spațiul de servit masa cu capul plecat, cu bărbia în piept, servindu-i la masă. Apoi Chana mai observă ceva. Fiul mai mare al lui Malchia, Aaron, îi urmărea fiecare mișcare, pândind-o cum își pândește un vânător prada. Fata părea cât se poate de conștientă de privirile lui și, pe lângă tristețe, Chana deși teamă. Ceva nu mirosea a bine.

Când terminară de mâncat, un slujitor se aplecă și-i șopti ceva la ureche lui Malchia.

— Îmi pare rău, zise acesta ridicându-se în picioare. Vă rog să mă iertați o clipă. Am o treabă de rezolvat. Mă întorc îndată.

— Desigur, răspunse *ava*, continuându-și conversația cu mezinul. Chana se ridică pe nesimțite de la masă și pomi în urma roabei drăgălașe, care ieșea din odaie cu o tavă cu vase.

— Scuză-mă, strigă ea când se apropiară de curtea bucătăriei. Pot să te întreb ceva?

Fata se întoarse, vădit speriată.

— Pe mine?

— Da. Cum te cheamă?

— Nava. Am greșit cu ceva?

Tava cu vase îi tremura vizibil în mâini.

— Nu, n-ai greșit cu nimic. Ascultă, Nava. Poate nu-i treaba mea, dar pari foarte nefericită. N-ai vrea să-mi spui ce te frământă?

— Nimic.

Își aținti privirea în pământ, dând răspunsul fără convingere.

— Ești tratată rău în casa asta?

— Nu, doamnă. Nu-l slujesc de multă vreme pe stăpânul la masă și încă e ceva nou pentru mine... N-aș vrea să fac vreo boroboată în fața oaspeților.

Asta i-ar fi putut explica teama, dar nu și durerea. Chana se hotărî să scormonească mai adânc.

— Am să fiu sinceră cu tine și sper să mă respecti pentru asta și să fii și tu sinceră cu mine. Tata speră să aranjeze o căsătorie între mine și stăpânul tău. Malchia pare foarte încântător și casa lui e minunată și bine gospodărită, dar uneori aparențele înșală. Nu vreau să fac o greșeală măritându-mă într-o familie nefericită sau despotică.

— Nu-i despotică, ducă.

Nava nu-și ridică nici acum privirea. Chana așteptă, întrebându-se dacă va continua. Răbdarea îi fu răsplătită când fata o privi în sfârșit în ochi și zise:

— Mi-e drag un băiat de acasă pe nume Dan. Vrem să ne căsătorim, dar acum va trebui să aștept fiindcă am fost vândută ca roabă să plătesc datoriile tatălui meu.

O lacrimă i se scurse printre gene, rostogolindu-se pe obraz, dar nu putu s-o ștergă cu tava grea în mâini. Își

aplecă capul s-o șteargă de umăr.

— Mi-e dor de el. Mi-e dor de casa mea și de ai mei.

— Îmi pare tare rău, zise Chana. Am auzit că unii din popor au ajuns robi din pricina secetei, dar...

Nu-și termină fraza. I se rupea inima să vadă mărturia sărăciei lor în soarta acestei fete.

— Nu-i vina stăpânului, adăugă repede Nava. Dacă nu s-ar fi îndurat să mă ia roabă, ai mei ar fi murit de foame.

— Ai fost vândută ca roabă ca să aibă ce mânca?

— Da. Măcar acum au de-ale gurii până se sfârșește seceta.

— Pe cât timp ești vândută, Nava?

— Pe șase ani. Sau până când își plătește tata datoriile.

Își mușcă buzele, luptându-se să-și țină firea.

— Dar tata îi datorează o grămadă de bani stăpânului, și de roade nu s-a ales nimic, așa că nu știu cum va putea să-i plătească vreodată. Ava muncește din greu și-și iubește tare mult pământul, dar acum nici măcar nu mai e al lui. L-a zălogit stăpânului.

— De când ești roabă aici?

— De mai puțin de o lună.

Chana nu-și putea închipui cum era să fie departe de familie șase ani de zile, dar înțelegea durerea Navei de a nu se putea mărita cu bărbatul iubit.

— Îți mulțumesc că ai fost sinceră, zise ea.

Dădu să se întoarcă la masă, dar își aduse aminte cum o privise Aaron pe fată și cât de speriată păruse aceasta.

— Ți-e frică de Aaron, fiul lui Malchia? întrebă ea.

Nava șovăi multă vreme înainte să răspundă.

— Uneori da... când stăpânul Aaron mă pândește...

da, mi-e frică. Nu vreau să mă mărit cu el. Dar în Tora scrie că stăpânul sau feciorii lui au dreptul să mă ia de nevastă.

— Ești sigură că *Tora* te silește să te măriți cu un om pe care nu-l iubești?

Nava dădu din cap.

— Sunt sigură. Dan s-a interesat deja de la preoți. Dar prefer să fiu săracă și să mă mărit cu Dan decât să rămân aici tot restul vieții, chiar dacă stăpânul e bogat.

Chana îi pricepu dilema. Tânjea s-o ajute, dar nu știa cum. Poate dacă se mărita cu Malchia, ar fi putut să facă ceva, dar nu acum, nu în seara asta.

— Știu că ești speriată și tristă. Dar nimeni nu ți-a făcut rău încă, nu? Și stăpânii sunt buni cu tine, da?

— Stăpânul e ferm. Și îi place să se facă totul într-un singur fel. După placul lui. Dar nu s-a purtat niciodată rău cu mine.

— Mă bucur să aud asta. Mulțumesc.

Dădu să se întoarcă din nou în spațiul de servit masa, când Nava vorbi cu glas înecat de teamă:

— Duducă, stai! Să nu mai spui la nimeni, rogu-te, că m-am plâns! Îi sunt foarte recunoscătoare stăpânului că îmi ajută familia. Nu-i vina lui că sunt roabă, dar...

— Dar ce, Nava?

— Nu înțeleg de ce îngăduie Atotputernicul să se întâmple una ca asta. De ce nu ne răspunde la rugăciuni și nu ne dă ploaie ca să rodească din nou pământul lui *am*? Nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat și eu nu m-aș afla aici dacă ne-ar fi ascultat Dumnezeu rugăciunile. Și I-ar fi atât de ușor să ne trimită ploaie, nu? Nu e Atotputernicul stăpân peste ploaie? Dar... dar de-acum nu mă mai rog. La ce bun, când toate rugăciunile mele sunt zadarnice?

În momentele ei de adâncă deprimare, Chana nutrea

adesea aceeași amărăciune față de Dumnezeu. Îțac fusese încă în viață când îl găsiseră. Mai trăise două zile după aceea, două zile în care Chana se rugase întruna, implorându-L pe Dumnezeu să-i cruțe viața. Dar Dumnezeu. Se dovedise surd sau nepăsător. Îțac murise.

— Îmi pare tare rău că trebuie să treci prin toate astea, Nava. Ce n-aș da să-ți pot promite că Dumnezeu îți va răspunde la rugăciuni și va schimba lucrurile. Dar știi și eu cum e când Atotputernicul. Se arată surd sau nepăsător. Îți mulțumesc pentru sinceritate. Și că ai avut destulă încredere în mine să-ți deschizi sufletul.

Dădu să plece, dar Nava o opri din nou.

— Duducă, stai! Dacă te măriți cu stăpânul... nu e vreo cale să ne ajuți pe mine și pe Dan? Sau pe tatăl meu?

— Nu știu. În clipa asta nu simt pregătită să mă mărit cu nimeni, nici chiar cu stăpânul tău.

Dar Nava ridicase o bună întrebare. Câtă influență va avea în casa asta, lângă un bărbat ferm căruia-i plăcea să se facă totul după placul lui? Nu-i mai rămânea decât să afle.

— Aici erai, Chana!

Auzi în spatele ei glasul lui Malchia și se întoarse.

— Ne întrebam ce ți s-a întâmplat... îmi deranjezi musafira? o întrebă el pe Nava.

— Nu, stăpâne.

— Atunci simt sigur că ai destule de făcut. Du-te.

— Da, domnule.

Plecându-și capul, Nava intră repede în bucătărie cu tava grea în mâini.

— Nu-i vina ei, ci a mea, Malchia. Am avut o întrebare și n-am vrut să te deranjez pe tine cu ea.

— Nu mă deranjezi deloc. Întreabă-mă orice dorești.

— O nimica toată... Nava a fost foarte drăguță și de

ajutor.

Stânjeneala îi îmbujoră obraji. Încercă să schimbe subiectul.

— Ce frumoasă e lima, nu-i așa?

— Ba da. Hai să-ți arăt cum se vede de pe acoperiș.

O cuprinse cu mâna după șale, conducând-o pe treptele de piatră să-i arate priveliștea năucitoare. Culmile domoale se întindeau cât vedeai cu ochii și Chana zări panglica îngustă a drumului pe care veniseră din Ierusalim șerpuind printre dealuri. Frunzele gri-argintii ale măslinilor lui Malchia foșneau blând în bătaia vântului. Era prima oară când rămânea singură cu el, iar farmecul lui era de necontestat. Părea să o atragă cum trage un pescar la mal pește prins și fata nu pricepea de ce simțea nevoia să se zbată ca să scape din năvodul lui.

— E minunat aici sus, Malchia. Îți mulțumesc atât de mult pentru seara asta minunată. Ai o locuință încântătoare și totul e atât de bine pus la punct.

— Dar...?

— Ce vrei să spui?

— Citesc o urmă de șovăială în glasul tău. Nu pari convinsă că ai putea fi fericită aici alături de mine.

Ea nu răspunse și inima începu să-i bată mai cu putere.

— Simt că îmi ascunzi ceva, Chana. Am spus sau am făcut ceva care să te supere?

— Nu, ai fost minunat, încântător, generos și...

— Îmi pierd timpul năzuind la această relație?

Ea nu fu în stare să-l privească.

— Sincer, nu știu.

— Spune-mi ce să fac în continuare.

Chana căută în inima ei un răspuns înainte să-l privească.

— Mi-ai spus că vrei să te însori din nou fiindcă nu vei mai putea altfel să regăsești fericirea de odinioară. Dar adevărul e că mie mi-e teamă să iubesc din nou. Mi-e teamă să-mi deschid inima la toată durerea și jalea pe care le-am simțit la moartea lui Ițac. Nu cred că aş mai putea îndura așa ceva.

El își puse mâna pe mâna ei sprijinită de perete.

— Dar ai avut și bucurii, nu? Nu te-a făcut Ițac fericită?

— Ba da, desigur.

— Dacă-ți închizi inima în fața durerii, nu va putea intra în ea nici bucuria.

— Ai dreptate, mă gândesc.

— Spune-mi, Chana, ești fericită?

Ea își aminti cum recunoscuse tristețea roabei pentru că se asemana atât de mult cu a ei.

— Nu... nu simt cu adevărat fericită.

— Dar ți-ar plăcea să fii?

Da. Se săturase până peste cap de negura de jale ce-i apăsă sufletul, înăbușindu-l, făcând-o să-și iasă din fire, furându-i zi de zi bucuria și storcându-i lacrimile. Da. Voia din tot sufletul să fie iar fericită. Dar nu credea că e cu putință fără Ițac.

— Crede-mă că îți înțeleg teama de a iubi din nou, continuă Malchia. Dar n-ai putea să te mulțumești cu liniște sufletească? Cu tovarășie? Cred că le-am putea găsi împreună pentru că poveștile noastre de viață sunt atât de asemănătoare. Înțelegem fiecare pierderea celuilalt așa cum puțini pot să o facă. Și știm amândoi că aceia pe care i-am iubit vor ocupa întotdeauna un loc uriaș în inima noastră.

Chana simți nevoia să-l întrebe dacă și el se simțea năucit și abandonat, plin de resentimente față de

Atotputernicul fiindcă-i luase ființa iubită – dar n-o făcu. El îi aștepta răspunsul.

— Da, zise ea în cele din urmă. Da, cred că mi-aș putea găsi liniștea sufletească alături de tine.

Era adevărul adevărat.

Malchia zâmbi.

— Atunci care e următorul pas? Pentru tine și pentru mine?

Fata simți un val de panică crescândă când îl văzu trăgând năvodul la țărm, chiar dacă Malchia dădea dovadă de o bunătate și o înțelegere ieșite din comun.

— Poate ar trebui să mai petrecem puțin timp împreună ca să ne cunoaștem mai bine.

El îi cuprinse mâna între palme și o strânse ușor, apoi îi dădu din nou drumul.

— Perfect. Voi avea răbdare și-ți voi mai da încă puțin timp.

Zâmbi cu zâmbetul lui strâmb și o conduse înapoi pe trepte în jos și apoi în casă.

Capitolul 15

Ținutul Bet-Hacherem

Nava fu trezită brusc de freamătul unei agitații. Auzi zgomote de pași alergând. S-o fi strigat cineva pe nume? Ascultă în beznă, cu inima galopându-i în piept.

— Nava! Nava, ajută-mă!

Părea glasul lui Dan. Se ridică în capul oaselor și își roti privirile prin jur, întrebându-se dacă nu visa. Dar Rahela și alte câteva femei se treziseră și ele. Una se sculă să aprindă o candelă.

— Nava, unde ești? strigă glasul din depărtare.

Era într-adevăr Dan!

Nava sări ca arsă de pe saltea și se îmbrăcă în grabă. Îmbrăcatul îi fu îngreunat de noaptea umedă de vară, și în

curând cămașa i se răsuci iremediabil pe trup, în timp ce frica îi pulsa din cap până-n picioare. Îi trebuiră câteva minute să se descurce și se repezi afară desculț, nevrând să mai piardă nicio clipă. Strigătele veneau din centrul complexului, de lângă bucătărie. Se mai treziră câțiva slujitori, care se năpustiră și ei într-acolo. Cineva aprinsese o torță. Nava îl zări pe Dan în mijlocul curții stăpânului, urlând și zbatându-se să se elibereze din mâinile a doua matahale de bărbați ce-l țineau fiecare de câte un braț, târându-l spre ieșire.

— Dan! Sunt aici! strigă ea.

Încercă să se strecoare prin grupul tot mai mare de spectatori, disperată să ajungă la el. Dar cineva o apucă din spate, oprind-o și ținându-o pe loc.

— Stai aici, fătucă. Nu te băga.

Era Șimon, prietenul ei de la țarcul caprelor.

— Dă-mi drumul! E Dan! îl bruftuluiesc!

Dar el continuă s-o țină strâns, în ciuda implorărilor ei.

— Trebuie să-l salvez, Șimon! Te rog!

— Stai aici și așteaptă să vină stăpânul. Va lămuri el lucrurile, într-un târziu sosi și Malchia, încheindu-și mantia din mers și cu bentițele desfăcute de la sandale atârându-i pe jos. Nava nu-l mai văzuse niciodată atât de furios.

— Ce-i cu hărmălaia asta? Ce se petrece? îmi deranjați musafirii!

— Am prins un hoț dând târcoale pe moșie, stăpâne.

— Nu sunt un hoț! V-am spus că nu vreau decât să...

Dan răcni de durere când vinul dintre bărbații ce îl țineau îi răsuci brațul, tăindu-i șirul vorbelor.

— Dovezile spun altceva, stăpâne. S-a cățărat pe zid ca să intre în curte și l-am prins dând târcoale complexului.

— Am venit s-o văd pe Nava! Vă poate spune ea că nu simt un hoț. Mă cunoaște.

— Cine-i Nava? Ce tot îndrugi acolo? întrebă Malchia. Nava dădu să răspundă, dar Șimon îi astupă gura cu mâna plină de bătăături, înăbușindu-i vorbele.

— Tad, fătucă!

Ea se zbătu, dar nu reuși să se slobozească. Stăpânul Aaron se trezise și el și stătea afară alături de ceilalți. Arată spre Nava din partea cealaltă a curții.

— Aceea e Nava. E roaba ta, tată.

Se întoarseră cu toții spre ea și Șimon îi luă în sfârșit mâna de la gură.

— Dan e prietenul meu de acasă „zise ea. Îl știu de o viață și nu e un hoț.

— Poate lucrează mână-n mână, stăpâne, zise unul din bărbații ce-l țineau pe Dan. Pesemne îi dă știri dinăuntru.

— N-am furat nimic nici eu, nici Nava! strigă Dan.

Bărbatul îi răsuci din nou brațul la spate. Dan se strâmbă de durere și continuă scrâșnind din dinți:

— N-am vrut decât să văd dacă e bine Nava!

— Te rog, spune-le, Rahela, o imploră Nava pe prietena ei de la bucătărie care stătea alături de ea. Spune-le că dormeam lângă tine. Doar ne-am trezit amândouă deodată, ai uitat? Nu sunt o hoată.

Dar Rahela se dădu înapoi, prea îngrozită să spună o vorbă. N-avea de gând nimeni să le țină partea?

— N-ai niciun drept să te cațeri pe zidul meu, zise Malchia. Sau să te furișezi pe lângă casa mea în toiul nopții. Ai încălcat pământul meu.

— Am vrut să dau de Nava și să vorbesc cu ea. Nici n-am știut că e un zid sau că intrarea e încuiată. Muncesc la câmp cu tata toată ziua și n-am putut veni decât după

lăsarea serii. Mi-a luat mai mult decât mi-am închipuit și dormeau cu toții pe când am ajuns.

Gândindu-se la câte pericole înfruntase Dan să ajungă la ea, cum bătuse atâta cale să vină de acasă în toiul nopții, Nava simți că-l iubește mai mult decât credea că e cu puțință. Deodată unul dintre spectatorii de pe margine păși în lumina torței. Nava o recunoscuse pe femeia cu care vorbise mai devreme, cea care-i spusese că se va mărita poate cu stăpânul.

— Malchia, stai, zise ea. Pot să spun și eu ceva?

Navei i se făcu rău. Dacă avea de gând să-i spună stăpânului că era nefericită?

— Desigur, Chana, răspunse Malchia. Îmi cer iertare pentru aceste neplăceri. Și-mi pare nespuse de rău că te-am trezit. Trebuie să ți se pară cumplit după ceea ce i s-a întâmplat logodnicului tău.

— Nu m-am speriat, zise ea cu un gest de nepăsare. Ascultă, am stat de vorbă cu Nava mai devreme și mi-a spus că are acasă un prieten, așa că știu că e adevărat. Poate într-adevăr a venit s-o vadă.

Aaron atrase atenția tatălui său înainte să apuce să răspundă.

— Nu ziceai tu că ți-a dispărut zilele trecute din vin, tată?

— Nu Dan l-a luat! Încercă să strige Nava. Știi bine cine...!

Șimon îi astupă din nou gura cu mâna.

— Ține-ți fleanca, mârâi el. Vei fi m și mai mare bucluc dacă-l pârăști pe stăpânul Aaron.

Femeia pe nume Chana vorbi din nou:

— Cred că putem lesne dovedi dacă flăcăul spune adevărul. Au găsit paznicii vin asupra lui când l-au prins? Sau asupra Navei?

— Ați găsit? îi întrebă Malchia pe bărbații care-l țineau de brațe pe Dan.

— Nu, stăpâne. N-am găsit nimic.

— Duceți-vă și scotociți printre lucrurile fetei, porunci el.

Se întoarse spre Chana în timp ce doi slujitori se depărtau grăbiți și îi spuse cu glas blând:

— Mi-a dispărut într-adevăr niște vin din cămară. M-am temut să nu fie hoți, așa că le-am poruncit paznicilor să fie cu ochii în patru.

— Avem dreptul să păzim ce ne aparține, zise Aaron, săgetându-l pe Dan cu privirea, cu bărbia ridicată și brațele încrucișate la piept. Dacă până atunci Nava se temuse de el, acum îl ura de-a dreptul.

— Dar dacă spune adevărul? întrebă Chana. Dacă nu e hoț?

— Oricum n-avea dreptul să pătrundă la noi în casă, zise Aaron înainte să apuce tatăl lui să răspundă. Se cuvine pedepsit pentru că ne-a încălcat pământul.

— N-am vrut decât s-o văd pe Nava! E adevărul adevărat, vă jur! strigă Dan.

Nava își dădu seama după felul în care răsufla că era în dureri. Bărbații îl bruftuluiiau.

— Poți să condamni un tânăr că vrea să-și vadă iubita, Malchia? întrebă Chana. Sper să arăți milă.

Malchia se întoarse din nou spre Dan, cu fruntea încrețită de mânie.

— Ești bărbatul Navei? Sunteți logodiți?

— Suntem prea săraci să ne căsătorim...

— Atunci n-ai niciun drept să fii cu ea, cu atât mai puțin în toiul nopții. Chiar dacă nu ești hoț, propria mărturie te acuză de nelegiuire.

— Dar o iubesc...

— Ea noastră acum, zise Aaron, pășind spre el. Uită de ea.

— Cum adică e a voastră? interveni Chana.

— Așa scrie în *Torn*, răspunse Aaron. E roaba noastră.

— Du-te înapoi la culcare, draga mea. Te rog.

Malchia își puse mâna pe spatele Chanei, încercând s-o împingă în casă.

— Vorbim la dimineață.

— Știu ce scrie în *Tora*, strigă Dan. Tocmai de aceea a trebuit să mă asigur că Nava e în siguranță.

Înainte să apuce Malchia să spună ceva, se întoarseră bărbații care scotociseră prin odaia Navei.

— N-am găsit nimic, stăpâne.

— Nu puteți condamna un om fără dovezi, zise Chana. Și aveți nevoie de doi martori. Te rog, dă-i drumul flăcăului, fă-o pentru mine.

Nava își ținu răsuflarea în lungul răstimp cât îi trebui lui Malchia să se hotărască.

— Șterge-o de pe pământul meu! îi spuse el în cele din urmă lui Dan. Și să nu mai pui niciodată piciorul pe lângă casa asta, că vei fi pedepsit!

Cei doi bărbați îl târâră spre poartă și-l îmbrânciră afară, trântind și zăvorând poarta în urma lui.

— Întoarceți-vă toți înăuntru și mergeți la culcare! porunci Malchia.

Șimon o întoarse pe Nava cu fața spre dormitor și-i făcu vânt într-acolo.

— Stai, așteaptă! Vreau să-i explic stăpânului...

— Ai auzit ce-a zis, fătucă. Înapoi la culcare!

Încercă să se împotrivească, dar Șimon era foarte puternic pentru un bătrân. O lăsă la ușă, unde aștepta Penina. Odaia în care dormea Nava și celelalte femei părea

răvășită.

— De ce nu vrea nimeni să mă asculte, Penina? De ce nu mă lasă să explic?

— Nu-i explici nimic stăpânului decât dacă te întreabă. Niciun cuvîntel... m-ai înțeles?

— De ce e atât de rău să spui adevărul? Știu cine a furat vinul stăpânului și...

Penina o apucă de umeri și o zgâlțâi ușor.

— În seara asta ai fost la un pas să distrugi viețile alor tăi, îți dai seama? Și pentru ce? Ți-am mai spus, stăpânul nu va crede nimic rău despre fiii lui.

— Dar femeia aceea, musafira lui, m-ar crede.

— Poate. Sau poate nu. Vrei să riști?

Fata dădu să răspundă, dar Penina o întrerupse:

— Vrei să vorbim de adevăr? Uite care-i adevărul, și ai face bine să iei aminte: dacă te izgonește stăpânul, nu veți mai avea din ce trăi. Ce vor face ai tăi? Tatăl tău își va pierde pământul și veți muri de foame, asta veți face. Și va fi numai vina ta - a ta și a flăcăului ăla neghiob care a dat buzna să te vadă.

Nava se dumiri că Penina avea dreptate.

— Du-te la culcare și uită de el. Partea aceea din viața ta s-a încheiat.

Dar îi era cu neputință. Nu putea să-l uite pe Dan. Le ajută pe celelalte să facă ordine și să-și aranjeze paturile, apoi se întinse pe al ei. Dan își primejduse viața ca s-o vadă - iar acum n-avea să se mai întoarcă. Poate n-avea să-l mai vadă niciodată și nu credea c-ar fi putut să îndure așa ceva. Înțelese în sfârșit de ce nu se ducea acasă Rahela să-și vadă bărbatul și copiii. Revederea cu Dan din seara aceea le făcuse despărțirea și mai amară.

Înverșunarea față de stăpân îi învăluia inima ca o vie otrăvitoare. Încercase s-o smulgă din rădăcini, dar în seara

asta crescuse și se întărise, udată de lacrimile ei.

Capitolul 16

Ierusalim

Neemia netezi pergamentul de pe masa din fața lui, țintuindu-l cu câte o greutate de lut la fiecare capăt. Era o hartă întocmită de el și de aghiotanții săi a doua zi după ce inspectaseră zidurile.

— Acum că știm ce avem de făcut, vreau să-i chemați pe toți mai-marii și nobilii Ierusalimului la o adunare, le zise el, netezind cutele cu palma. Vreau să le spun cât mai repede ce am de gând. Lucrările trebuie să înceapă imediat. Nu mai putem pierde vremea.

— Am să-i chem neîntârziat, zise Iohanen.

Tânărul aghiotant se dovedise cel mai destoinic dintre cei trei și cel mai dornic să-i facă pe plac. Încerca să ghicească dinainte nevoile lui Neemia și avea grijă întotdeauna să ceară detalii.

— Dorești să se adune aici, în locuința dregătorească? *Locuința lui*. Neemia se simțea încă stingher în ea. I-ar fi ajuns o locuință mai mică, la fel ca cea care-i fusese aranjată ca paharnic al împăratului. N-avea nevoie decât de un dormitor și de acest spațiu de lucru unde se întrunea cu aghiotanții săi. Dar își zise că slujitorii tocmiți să-i facă de mâncare și să-l servească aveau și ei nevoie de încăperi.

I se pregătiseră repede camera de zi și dormitorul și i se arătase lista cu proviziile destinate dregătorului - boi, ovine, orătării și vin.

— N-am nevoie de atâta mâncare, protestase el. Nu vreau să fiu încurcat de detalii gospodărești. Să menținem totul simplu și practic.

Prioritatea lui fusese să întocmească această hartă a zidurilor și a porților cetății și să împartă munca pe

porțiuni mai mici, mai ușor de realizat.

— Mă gândesc că sala de sfat de la capătul coridorului e locul obișnuit de întâlnire, nu? îl întrebă el pe Iohanan.

— Ba da. Va trebui să punem adunarea peste trei zile dacă vrei să ajungă toți mai-marii din regiune. Le va trebui o zi să primească solia și încă una să călătorească până aici.

— S-ar putea să fie prinși cu munca la câmp, domnia ta, zise Levi.

Neemia îl săgetă cu privirea și se încruntă.

— Mi s-a spus că e secetă prelungită. Că nu-s prea multe roade de cules.

— Da, domnul meu, dar unii moșieri bogați au fost mai puțin afectați ca midi moșieri.

— Ce să le spunem nobililor dacă întreabă de scopul întrunirii? întrebă Iohanan.

— Spuneți-le că vor afla când vor ajunge. Știu că vrăjmașii ne vor afla planurile mai devreme sau mai târziu - dar prefer să fie mai târziu.

— Le vom trimite vorbă fără zăbavă, domnia ta.

Cei trei dădură să iasă pe ușă, dar Neemia îi opri.

— Stați! Să vină și preoții la întâlnire. Trimiteți-i vorbă marelui-preot din partea mea să vină cât mai mulți preoți și leviți. Sunt sigur că vor dori să ia și ei parte la lucrări, mai ales când vor afla că vreau să dreg și să întăresc zidurile de la cetățuia Templului.

— Dacă inviți preoții și leviții, sala de sfat va fi prea mică să-i cuprindă pe toți.

Levi avea dreptate. Neemia văzuse și el încăperea lungă și îngustă unde se reunea sfatul.

— Mai știi vreun alt loc unde să încapă toți, Levi?

— Da, piața mică unde s-a aflat odată Poarta Apelor.

E potrivită?

Neemia căzu o clipă pe gânduri, străduindu-se să-și amintească cum arăta aceasta. Era o suprafață vastă în aer liber, dar molozul ce fusese dat la o parte să elibereze spațiul gol din mijloc zăcea încă în mormane uriașe împrejurul ei.

— Prea nepotrivit, hotărî el. Munții de bolovani de la ruinele Porții Apelor vor face sarcina să pară copleșitoare.

— Dacă-mi e îngăduit să spun, deja pare copleșitoare, domnia ta.

Tânărul aghiotant, pe nume Rehum, încă nu se remarcase cu nimic în ochii lui Neemia. L-ar fi înlocuit bucuros, dar n-avea cu cine.

— Poți să spui că pare copleșitoare când stai de vorbă cu mine, Rehum, dar ai grijă să nu mai spui nimănui altcuiva. Acest fel de gândire ne va sorti eșecului de la bun început.

— Îmi pare rău, dregătorule.

— Ce ziceți de curtea exterioară a Templului? Avem destul loc să ne întâlnim acolo?

— E loc berechet. De Paște se adună oameni cu miile.

Oameni cu miile. Neemia îi văzuse bulucindu-se spre Templu chiar cu câteva zile înainte, în ziua a noua a lunii ab, când se comemorase distrugerea Templului. Dorința lor de a căuta iertarea lui Dumnezeu îl impresionase profund.

— Oamenii! Excelentă idee! zise el, stăpânindu-se cu greu să nu ridice glasul. Îi vom invita și pe ei. Nu-i vom sili să vină, dar dacă vor să audă anunțul meu, sunt bineveniți.

— Ce rost are să invităm tot poporul? întrebă Iohanen.

— Lipsa de apărare a cetății îi face pe toți să trăiască în frică. Vreau să fie la fel de entuziasmați ca mine de refacerea zidurilor. Măcar așa, chiar dacă mai-marii dau

înapoi, poporul va pune umărul la muncă și fără ei.

— Putem aranja lesne o adunare în curtea exterioară a Templului, zise Levi. După una dintre jertfele zilnice.

— Perfect. Nu ne-a ajutat Dumnezeu să facem imposibilul și să reclădim Templul Lui acum șaiszeci de ani? Putem arăta spre clădirea terminată ca spre un exemplu a ceea ce putem înfăptui dacă Atotputernicul e de partea noastră.

— Sunt cam mulți oameni de înștiințat, domnia ta - nobilii, preoții, mai-marii, poporul...

— Atunci puneți-vă mai bine pe treabă.

Trei zile mai târziu, Neemia simțea fiori în stomac rotindu-și privirea asupra mulțimii uriașe adunate în curtea exterioară a Templului după jertfa de dimineață. Oamenii nu-l cunoșteau. Nu era un conducător încercat. Oare vor voi să-l asculte? Va reuși să-i convingă să se apuce de acest proiect? În ultimii ani, îl urmărise în acțiune pe împăratul Artaxerxe și știa că oamenii urmau cu dragă inimă un conducător pasionat. Hotărât. Mobilizator. Carismatic. Neemia nu era nimic din toate astea. *„Dar mâna Domnului Dumnezeului meu este peste mine”*.

Își instruisese nobilii, slujbașii și mai-marii peste ținuturi să se adune în față, sub platforma sa, ca să nu piardă niciun cuvânt, în plus, voia să le vadă reacția la veștile sale. Îi recunoscuse pe câțiva pe care îi întâlnise deja - pe șalum și Refaia din zona Ierusalimului. Pe Malchia, mai-marele ținutului cu viță de vie de la vest de Ierusalim. Văzu că venise și Eliașib, marele-preot. Și *rabi* Ezra. *Rabi* nu-i cunoștea planul, dar Neemia era sigur că avea să-i ofere sprijinul în acest proiect.

Își ridică privirea spre cerul fără urmă de nori, golit deja de culoare de către soarele verii. Se pregătise pentru acest anunț cu post și rugăciune, și aroma jertfei de

dimineată, puternică în atmosfera încremenită, îi sporea foamea. Își șterse broboanele de sudoare de pe frunte, așteptând să se adune toți în afară de câțiva întârziați, și își ridică mâna să facă liniște. Avea să-și înceapă discursul fără salutări elaborate sau lungi introduceri.

— Vedeți starea nenorocită în care ne aflăm! Ierusalimul e dărâmat și porțile lui arse de foc. Cetatea Atotputernicului, locul Lui de întâlnire cu poporul Său zace de ocară, părăsită și fără apărare. Vrajmașii ar putea spune că nimicirea ei e o mărturie vie a judecății Atotputernicului. Și chiar asta sunt aceste ziduri în ruine. În ziua a noua a acestei luni, cu mai bine de 120 de ani în urmă, vrăjmașii au nimicit Templul sfânt al lui Dumnezeu din pricina păcatelor noastre. Tocmai am pomenit cu post această zi tragică. Dar acum Dumnezeu ne-a adus înapoi în țara noastră. Ne-a iertat de păcate și ne-a adus la starea de dinainte. Cetatea Ierusalimului ar trebui să stea drept mărturie a îndurării și harului Său, nu a judecății Sale.

Neemia făcu o pauză de efect, conștient că se bucura de toată atenția lor.

— Veniți să zidim iarăși zidul Ierusalimului și să nu mai fim de ocară! Să-l zidim ca să știe neamurile că Dumnezeu este cu noi.

Un freamăt de glasuri agitate răzbătu din mulțime. Așteptă să se potolească.

— Știu fără urmă de îndoială că mâna plină de îndurare a Dumnezeului meu este peste mine și că El ne va ajuta să ducem la bun sfârșit această sarcină. Deja mi-a ascultat rugăciunile când mi-a oferit prilejul să-i vorbesc împăratului persan despre această cetate. Și Dumnezeu a făcut să capăt trecere înaintea împăratului și să-mi îndeplinească rugămintea. Ba mai mult, împăratul Artaxerxe mi-a dat scrisori de împuternicire pe care să le

arăt dregătorilor din ținuturile învecinate care ar încerca să ne oprească. Mi-a dat și o scrisoare pentru Asaf, păzitorul pădurii împăratului, care ne va da lemne să facem grinzi pentru porți. Toate astea stau mărturie că Preasfântul este cu noi, că ne ascultă rugăciunile și că va lucra pentru noi. Nimic nu ne poate opri să ridicăm la loc zidul!

Un nou val de emoție răzbătu din mulțime și glasurile fură mai puternice de această dată. Dar unii mai-mari nu păreau convinși. Neemia făcu semn spre marele-preot dinaintea lui.

— Ai vreo întrebare, Eliașib?

— Reclădirea Templului a fost o sarcină foarte grea care ne-a luat câțiva ani. Câți ani crezi că ne va lua să terminăm zidul?

— Sper să fie gata în câteva luni, nu ani... Am întocmit un plan...

— Hai să fim serioși, dregătorule, îl întrerupse un membru al sfatului pe nume Meșulam. Cum crezi că vei putea face rost de tot ce-ți trebuie în câteva luni - de lucrători, unelte, materiale și schelărie? Sigur va dura cel puțin un an, dacă nu și mai mult, să refaci un zid lung de câțiva kilometri.

— N-avem un an la dispoziție. Vrăjmașii au încercat mereu să ne oprească din zidit în trecut și nu putem lăsa să se întâmple din nou asta.

— Chiar și fără împotriviri, e o sarcină imposibil de îndeplinit în câteva luni, zise Meșulam.

— M-am gândit să împart lucrarea pe porțiuni mai mici și să numesc câte un mai-mare peste fiecare poartă sau secțiune. El își va cântări munca și va hotărî ce e de făcut. Am făcut deja o primă cercetare și temeliiile zidului par în bună stare, mai ales acolo unde a fost construit pe

teren stâncos. Unele porțiuni vor trebui zidite din temelie. Altele trebuie drese, dar altfel sunt solide. Și am văzut că în mai multe locuri e nevoie de fortificații și de întărituri. Porțile trebuie ridicate din nou, desigur. Mai-marele responsabil de fiecare secțiune va trebui să-și caute lucrători și să facă rost de unelte și de materiale. Tot el va trebui să supravegheze lucrările. Meșterii arhitecți, cei pricepuți la construcție și zidarii din rândul nostru ne vor fi sfetnici.

— Vräjmașii vor încerca fără doar și poate să ne oprească! strigă mai-marele ținutului Mipta. Au mai făcut-o și în trecut.

— Așa e. De aceea trebuie să ne mișcăm repede, ca să nu se mai întâmple asta. Luați aminte, lucrul cel med important și cheia izbânzii noastre e să lucrăm cu toții ca unul. Trebuie să înțelegem cu toții importanța și urgența acestui proiect. Și să lucrăm umăr la umăr pentru a-l îndeplini. Atotputernicul ne-a deschis o poartă. Nu ne mai rămâne decât să trecem prin ea cu credință, bizuindu-ne pe El să ne dea izbândă.

— Ceea ce ne ceri nu s-a mai pomenit, zise Refaia, unul dintre mai-marii Ierusalimului.

— Ba da, s-a mai pomenit - la ridicarea Cortului lui Dumnezeu. Moise a cerut daruri de bunăvoie de la tot poporul pentru ridicarea lui. Nimănui nu i s-au impus dări și nimeni n-a fost silit să dea. Dar tot poporul - tineri și bătrâni, bărbați și femei, bogați și săraci - au adus fiecare darul lor și l-au pus înaintea Domnului. Unii n-au avut decât foarte puțin de oferit - lemne, lână sau mirodenii. Alții au contribuit cu bunuri mai de preț - aur, argint și pietre scumpe pentru platoșa marelui-preot. Dar oricât de valoroase sau de modeste, darurile oamenilor au fost adunate laolaltă în scopul îndeplinirii acelei sarcini. De

fapt, s-a strâns atât de mult, că Moise a trebuit să-i îndemne pe oameni să se oprească. Cortul s-a terminat repede, după planul lui Dumnezeu. Și spre slava Lui. La fel va fi și cu zidul Ierusalimului.

Neemia simți emoția crescândă a mulțimii. Poporul avea să-l sprijine, era sigur de asta. Dar mai trebuia să știe ceva.

— Zidul Ierusalimului e real, dar și simbolic, zise el. Într-un fel, am dăruit zidurile cu mâna noastră încrezându-ne în idoli în loc să ne bazuim pe Dumnezeu. Le-am nimicit pângărindu-l Sabatele. Nesocotind legile pe care ni le-a dat El, legi ce ne învață cum să trăim. Ruinele astea stau drept mărturie felului în care am distrus legătura noastră cu Atotputernicul. E timpul să rezidim ce am nimicit prin păcatele noastre. E timpul să dregem temelia credinței și să reînnoim legământul nostru cu Dumnezeu. Să-l restaurăm legile și preceptele și să trăim potrivit lor. Refacerea acestui zid nu ne va sluji la nimic dacă nu ne refacem și viețile, punându-L în centrul lor pe Atotputernicul.

Se opri să-și șteargă o dărmă de transpirație ce i se prelingea pe față.

— Dumnezeu vede în noi un singur popor - copiii lui Avraam. Ne-a trimis în robie împreună și tot împreună ne-a adus înapoi. Hai să dăm uitării râdile și neînțelegerile ce ne-au dezbinat în trecut - bogați și săraci, nobili și țărani, preoți și oameni de rând - și să muncim împreună ca unul, ca poporul Său ales. De aista am venit din Susa, să împlinesc această lucrare bună de refacere a zidului. Și se va face, așa să mă ajute Dumnezeu. Sunteți cu mine?

Un mare chiot se ridică din mulțime.

— Să începem chiar azi! strigă cineva.

— Da!

— Să ne punem pe treabă!

Neemia așteptă să se potolească strigătele. Nu-și putu reține zâmbetul.

— Nădărduiam că veți spune asta.

— De unde să începem? întrebă șalum, unul dintre mai-marii Ierusalimului.

Neemia le făcu semn aghiotanților săi să ridice harta.

— Am întocmit această hartă a orașului. Următorul pas e ca mai-marii și voluntarii să iasă în față și să ia în primire câte o secțiune de dres – în apropiere de casele voastre, de locul unde munciți sau oriunde doriți. Apoi să vă adunați fiecare oamenii ca să putem începe cât mai repede.

Neemia coborî de pe platformă în freamătul emoționat al mulțimii. Se simțea de parcă i-ar fi crescut aripi să zboare – și îi venea să alerge chiar acum la o secțiune a zidului dărâmat și să înceapă să pună piatră peste piatră.

— Neemia! strigă cineva.

Se întoarse și-i zări pe frații săi croindu-și drum spre el prin mulțime, zâmbind cu gura până la urechi.

— De ce nu ne-ai spus ce ai de gând? întrebă Efraim, bătându-l cu palma pe spate.

— Am vrut să vă fac o surpriză.

— Care vasăzică de *asta* ai venit, zise Hanani. Să rezidești Ierusalimul.

— Da, și o vom face împreună.

Se simțea neînfricat, de neînvinc. Pe deplin încredințat că Dumnezeu era cu el. Pentru prima oară de când ținea minte, se simți copleșit de o bucurie atât de mare că îi veni să danseze.

— Veniți să munciți amândoi pentru mine. Mutați-vă cu familiile voastre în locuința mea. Să fiți mâna mea

dreaptă.

Hanani râse.

— Suntem scribi, nu zidari.

— N-are importanță. Mai presus de orice, am nevoie de oameni de încredere. De oameni care să nu-și piardă curajul. Am primit trei aghiotanți, dar nu sunt tare mulțumit de ei.

— Eu te susțin, zise Efraim. Până la sfârșit.

— Și eu.

Hanani îl cuprinse cu brațele după umeri și îl strânse ușor.

Zidul era încă în ruine și lucrarea părea monumentală. Preț de o clipă, Neemia se întrebă dacă avea într-adevăr ce-i trebuia să facă asta. Văzuse cu ochii lui enormitatea sarcinii ce-i stătea înaintea: trebuia să se descotorosească de tone întregi de moloz și să refacă kilometri de ziduri dărâmate, ca să nu mai vorbim de organizarea a mii de oameni fără pregătire într-o ceată de lucrători iscusiți. Și trebuia să înfăptuiască toate astea înainte ca vrăjmașii să le pună bețe în roate. Dar, în ciuda îndoielilor și temerilor, știa că Atotputernicul era de partea sa. Și nici nu-și închipuise că ar fi putut simți vreodată atâta fericire.

Partea a doua

Ai tăi vor zidi iarăși pe dărâmăturile de mai înainte, vei ridica din nou temeliile străbune, vei fi numit „Dregător de spărturi”.

„Cel ce drege drumurile și face țara cu putință de locuit”.

Isaia 58: 12

Capitolul 17

Ierusalim

Chana scoase un pumn de plămădeală din strachină

și-l frământă între palme să-l facă boț. Nu reușise să-și ia gândul toată dimineața de la cuvântarea dregătorului și de la hotărârea lui de a reface zidul Ierusalimului. Barem de-ar fi venit cu un an mai devreme, poate zidul său i-ar fi salvat viața lui Ițac. Iar ea ar fi fost acum o femeie măritată, poate chiar cu un prunc în brațe. Emoția resimțită în dimineața în care aflate de planul lui Neemia îi dădea încă fiori. Aveau să muncească toți laolaltă ca unul. Fiecare bărbat din Ierusalim se oferise să ajute și tânjea să se alăture și ea în această lucrare măreață.

Tăpșea plămădeala cu palmele s-o turtească, dar se opri brusc, uitând de lucrul ei, când îi veni un gând. Îl urmări în minte pe mai multe cărări, punându-și întrebări de felul: „Ce-ar fi dacă?” și „De ce nu?”. Din sămânța acelui gând răsări treptat convingerea a ceea ce avea de făcut.

— Chana!

Una dintre surorile ei aflate în capătul celălalt al curții aruncă în ea cu un sămbure de fistic, care trecu în zbor pe lângă capul ei.

— Ți se arde pâinea!

Fata aruncă în strachină plămădeala crudă și smulse repede azima arsă din tigaia de piatră. Prea târziu. Partea de jos se făcuse scrum și era neagră ca noaptea.

— Ce-i cu tine în dimineața asta? Întrebă Iudita. Ești cu trupul aici, dar cu mintea parcă la Susa.

— Mă gândeam la ceva, zise Chana.

— La logodna cu Malchia?

— Nu. La altceva.

Deși își putea lesne închipui cum ar fi fost să locuiască în frumoasa lui locuință, bucurându-se de luxul de a avea slujitori și nemaifiind nevoită să coacă pâine în zile toride de vară ca aceasta. Luă noua plămădeală pe

care o turtise și o puse pe piatra încinsă, hotărâtă să fie de data asta cu ochii pe ea.

— Vă spun ce mi-a trecut prin minte, dar trebuie să-mi făgăduiți mai întâi că nu veți râde. Și că nu-i veți spune lui *ava* până nu sunt pregătită să-i spun eu. Făgăduiți?

— Sună interesant, zise Iudita.

Își lăsară amândouă lucrul și se grăbiră la Chana, care stătea ghemuită lângă vatră.

— Făgăduim.

— Mă gândeam la cuvântarea dregătorului de zilele trecute și la planul lui de a reface zidul.

— A fost atât de însuflețitoare, nu-i așa? N-am mai auzit niciodată o cuvântare atât de aleasă.

— Așa e, încuviință Chana. Nu m-am așteptat niciodată să fiu impresionată de dregătorul Neemia, dar trebuie să recunosc că am fost. S-a purtat cu atâta răceală în noaptea în care a venit la d-nă, dar vorbirea lui a fost plină de pasiune și înflăcărată. A însuflețit poporul ca niciun alt conducător de la Moise încoace.

— Fiecare bărbat din Ierusalim e gata să-și ofere ajutorul, zise Iudita.

— Ia zi, ce ți-a trecut prin minte? întrebă Sara.

— Am să-l rog pe *ava* să mă lase să-l ajut și eu la refacerea porțiunii lui de zid.

— Ce?

Iudita se holbă la ea de parcă și-ar fi pierdut mințile. Sara rămase cu gura căscată de uimire.

— *Ava* supraveghează porțiunea de la Tumul Cuptoarelor până la Poarta Văii și trebuie să-și aleagă ceata de voluntari. Vreau să mă ofer și eu.

— Ai med avut tu idei trăsnite, dar să ridici un zid? făcu Iudita. E scandalos, chiar și pentru tine.

— De ce? Mi se pare de bun simț. Toți tinerii din oraș

s-au înscris să-și ajute tații, dar *ava* n-are băieți care să-l ajute. Așa că vreau să-mi arăt sprijinul luând și eu parte.

— Vrei să pui umărul la muncă? întrebă Iudita. Să muți din loc bolovani și să... construiești zidul?

— Da. Chiar asta vreau. Ascultați, când dregătorul Neemia ne-a dat pilda cu cortul, a spus că au contribuit cu toții - bărbați și femei, tineri și bătrâni. De ce să nu ia parte și femeile la rezidire?

— Poate că ai dreptate, zise Iudita. Cred că ar fi minunat să muncim toți ca unul cum a spus dregătorul.

— Atunci vreau să ajut și eu, zise Sara. Dar nu cred că *ava* se va învoi vreodată.

Chana oftă, întorcând pâinea rotundă pe partea cealaltă să se coacă.

— De asta mă tem și eu. Dar am să-i spun că avem niște înainte-mergătoare în *Tora*. Vom fi ca ficele lui Telofhad.

— Ale cui?

— Vă explic eu mai târziu. *Ava* s-ar putea întoarce în orice clipă și nu vreau să ne audă. Am să-i spun la ce m-am gândit după-masă, când sigur va fi în toane bune. Între timp, va trebui să vă țineți gura.

Câteva minute mai târziu, se întoarce tatăl lor de la jertfa de seară și Iudita se grăbi să-i iasă în întâmpinare cu o cupă cu apă rece. Sara îi aduse un lighean să-și limpezească picioarele, îi dădură porții duble la cină și-i umplură la loc cupa cu vin. Surorile Chanei îl tratară împărătește, ceea ce o făcu să se teamă că va intra la bănuieli. Într-un târziu, el dădu la o parte strachina și se rezemă de spătarul scaunului cu chipul plin de mulțumire.

— Tare voioase mai păreți azi, zise el. Mai ales tu, Chana.

— Sunt într-adevăr voioasă, *ava*.

Era gata să-și înceapă discursul pe care-l ticluise, când el zise:

— Foarte bine. Atunci putem sta puțin de vorbă?

Ea rămase o clipă descumpănită, dar apoi răspunse:

— Cum să nu, *ava*.

— Sunteți bune să ne lăsați o clipă singuri, fetelor? le zise el Iuditei și Sarei. Fetele intrară în casă, dar Chana știa că vor trage cu urechea la fiecare vorbă.

— Malchia mi-a pomenit azi de o logodnă. Vrea să semnăm o *ketuba*. Tu ce zid, îngerul meu?

— Păi... mai am nevoie de puțin timp.

— A fost foarte răbdător cu tine, Chana, dar nu-i drept să-l mai amâni. Dacă nu-l vrei, e timpul să-l lași să-și caute nevastă în altă parte.

Avea dreptate. N-avea niciun rost să mai amâne. Îl admira pe Malchia și credea că-și va putea găsi mulțumirea sufletească alături de el. În plus, avea să-i fie un ajutor în casă. În noaptea când fusese în vizită pe moșie se convinsese că avea nevoie de o soție, de cineva care să vorbească în numele robilor și să-i reamintească să fie milostiv. Și, odată cu Ierusalimul, avea să lase în urmă dureroasele amintiri ale trecutului. Poate mirificele dealuri din Bet-Hacherem avea să-i aducă vindecare. Sau chiar bucurie. Și poate Atotputernicul avea s-o binecuvânteze într-o zi cu un copil.

— Mă învoiesc să facem logodna, *ava*...

— Splendid! Ce veste minunată, îngerul meu! N-are să-ți pară rău.

— Dar nu încă. Mai întâi am ceva de făcut și mă tem că Malchia nu-mi va da voie odată ce ne logodim.

— Ce ai de făcut?

— Vreau să te ajut la ridicarea zidului.

— Să mă ajuți? Cum adică?

— Am auzit cuvântarea dregătorului, *ava*. Are dreptate, orașul nostru e acum de ocară. Vreau să te ajut să dregi porțiunea ta de zid. Să lucrez cu tine la construcții. Și Iudita, și Sara la fel.

Ava râse, dar era un hohotit nervos, fără veselie.

— Glumești, îngerul meu?

— Nu. Toți ceilalți mai-mari au fii care să lucreze alături de ei, așa că vrem să lucrăm și noi alături de tine.

— Vino-ți în fire, Chana. Cum să îngădui așa ceva? Simt mai-mare peste...

— Tocmai de aceea. În felul ăsta le vei oferi o pildă celorlalți. Cum ar putea bărbații să nu lucreze când până și fetele mai-marelui peste jumătate din Ierusalim pun umărul la muncă? Se vor face de râs.

— Tare mi-e teamă că eu simt cel care se va face de râs - și voi trei. Construcția zidului e treabă de bărbat. O femeie nu poate face așa ceva.

— Și cum rămâne cu ficele lui Țelofhad? Mai ții minte istorisirea? Țelofhad n-avea fii, așa că Moise s-a învoit să moștenească fetele lui petecul de pământ. Suntem și noi ca niște fii pentru tine și vrem să facem ce face toată lumea.

— Nu cred că-i același lucru, Chana.

Disperarea o făcu să-și dezvăluie temeiurile mai adânci.

— Uite ce-i, dacă aș putea să fac măcar atât - să pun pietre în zid și să ridic o fortăreață care să-i țină la distanță pe ucigașii de teapa celor ce l-au omorât pe Ițac, poate m-aș putea vindeca de moartea lui. Și voi fi gata să primesc propunerea lui Malchia.

— Încerci să mă mituiești, îngerul meu?

Ea reuși să zâmbească stins.

— Dacă n-am încotro...

— Și ce va fi când va vedea Malchia că fata pe care vrea s-o ia de soție trudește la zid ca un lucrător de rând? La asta te-ai gândit? Își va ieși din minți. Și nu mă mir dacă se va răzgândi în privința ta.

— Atunci mai bine să afle de pe acum cine sunt, înainte să ne logodim. Să știe că am părerile mele și că nu mă tem să le dau glas. Dacă își iese din minți pentru că vreau să-mi ajut tatăl și să-mi reconstruiesc orașul, nici nu vreau să mă mărit cu el.

— Trebuie să mă mai gândesc.

Ușa casei se deschise brusc și Iudita împreună cu Sara țâșniră afară ca apa din ulcior, nemaiputându-se stăpâni nicio clipă.

— Te rog, lasă-ne să muncim, *ava*, se milogi Iudita.

— Și tu vrei să lucrezi la zid, Iudita? Nu mă nebuni! Și ce va zice Alon? Credeam că-ți place de el.

— Puțin îmi pasă ce va zice. El sau oricine altcineva.

— Și eu vreau să te ajut, zise Sara.

— Sara? Micul meu heruvim?... Te-au convins surorile tale?

— Nu, «deloc. Mi se pare interesant. Și voi putea în sfârșit să fac și altceva, nu doar să gătesc și să fac corvezi plicticoase prin casă toată ziua. Va fi grozav să iau parte la ceva atât de măreț.

Ava luă mâinile Chanei într-ale lui.

— Cum să ridici bolovanii ăia grei cu mânuțele astea delicate? Cum voi putea îndura să-ți văd degetele zdrobite, zgâriate și învinețite?

— Sunt sigură că mai sunt o grămadă de treburi de făcut pe lângă ridicatul pietrelor. Important e să fim acolo, alături de tine și de ceilalți lucrători, și să facem și noi ce putem.

— Te rog, nu spune nu, îl imploră Iudita. Lasă-ne să

facem asta.

— Da, te rugăm, *ava*, îi ținu isonul Sara.

Chana văzu șovăiala tatălui său. Acesta o lăsă de mâini și îi după vârful nasului între degete.

— Nu e drept, zise el. Știți bine că nu le pot refuza pe fetele mele.

— Atunci nu le refuza. Spune-le da.

— Tot ținutul lui Iuda ajută, zise Iudita.

— Toți bărbații, poate. Dar mă tem că fiicele mele vor fi singurele femei.

— Ar trebui să fii mândru de noi pentru asta, spuse Chana.

Ava scoase un geamăt obosit.

— Trebuie că sunt nebun de-a binelea, dar... dar am să încerc să vă găsesc ceva de făcut. Numai că...

— Mulțumim, *aval*

Tăbărâră toate asupra lui, îmbrățișându-l și acoperindu-i obraji cu sărutări.

— Dar numai de probă, zise el, încercând în zadar să le împingă la o parte.

— Puteți aduce prânzul sau apă pentru lucrătorii mei...

— Sau să mutăm câteva pietricele mai mici? făcu Chana.

— Vom vedea.

Fata răsă și îl sărută din nou. Pentru prima oară de multă vreme, se simțea cu adevărat fericită.

— Și cu Malchia cum rămâne? Întrebă el când terminară în sfârșit cu îmbrățișările. Pot să-i dau un răspuns în privința logodnei? Ești pregătită să semnez o *ketuba*?

— Păi... nu văd de ce n-ați putea-o face. Atâta vreme cât logodna nu e oficială până nu termin munca la zid.

Dar Chana nu-și putu stăpâni un fior de îndoială la finalitatea hotărârii ei.

Capitolul 18

Samaria

Tobia avu timp berechet să-și pună la cale următoarea mișcare în timp ce-și lăsa în urmă capitala amonită dis-de-dimineată, pornind într-o călătorie lungă călare spre Samaria. Noul său vrăjmaș, Neemia, se dovedise mai periculos decât își închipuise. Printr-un singur act de geniu politic, noul dregător al lui Iuda propusese refacerea zidului Ierusalimului, aprinzând flăcări de patriotism și fervoare religioasă și unificând populația lui profund divizată.

Seceta îndelungată făcea trecerea râului Iordan mai ușoară ca de obicei și, pătrunzând pe teritoriul Iudeii, Tobia ardea de o furie mai cumplită ca soarele de vară. Acest ținut ar fi trebuit să fie al lui, nu al lui Neemia. Investise ani întregi de muncă asiduă vârandu-se pe sub pielea mai-marilor și preoților lui Iuda, străduindu-se să vină cu soluții la numeroasele probleme economice și de apărare ale ținutului. Țelul lui era să încheie o alianță între Iuda și Amon, preluând conducerea amândurora. Dar acum nu mai era el mântuitorul mult așteptat, **d** Neemia.

Tobia știa că «ivea nevoie de ajutor să descotorosească ținutul de această nouă amenințare. Aliații săi, Sanbalat și Gheșem, aflaseră și ei pesemne că Neemia fortifica Ierusalimul. Dacă nu, trebuia să-i avertizeze. Apoi, la întoarcere, avea să facă în ascuns o vizită la Ierusalim pentru a vorbi cu nobilii influenți din sfat și din rândul preoților. Era convins că nu toți din Iuda îl primeau cu brațele deschise pe noul dregător și ambițiile sale.

Arșița aproape îl sleise de puteri pe când ajunse cu

mica suită ce-l însoțea la palatul cocoțat în vârf de deal, al lui Sanbalat. Dar nu mai pierdu nicio clipă și trecu la sfat cu aliații săi.

— De ce această cerere urgentă să te întâlnești cu mine și cu Gheșem? întrebă Sanbalat când slujitorii închiseră ușa, lăsându-i singuri. Trebuie să fie ceva foarte grav dacă ne chemi la o a doua consfătuire la atât de scurt timp după prima.

Fața dregătorului samaritean era îmbujorată și încinsă, deși robii săi nu mai conteneau să-i facă vânt cu ramuri de palmier. Tobia se întrebă dacă nu cumva veștile sale aveau să-i dea acestui bărbat trupeș un atac de apoplexie.

— E grav, într-adevăr. Am trimis doi oameni la Ierusalim, la fiul meu, cu ordine stricte să fie cu ochii pe noul dregător al lui Iuda. Iohanan a reușit chiar să ajungă aghiotantul lui. Au aflat ce are de gând Neemia și de ce a venit la Ierusalim.

Tobia făcu o pauză să vadă dacă știa deja. Dar nu păreau să știe. Mantia i se lipi de spatele asudat în timp ce se aplecă în față pe scaun.

— Neemia plănuiește să refacă zidul Ierusalimului. Se bucură de sprijinul deplin al poporului. Lucrările vor începe imediat.

— Să întărească orașul? întrebă Gheșem. Cu ce scop?

— Nu fi naiv, zise Sanbalat. De ce ridică un conducător ziduri și cetățui? Pentru că vrea libertate. Putere. Autonomie.

— Scrisorile de la Susa pe care ni le-a arătat nu pomeneau nimic de construirea unei fortărețe, nu? întrebă Tobia.

Îi părea rău acum că nu le studiasse mai temeinic în loc să-și afișeze lipsa de respect ignorându-le.

— Dar, din moment ce tocmai asta are de gând, e limpede că o face fără știrea împăratului.

— De acord, încuviință Sanbalat. Împăratul persan n-avea de unde să știe ce pune la cale Neemia, altfel nu l-ar fi lăsat niciodată să vină. O cetate întărită e primul pas spre răzvrătire, o trebuință pentru orice neam slobod. Să-i trimitem vorbă neîntârziat împăratului.

— Ce ți-au mai spus informatorii tăi? întrebă Gheșem.

Mânia îi era vădită în cuta sumbră dintre sprâncene și în felul în care pășea înainte și înapoi prin odaie. Sărise ca ars de pe scaun la veștile lui Tobia, de parcă și-ar fi văzut deja puse în pericol privilegiile negustorești de independența ținutului lui Iuda.

— Se pare că Neemia a ținut o cuvântare la Templu în fața mai-marilor, a preoților și a poporului, continuă Tobia. După spusele fiului meu, i-a vrăjit pe toți și i-a stârnit la acțiune. Au dat buzna de-a valma să se înscrie la masiva lucrare de construcție. Toată lumea ia parte.

— Înflăcărarea lor nu va supraviețui acestei arșite, zise Sanbalat, care părea incomod în ridicola sa mantie dichisită pe care insista să o poarte chiar și în zilele cele mai toride. Dar, în ciuda vorbelor căpeteniei samaritene, Tobia îi vedea bine îngrijorarea. Amândoi erau îngrijorați.

— Când se termină valul de căldură, vor începe ploile, continuă Sanbalat. Vor trebui să întrerupă lucrările pe timpul anotimpului ploios. Apoi va fi vremea ca lumea să se întoarcă acasă să-și are și să-și semene pământul. Avântul maselor nu va dura până atunci. Rareori durează prea mult.

Tobia clătină din cap, dorindu-și să poată da crezare previziunilor optimiste ale lui Sanbalat. Dar aliații săi nu auziseră cu urechile lor rapoartele despre acest nou cârmuitor cuceritor.

— Neemia se dovedește a fi un conducător cât se poate de influent, le spuse el. A reușit să convingă întreg ținutul lui Iuda că zidul poate fi refăcut în câteva luni. E aclamat și se bucură de susținerea lor deplină.

— Câteva luni? hohoti Gheșem batjocoritor. Nici pomeneală! Am fost și eu la Ierusalim. Am văzut cu ochii mei nimicirea. N-a mai rămas în picioare nicio poartă.

— Gheșem are dreptate, zise Sanbalat. Pe lângă asta, cum își poate permite Neemia toate materialele de care are nevoie?

— Susține că are o scrisoare din partea împăratului către păzitorul păduriirprin care îi îngăduie să taie câte lemne vrea.

Gheșem pufăi de mânie.

— Neemia a uitat să pomenească de acest detaliu când s-a întâlnit cu noi.

— De unde va face rost de meșteri iscusiți? întrebă Sanbalat. Cei mai mulți din ținutul lui Iuda simt țărani și păstori.

— A chemat întreg poporul să ia parte la lucrări.

— Amatori? Ce știu ei despre ridicarea zidurilor unei cetăți? Se va dărâma la prima rafală de vânt.

— Cred că uiți lucrul cel mai important, zise Tobia. Nu contează cum are de gând să refacă zidul. Faptul neliniștitor e că se află la Ierusalim de... nicio săptămână? Și a reușit deja să câștige sprijinul deplin al maselor. I-a inspirat să uite de zăzaniile dintre ei și să-și unească forțele la o lucrare comună. O lucrare enormă, imposibilă. Asta trădează calități clare de conducător de geniu. De aici nu-i decât un pas până la a stârni o răsccoală, convingându-i pe toți că e promisul Mesia.

— Numai că mai e o treabă, zise Sanbalat. Nu le-a rezolvat problemele economice. Cum are de gând să

plătească toate costurile legate de refacerea zidului? Poporul nu-și poate permite biruri mai înalte, așa că singura soluție ar fi să suspende tributurile, fie către vistieriile noastre provinciale, fie către Persia. Sau pe amândouă.

— Neplata tributului e fără doar și poate un act de răzvrătire, zise Tobia.

Se dumiri brusc că, date fiind legăturile strânse pe care le cultivase între neamul său și poporul lui Iuda, propria sa putere politică și sarcina de dregător aveau să-i fie amenințate dacă împăratul persan riposta prin forță. Închise ochii, întrezărind în minte prăbușirea micului său imperiu. Neemia trebuia oprit.

— Cred că-i timpul să facem o vizită oficială la Ierusalim, zise Sanbalat.

— La ce bun? făcu Tobia nenorocit, încovoiat de spate în scaun. Ai vreun plan?

— Poporul știe că eu sunt dregător de la retragerea lui Ezra. Nu-l cunoaște frică pe acest nou-venit. Neemia n-a dovedit încă de ce e în stare, cu tot discursul său însuflețitor. Trebuie să-i lămurim pe oameni să se gândească de două ori înainte să se apuce de această lucrare. Să le arătăm nesăbuița lui și a cârmuitorului lor.

— Să le spunem că e o idee nesăbuită, care ar putea atrage represalii din partea persilor? întrebă Gheșem. Le va păsa de asta?

Părea sceptic.

— Vom semăna puține semințe de îndoială și descurajare și vom aștepta să crească, zise Sanbalat. Oamenii simpli au destule pe cap fără ca acest dregător parvenit să le pretindă și mai mult.

Le vom deschide ochii că o lucrare uriașă ca asta nu se poate face fără o grămadă de bani și de lucrători. Nu

vor primi nici în ruptul capului să se mărească birurile. Dacă le batjocorim conducătorul, lumea se va dumiri cât e de nesăbuit.

— Până una-alta, zise Gheșem, trebuie să trimitem o legăție la Susa să-i dăm de veste împăratului ce pune la cale Neemia.

Sanbalat se cutremură.

— E o treabă riscantă. Ce ne facem dacă Neemia are într-adevăr învoire de la împărat? Mai bine să așteptăm și să-i cerem să ne arate din nou hârtiile. Să vedem dacă e într-adevăr împluternicit să refacă zidul.

— M-am tot gândit ascultându-vă, zise Tobia. Poate am mai putea face ceva să distrugem rapid faima lui Neemia. Încă se bucură de sprijinul oamenilor simpli, dar seceta i-a lăsat pe mulți săraci lipiți. Prăpastia dintre săraci și bogați se adâncește și crește pe zi ce trece, pe măsură ce tot mai mulți țărani sunt nevoiți să-și zălogească pământul și să se îngroape în datorii. Nu ne-ar fi greu să provocăm o răscoală a săracilor împotriva bogaților. Dezbinările și ura vor pune capăt fără doar și poate lucrării de construcție a lui Neemia.

— Dar nu se va întoarce asta împotriva noastră? întrebă Gheșem; Nu ne numărăm și noi printre bogați?

— Nu contează, atâta vreme cât frământările pun în pericol faima lui Neemia, răspunse Tobia. Dacă nu e un conducător cu experiență – și mă gândesc că nu e – nu va putea să rezolve problema și să reînceapă lucrările. N-are cum să împace și bogații, și săracii. Iar să oprească seceta nu-i stă în putere – și nici birurile uriașe impuse de perși.

— Poți să ațâți flăcările răzvrătirii, Tobia? întrebă Sanbalat. Ai în Iuda legăturile necesare?

— Adevățul e că da.

Zâmbi, satisfăcut că măcar o dată Sanbalat depindea

de el. Dregătorul samaritean avea să-i fie dator după ce se termina toată treaba

— Da, știu bine ce flăcări trebuie ațâțate. Și fiul meu se află în postura perfectă să le ațâțe.

— Prea bine. Atunci ne bizuim pe tine s-o faci. Până una-alta, cred că e timpul să-i facem o vizită ofirială lui Neemia.

Capitolul 19

Ținutul Bet-Hacherem

Cina fusese copioasă, cu mai multe feluri de mâncare. Nava era sleită de puteri după lunga zi de muncă în care își servise stăpânul și pe distinșii lui oaspeți la masă. Intrând și ieșind pe ușa spațiului deschis de servit masa cu platourile și străchinile cu bucate de la bucătărie, surprinsese destule frânturi de conversație să-și dea seama că bărbații veniseră de la Ierusalim și că ei și Malchia puneau la cale o lucrare de construcție. Din câte se părea, era vorba de o muncă de proporții.

În cele din urmă, Malchia și oaspeții săi se ridicară de la masă, mutându-se pe terasa de sus să savureze briza răcoroasă și să bea vin la lumina stelelor. Nava luă o tavă și se duse repede să curețe masa, sperând să poată merge în sfârșit la culcare. Dar fu pe punctul să se oprească brusc și s-o ia la goană înapoi în bucătărie când văzu că stăpânul Aaron nu plecase de la masă împreună cu ceilalți. Acesta rămăsese la locul său, tolănit confortabil pe perne, pândindu-i fiecare mișcare. Nava nu cuteză să se retragă. Umplu platoul cu vase câte putea duce și îl ridică, hotărâtă să se întoarcă la bucătărie și să rămână acolo până pleca flăcăul.

— Nava, zise el înainte să apuce să-și ia tălpășița. Pune jos tava și vino înapoi.

Inima începu să-i bată dureros când își roti privirile

prin jur și constată că erau singuri. Trebuia să se supună. Străchinile zornăiră când le puse pe masă cu mâini tremurânde. Făcu ocolul mesei și se opri în fața lui precum îi poruncise.

— Iată-mă.

Unde erau ceilalți robi care-ar fi trebuit să-i vină în ajutor? De când fusese trimisă să lucreze cu slujitorii din casă, Nava avusese mare grijă să nu rămână niciodată singură, mai ales când era Aaron prin preajmă. Acum însă se pomeni singură cuc cu el.

— Uită-te la mine, Nava.

Își ridică privirea din pământ și o aținti spre el. Băiatul băuse o grămadă de vin la cină, iar acum ochii îi erau încețoșați și vorbele neclare.

— De ce nu mă plăci? întrebă el.

— Nu... nu pricep... Ești stăpânul meu... Lucrez pentru tatăl tău...

— Știi foarte bine ce vreau să spun, mârâi el, făcându-i pielea de pe braț de găină. Inima Navei se făcu cât un purice.

— Am văzut că încerci cu orice preț să mă ocolești și vreau să știu de ce.

Fetei i se tăie respirația. Își aținti privirea în pământ, încercând să se gândească.

— Roabele de felul meu trebuie să stea în umbră și...

— Minți! Știi cum îmi dau seama? Pentru că te uiți iar la picioare când ți-am spus să te uiți la mine.

Ea își ridică bărbia.

— Așa mai merge. Ia zi, nu sunt destul de chipeș, frumoasa mea Nava? Și să știi, ți se potrivește numele ăsta. Ți se potrivește de minune. Aș putea să te savurez ca pe o strachină cu fructe delicioase.

Frica îi făcu ochii să i se umple de lacrimi. Le lăsă să

i se prelingă pe față fără să le șteargă.

— H iubesc pe băiatul care a sărit zidul să mă vadă în noaptea aceea. Îl cheamă Dan. Vrem să ne căsătorim când se încheie robia mea aici...

Aaron o întrerupse cu un râset aspru.

— Vei fi a noastră încă șase ani, Nava. Ești nebună să-ți închipui că înfocatul tău flăcău va aștepta atâta vreme. Eu unul știu că n-aș aștepta. De fapt, nu vreau să mai aștept nici măcar o noapte.

Se ridică în picioare, măsurând-o încet cu privirea din cap până-n picioare. Nava simți furnicături pe piele și se dădu un pas înapoi. Lacrimile începură să-i curgă și mai tare. Aaron ar fi putut să-i facă ce pofta fără să-l poată opri.

— Te rog, stăpâne... Ți... ți-am răspuns la întrebare... Pot acum să-mi termin treaba?

— Te-am întrebat dacă îți par chipeș și nu mi-ai răspuns.

Ce-ar fi putut să răspundă? Nu se încumeta să-i spună că perfidia lui îl făcea respingător, oricum ar fi arătat pe dinafară, își dorea să se deschidă pământul sub ea și s-o înghită. Tocmai când genunchii începură să i se înmoaie, auzi glasul jupânei în spatele ei:

— Ce durează atâta, Nava? Masa ar trebui să fie deja curățată și... A! Scuză-mă, stăpâne Aaron. Nu știam că ești încă aici. Ai nevoie de ceva?

— Am nevoie de Nava.

Vorbi încet ca să nu-l poată auzi decât ea.

— Ce-ai zis, stăpâne? Întrebă jupâneasa.

Profitând de întrerupere, Nava luă tava cu vase și se repezi la bucătărie. Când jupâneasa, care se numea Rut, veni la ea o clipă mai târziu, o găsi ghemuită jos lângă masa de lucru, plângând în hohote, cu genunchii atât de

slăbiți că n-o mai puteau ține nicio clipă.

— Ce-ai pățit? întrebă Rut. Ce s-a întâmplat înăuntru?

— Nu s-a întâmplat nimic... dar... dar...

— Atunci de ce nu treci la treabă?

Jupâneasa era o femeie trupeșă și ciolănoasă, cu fața dolofană și păr negru, aspru, presărat cu fire argintii. Purta adesea la ea o vargă și Nava o văzuse nu o dată tăbădnd cu ea pielea robilor trândavi sau delăsători. Dar de Aaron se temea și mai tare decât de Rut.

— Stăpânul Aaron mă pândeste întruna și vrea să mă facă să rămân singură cu el și... și mi-e groază, Rut. Știu ce vrea de la mine și... mi-e atât de frică!

— Hai, prostuțo, gata cu plânsul! Sus!

O apucă de braț și o ridică în picioare.

— Nu știi că are dreptul să ia de nevastă orice roabă pofteste?

— Ba da, știu. Tocmai de asta mă tem.

— Dacă te dorește, e bine. Ai putea ajunge stăpâna casei. Nu-i un motiv să plângi și să te smiorcăi.

— Dar nu-l iubesc. Iubesc pe altcineva și nu vreau să...

— Vino-ți în fire, Nava. Ești roabă - și fată pe deasupra. Mai rău de-atât nu se poate. Nimeni nu dă doi bani pe ce vrei sau ce nu vrei. Dacă aș avea șansa să mă mărit cu stăpânul și să fiu stăpâna casei, n-aș rata-o pentru nimic în lume, crede-mă.

— Dar nu se va însura cu mine, Rut. Am văzut cum e stăpânul Aaron. I-am auzit minciunile. Odată ce-și va face felul cu mine, va tăgădui că s-a întâmplat vreodată. Nimeni nu mă va crede. Și niciunul din ceilalți servitori n-are să-mi țină partea și să-i spună stăpânului Malchia adevărul.

Rut se întoarce cu spatele și începu să scoată vasele

din tavă, îngrămădindu-le una peste alta la spălat lângă un lighean cu apă. Nava așteptă să mai spună ceva, dar femeia se purta de parcă discuția nici n-ar fi avut loc.

— Te rog, ajută-mă, Rut. Nu... nu știu ce să mai fac.

— S-ar putea să ai dreptate în privința tânărului Aaron. Toată lumea știe ce poamnă bună e.

Luă o strachină și-o împroșcă cu apă să o spele, apoi i-o întinse Navei s-o șteargă.

— Dar chiar dacă-și face felul cu tine și nu vrea să aleagă calea onorabilă, ai putea fi slobozită. Nu vrei să te întord acasă la ai tăi? Șase ani e mult.

— Nu cu prețul ăsta.

Lacrimile începură să-i curgă din nou la gândul că ar fi trebuit să-i spună lui Dan că nu mai era fecioară.

— Iubesc un flăcău de acasă.

— Pe nebunul care a dat buzna aici și a trezit pe toată lumea?

— Da. Și s-ar putea să nu se mai însoare cu mine dacă...

Rut oftă și mai lăsă câteva vase să cadă în apă cu un pleoscăit.

— Mare păcat, dar n-am ce face.

Arată spre mormanul de vase spălate.

— Apucă-te de șters. Vreau să merg la culcare înainte de revărsatul zorilor.

— Te rog, nu poți să te asiguri că nu rămân niciodată singură cu el? Că mai lucrează cineva cu mine? Și că nu trebuie să merg singură noaptea în odaia mea? Te rog, Rut!

Femeia oftă din nou.

— Am să încerc. Mai mult nu pot să promit.

— Mulțumesc.

Nava se simți mai ușurată.

— Tare ciudată mai ești, Nava. Alte fete frumoase ar profita de frumusețea lor să-l cucerească. N-ar rezista unui stăpân atât de chipeș. Te admir că nu ți-ai pierdut capul. Și-ți doresc mult noroc. Vei avea nevoie.

— De ce spui asta?

— Pentru că, dacă Aaron e ca stăpânul, va face ce va face și tot va obține ce vrea. Stăpânul Malchia reușește de fiecare dată.

Nava dormi pe apucate, trezită de coșmaruri ce-o lăsară tremurând și în lacrimi. Încă încerca să-și vină în fire în dimineața următoare, când stăpânul își chemă toți robii în curtea centrală. Până și paznicii, lucrătorii de la câmp și păstorii primiră ordin să vină, împreună cu slujitorii din casă și de la bucătărie. Se îngrămădiră cu toții în curtea interioară a moșiei, în apropiere de țarcul caprelor.

— Am de făcut un anunț, începu Malchia. Noul dregător al lui Iuda, Neemia ben Hacalia, vrea să refacă zidul din jurul Ierusalimului. El îi cheamă pe toți bărbații în putere din ținut să ajute ca să se isprăvească lucrul mai repede.

Nava călătorise cu familia ei la Ierusalim de Paște și de celelalte sărbători și zărise ruinele zidului ce se întindeau pe kilometri întregi în jurul orașului. Cum putea fi reconstruit un asemenea morman de pietre arse și dărâmaturi - și încă repede? I se părea o sarcină ce va dura ani de zile. Și n-ar fi fost primejdios să mute din loc mormanele acelea uriașe de bolovani? se întrebă dacă se oferise și Dan să ajute. Și dacă aveau s-o facă și tatăl și frații ei.

— Eu voi supraveghea reparațiile de la Poarta Gunoiiului, din capătul de miazăzi al orașului, le zise Malchia. Va trebui să curățăm molozul, să refacem

lucrarea de piatră și suportii din jur, să rezidim poarta și tumul și să montăm uși, grinzi și zăvoare.

În afară de câțiva lucrători necesari precum o mână de paznici și niște bărbați care să se ocupe de animale, restul vă veți muta cu mine la Ierusalim să mă ajutați la construirea porții. Am nevoie și de câteva roabe din casă și de la bucătărie să se ocupe de nevoile lucrătorilor. Penina, Rut, vă las pe voi să hotărâți cine rămâne și de cine vă puteți lipsi.

Nava auzi șușoteli în timp ce se uitau cu toții în jur, întrebându-se cine va rămâne și cine va pleca. Ca una dintre roabele noi, avea să fie probabil lăsată în urmă, împovărată cu corvezile pe care nu le dorea nimeni.

— Am să mă întorc acasă în fiecare săptămână de Sabat, zise Malchia, ridicându-și glasul să acopere murmururile. Cât voi fi plecat, de moșie se vor ocupa fiii mei, Aaron și Iosif.

Vorbele lui o făcură pe Nava să înghețe de groază. Avea să fie lipsită de apărare cu stăpânul Malchia și cei mai mulți robi plecați. Trebuia să se asigure că va fi printre cei care mergeau la Ierusalim.

Nu bine le îngădui stăpânul să se întoarcă la lucru, că Nava fugi să se milogească de jupâneasă. Cu toții se îmbulzeau să stea de vorbă cu ea, unii rugând-o să-i lase să rămână, alții implorând să fie lăsați să plece la Ierusalim. Nava trebui să aștepte până când ultima roabă își spuse dorința și văzu că Rut începea să-și piardă răbdarea în fața acestei tulburări în rutina ei bine pusă la punct. Când cea din urmă slujitoare termină de vorbit și jupâneasa pomi spre bucătărie, Nava alergă după ea.

— Și tu? făcu Rut când o zări. Tu ce mai vrei?

— Rut, te rog! Nu pot să rămân în Bet-Hacherem dacă stăpânul Aaron. preia comanda. Știi bine ce se va

întâmpla.

— Stăpânul și oaspeții lui își așteaptă micul dejun. Ia platoul ăla și pune-l pe masă înainte să se facă mâncarea rece ca gheața.

Nava luă platoul și îl duse în spațiul de servit. Malchia și oaspeții săi stăteau deja la masă, dar Nava constată ușurată că Aaron nu se afla printre ei. Puse platoul la mijloc, la îndemâna tuturor, și se milogi mai departe cu glas moale și hotărât în timp ce se întorcea cu Rut la bucătărie după restul mâncării

— Te rog, ajută-mă! Fă să fiu trimisă la Ierusalim.

— Stăpânul va dori să ia cu el lucrători mai cu experiență la Ierusalim. Poate va primi în ospetie alți nobili, sau chiar pe dregător.

— Te rog, Rut! Voi face tot ce-mi ceri, dar te rog, te implor, nu mă sili să rămân aici cu stăpânul Aaron!

— Destul, Nava!

Se întrebă dacă nu cumva mersese prea departe și o mâniase pe jupâneasă. Dar, câteva clipe mai târziu, aceasta mârâi:

— Să văd ce pot face.

Nava ar fi dat orice să mai creadă în rugăciune. S-ar fi rugat să fie departe, cât mai departe de Bet-Hacherem, cât mai departe din calea primejdiei. Dar la ce să se obosească? Atotputernicul nu părea să-i asculte niciodată rugăciunile.

Capitolul 20

Ierusalim

Soarele începea să lumineze cerul deasupra Muntelui Măslinilor când Neemia și frații săi porniră de la reședința dregătorească spre locul deschis de lângă Poarta Văii. Astăzi avea să-și numească mai-marii de secțiuni ca să se poată apuca de refacerea zidului. Era atât de dornic să

înceapă, că frații lui abia se puteau ține după el, urmându-l grăbiți pe drumul povârnit; scârțâitul pașilor tulbura liniștea de pe străzile orașului adormit.

— Te puneau și la Susa să te scoli cu noaptea în cap? îl întrebă fratele lui, Hanani, căscând zgomotos.

— Până și soarele are bunul simț să nu se trezească la ora asta, adăugă Efraim. Ție ce-ți veni?

— Trebuie să profităm din plin de lumina zilei, răspunse Neemia. I-am rugat pe mai-marii peste porțiuni să se adune aici înainte de jertfa de dimineață ca să terminăm repede și să urcăm la Templu. Dacă ne apucăm de lucru imediat după aceea, putem ajunge departe înainte ca arșița să-i stoarcă pe toți de vlagă.

Încetini ca să țină pasul cu ei, conștient că le cerea prea mult. Frații lui se mutaseră cu familiile lor în locuința dregătorească ca să poată lucra îndeaproape cu el. Stelele sclipeau încă pe cer în dimineața aceea când fuseseră treziți de Neemia. Îmbucaseră ceva la repezeală, își adunaseră lucrurile și porniseră, dar pleoapele le picau încă de toropeală.

— Sunt gata hărțile și listele? întrebă el.

— Sunt gata, domnul și stăpânul meu, răspunse Hanani pe un ton serios.

— Iartă-mă, zise Neemia. M-am obișnuit să dau ordine la Susa.

— Și te pricepi, nu glumă, mormăi Efraim.

— N-am avut încotro. Viața împăratului depindea de asta. Iar acum depinde siguranța Ierusalimului.

— Ei bine, n-o lua înaintea Atotputernicului și nu te încorona singur împărat, zise Efraim.

Pe când ajunseră la Poarta Văii, aflată cam pe la jumătatea zidului de vest al orașului, soarele se ridicase pe nesimțite deasupra crestei, încingând repede aerul

dimineții. Lumea începu să forfotească în casele dimprejur și Neemia simți mirosul focurilor din vatră și auzi scârțâitul râșnițelor cu care măcinau femeile făină pentru pâine. Mormanele de moloz zăceau abandonate peste tot în jurul spațiului dinăuntrul Porții Văii, dar se hotărî să nu se lase descurajat. Cu voia lui Dumnezeu, aceste pietre vor dispărea în curând și poarta alambicată se va înălța la loc.

— Am hotărât să-mi fac aici baza de lucru, le zise el fraților săi. Nu-i din cale-afară de spațios, dar va fi un loc nimerit pentru supravegherea lucrărilor fiindcă e destul de aproape de majoritatea porțiunilor zidului.

— Foarte drăguț din partea ta, făcu Hanani cu un râs sec. Așa *toată* lumea va trebui să urce la deal ca să-ți dea raportul – cei care lucrează la poalele dealului vor urca să stea de vorbă cu tine, iar cei din apropiere de Templu vor urca *după* ce au stat de vorbă cu tine.

— E spre folosul meu, nu al lor, replică Neemia. Ca să pot ajunge mai repede unde e nevoie de mine.

— Și ești sprinten, nu glumă, zise Efraim, care încă încerca să-și tragă sufletul după drumul parcurs aproape în fugă.

Rând pe rând, apărură și ceilalți mai-mari, strecurându-se printre clădiri ca niște umbre în lumina zorilor. Aghiotanții săi, Rehum, Iohanen și Levi, sosiră printre primii. Dintre cei trei, numai Iohanen părea treaz și alert. Neemia regretă din nou că nu le cercetase temeinic trecutul înainte să-i ia în suita sa cum ar fi făcut la Susa, dar n-avusese vreme de așa ceva. Trebuisse să se bizuie pe judecata nobililor care-i recomandaseră. Știa însă fără umbră de îndoială că se putea încrede în frații săi și se bucura că primiseră să fie mâna lui dreaptă.

Razele soarelui brăzdau deja cerul de deasupra Muntelui Măslinilor pe când sosi ultimul dintre mai-mari.

Era timpul să înceapă.

— E o zi emoționantă pentru toți, începu Neemia. V-ați oferit fiecare să supravegheați câte o secțiune de zid sau să reclădiți una dintre cele zece porți. Dacă vă trebuie lemne, va trebui să stați de vorbă cu fratele meu.

Efraim ridică mâna să știe toată lumea că despre el era vorba.

— E sarcina lui să facă rost de lemne din pădurea împăratului aflată la câțiva kilometri la miazăzi de Ierusalim. Dar îi vor trebui arme, precum și boi și catâri, ca să le aducă înapoi, așa că dacă vă puteți lipsi de vreunul dintre carele sau dobitoacele voastre, dați-i de știre lui Efraim. Sper că ați apucat fiecare să vă uitați peste porțiunea voastră de zid și că ați început să vă strângeți lucrătorii, continuă Neemia.

— Cei din ținutul meu s-au oferit în număr mare să ajute! strigă cineva.

— Și cei din al meu!

— Foarte bine.

Făcu o pauză, în care Hanani îi înmână harta.

— În dimineața asta vreau să parcurg harta secțiunilor și lista cu mai-marii peste acestea, ca să vedeți cu cine veți lucra alături și să vă cunoașteți unii pe alții. Voi începe cu zona de miazănoapte a orașului, de lângă muntele Templului, și voi continua de-a lungul zidului către apus. Primul mai-mare e Eliașib, marele-preot, care va supraveghea restaurarea cetății Templului.

— Eu și ceilalți preoți ne-am angajat să refacem porțiunea de la Poarta Oilor până în colțul dinspre apus, zise Eliașib, inclusiv Tumul Mea și Tumul Hananeel.

— Perfect. Știu că e cam mult pentru tine și oamenii tăi. Babilonienii au nimicit în întregime cetățuia și porțile ei când au dat năvală să cotopească orașul, iar refacerea

lor va fi o sarcină uriașă. Vom avea nevoie de turnuri fortificate și de un zid întărit pentru că e porțiunea cel mai ușor de atacat. Știm cu toții că vrăjmașii atacă de obicei din partea aceea. Și, din câte văd, v-ați oferit să dregeți și Poarta Oilor și să-i puneți la loc ușile, nu-i așa?

— Așa e, dregătorule. Pe poarta aceea sunt aduse la Templu oile pentru jertfele zilnice, așa că vreau s-o sfințesc în acest scop. Bunicul meu, Iosua ben Ioțadac, a sosit cu primul grup de exilați sub îndrumarea lui Zorobabel și i-ar tresălta inima de bucurie să vadă aceste porți și fortificații refăcute.

— N-a ajutat și bunicul tău la reclădirea Templului?

— Ba da. Și a fost primul mare-preot.

Neemia își continuă lista, strigându-i pe nume pe toți mai-marii de porțiuni și memorându-le fețele. Era recunoscător pentru pregătirea de paharnic, care îl învățase să rețină fețe și nume. Viața împăratului depinsese de iscusința sa în a recunoaște fiecare slujbaș de la curte, pentru a-i putea identifica pe nepoftiți. Când ajunse la numele lui Meșulam, fiul lui Berechia, i se păru că-l mai auzise undeva și încercă să-și amintească unde.

— Eu simt Meșulam. Și pe lângă porțiunea de zid pe care o refac spre apus, voi drege și zidul dinspre răsărit din dreptul locuinței mele.

— Perfect.

Neemia îl recunoștea acum. De la el împrumutase catârul în noaptea în care cercetase zidurile.

— Văd că următorii de pe listă sunt bărbații din Tecoa... dar n-am niciun răspunzător pentru această porțiune.

— Încă nu l-am ales, dregătorule, răspunse un voluntar. Frunțașii noștri se sustrag de la îndatoriri și nu vor să pună umărul la muncă. Disprețuiesc munca fizică.

— Unde se află Tecoa?

— La vreo zece kilometri spre miazăzi de Betleem și șaptesprezece de Ierusalim. Ne e rușine de fruntașii noștri, domnia ta, dar ne mândrim că ne tragem din orașul de baștină al prorocului Amos. Așa că ne-am oferit să lucrăm de două ori mai mult și să dregem o porțiune din capătul celălalt al orașului, de lângă zidul Ofel.

— Atotputernicul să vă răsplătească munca. Meritați laude pentru înflăcărarea voastră în ciuda pildei proaste pe care v-au dat-o fruntașii.

Continuând cititul numelor, Neemia constată cu uimire că și mai-marii peste Ghibeon și Mitva se oferiseră să ajute la zidit. Cele două orașe se aflau sub stăpânirea dregătorului Sanbalat, și Mitva era un important centru samaritean de conducere. Se stăpâni cu greu să nu-i ia la întrebări ca să afle cu cine țineau în realitate. Se hotărî în schimb să fie cu ochii pe ei. Continuând în jurul perimetrului orașului, ajunse la un alt nume cunoscut.

— Următoarea porțiune va fi refăcută de Refaia, mai-mare peste jumătate din Ierusalim.

— Da. Cu mare bucurie, zise acesta. Să fi dres zidul acum un an, poate fiul meu Ițac ar mai fi încă în viață.

Neemia trecu repede mai departe, nu înainte să-și amintească de ochii plini de jale ai tinerei logodnice a lui Ițac. Luase cina cu ea când fusese în vizită la tatăl ei, Șalum, mai-marele peste cealaltă jumătate din Ierusalim. Oare înțelegea acum de ce nu-i răspunsese la întrebare în noaptea aceea? Citi numele a încă patru bărbați ce refăceau fiecare câte o porțiune de la vest și văzu că tatăl ei, Șalum, se oferise să dreagă zidul dintre Tumul Cuptoarelor și Poarta Văii.

— Hanun și locuitorii din Zanoa vor rezidi Poarta Văii, aflată chiar în spatele nostru, continuă Neemia. Va fi

o sarcină uriașă, Hanun. Și una importantă. Din câte văd, te-ai oferit să refaci tot zidul până la Poarta Gunoiului. E de o lungime mare. Ai avut prilejul să te uiți peste ce ai de făcut?

— Da, dregătorule. Zidul vechi a fost ridicat pe un povârniș abrupt de piatră și e încă intact. Nu va trebui să adăugăm decât un metru, un metru și ceva în înălțime.

— Îți mulțumesc oricum că te-ai tocmit la o asemenea sarcină uriașă... Și iată că am ajuns la Poarta Gunoiului. O misiune foarte importantă, ținând cont că e una dintre porțile principale ale Ierusalimului, aflată la răscrucea dintre Valea lui Hinom și Valea Chedronului. Văd că ea va fi rezidită de Malchia ben Recab, mai-marele ținutului Bet-Hacherem.

— Da, dregătorule. Eu sunt Malchia. Ne-am cunoscut zilele trecute.

— Îmi aduc aminte.

Malchia îi făcuse impresia unui bărbat prezentabil, nespus de ager la minte – și evident putred de bogat, judecând după îmbrăcăminte, alaiul de slujitori și vinul fin pe care i-l oferise în dar.

— M-am consultat deja cu meșterii tăi, zise Malchia cu zâmbetul lui strâmb. Și m-au învățat cum e mai bine să trecem la fapte și ce tip de poartă să construiesc. Voi lucra îndeaproape cu ei.

— Foarte bine. Poarta ta și porțiunea următoare până la Poarta Izvorului simt de o mare importanță pentru apărarea zonei de miazăzi a orașului. Aid se află și Iazul Siloe. V-ați hotărât ce veți face în privința lui?

— Da. Împăratul Ezechia a construit Iazul Siloe să fie la îndemâna strămutaților din Cartierul Nou, dar acum, că acesta nu mai e locuit, vreau să închid drumul la iaz printr-un zid ridicat în partea dinspre apus.

— Foarte bine. Mulțumesc. Să trecem la lunga porțiune de zid din partea de răsărit a Ierusalimului, de deasupra Văii Chedronului. Am avut prilejul să o cercetez cu meșterii noștri și am constatat că partea centrală a vechiului zid e prea rău distrusă și a rămas prea mult moloz de la structurile de susținere ca să îl putem reface. Construirea suportilor a durat ani de zile – și n-avem ani la dispoziție. Vom ridica un zid nou mai sus pe pantă, iar stânca abruptă și întinderea de moloz vor rămâne ca parte a apărării noastre. Asta înseamnă că orașul va fi mai mic ca înainte de distrugerea babiloniană și o parte din casele reconstruite se vor afla în afara zidului cel nou.

Se opri o clipă să-și șteargă fața de sudoare, lăsându-i pe mai-marii de porțiuni să vorbească între ei. Soarele se ridicase deasupra crestei și-i bătea acum direct în față în timp ce se adresa bărbaților adunați.

— Din pricina dificultăților pricinuite de stâncă și de faptul că trebuie să înălțăm un zid nou, am împărțit zidul dinspre răsărit, de dincolo de Poarta Izvorului, în câteva porțiuni mai mici.

Își consultă din nou lista și citi numele tuturor mai-marilor până la Casa Vitejilor.

— Ce-i Casa asta a Vitejilor, dacă tot veni vorba? întrebă el.

— Tradiția spune că e de pe vremea împăratului David și a fost o clădire a ostașilor, cu arme pentru legendarii viteji.

Dar ruinele ei vor rămâne acum în afara zidului pe care spui că-l construiești.

— Aha. Păcat, dar în clipa asta n-avem prea mare nevoie nici de una, nici de alta.

Neemia continuă să citească, asociind fiecare nume cu câte un chip. Fu îmbărbătat să vadă că mulți preoți și

slujitori de la Templu se oferiseră să reconstruiască porțiuni de zid din apropierea locuințelor lor. Până și micii meseriași precum aurarii și neguțătorii luau parte la lucrări.

— Cred că i-am înșirat pe toți, zise el când ajunse din nou la Poarta Oilor de la miazănoapte. Mulțumesc.

Văzu după poziția soarelui pe cer că avea să înceapă în curând jertfa de dimineață, dar mai avea ceva de adăugat:

— Știu că e vremea să vă dau drumul și să mergem la Templu, dar mai întâi vreau să subliniez cât de important e să lucrați îndeaproape cu cei ce fac reparații de o parte și de alta a porțiunii voastre. Fiecare porțiune de zid trebuie să se îmbine perfect cu cele de lângă ea, zise el, împletindu-și degetele să le arate. Și firește, legătura dintre ziduri și porți trebuie să se facă fără crăpături. O crăpătură pe verticală va subrezi zidul la fel cum vrajba, certurile și invidia ne subrezesc comunitatea. Bărbați, să lucrăm cu toții ca unul pentru binele poporului ales al lui Dumnezeu.

Neemia radia de înflăcărare când se întoarse la frații lui și la cei trei aghiotanți să-și înceapă urcușul spre Templu. Înlemni însă când văzu expresia preocupată de pe fața lui Efraim.

— Ce s-a întâmplat? Am uitat ceva?

— I Ai face bine să citești asta. A sosit azi-dimineață din Samaria. A fost adusă de un rob de-al tău în timp ce țineai cuvântarea.

Judecând după expresia de pe chipul lui Efraim, nu păreau vești bune.

— Spune-mi ce scrie. Ai citit-o?

Efraim dădu din cap.

— Dregătorul Sanbalat vine în vizită oficială peste

două zile, însoțit de Tobia, căpetenia anumiților, și de Gheșem, arabul.

— Ce să spun... pufăi Neemia. Văd că nu pierd vremea. Dregătorul samaritean a auzit, desigur, de proiectul nostru de construcție. Mă întreb dacă nu cumva avem vreo iscoadă printre noi... Dar hai să mergem, zise el, pornind spre Templu cu ceilalți. Vom avea nevoie de ajutorul Atotputernicului mai mult ca oricând.

— Ce să le spun slujitorilor, cum să se pregătească de vizita lor? întrebă Efraim.

— Spune-le să se mărginească la cele necesare. Numi pot permite să-mi irosesc timpul și banii ospătându-i pe oamenii ăștia. Dacă vor să dea buzna neinvitați când am treabă, nu pot avea pretenția să-i cinstesc împărătește.

— Nu se vor simți insultați? întrebă Hanani.

— Puțin îmi pasă. Munca la zid e mult mai importantă. Am început cu bine, în ciuda acestei ultime abateri. Fiecare secțiune de zid și fiecare poartă are câte un supraveghetor destoinic. Câțiva și-au luat poate o porțiune prea mare, în timp ce alții, precum fruntașii din Tecoa, m-au dezamăgit profund refuzând să ia parte, dar cred că vom termina repede. Sunt cât se poate de mulțumit.

— Crezi că dregătorul Sanbalat și ceilalți vor încerca să ne încurce? întrebă Hanani.

— Fără doar și poate. Dar nu le va merge. Reclădirea Ierusalimului e lucrarea lui Dumnezeu și, de acum încolo, oricine încearcă să o oprească I se împotrivește Atotputernicului. Va deveni atât vrăjmașul Lui, cât și al nostru.

Capitolul 21

Ierusalim

Urcând treptele pe muntele Templului, Nava se oprea

la fiecare pas să cerceteze atent fețele în speranța de a găsi una familiară. De o săptămână venea zilnic la jertfa de dimineață și-i recunoștea deja pe mulți dintre cei prezenți – pe bătrâna cu învelitoare de cap zdrențuită care se ruga plângând, ceata de tineri învățacei ce studiau *Tora* și se țineau după *rabi* ca pușorii după cloșcă și pe noul dregător, Neemia, care nu lipsea nicio zi de la închinare. Dar își pierdea încetul cu încetul nădejdea că-l va zări pe Dan, pe tatăl sau pe frații ei în mulțimea de închinători.

Cu ajutorul jupânesei stăpânului, Nava se mutase să lucreze în casa lui Malchia din Ierusalim. Numărul celor din oraș crescuse ca în timpul pelerinajelor la sărbătorile anuale, cu sute de bărbați de prii toate colțurile ținutului îngrămădindu-se să refacă zidul Ierusalimului. Zgomotele și scenele de construcție erau pretutindeni, vacarmul pătrunzând până în bucătăria stăpânului unde lucra ziua Nava. Din zori și până-n seară, munca la zid nu mai contenea decât pe durata jertfelor zilnice și de Sabat.

Nava era convinsă că se oferise și Dan să ajute. Poate o făcuseră și *ava* și frații ei. Stăpânul supraveghea reparațiile de la Poarta Gunoiiului, folosind voluntari din ținutul său, Bet-Hacherem, dar fata se îndoia că Dan și *ava* ar fi lucrat pentru el. Dar atunci unde erau?

Ajunsă la capătul treptelor, se opri să-și tragă sufletul și să privească în jur. Era încă devreme, dar aerul se încinsese deja. Se apropie grăbită de un grup de tineri lucrători ce stăteau grămadă și vorbeau.

— Scuzați-mă, zise ea. De unde sunteți?

— Din Bet Zur, răspunse unul.

— N-ați văzut un flăcău din Bet-Hacherem, pe nume Dan ben Iona?

Bărbații clătinară din cap și fata își continuă drumul. Oamenii pe care îi întrebase în ultima săptămână veneau

de pe tot cuprinsul ținutului lui Iuda și întâlnise lucrători din orașe precum Mipta, Tecoa și Ghibeon. De câte ori bucătăreasa avea nevoie de mirodenii, pește proaspăt sau altceva din piață, Nava se oferea să meargă, luând-o de fiecare dată pe un alt drum în speranța de a-l găsi pe Dan. În loc să-și ia micul dejun, își petrecea fiecare dimineată la Templu căutându-și familia, pe Dan și pe ai lui, dornică să le dea de veste că se afla și ea aici și că ar fi putut să se vadă din când în când.

Nava scormoni mai departe cu ochii prin mulțime în timp ce preoții jertfeau mielul și îl puneau pe altar. Corul de leviți mai cânta din când în când, dar până și ei se oferiseră să dreagă porțiuni din zid. Privi cum un alt preot luă un tădune aprins de pe altar cu ajutorul unui clește special și al unei tipsii și îl duse în Sfântul Locaș, unde nu aveau voie să intre decât ei. Acum, când aroma de tămâie arsă se înălța spre cer, era timpul să se roage. Nava încă nu credea că Atotputernicul îi ascultă rugăciunile, dar, neavând nimic de pierdut, închise ochii și se rugă în șoaptă așa cum făcea în fiecare dimineată: *„Te rog, ajută-mă să-l găsesc pe Dan și pe ai mei”*.

La terminarea slujbei, se grăbi spre trepte cu ceilalți închinători, cercetând din nou fețele din mulțime. Niciunul dintre robii stăpânului nu mai venea la jertfa de dimineată, așa că nu se încumeta să stea prea mult. Cu un număr mai mic de slujitori și o grămadă de lucrători de hrănit, Nava muncea mai mult ca în Bet-Hacherem. Locuința lui Malchia era mică, dar opulentă, cu lambriuri minunate și covoare alese. Pe lângă că-și hrănea zilnic lucrătorii, stăpânului îi plăcea să primească musafiri de seamă cu orice prilej. Ospetele cu bucate felurite se prelungeau uneori până târziu în noapte.

Era pe la jumătatea curții, când zări deodată chipul

lui Dan în mulțime. Să i se fi părut oare? După atâtea zile de nădejdi și căutări zadarnice, nu cumva o înșela privirea? își făcu loc printre ceilalți închinători, care înaintau mult prea agale, și-și întinse gâtul să-l vadă mai bine. Era într-adevăr Dan! Coborâse aproape toate treptele muntelui și, să-și fi continuat drumul, nu i-ar mai fi dat de urmă. Dar flăcăul se oprise și se dăduse în lături, cu fața spre ea.

— Dan! strigă Nava.

Era o minune! Dar în curtea ticsită de lume, el nici n-o văzu, nici n-o auzi. Nici nu se aștepta. Se îmbulzi prin valul de trecători și-l strigă pe nume, ignorând privirile aspre și șuierile puternice ale celor din jur.

— Dan, stai! Dan!

Auzindu-se strigat, flăcăul își ridică privirea și încremeni văzând-o. Dar nu se clinti din loc să fugă spre ea cum se așteptase și, preț de o clipă cumplită, fata se întrebă dacă nu cumva își găsisese pe altcineva. Poate renunțase s-o mai aștepte șase ani de zile, după cum întrezărise stăpânul Aaron. Dar ajungând la el, îi de dragostea din ochi în timp ce-i șoptea numele și știu pe dată că niciuna dintre temerile ei nu era justificată. Dan o iubea.

— Nava... Ești chiar tu?

— Da! M-am temut că n-am să te găsesc niciodată, zise ea, gâind să-și recapete răsuflarea.

— Și eu m-am temut că n-am să te mai văd.

Glasul i se înecă și o clipă nu putu vorbi. Fata văzu că era dornic s-o strângă în brațe și s-o sărute ca în dimineața în care plecase de acasă. Tânjea și ea să i se arunce în brațe, dar nu îndrăznea, mai ales în curtea Templului, printre atâta lume.

— O dud bine, Nava? Atât am vrut să știu în noaptea

când am venit la Bet-Hacherem să te văd. Se poartă frumos cu tine?

Nava ezită, întrebându-se dacă să-i spună sau nu de Aaron. Dar oricum Dan n-avea ce face în privința fiului stăpânului și s-ar fi îngrijorat doar pentru ea.

— Da. Se poartă frumos cu mine.

— Și băieții lui nu s-au dat la tine? Nu văd cum pot să reziste unei fete atât de frumoase, dar...

— Băieții lui sunt la Bet-Hacherem, iar eu lucrez la Ierusalim. N-ai de ce să-ți faci griji.

Umerii lui se lăsară de ușurare.

— Să-și pună mâinile jechoase pe tine, că îi omor. Fără să clipesc.

— N-ai de ce să-ți faci griji, Dan.

Îi puse mâna pe braț să-l liniștească, dar dorința de a-l strânge la piept și de a simți strânsoarea brațelor lui o copleși din nou atât de tare, că și-o retrase imediat.

— Pe unde o iei? Putem merge împreună? Întrebă el.

— Mă întorc la casa stăpânului. E aici, în oraș, pe dealul Ofel.

Începură să coboare treptele și, când fură înghesuiți de mulțime, Nava savură căldura brațelor lui goale lipite de ale ei.

— Voi lucra aici cât ajută Malchia la refacerea zidului. Ai venit și tu la Ierusalim să lucrezi la zid?

— Da. Au nevoie de oameni care să se ofere să muncească și, cu seceta asta, nu prea-i de lucru pe ogorul lui *ava*, așa că m-am hotărât să vin.

— Lucrezi la Poarta Gunoiului cu ceilalți din Bet-Hacherem?

— Nu, nu vreau să am nimic de-a face cu stăpânul tău. Lucrez în partea de răsărit a orașului la zidul cel nou care se ridică pe culme.

— Ce minunat! Poate vom reuși să ne vedem mai des. Îmi dau voie să vin la jertfă în fiecare dimineață.

Ajunși la capătul treptelor, Nava arată spre stânga.

— Malchia locuiește pe strada asta, în apropiere de casa dregătorului. Hai cu mine să-ți arăt.

Mulțimea se mai împrăștiase, așa că Dan o luă de mână. Nava simți atingerea palmei lui calde, bătătorite și minunat de familiare.

— Nu știu ce-i mai rău, Nava, să nu te văd defel sau să fiu cu tine și să nu te pot strânge în brațe.

— Știu. Și eu simt la fel.

Îl strânse de mână.

— Mă bucur atât de mult că te-am găsit.

— Ascultă, am venit azi la Templu să mă rog. E prima oară când iau parte la jertfe de când am sosit să lucrez în oraș, dar azi am făcut-o ca să mă rog pentru viitorul nostru. Poate mai e o licărire de speranță pentru noi.

— Nu mi-ar strica puțină speranță.

— Mocnesc frământări ce s-ar putea dovedi în favoarea noastră. A venit zilele trecute la noi, aghiotantul dregătorului, un bărbat pe nume Iohanan cu o poziție suspusă în suita lui Neemia. A fost în mai multe locuri unde se rezidește să stea de vorbă cu familiile sărace ca ale noastre. El zice că am avea o șansă să ne ia în seamă dregătorul dacă punem la cale o revoltă la Templu. Iohanan e de partea noastră, Nava, și împotriva moșierilor bogați ce ne țin zălog pământurile și pe noi în robie. Ne ajută să ne adunăm cu toții după lucru și să ne pregătim să-l înfruntăm pe dregător. Iohanan spune că dacă refuzăm să mai lucrăm la zid până ne vine în ajutor Neemia, va fi silit să facă ceva în privința hapsânilor ca Malchia.

— Dan, te rog să nu intri în bucluc. Ce te faci dacă Iohanan se înșală și dregătorul nu se va arăta înțelegător?

— Bogătașii de teapa stăpânului tău trebuie opriți. Familiile noastre nu simt singurele care suferă. În tot ținutul se întâmplă același lucru, moșierii bogați ne iau ogoarele și roadele și îi duc pe copii în robie.

— Tad! Să nu te audă cineva!

Erau aproape de casa stăpânului, așa că fata îi făcu semn să se oprească și-și coborî glasul.

— Știu ce sărad simt oamenii noștri. Cele mai multe femei cu care lucrez sunt roabe din aceeași pricină ca mine. Prietena mea, Rahela, a trebuit să-și lase în urmă bărbatul și doi copii mici, și nici măcar nu se poate duce să-i vadă. Dar ce-ar putea să iasă bun dintr-o revoltă?

— Dacă ne oprim toți din zidit, vom atrage atenția dregătorului. De altfel, mai rău ca acum n-are cum și, nu? Poate dregătorul ne va da ascultare și va face ceva să ne ajute.

— Te rog, fii cu băgare de seamă, Dan. Malchia e un bărbat foarte puternic. L-ai mâniat deja o dată când ai dat năvală acasă la el. Nu știi dacă te va mai ierta și a doua oară.

— Puțin îmi pasă. Îl urăsc. Și nu mi-e frică de el.

— Trebuie să plec. Casa lui Malchia e ultima de pe strada asta, așa că ai face mai bine să te întorci. Nu poți risca să te vadă sau să te recunoască cineva.

— Ce zid să ne întâlnim mâine în același loc? Înainte de jertfă?

— Bine. Voi fi acolo. Dar te rog, Dan, promite-mi să ai grijă.

— Promit. Te iubesc, Nava.

— Și eu te iubesc.

Își smulse mâna dintr-a lui și alergă tot restul drumului spre casă, știind că dacă ar mai fi rămas o clipă cu el, nu s-ar mai fi putut stăpâni și i s-ar fi aruncat în

brațe, acoperindu-i chipul drag cu sărutări.

Capitolul 22

Ierusalim

Chana împachetă în coș pâinea proaspătă și o acoperi cu un ștergar curat.

— Sunteți gata? le întrebă ea pe surorile ei.

— Cred că da, răspunse Iudita. Și, chiar de am uitat ceva, putem da oricând o fugă până acasă.

Inima Chanei tresălta de emoție. De azi începea în sfârșit lucrul la refacerea zidului Ierusalimului. Își găsisese cu greu astâmpărul toată dimineața, stând lângă vatră și așteptând să se rumenească toate azimele pe tipsia de piatră. Atât ea, cât și surorile ei, ardeau de nerăbdare pregătind prânzul pentru *ava* și lucrătorii lui. Chana spera că tatăl ei nu se răzgândise și că le va lăsa să rămână pe urmă să lucreze.

— Asta-i tot, zise Sara.

Ridică unul dintre ulcioarele pe care le umpluseră în dimineața aceea la izvor și îl puse pe cap.

— Ia-o înainte, Chana.

— Credeți că lucrătorii vor aprecia efortul nostru de a pregăti aceste bucate și de a coace pâine pe o zi toridă ca asta? întrebă Iudita. Pietrele de pe caldarâm sunt fierbinți ca cele din vatră.

— Știu și ei ce arșiță e, răspunse Sara. Trebuie să fie cumplit să lucrezi acolo fără pic de umbră, mutând din loc bolovanii ăia grei.

— Vom vedea în curând cât 9 de greu, zise Chana. Voi vă puteți întoarce acasă, dacă vreți, după ce le ducem de mâncare, dar eu una rămân să lucrez în după-masa asta.

— Și eu rămân, spuse Iudita. Numai să nu se răzgândească *ava* între timp.

— N-ar îndrăzni să facă asta!

O dureau brațele de cât avea de cărat de acasă pe Strada Brutarilor. Peste câteva minute, lăsă în urmă locuința dregătorului de lângă Poarta Văii, unde o mână de bărbați stăteau în jurul mesei, ținând sfat sub un acoperiș de trestie. Nici nu ieși bine din oraș, că auzi strigăte, mormăieli și bocănit de unelte în depărtare, precum și șuieratul monoton ca o suflare al unui fierăstrău cu care tăia cineva lemne. Dincolo de poartă, drumul cobora brusc într-o vale abruptă, iar Chana și surorile ei trebuiră să cotească pentru a ajunge la porțiunea lor. Aceasta începea în stânga porții și continua la deal spre miazănoapte până la Tumul Cuptoarelor. Ruinele colțuroase ale zidului nu erau nici la jumătatea înălțimii inițiale și o pătură de bolovani prăvăliți acoperea de-a valma panta de dedesubt. Dar ceea ce o opri din drum fură lucrătorii. Aceștia își dăduseră jos cămășile sub soarele dogoritor și lucrau numai în nădragi, cu piepturile dezgolite sclipind de sudoare. Fata se răsuci pe călcâie să-și abată privirea și surorile ei făcură la fel.

— Poate nu s-ar cădea să fim aici, zise Sara. Bărbații ăștia sunt... îmbrăcați necuviincios!

Chana se întrebă dacă și obrajii ei erau la fel de îmbujorați că ai Sarei.

— Ba nu, haideți, le îndemnă ea, întorcându-se din nou. Doar nu-i prima oară când vedem un piept gol de bărbat, nu?

— R Ba da, dar nu atâtea la un loc! zise Iudita.

Se întoarse și ea, căscând ochii la ei.

— Uită-te după *ava*, nu te uita la bărbați, zise Chana. Și nu te mai zgâi așa, Iudita! E necuviincios să te holbezi la oameni oricâte haine ar avea pe ei.

— Sau oricâte n-ar avea, replică Sara.

Văzându-le pe Chana și pe surorile ei, *ava* ceru să se

facă pauză de masă și bărbații se strânseseră repede în jurul lor, recunoscători pentru hrană și apă. Se așezară pe jos în cerc și-și trecură coșul cu pâine de la unul la altul, punând la mijloc străchinile cu linte fiartă, năut cu mirodenii, salată de castraveți tocați și vinete coapte, ca să-și poată îmbiba în ele bucata de pâine.

În timp ce mâncau, Chana explorează șantierul cuprinsă de nerăbdare. La întinderea lungă de zid era greu de ajuns din pricina pantei abrupte și a grohotișului de bolovani prăvăliți. Văzu locul unde lucraseră toată dimineața o parte din bărbați, curățând o suprafață chiar în fața zidului, și judecând după mormanele ordonate de pietre, alți lucrători le aranjaseră după mărime. Alături se afla un morman de lemne și fierăstraiele cu care fuseseră tăiate. Spera ca lucrătorii să termine cât mai repede de mâncat și să se întoarcă la lucru, ca să se poată apuca și ele de treabă.

— Mulțumim pentru bucate, îngerășele mele, zise *ava* după ce terminară cu toții iar coșurile și străchinile zăceau goale pe pământ. Își puse o mână pe spatele Chanei și una pe al Iuditei, încercând să le împingă cu blândețe spre poartă.

— Meritați un somn lung în după-masa asta după atâta gătit.

Chana se eliberă de atingerea lui călăuzitoare.

— Nici prin gând nu-mi trece să plec, *ava*. Rămân să lucrez.

— Și eu, zise Iudita.

— Doar ne-ai făgăduit că ne dai voie, ai uitat? Hai, dă-ne ceva de făcut.

— Dar... eu... voi...

Era atât de stânjenit că Chanei îi veni să râdă. Mai-marele peste jumătate din Ierusalim rămăsese fără grai. ti

orice altă împrejurare i s-ar fi făcut milă de el, dar era hotărâtă să nu dea înapoi.

— Cuvântul e cuvânt.

— Cum de m-am lăsat convins de voi? se tângui el, trăgându-se de barbă.

— Nu contează cum, *ava*. Important e că ți-ai dat cuvântul. Spune-ne ce fac ceilalți ca să vedem cu ce putem fi de folos.

— Păi... după ce mutăm o parte din pietrele de lângă zid, vom ridica schelele. Uite acolo se fac scândurile pentru ele. După cum vedeți, ne dă de furcă panta dealului și pietrele și schelăria ar putea s-o ia lesne la vale. E o muncă periculoasă, așa că m-aș bucura să vă duceți acasă și să...

— Nu vom sta unde e periculos, zise Chana. Ce altceva mai e de făcut?

Codindu-se puțin, el zise:

— Trebuie să construim un scripete, să-l fixăm la locul lui și să-i punem frânghii ca să putem ridica bolovanii mai mari în vârful zidului. Dar și asta e treabă primejdioasă, că dacă se rupe vreo frânghie...

— N-ai cum să ne descurajezi, *ava*. Și uneltele de colo pentru ce sunt?

Văzu că *ava* era la capătul răbdării, dar fiind *ava*, le răspunse totuși:

— Cu ajutorul pârghiilor săltăm blocurile de piatră ca să le putem lega cu frânghiile și să le ridicăm cu scripetele. Roabele sunt pentru căratul pietrelor mai ușoare. Cu dălțile și uneltele de tăiat cioplim marginile colțuroase și aspre ea pietrele să se potrivească mai bine una lângă alta.

— Și cum vor construi zidul? Că doar nu-i de-ajuns să grămădească pietrele una peste alta, nu?

Chana spera ca, ținându-l de vorbă, să-l facă să se obișnuiască cu prezența ei și a surorilor ei acolo.

— Nu, e un procedeu pe care-l folosim. Mai întâi punem pietrele mai mari de-a curmezișul, apoi le vârâm printre ele pe cele mai mici împreună cu mortarul până se formează un strat solid. Vom face fire cu plumb și nivele din sforile și greutatea de colo. Fiecare rând de pietre trebuie să fie drept atât pe verticală, cât și pe orizontală pentru ca zidul să reziste. Altfel se va prăbuși.

— Atunci e important să iasă bine, zise Chana.

— E foarte important. Avem noroc că temeliiile de la porțiunea noastră sunt solide. Nu va trebui să săpăm șanțuri pentru temelii noi ca cei din colțul dinspre miazănoapte și răsărit.

Ava o numise porțiunea „noastră”. Chana zâmbi în sinea ei. Era semn că se înmuia. Privise în jur în timp ce vorbeau să vadă ce sardnă li s-ar fi potrivit mai bine ei, Iuditei și Sarei și hotărî că munca cea mai ușoară era să sorteze pietrele, să le culeagă pe cele mai ușoare și să le strângă într-un morman la o parte. Își legă din nou învelitoarea pe cap ca să-i atârne pe spate ca o coadă de cal și, în clipa când *ava* fu distras de întrebarea unui lucrător, își croi drum la deal printre dărâmături până în locul unde se sortau pietrele. Avea destulă minte să nu-i ceară îngăduință. De ce să-i dea prilejul s-o oprească? Iudita și Sara urcară repede în urma ei.

— Aveți grijă, îngerașele mele! strigă el când le văzu.

— E floare la ureche, *ava*, îi răspunse ea de sus, aruncând încă o piatră peste mormanul pe care-l construia.

— Suntem mai puternice decât crezi, *ava*, adăugă Iudita.

— Atenție la șerpi, fetelor! le avertiză un lucrător când Chana se aplecă să ridice o piatră. Fata o lăsă

speriată să cadă la loc, scăpând-o aproape pe picior. Dar n-avea de gând să lase șerpii sau pe ceilalți lucrători s-o descurajeze.

— Mulțumim de avertizare, răspunse ea zâmbind.

Tot ce presupunea munca ei ar fi trebuit s-o pună pe fugă - arșița cumplită, durerea din spate după ce stătuse aplecată toată după-amiaza, pietrele aspre ce o zgâriau și îi juleau mâinile. Lucrătorii avuseseră dreptate în privința șerpilor și fata țipă când zări unul lunecând printre pietre la picioarele ei. Dar era fericită cum nu mai fusese de multă vreme și știa că munca la zidul Ierusalimului avea un efect tămăduitor. Era felul ei de a lua atitudine împotriva ucigașilor lui Ițac. De-acum înainte n-aveau să se mai strecoare în oraș. Nido altă femeie nu va mai trebui să îndure chinul fără noimă prin care trecuse ea.

— Hei, Chana!

Își ridică privirea la strigătul Iuditei. Părul surorii ei părea im nimb strălucitor ce-i încadra chipul radiind.

— Ce-i, Iudita?

— Cânti iarăși!

Chana constată că era adevărat. Începuse să cânte în timp ce lucra.

Capitolul 23

Ierusalim

Neemia era jos, în șanțul de temelie săpat de lucrătorii săi în colțul de nord-est al zidului, când sosi solul.

— I-am văzut venind pe dregătorii ținuturilor cu suita lor, zise bărbatul gâfâind. Sunt cam la un kilometru și jumătate spre miazănoapte de aici, pe drumul Damascului.

Neemia își înăbuși un geamăt. Va trebui să-și întrerupă lucrul pentru această vizită oficială. Frații și aghiotanții săi, și toți ceilalți bărbați din sfat trebuiau să-și

înceteze și ei activitatea. Mulți dintre membri din sfat aveau în grijă câte o porțiune de zid sau o poartă și Neemia era furios să-i ia de la muncă, dar trebuia să respecte rânduiala.

— E mare legația? întrebă el.

— Așa se pare. Au adus cu ei și oșteni.

— Prea bine.

Își șterse mâinile de țărână și le întinse spre Hanani, aflat în vârf, ca să-l ajute să iasă din șanț.

— Spune-le oamenilor mei să se ducă la Poarta Ieșana și să se pregătească să-i întâmpine, îi zise el solului. Ajung și eu în scurt timp.

Se întoarse din nou spre bărbații ce săpau șanțul de temelie și zise:

— Să-l faceți mai adânc. Pământul s-a strâns din pricina secetei. Când vor veni în sfârșit ploile, se va umfla și va clătina temelia. Așa se întâmplă de obicei în zona noastră, de aceea temeliile trebuie să fie adânci.

— Am înțeles, domnia ta.

Îl văzu pe Hanani ochindu-i tunică prăfuită și năclăită de sudoare.

— Să poruncesc să ți se aducă o mantie curată, *dregătorule!* întrebă el rânjind.

— Mda, cred că nu mi-ar strica să mă schimb. Mulțumesc.

Privi forfota de activitate din jurul lui, grămada de schelărie, frânghii și unelte, și regretă că trebuia să plece. Sunetul propășirii – strigătele lucrătorilor și bocănitul dălților – era ca o muzică în urechile lui.

— Știi și tu că nu vom putea tăinui ceea ce facem, nu-i așa? îl întrebă Hanani.

— N-aș tăinui nici s-o pot face.

Fratele lui plecă cu solul să dea de veste sfatului și

mai-marilor peste ținuturi că legația era pe drum. Neemia își stropi repede fața și mâinile cu apă și-și îmbracă mantia curată, care sosi tocmai la timp să fie gata să întâmpine la poartă alaiul. În frunte se afla, desigur, Sanbalat, îmbrăcat în haine greoaie și dichisite, prea groase pentru arșița opresivă a verii. Sudoarea i se prelingea pe chipul rumen, roșu ca mantaua. Se afla într-un car tras de doi cai, în timp ce Tobia, amonitul, și Gheșem, arabul, veneau călare. Un cârd de subalterni și aghiotanți forfoteau în jurul lor, ridicând nori de praf pe drumul crăpat de uscăciune. Sanbalat adusese cu sine și o ceată de oșteni călare și pe jos, gest în care Neemia văzu o încercare de intimidare. Rămase însă netulburat.

— Fiți bineveniți, le zise el, silindu-se să zâmbească. Nădăjduiam ca prima voastră vizită să mai întârzie puțin până când nu vom mai avea atâta de lucru. După cum vedeți, ne aflăm în mijlocul unei lucrări uriașe de construcție.

— Ce faceți aici? întrebă Sanbalat, arătând spre schelăria ce încadra Poarta Ieșana.

Făcea pe prostul. Era la mintea cocoșului ce făceau, chiar dacă munca la poartă încetase pentru a lăsa legația să treacă fără riscul de a fi loviți de pietre și moloz.

— Trebuie drese zidurile Ierusalimului, răspunse Neemia.

Putea face și el pe prostul.

— Am hotărât că lunile de la sfârșitul verii și dinainte de începutul ploilor de iarnă sunt numai bune pentru asta. Vă rog, urmați-mă dacă doriți. Am pregătit sala de adunare pentru vizita domniilor voastre. Sfătuitorii mei și mai-marii ținuturilor vor sosi și ei de îndată.

— Cred că mi-ar plăcea să văd mai întâi o parte din lucrările voastre.

Neemia se așteptase la cererea lui și avea răspunsul pregătit.

— Vă puteți face o idee despre ele chiar aici, la Poarta Ieșana. Dar mă tem că e cu neputință să mergeți cu legația în altă parte. Suntem încă la începutul construcției și peste tot e plin de moloz, în afară de Poarta Ieșana, care a fost folosită în toți acești ani. Pe-aici, vă rog.

Sanbalat nu se clinti.

— Refaceți zidul dimprejurul Ierusalimului.

Era o afirmație, nu o întrebare.

— Da. Îl refacem.

Sanbalat izbucni în hohote de râs. Se întoarse în car cu fața spre tovarășii săi și spre oștirea samariteană ce-l însoțea.

— Ați auzit? Ce-și închipuie iudeii ăștia neputincioși? Că vor reface zidul? Vor aduce jertfe să primească ajutor din cer? Vor isprăvi într-o zi? Vor aduce la viață niște pietre înmormântate sub mormane de praf și arse de foc?

— N-au decât să zidească! adăugă Tobia cu un hohot zeflemitor. Dacă se va sui o vulpe pe zidul lor de piatră, îl va dărâma.

Neemia le făcu semn aghiotanților săi să-și continue drumul pentru ca oaspeții să trebuiască să-l urmeze. Dar, în drum spre locuința sa, se rugă în tăcere Atotputernicului:

„Ascultă, Dumnezeule nostru, cum suntem batjocoriți! Fă să cadă ocările lor asupra capului lor și dă-i pradă pe un pământ unde să fie robi. Nu le ierta fărădelegea, și păcatul lor să nu fie șters dinaintea Ta; căci au necăjit pe cei ce zidesc”.

Păru o veșnicie până se primeniră cei trei dregători și luară loc în sala de sfat, ba și mai mult până terminară cu prezentările și saluturile oficiale. Neemia își găsea cu greu

astămpărul și ar fi sărit bucuros peste toate astea dacă ar fi fost cu puțință. Ajungând în sfârșit la scopul vizitei sale, Sanbalat își repetă întrebarea de mai devreme:

— La ce lucrați?

Continuă apoi cu una mai ațâțătoare:

— Vă răzvrătiți împotriva împăratului?

Neemia reuși cu greu să nu-și iasă din fire.

— E o învinuire cât se poate de gravă. De ce m-aș răzvrăti împotriva împăratului Artaxerxe? Doar el ne dă bani pentru această lucrare.

— Ah, dar știe el oare ce pui la cale în fundătura asta a împărăției sale?

Sanbalat se ridică de pe scaun, făcând lemnul să geamă ca de ușurare, și se adresă bărbatilor din sfat:

— Neemia e nou în ținutul nostru și nu înțelege ce primejdioase implicații politice are fortificarea acestui oraș. Dar simt sigur că voi înțelegeți, domnilor. Și mai știți și că veți fi dați la moarte ca trădători împreună cu cârmuitorul vostru dacă află împăratul ce faceți în taină.

Pe Neemia îl dureau fălcile de cât le încleștase ca să evite un răspuns aprins. Dacă vreun membru din sfat avea îndoieli în privința rolului său de conducător, căpetenia samariteană nu făcea decât să le întărească. Se opri o clipă să-și recapete cumpătul înainte să ia cuvântul, încredințat de două lucruri: că împăratul Artaxerxe *era* de partea lui și că autoritatea supremă din spatele acestei lucrări venea de la Dumnezeu, nu de la oameni. Nu era nevoie să răspundă acuzațiilor ridicole ale lui Sanbalat. Spuse doar atât:

— Dumnezeuul cerului ne va da izbândă.

Sanbalat rânji.

— Hai să presupunem o clipă că îți dăm crezare - Tobia, Gheșem și cu mine - și că împăratul e și el convins

de motivele tale onorabile. Cum ai de gând să înfăptuiești o asemenea lucrare nespus de mare?

— Piatră cu piatră.

Sanbalat hohoti zgomotos, declanșând un val de râsete jignitoare în rândul suitei sale. Chiar și Gheșem, arabul, cu fața lui împietrită, răs zeflemitor împreună cu ceilalți. Tobia, amonitul, care părea să-și schimbe starea de spirit după cea a lui Sanbalat cum își schimbă cameleonul culoarea, chicoti și-și dădu ochii peste cap. Era cel mai tăcut dintre cei trei, cel mai puțin demonstrativ. Dar Neemia știa din experiență că uneori cei mai tăcuți erau și cei mai primejdioși.

— Să înțelegem că ești meșter și zidar de meserie? întrebă Sanbalat. Că ai vreo pregătire de care nu ne-ai spus?

— Veți vedea ce pregătire am când voi isprăvi zidul.

— Și de unde ai de gând să faci rost de lucrători și de meșteri iscusiți? întrebă Gheșem cu glas disprețuitor, cu o expresie neîncrezătoare pe chip.

— Bărbații din Iuda vor face treaba.

Replica lui provocă un nou val de râsete și mai puternice.

— Zidul tău nu face doi bani dacă lucrează la el doar țărani și negustori, zise Tobia, amonitul.

— Are dreptate, îi ținu isonul Sanbalat. Dacă vrei un zid care să ofere protecție, trebuie să-l construiești ca lumea, nu să faceți treabă de cârpaci.

Se întoarse cu spatele la Neemia și se adresă din nou mai-marilor peste ținuturi.

— Dregătorul vostru vă irosește timpul. Vouă și întregului popor. Ați avea mai mult de câștigat dacă ați merge fiecare la ce vă pricepeți - să creșteți grâu, orz și măline și să duceți oile la pășune.

Neemia ridică mâinile să pună capăt chicotelilor și ocărilor provocate de spusele lui Sanbalat.

— E limpede că nu ne socotiți în stare să facem asta. Atunci de ce vă mai bateți capul? De ce v-ați obosit să veniți până aici? Și de ce încercați să ne descurajați de la ceva ce oricum nu vi se pare cu putință?

Sanbalat își încheie hohotitul cu o tuse și se așază la loc cu mâinile pe burta proeminentă.

— Ca dregător al Ținutului de Dincolo de Râu, am datoria să vă avertizez că perșii vor vedea în faptele voastre un act de răzvrătire.

— Prostii. Doar ați văzut scrisoarea de împutemidre de la împăratul. Sau n-ați dtit-o cu băgare de seamă?

Neemia se uită țintă la Gheșem, care nu aruncase decât o privire fugară pe document.

— S-au uitat aghiotanții mei peste ea, răspunse acesta. Și nu țin minte să pomenească nimic de fortificarea Ierusalimului.

Avea dreptate. Scrisoarea nu pomenea negru pe alb despre asta. Dar, în cererea adresată împăratului, Neemia își făcuse clare intențiile.

„Dacă găsește cu cale împăratul și dacă robul tău îi este plăcut, trimite-mă în Iuda, la cetatea mormintelor părinților mei, ca s-o zidesc din nou”.

Împăratul îi îndeplinise toate dorințele.

— Vreți să vă arăt și scrisoarea către Asaf, păzitorul pădurii împăratului? întrebă el. Prin ea împăratul îi poruncește acestuia să-mi dea lemne pentru bârnele porților, pentru cetățuia de lângă Templu și pentru zidul cetății.

În loc să răspundă, Sanbalat se întoarce din nou spre mai-marii din consiliu.

— Ascultați-mă, domnilor. Șalum... Refaia...

Malchia... Am mai colaborat cu voi în trecut și știu că ați lucrat îndeaproape și cu Tobia. Nu sunteți fără judecată. Sunt sigur că ați avut vreme să chibzuiți și să vă dați seama de zădărnicia acestui plan și de nebunia celui care vă atrage în această neghiobie periculoasă, încercarea de a reface un zid de câțiva kilometri e o risipă tragică de vreme și lucrători ce ar putea fi folosiți mult mai înțelept în vremurile astea grele de sărăcie.

Lui Neemia îi era destul cât auzise.

— Dacă legația voastră a venit să mă ocărase, să-și bată joc de mine și să-mi compromită lucrarea, cred că vizita oficială a luat sfârșit. Vă doresc o zi bună.

Dădu să iasă, dar Sanbalat se ridică de la locul lui să-l oprească.

— Ai uitat, se pare, că am cârmuit ținutul lui Iuda înainte să răsări tu de nicăieri. Ți-aș putea fi de ajutor. Ca de altfel și Tobia, care cunoaște ținutul și locuitorii lui mult mai bine ca tine.

— N-am uitat. Sub stăpânirea ta a ajuns Iuda la sapă de lemn, din pricina birurilor uriașe impuse de tine.

— N-am adus eu seceta, Neemia. Îmi pasă de soarta acestor oameni și le vreau binele - în timp ce ție, e limpede că nu.

Tobia se ridică să atace și el.

— Hotărârea ta afectează întreg ținutul de dincolo de Râu, inclusiv teritoriul aflat sub stăpânirea mea. Sanbalat, Gheșem și cu mine avem și noi un cuvânt de spus în ce se petrece în Iuda.

— Noi, cei din Iuda, suntem robii lui *Dumnezeu*, răspunse Neemia. Și vom continua să refacem zidul. N-aveți niciun cuvânt de spus în Ierusalim și niciun drept istoric asupra lui.

— Cum îndrăznești? strigă Sanbalat.

— Îndrăznesc pentru că am fost numit dregător peste Iuda de împăratul Artaxerxe. Fac lucrarea ce mi-a fost încredințată de el și de Dumnezeu. Voi și oricine altcineva care-mi stă împotrivă se împotrivește lui Dumnezeu.

— Ți-a vorbit Dumnezeu și ți-a spus să zidești? Îl luă Tobia peste picior. Dar ai tupeu, nu glumă! Cine te crezi? Moise? Mesia? Numai ei pot declara că vorbesc cu Dumnezeu.

Tobia se întoarce spre marele-preot.

— Eliașib, veți îngădui tu și ceilalți preoți o asemenea blasfemie? Dregătorul vostru tocmai a susținut că primește revelații directe de la Dumnezeu!

Neemia nu mai așteaptă răspunsul lui Eliașib. Porni spre ușă, apoi se întoarce și zise:

— Sunteți bineveniți să rămâneți la masa pe care v-au pregătit-o robii mei. Dar nu mai am timp de pierdut cu voi și ocările voastre. Am treabă. Dumnezeul pe care îl slujesc ne va da izbândă.

Auzi freamăt agitat de glasuri în urma lui în timp ce ieșea din sală. Aghiotantul său, Iohanen, se grăbi să-l urmeze.

— L-ai insultat pe dregătorul Sanbalat și pe ceilalți, șopti el în timp ce străbăteau coridorul. Nu l-am mai văzut niciodată atât de furios.

— Ei bine, și eu sunt furios. A profitat de ospitalitatea mea să mă ocărescă și să-mi batjocorească munca.

— E un om foarte puternic. În locul tău, aș avea grijă.

Neemia era conștient de riscurile pe care și le asuma. Dar nu voia să recunoască în fața nimănui că îi era teamă, nici măcar în fața aghiotanților sau a fraților săi. În Persia fusese cu ochii în patru la siguranța împăratului - niciodată la a lui. Ori de câte ori sorbise din cupa lui Artaxerxe sau gustase din bucatele sale, știuse că ar fi

putut să fie otrăvite și că risca să-și piardă viața apărându-l pe împărat. Nevoia neconținută de grijă îl exasperase uneori. Dar acum viața *lui* era în pericol. Ura pe care o simțea față de acești trei vrăjmași era reciprocă. Dacă ar fi uneltit să-l omoare, oare ar fi continuat lucrările, se întrebă el, sau oamenilor le-ar fi fost prea frică s-o facă?

— Vizita asta nu-i nici pe departe sfârșitul încercărilor lor de a ne pune bețe în roate, îi spuse el lui Iohanani. Mai degrabă începutul. Nu se vor da bătăuți până nu ne vom opri din lucru, ceea ce nici prin gând nu-mi trece să fac.

Efraim și Hanani îl ajunseră din urmă câteva minute mai târziu.

— Ce dibăcie de maestru, zise Efraim. Nu te-ai dat niciun pas înapoi.

— S-a încheiat la egalitate, zise Neemia. Nici ei nu se vor da înapoi.

— Ce vei face acum? întrebă Hanani. Și ce vrei să facem noi?

Neemia se opri în holul locuinței sale, conștient că, din punctul de vedere al apărării, casa lor lăsa de dorit.

— Trebuie să ne rugăm fără încetare să ne ajute Atotputernicul. El va întoarce ocările vrăjmașilor asupra capetelor lor.

— Ne rugăm, Neemia. Din zori și până-n seară.

— Foarte bine. Și nu ne-ar strica nici niște arme. Las asta în grija ta, Hanani. S-ar putea să avem odată nevoie de ele. Până una-alta, va trebui să fim cu ochii în patru zi și noapte. Acum haideți să ne întoarcem la muncă. Mi-am pierdut destul timpul cu oamenii aceștia.

Capitolul 24

Ierusalim

Chana privi cum zidarii întinseră nivela deasupra

pietrelor să se asigure că noua construcție era dreaptă și plană.

— Folosirea firului cu plumb e o muncă de precizie pe care aş putea s-o fac și eu, îi spuse ea tatălui ei. Și știu că aş fi mai bună la asta ca stângacii tăi lucrători.

Sortatul pietrelor fusese o activitate interesantă la început, dar acum voia să încerce ceva nou. Se ținea după *ava* ori de câte ori avea prilejul, urmându-l în drumurile lui pe șantier cu frânghia cu o greutate de lut la capăt.

— Măcar lasă-mă să încerc, *ava*. Știu că pot s-o fac.

El cedă în cele din urmă și, când Chana urcă pentru prima oară pe schelă, se postă dedesubt s-o prindă dacă ar fi căzut. Structura era șubredă și cățăratură dificilă, dar fata își ascunse neliniștea, croindu-și drum până în vârf. Zidul era cocoțat pe o pantă atât de abruptă, că înălțimea o îmbătă de cap, dar deprinse meșteșugul cât ai zice pește. Până la sfârșitul săptămânii, *ava* se convinge de simțul preciziei pe care îl avea și nu mai protesta când o vedea urcând și coborând pe schele sau târându-se deasupra zidului de un metru optzeci să se asigure că meșterii îl ridicau drept și uniform. Îi plăcea nespun să stea pe un strat neted de pietre așternute de curând și să admire Cartierul Nou și dealurile lui Iuda de dincolo de el.

Sora ei, Iudita, se pricepea și ea la urcat și coborât pe schele, dovedindu-se dibace la alegerea pietrei care se potrivea cel mai bine în crăpăturile dintre bolovanii mai mari. Munca preferată a Sarei era să studieze cu atenție pietrele de construcție mai mari și să le găsească pe cele mai puțin arse sau sfărâmate, arătând lucrătorilor unde trebuiau șlefuite la capete pentru a se potrivi mai bine laolaltă. Chana auzea și în somn vuietul neconținut al așchierilor, dăltuirilor, strunjirilor și loviturilor de ciocan. Iar noaptea dormea buștean cum n-o mai făcuse de un an

și mai bine.

Într-o dimineață, pe când era pe la jumătatea urcușului pe schelă cu firul cu plumb în mână, auzi un glas strigând în spatele ei:

— Hei! Stai! Unde mergi? Dă-te jos de-acolo!

Privind în jos, îl zări dedesubt pe dregătorul Neemia și își aranjă repede fusta.

— Cu mine vorbești? întrebă ea.

— Da cu cine? Ce cauți acolo sus?

— Mă uitam dacă e drept rândul ăsta de pietre.

— Nu, nu, nu! Dă-te jos și pleacă imediat de aici! Și voi - voi de colo, luați-vă tălpășița! zise el, dând cu ochii de Iudita și de Sara.

— De ce? întrebă Chana.

— De ce?!

Neemia părea prea înfuriat să vorbească. Chana rămase neclintită în locul unde se afla pe scară.

— Pentru că-i treabă periculoasă! Femeile n-au ce căuta aici!

— Știm prea bine care sunt pericolele. Doar lucrăm aici din prima zi.

— Cine e mai-mare pe această porțiune? întrebă el, rotindu-și privirile prin jur.

— Tatăl nostru, Șalum ben Haloheș. Am auzit când ai spus în cuvântarea ta că fiecare supraveghetor de porțiune trebuie să-și aleagă singur voluntarii, așa că tata ne-a ales pe noi. Ne aflăm aici cu îngăduința lui.

— Unde-i șalum? Trebuie să vorbesc cu el. Până una-alta, *dă-te jos* de-acolo!

Chana nu se clinti nici acum. Neemia părea destul de puternic și de furios s-o ia pe sus cu brațele vânjoase și s-o ducă el însuși acasă.

— *Ava* s-a dus la Efraim ben Hacalia să mai facă rost

de lemne, spuse Sara. Părea înfricoșată de dregător, ca de altfel și Iudita, care se oprise din adunatul pietrelor și venise să stea la piciorul schelei.

— Să meargă cineva după el! porunci Neemia. Spuneți-i că vreau să-i vorbesc imediat! Cât despre voi, voi trei - ștergeți-o acasă!

Își puse mâna pe umărul Sarei și o îmbrânci ușor. Chana coborî repede de pe schelă. i

— Nu ne spune ce să facem, dregătorule! Orașul ăsta e și al nostru. E moștenirea noastră.

— Nu pot îngădui una ca asta! Ce va zice lumea când va intra pe Poarta Văii sau va veni la mine în vizită și va vedea *femei* lucrând? Vă poruncesc să vă întoarceți acasă, unde vă e locul!

— Dar de ficele lui Țelofhad n-ai auzit? întrebă Chana cu mâinile în șold. Scrie despre ele în *Tora*. Atotputernicul a spus că și fetele au dreptul la moștenire dacă tatăl lor nu are feciori.

— Ce tot îndrugi acolo? Nu mai bate câmpii!

Părea gata să sară la bătaie. Chana își înfășură brațul după piciorul schelei, temându-se că avea s-o ia pe sus în orice clipă și s-o ducă acasă. Iudita și Sara - slabe de înger cum erau - începură să se dea încet înapoi, coborând panta spre poartă.

— De ce mă sfidezi? De ce sfidezi obiceiurile și... și bunul simț? Dintr-o îndărătnicie de catâr? De ce n-o iei din loc și nu te duci acasă cum ar face orice femeie cu scaun la cap?

Ocările lui o înfuriară, dând naștere unui potop de vorbe.

— Am avut un logodnic, Ițac ben Refaia...

— Și a fost ucis. Cunosco povestea.

— Atunci e limpede că habar n-ai cum e să pierzi pe

cineva drag! Sau să trăiești cu gândul că poate dacă paza ar fi fost mai bună...

— Te înșeli. Știu și una, și alta.

— Atunci pesemne știi și cât de greu e să nu te mâinii pe Dumnezeu! Și că uneori e cu neputință să mai crezi în bunătatea Lui.

Știa că dădea glas unor gânduri pe care nu le împărtășise nimănui și pe care ar fi trebuit să le țină pentru sine, dar odată deschisă ferestruica spre inima ei, nu mai putu să le pună stavilă.

— Mă duc să mă închin la Templu fiindcă asta așteaptă alții de la mine, și uneori chiar reușesc să cred într-un Dumnezeu iubitor, dar de cele mai multe ori nu. Azi-dimineață am cântat» în ved ține îndurarea Lui”. Și versurile nu mi-au spus nimic. E încă atâta furie mocnită în mine că aș putea să-i omor cu mâinile mele pe ucigașii lui Ițac și să dau foc caselor lor cu nevestele și copiii înăuntru. Știu că ura mea nu-l e plăcută lui Dumnezeu și că nu-și are locul în inima mea în locașul Lui de închinare. Dar *ce* să fac cu ea? Unde s-o las?

Neemia nu răspunse. O privi țintă, înmărmurit de răbufnirea ei. Olana își desprinsese brațul de schelă și făcu un pas spre el.

— Ucigașii lui Ițac n-au fost prinși niciodată și nu și-au primit pedeapsa. Așa că îmi vărs tot năduful în ridicarea acestui zid. Știu că asta nu-l va aduce înapoi pe Ițac, dar poate va opri un alt ucigaș. Poate va cruța o altă femeie de durerea de a pierde pe cineva drag.

El tăcu vreme îndelungată, apoi zise:

— Oricum, nu pot îngădui să faci asta. Ești femeie.

— Mulțumesc că ai băgat de seamă. Dar n-ai cum să mă oprești.

Stăteau acum față în față și niciunul nu părea dispus

să cedeze.

Fata trebui să-și ridice privirea, căci nu-i ajungea cu capul decât până la bărbie. Lucrătorii erau numai ochi și urechi. Neemia era dregătorul ținutului, iar ea o fată de rând – fapt ce ar fi trebuit s-o facă să-l asculte și să meargă acasă. Dar ea se încăpățâna să rămână.

— Mai vorbim noi despre asta, zise el în cele din urmă.

Se întoarse și plecă tanțoș, trecând pe lângă Iudita și Sara în drum spre poartă. Chana îl privi depărtându-se, cu picioarele prea tremurânde să mai urce pe schele în ziua aceea.

Neemia tremura încă de furie când intră pe Poarta Văii, întorcându-se la baza de lucru din oraș. Avea să-l găsească pe șalum și să-i spună fără ocolișuri ce gândea despre obraznica și necuviincioasa lui fiică. Ce fel de tată era de nu-și putea ține în frâu copiii? Nu merita să fie mai-mare peste jumătate din Ierusalim dacă se lăsa dus de nas de propria fiică. Ajungând sub acoperișul umbros de trestie ce-i servea drept bază de lucru, nu-l găsi acolo decât pe Hanani.

— Unde-i Efraim? întrebă el.

După spusele fetei, tatăl ei plecase să stea de vorbă cu el.

— Nu știu. Nu l-am mai văzut de azi-dimineață.

— Îi știi pe șalum și pe ficele lui? întrebă Neemia.

— Îl știu pe șalum, e mai-mare peste jumătate din Ierusalim. Și știu că are fiice, dar nu le-am întâlnit niciodată. De ce?

— Are trei fete și muncesc toate la zid. Le-am văzut cu ochii mei acum câteva clipe. Fete! Cărând bolovani și cățărându-se pe schele cu firul cu plumb!

— Chiar așa?

Faptul că Hanani abia își putea ascunde hazul îl scoase și mai tare din minți.

— Vräjmașii ne batjocoresc deja! Mă bucur că nu le-au văzut lucrând când au venit în vizita oficială. Porțiunea lui șalum se află chiar lângă Poarta Văii. E de-a dreptul scandalos!

Hanani făcu un pas înapoi și Neemia înțelese că trebuia să-și recapete cumpătul. Luă cupa și scoase cu ea apă din ulcior, apoi o dădu pe gât. O mai umplu o dată și și-o turnă pe creștet. Fata îl făcuse să-și iasă din minți cum nu-și mai ieșise de multă vreme. „*E limpede că habar n-ai cum e să pierzi pe cineva drag*”, îl acuzase ea. Dar Neemia știa prea bine ce simte. Ucigașii tatălui său fuseseră prinși și pedepsiți, dar furia lui, ca a ei, nu se potolise încă. Nu se gândise însă niciodată până atunci că poate lui Dumnezeu nu-I plăcea să-l vadă închinându-se la Templu cu toată această furie mocnită în inimă. Și deși îl irita s-o recunoască, înțelegea de ce lucra fata la zid. Nu făcuse și el același lucru, când își revărsase mânia în strădania de a ajunge paharnic și de a asigura paza împăratului?

„*Îmi vărs tot năduful în ridicarea acestui zid*”, îi spusese ea. Și oare nu tot asta făcea și el, lăsându-și năduful să-i dea avânt în ridicarea zidului Ierusalimului?

Împinse la o parte câteva schițe de pe masă, amintindu-și mărturisirea fetei că era supărată pe Dumnezeu. Și să fie sincer, și el era supărat. Dumnezeu nu-i ocrotise pe părinții lui, așa că preluase el această sarcină, încercând să-i ocrotească pe cei dragi.

Apoi îi veni un alt gând. Dacă Sanbalat și Tobia aveau dreptate și nu Dumnezeu îi poruncise să refacă zidurile? Dacă adusesese cererea înaintea împăratului și obținuse porunca doar prin puterea voinței sale încăpățănate? Împinse repede la o parte acest gând, așa cum făcuse cu

sulurile. Bineînțeles că Dumnezeu îi vorbise. Mâna Atotputernicului era peste el.

— Știi ce m-a scos cel mai tare din sărite? îl întrebă el pe fratele său. Că n-a vrut să se oprească din lucru și să plece acasă. Nici chiar când i-am poruncit. Parcă și-ar fi bătut joc de mine.

Hanani își duse mâna la gură să-și ascundă zâmbetul și se prefăcu că se scarpină în barbă.

— Trebuie să fie o adevărată drăcoaică dacă te-a făcut să-ți pierzi cumpătul. Doar ai rămas atât de calm și de senin când ai fost batjocorit de Sanbalat, Tobia și Gheșem.

— Aș prefera să-l înfrunt pe Sanbalat în orice zi. E mai cu scaun la cap decât ea.

— Și cum arată această femeie care a cutezat să-l sfideze pe dregătorul lui Iuda?

Nu vru să-i spună că era enervant de atrăgătoare, genul de femeie pe care bărbații simțeau nevoia s-o apere și s-o ocrotească. Observase ce frumoasă era – atât ea, cât și surorile ei – în noaptea când luase d-na la ei acasă. Se silise însă să le ignore, conștient că era un păcat să se uite în felul acesta la o femeie. Nu voise nici azi să se holbeze, dar nu putuse să nu observe cum i se lipeau hainele de rotunjimile trupului în arșița zilei.

— Și asta e o problemă, Hanani. Sunt sigur că aceste femei îi distrag pe bărbații care încearcă să facă treabă.

— Aha.

Hanani se străduia încă să-și ascundă zâmbetul.

— Mă gândesc că prin asta mi-ai răspuns la întrebare.

— Din moment ce ți se pare atât de hazliu, ce-ar fi să te ocupi tu de asta?

— Eu? De ce?

— Pentru că eu am un zid de construit. Și nu mai pot să-mi pierd vremea cu tărășenia asta. Găsește-l pe șalum și spune-i să-și trimită fetele acasă. De azi înainte nu mai au voie să lucreze la zid.

Capitolul 25

Ierusalim

Cu toate rugămințile și implorările tatălui său, Chana nu se răzgândi. Deși istovită după ziua de trudă, continuă să-l înfrunte pe *ava* la cină, hotărâtă să se întoarcă la zid și a doua zi.

— Lucrăm din greu, *ava*, știi bine. Și facem treabă bună. Ceilalți lucrători s-au obișnuit să muncim cot la cot cu ei. Ne-au acceptat și ne sunt recunoscători pentru ajutor. Nu ne poți sili să ne oprim acum, doar pentru că nu-i convine lui Neemia.

— Dar e dregătorul, Chana. Cârmuitorul nostru. Trebuie să respectăm cârmuitorii pe care ni i-a dat Dumnezeu.

— Chiar și atunci când n-au dreptate? Unde scrie în *Tora* că femeile n-au voie să construiască un zid? Nicăieri! E o părere ciudată de-a lui. De ce nu vrei să-i spui că se înșală?

— Chana, cred că avem nevoie cu toții de timp să se mai răcorească spiritele. Mâine ne pregătim de Sabat și ar fi bine să rămâneți acasă și să faceți de mâncare. Vom termina lucrul mai devreme ca să aibă timp lucrătorii să se întoarcă la familiile lor. Și va trebui să pregătiți porții în plus pentru cei ce locuiesc prea departe să meargă acasă.

— Și după ce trece Sabatul? Ce vom face? Întrebă ea.

— Mai vorbim despre asta atunci și nicio clipă mai devreme. Chana se învoi să rămână acasă și să pregătească masa cu surorile ei și cu slujitorii tocmiți.

— Dar mă întorc după Sabat, le asigură ea pe

surorile ei în dimineața următoare în timp ce scotea cenușa din vatră să se apuce de gătit. Mâinile îi erau cenușii de la pulberea fină.

— Nu renunț să lucrez la zid!

— Și mie îmi place să lucrez, zise Iudita, care măcina făină cu râșnița. Dar nu vreau să-l supăr pe *ava*. Nu-mi place să ies din cuvântul lui.

— Nici mie, spuse Sara, care fusese deja până la Iazul împăratului și înapoi, cărând la deal ulciorul greu cu apă să se poată apuca de gătit. Putem să-l ajutăm pe *ava* pregătind mâncarea pentru lucrători. E și asta ceva, nu?

— Este, desigur. Dar asta pot face și slujitorii. Doar v-a plăcut și vouă să ajutați la zidit, nu? N-ar trebui să ne dăm bătute.

Chana rupse o mână de vreascuri în bucăți și le puse pe tăciunii aprinși, suflând să atâte focul.

— Neemia se dă mare și tare și face pe grozavul ca să-l silească pe *ava* să renunțe. N-ar trebui ca un dregător să aibă atâta putere. Nu încalcăm nicio lege lucrând. Nu mă las până nu-mi arată ce lege spune asta.

Tocmai terminase de copt pâinea de Sabat în a doua parte a dimineții, când sosi un sol de la casa lui Malchia.

— Am o invitație din partea stăpânului la cina de Sabat de deseară la locuința lui din Ierusalim, îi spuse el Chanei.

— Să venim toți patru? întrebă ea.

Pregătirile de masă erau în curs de desfășurare și se întrebă ce aveau să facă cu atâta amar de pește cumpărat în piață.

— Stăpânul Malchia te roagă să vii singură de data asta, ducă.

Chana nu știu ce să răspundă, dar Sara o înghionti cu cotul.

— Spune-i că mergi, prostuțo.

— Pesemne i-a zis *ava* că te-ai învoit să te logodești cu el, mai adăugă Iudita.

— M-am învoit? întrebă ea.

Era încă atât de revoltată de tonul poruncitor al dregătorului că uitase cu desăvârșire de asta.

— Da, când încercai să-l lămurești pe *ava* să ne lase să lucrăm la zid, zise Iudita. Cum poți uita așa ceva?

Solul aștepta încă răspuns. Chana trase adânc aer în piept să se liniștească.

— Spune-i, te rog, lui Malchia că primesc bucuroasă invitația lui.

— Prea bine. Mă întorc înainte de asfințit să te conduc la casa lui, dducă.

Pregătirile zilei îi abătură o vreme gândul de la zid și de la pretențiile absurde ale dregătorului, iar seara fu din nou bine dispusă când veni după ea slujitorul s-o ducă la locuința lui Malchia din Ierusalim. Dar casa lui nu era departe de a lui Neemia și mânia fetei se aprinse din nou când trecu pe lângă ea. Nu cumva dregătorul îi ceruse lui Malchia s-o convingă să se lase de lucru? Gândul o irita peste măsură.

Își aminti la timp că era musafiră, că trebuia să lase la o parte mânia și să se arate amabilă cu gazda ei, care aștepta în ușă s-o întâmpine.

— Olana! Bine ai venit în casa mea departe de casă! Mă bucur nespus că ai putut să mi te alături în seara asta!

Majoritatea caselor din Ierusalim fuseseră reclădite în pripă la întoarcerea exilaților, fără prea mare atenție acordată aspectului. Dar casa lui Malchia făcea excepție, fiind construită cu gust și măiestrie. Deși mică, era la fel de luxoasă ca locuința lui de pe moșie. Pereții din interior nu erau doar tencuiți, ci și căptușiți cu lambriuri de cedru,

iar podelele de piatră erau împodobite cu desene plăcute la vedere și covoare alese aduse din țări străine. Malchia era slujit de o suită de robi, printre care Olana îi recunoscuse pe câțiva de la moșia din Bet-Hacherem, inclusiv pe tânăra pe nume Nava.

— E aproape de asfințit, Olana, zise Malchia, întrerupându-i șirul gândurilor. Nu vrei să-mi acorzi cinstea de a aprinde luminile de Sabat?

Ea le aprinse și rosti binecuvântarea, mulțumindu-l lui Dumnezeu pentru ziua de odihnă. Când se așeză cu Malchia la masa plină cu bucate alese, constată uimită că era singurul său oaspete. Bărbatul ridică cele două pâini și le binecuvântă, făcând la fel și cu vinul. Pe când termină și se apucară de felul întâi, Chana nu se mai putu stăpâni.

— Pot să te întreb ceva, Malchia?

— Cum să nu?

Zâmbetul lui cald și sincer o făcu să se urască pe sine că-l bănuia de uneltiri cu dregătorul. Dar trebuia să afle adevărul.

— Știi că eu și surorile mele îl ajutam pe *ava* la porțiunea lui de zid?

El rânji, cu ochii negri ca abanosul lucind la lumina candeliei.

— Da, întreg Ierusalimul vorbește de asta.

— Și ce spune?

Malchia sorbi din vin și puse jos cupa.

— Părerile sunt împărțite. Celor mai mulți li se pare scandalos. Câțiva vă admiră pentru curajul și pentru iubirea voastră față de poporul nostru și te compară cu împărăteasa Estera.

— Și tu care părere o împărtășești?

— Pe amândouă. Sunt de acord că faptele voastre sunt scandaloase și probabil foarte periculoase. Mi-am

făcut atâtea griji pentru tine când am aflat că urci pe scări și te catări pe schele, că mai-mai nu m-am dus eu însumi să te opresc. Dar apoi mi-am zis că și tatăl tău trebuie să fie fel de îngrijorat pentru siguranța voastră și că nu vă va pune niciodată în pericol. Ce mă doare cel mai tare e că lumea bârfește și vă condamnă fără să vă cunoască sau să știe de ce faceți asta.

— Și dregătorul ne condamnă.

— Am auzit. Pe de altă parte, Chana, ai spirit și inițiativă și îmi place asta. M-aș plictisi cu o nevastă care să nu încerce niciodată ceva nou sau să se teamă să iasă din casă și să aibă propriile-i convingeri.

— Atunci n-ai prea multe în comun cu dregătorul. Mă bucur că nu te simți amenințat de faptele mele „scandaloase” și de convingerile mele ferme. Și îți mulțumesc că ai avut curajul să mă inviți chiar dacă tot orașul bârfește despre mine.

— Nu te-am invitat să vorbim despre munca ta la zid, Chana.

Își abătu o clipă privirea, sfios parcă dintr-odată, și bătătura de pe nasul turtit îi deveni și mai vizibilă din profil.

— Tatăl tău mi-a spus că ai primit să-mi fii soție.

Iudita avea dreptate. *Ava* își respectase înțelegerea lăsând-o să lucreze și acum trebuia să și-o respecte și ea pe a ei. Chana deveni și ea brusc sfioasă.

— Da, am primit.

— Mă bucur nespus să aud asta, zise el, zâmbind cu gura până la urechi. Făgăduiesc să fac din fericirea ta unul dintre cele mai înalte țeluri ale mele.

— Nădărduesc și eu să te fac fericit.

— M-ai făcut deja spunând da. M-am gândit să hotărâm în seara asta ziua când voi face *ketuba* cu tatăl

tău. Și poate chiar ziua nunții. N-are rost să așteptăm prea mult între ele, nu? Am deja o casă pregătită pentru tine.

O amintire bruscă o străfulgeră, făcând-o să se înfioare de durere: Îțac fusese ucis în timp ce-i pregătea o casă. Își abătu privirea, ațintind-o spre mâinile ei julite și bătătorite de muncă.

— Nu, n-are rost... Dar aş prefera să terminăm zidul înainte să ne căsătorim.

— Dacă-mi îngădui, pot să trimit vreo zece robi care să lucreze în locul tău. Dar ceva îmi spune că n-ai să fii de acord.

— Așa e. Nu sunt de acord.

El zâmbi strâmb.

— Ce-ar fi să trimit atunci doar câțiva robi, ca să termini mai repede?

Chana fu cuprinsă de panică la gândul că-și pierdea controlul asupra propriei vieți. Nu ținea minte să se fi simțit așa, ca un pește prins în năvod, la logodna cu Îțac. Dar pe el îl iubise, în timp ce pe Malchia nu-l iubea încă. Se întrebă dacă avea să-l iubească vreodată.

— Nu vreau să mă opresc din lucru. Mulțumesc de ofertă, dar n-am nevoie de ajutor.

El se aplecă spre ea, devenind brusc serios.

— Știu, dar am nevoie *eu* de ajutorul tău, Chana. Mi-am dat seama de asta în seara când ai venit pe moșia mea din Bet-Hacherem și a dat buzna flăcăul acela. Ți-ai făcut timp să-l asculți și să afli ce s-a întâmplat. Așa făcea și prima mea soție. Rebeca se îngrijea de robi și le asculta păsurile, le cunoștea nevoile și-i apăra. Mă tem că acum n-o mai face nimeni, mai ales de când am venit să lucrez la Ierusalim. Și cred că te-ai descurca de minune. Ai o inimă bună și un spirit înflăcărat. Știu că vei fi o adevărată comoară pentru mine și casa noastră. Și că ne va fi bine să

lucrăm împreună.

Spunea asta să o măgulească sau era convins că e așa? Părea sincer. Chana văzuse ce bine organizată era moșia lui și se întrebă dacă își va găsi locul și rostul acolo.

— Mă gândeam, continuă el, că am putea face logodna acum și nunta după ce e gata zidul. Dregătorul e convins că va dura luni, nu ani.

Chana știa că o logodnă lega la fel de mult ca o căsătorie. Va fi socotită soția lui și el va lua hotărâri pentru ea în locul lui *ava*.

— Ai să mă împiedici să zidesc dacă ne logodim?

Malchia râse.

— N-aș ști cum să te împiedic, și nici n-aș vrea să încerc.

Zâmbi cu zâmbetul lui strâmb și-și întinse mâna spre a ei.

— Chana, îți dau cuvântul că n-am să te silesc să faci nimic împotriva voinței tale.

Fetei îi veni o idee și trase aer în piept să se liniștească.

— Ce-ar fi să-mi ții partea, ca să pot lucra mai departe? Dregătorul face presiuni asupra lui *ava* să ne trimită acasă. Dar munca la zid mi-a luat de pe inimă povara cumplită de jale din ultimul an. Nici nu-ți poți închipui ce liberă și... și ce *fericită* mă simt să pot lucra alături de tatăl meu și să realizez ceva atât de trainic și solid ca zidul acesta. Are vreo noimă ceea ce spun?

— Vrei să profit de influența mea și să-l conving pe dregător că greșește.

— Da. Ce zid, vrei s-o faci? Ai spus că într-o căsătorie trebuie să lucrăm împreună. Și dacă suntem logodiți, tu hotărăști ce am voie să fac și ce nu, nu dregătorul.

— Dacă asta te face fericită, am s-o fac, Chana. Mă

voi strădui să-l conving.

Temerile i se risipiră și-și împleti degetele cu ale lui.

— Atunci vreau și eu să te fac fericit. Ne logodim de îndată ce fad înțelegerea cu tata.

Logodna avu loc în prezența unui grup restrâns de membri ai familiei, prieteni și tovarăși de-ai lui *ava* și de-ai lui Malchia.

Din fericire, dregătorul nu fu invitat; veni în schimb marele-preot, Eliașib. Malchia insistă să se țină ospățul în casa lui din Ierusalim ca să poată pregăti robii săi mâncarea. Chana habar n-avea cum făcuse, dar bărbatul își ținuse făgăduiala, asigurându-se că ea și surorile ei puteau să lucreze în continuare la zid.

Ascultă cuprinsă de neliniște cum unul dintre bătrânii cetății dădu citire *ketubei* convenite de *ava* cu Malchia. Cei doi se târguiseră politicos pentru zestre și prețul miresei, făcând-o să se simtă ca un pepene în piață.

Contractul avea puterea s-o lege în aceeași măsură ca jurămintele de căsătorie. Numai un divorț sau moartea îl mai puteau anula. La logodna cu Ițac, se simțise atât de fericită că nu-și putuse stăpâni lacrimile de bucurie. Neliniștea încordată pe care i-o provoca de astă dată ritualul n-avea niciun temei, nimic care s-o justifice. Malchia era un om bun care trăia în spiritul *Torei*. Se purta frumos cu robii lui. Putea să-i asigure un trai îmbelșugat. Și îi făgăduise că nu va încerca s-o schimbe sau s-o silească să facă nimic împotriva voinței ei. Spunea că-i admiră spiritul. Viața ei se oprise în loc la moartea lui Ițac; poate acum avea să înceapă să trăiască din nou.

Privi cum Malchia și *ava* semnară *ketuba* în prezența tuturor martorilor. Apoi Malchia umplu o cupă cu vinul său cel mai ales și i-o întinse. Chana o luă din mâinile lui și bău. Erau logodiți.

Chiotele de bucurie și urările de bunăstare umplură odaia. Malchia zâmbea cu gura până la urechi și Chana îi zâmbea la rândul ei. *Ava* părea la fel de mulțumit ca Malchia. Și totuși... Ea încă se întreba dacă luase hotărârea cea bună. Nu cumva se simțea vinovată că încerca să fie fericită din nou fără Ițac? Că se dovedea necredincioasă amintirii lui și jurămintelor de logodnă?

Malchia ridică cupa cu vin și se adresa tuturor celor prezenți:

— Vă rog să vă înfruptați din bucatele pregătite de robii mei – sau mai bine zis, de robii *noștri*. Căci sunt și ai tăi, Chana. Ne bucurăm din tot sufletul că ați putu sărbători cu noi acest eveniment minunat. Veseliți-vă!

Neliniștea îi tăie Chanei pofta de mâncare și nici nu se putu atinge de bucate. Rămase deoparte privind oaspeții ce se adunau în jurul platourilor cu bunătați și își umpleau cupele cu faimosul vin al lui Malchia. Când simți că o trage cineva blând de mânecă, își întoarse privirea și o zări pe tânăra roabă Nava.

— Felicitări, doamna mea, rosti ea cu sfială. Îți doresc mulți ani fericiți alături de stăpânul meu.

— Mulțumesc, Nava. Nădăjduiesc...

Dar fata se făcu repede nevăzută la venirea lui Malchia.

— Pot să te răpesc o clipă, Chana? întrebă el. Cred că oaspeții noștri sunt cu toții ocupați pentru moment.

Îl urmă afară pe o terasă mică ce dădea înspre Muntele Măslinilor de peste vale și spre cerul împânzit de stele de deasupra.

— Cum fad față la toate astea? întrebă el.

— Totul e minunat, Malchia. Slujitorii tăi au făcut o treabă excelentă.

— Pot să-ți împărtășesc un lucru intim?

— Desigur.

— În toată treaba asta m-am simțit puțin... vinovat. N-am cum altcumva să descriu acest simțământ. Am avut impresia că simt necredincios amintirii soției mele. Poate ai simțit și tu același lucru.

Se grăbi să continue înainte ca fata să apuce să răspundă:

— Dar în seara asta am înțeles ceva. Dacă s-ar fi întâmplat invers, dacă aș fi murit eu în locul Rebecăi, nu mi-aș fi dorit decât să fie fericită în viitor. N-aș fi vrut să bocească după mine tot iestul vieții. Și mi-am dat seama că, luându-te de soție și găsindu-mi fericirea alături de tine, nu întinez cu nimic amintirea ei și nici dragostea mea față de ea. Are vreo noimă ceea ce spun?

— Da. Și îți mulțumesc că mi-ai împărtășit asta.

Faptul că înțelegea și încerca aceleași sentimente controversate ca ea o liniștea oarecum.

— Vino. Să ne întoarcem, zise el.

O luă de mână și se înapoiară la ospăț, unde Chana constată că pofta de mâncare îi revenise. Se putu bucura de serbare și de binecuvântările și felicitările tuturor oaspeților.

Târziu în noapte, când ospățul era pe sfârșite, Chana plecă să-l caute pe tatăl ei și o luă în direcție greșită, sfârșind într-un coridor ce ducea spre camerele servitorilor. Făcând cale înapoi, auzi o discuție între marele-preot și bătrânul cetății care citise *ketuba* mai devreme.

— Ce manevră iscusită din partea lui Malchia să se însoare cu fiica lui șalum! zicea Eliașib. Căsătoria asta îl va face și mai puternic.

— Da, și a fost deștept că s-a mișcat atât de repede, înainte să se trezească vreun alt pețitor care s-o ia pe fată

și să pună mâna pe ținutul lui șalum.

— Malchia e un politician uns cu toate unsorile. Poți fi sigur că face totul din interes.

Genunchii Chanei se înmuieră și nu se putu clinti din loc. Oare de aceea stăruise Malchia să facă logodna? Oare tot farmecul și atenția lui nu erau decât un mijloc să se însoare cu ea și să pună mâna pe ținutul lui *ava*? Se simțea amăgită. Folosită. Făcuse greșeala cumplită de a-i accepta cererea în căsătorie și acum era prea târziu să se răzgândească.

— De ce te ascunzi aici? o întrebă *ava* când dădu de ea. Pari istovită, îngerul meu. Vino, hai să le găsim pe surorile tale și să mergem acasă.

Chana îi urmă ca prin vis la vale. *Ava* nu-i văzu lacrimile până acasă.

— Care-i necazul? întrebă el. Sper că sunt lacrimi de bucurie, nu de regret.

— Am fost atât de oarbă! exclamă ea, ștergându-le năvalnic. Am crezut toate vrăjelile lui Malchia despre cât de bine ne potrivim și cum am putea să ne găsim fericirea împreună. Dar în seara asta l-am auzit pe marele-preot și mi-am dat seama cât am fost de naivă. Logodna noastră n-a fost decât o tactică de-a lui să pună mâna pe putere. Malchia mă ia de nevastă ca să devină mai-mare peste ținutul tău. De asta a stăruit atât să semnați o *ketuba*, nu?

— Chana... Chana... liniștește-te, îngerul meu. Malchia nu s-ar lega să-și petreacă o viață alături de tine dacă n-ar fi vrăjit de farmecele tale.

— Și dacă s-a prefăcut doar? Eliașib a spus că înșurătoarea cu mine e o manevră politică iscusită.

— Sigur că e. După cum e o manevră iscusită și din partea mea. O alianță cu Malchia ne aduce și nouă la fel de multe foloase ca lui. E unul dintre cei mai înstăriți bărbați

din ținut. Dacă te măriți cu el, nu va mai trebui să muncești nicio zi din viața ta. Gândește-te la copiii tăi, Chana, la câte ar avea de câștigat. Și dacă această căsătorie îi aduce avantaje și lui Malchia, sporindu-i pământurile, averile...

— Și puterea... adăugă ea cu amărăciune.

— Da, și puterea... atunci e un aranjament excelent pentru toată lumea. Ascultă, ești o femeie cu scaun la cap, Chana. Știi cum și de ce se aranjează căsătoriile. Fiecare tată din Iuda caută bărbatul cel mai potrivit pentru fiica lui, care-i va aduce foloase ei și familiei ei. De ce te miră atât de mult acest lucru?

— Nu știu... pentru că... pentru că logodna cu Ițac n-a fost așa. Pe el nu l-a interesat puterea; m-a iubit cu adevărat. Am fost nebună să cred că Malchia e la fel, că mă vrea pe mine, nu ce are de câștigat de pe urma mea.

— Uite ce-i, nu mă îndoiesc că Ițac te-a iubit, îngerul meu. Dar a știut foarte bine că, dacă te va lua de soție, va deveni într-o bună zi mai-măre peste tot Ierusalimul. Că va moșteni ambele jumătăți ale orașului - pe a mea și pe a tatălui său. Doar vorbea tot timpul despre asta, ai uitat? Nu mai știi cum se lăuda că va fi împărat și că pruncii voștri vor fi prințișori?

Pentru a doua oară în seara aceea, Chanei i se tăiară picioarele. Simți nevoia să se așeze.

— Păi asta... asta a fost doar o glumă...

— Poate că Ițac a tratat-o ca pe o glumă, dar a știut foarte bine de puterea și de poziția pe care le-ar fi câștigat luându-te de nevastă. Și-a dorit toate acestea la fel de mult ca Malchia. Nu sunt chiar atât de diferiți în privința asta - atâta doar că Malchia va moșteni doar jumătate din Ierusalim.

Chana își acoperi fața cu mâinile, îngropându-și

capul în poală. Cum putuse să fie atât de nebună să lase dragostea pentru Ițac s-o orbească la motivele lui? își aminti de toate lunile pe care le irosise jelindu-l, ținând doliu după el și aproape uitând să mai trăiască, și se simți o neghioabă. Și era o neghioabă și mai mare că se încrezuse în Malchia, lăsându-se amăgită de farmecul și de compasiunea lui, crezându-l când susținuse că îi înțelege sentimentele.

Ava o imploră mai departe să asculte, dar fata nici nu voi să audă.

— Nu vreau să mai vorbesc de asta, *ava*. Te rog, simt nevoia să rămân singură.

Era logodnica lui Malchia. Logodna lor îi lega la fel de mult ca o căsătorie. N-o putea anula fără să renunțe la tot, inclusiv la bunul nume și la reputația tatălui ei. Scandalul unui divorț le-ar fi adus daune până și Iuditei și Sarei. Iar ea și-ar fi sacrificat orice șansă de a se mărita și de a întemeia o familie. Avea să devină soția lui Malchia ben Recab - mijlocul lui de a acapara și mai multă putere. Și nu putea face nimic în privința asta.

Capitolul 26

Ierusalim

August

Neemia se afla în curtea Templului la jertfa de dimineață, rugându-se pentru aceleași lucruri pentru care se rugase de la sosirea la Ierusalim: ajutor de la Atotputernicul să isprăvească zidul cât mai repede, înțelepciunea de a lua hotărâri bune și sprijinul Său împotriva vrăjmașilor. Temperatura scăzuse peste noapte și aerul de dimineață era mai răcoros ca în ultimele săptămâni, cu o briză proaspătă de munte suflând dinspre Marea cea Mare. Îi mulțumi Atotputernicului că arșița îndelungată se sfârșise. Lucrările puteau avansa mai

repede pe răcoare.

Nu bine rosti în șoaptă „Amin” și deschise ochii, că începu să cerceteze atent zona din jurul lui. Fusesse instruit să-și observe neconținut împrejurimile, să fie atent la fiecare detaliu și să discearnă rapid tot ce părea altfel sau nelalocul lui. Era o a doua natură pentru el. Dar, în dimineața aceea, privind în jur la bărbații ce se închinau, simți că ceva nu era în regulă. Nu știa ce anume, dar atmosfera părea diferită. Intuia o schimbare în văzduh – ca la apropierea unei furtuni, deși cerul era albastru, fără urmă de nori. Lucrătorii adunați în curte păreau neliniștiți, distrași de la ritualul preoțesc. Cete de bărbați sușoteau între ei, cu fețe posomorâte și mânioase. Niciunul nu părea atent la slujba de la Templu, nici la preotul ce se pregătea să rostească binecuvântarea de la finalul jertfei de dimineață. Oare imaginația îi juca feste sau bărbații erau cu ochii pe el?

Privi în spate ca într-o doară și constată încă un lucru neobișnuit. De obicei nu luau parte decât o mână de femei și copii la jertfa de dimineață, dar azi umpleau întreaga curte exterioară. Erau cu sutele. Se aplecă spre fratele său, Hanani, și zise:

— Ceva nu-mi miroase a bine. Știi cumva ce se petrece?

— Ce vrei să spui?

Simțurile fratelui său nu erau atât de ascuțite ca ale lui.

— Uită-te în jur, Hanani. Jertfa s-a terminat, dar nu pleacă nimeni. Și e mai multă lume ca de obicei, mai ales femei și copii. Nu cred că mi se năzare când spun că toți stau cu ochii pe mine.

Hanani privi în jur și tresări.

— Ai dreptate. Ce să facem?

— Să nu ne pierdem calmul.

Pentru prima oară de la întoarcerea suitei sale de oșteni persani la Susa, Neemia regretă că-i lăsase să plece. Din ziua în care Sanbalat și dregătorii celorlalte ținuturi plecaseră de la Ierusalim, frații lui lucraseră în culise să facă rost de săbii, sulite și alte arme; dezgropaseră un întreg arsenal rămas de la bătăliile de pe treisprezece adar de acum aproape treizeci de ani. Cele mai multe trebuiau reparate, toate trebuiau ascuțite și arcurile aveau nevoie de corzi noi. Neemia tocmise toți făurarii din zonă să lucreze la ele pentru a putea fi folosite din nou, intenționând să-și înarmeze lucrătorii obișnuiți pentru eventualitatea unui atac inamic. Acum, văzând mulțimea agitată ce se adunase în curte, se bucura că n-o făcuse.

Rosti în șoaptă o rugăciune și se întoarse spre fratele său.

— Să mergem. Ia-o spre trepte.

Poate neliniștea pe care o simțise nu era decât în mintea lui. Dar, când se pregăti să plece, mulțimea de bărbați, femei și copii se îngrămădiră în mijlocul curții, ațînându-i calea.

— Avem o vorbă cu tine, dregătorule.

Purtătorul de cuvânt avea trupul robust al unui lucrător, chipul bronzat și mâinile bătătorite ale unui bărbat deprins cu munca grea.

— Desigur. Despre ce e vorba?

Își păstră tonul amabil și politicos, străduindu-se să nu-și trădeze frica sau încordarea.

— Avem o plângere, dregătorule. E drept că ne-am oferit cu toții să ajutăm de bunăvoie la refacerea zidului, dar nu vom mai lucra nicio zi în plus dacă nu ne ascuți și nu ne dai ajutor.

Asta se numea mituire. Șantaj. Neemia știa că n-ar fi

trebuit să cedeze în fața unor asemenea tactici. Ar fi trebuit să le ceară să respecte rânduiala cuvenită și să-și depună plângerea fără să recurgă la amenințări. Dar mai știa și că, refuzând să-i asculte, ar fi pierdut zile prețioase de lucru. Îi voia pe acești oameni de partea lui, chiar dacă tacticile lor îl înfuriau.

— Ce plângere aveți?

Își încrucișă brațele la piept, hotărât să nu-și trădeze nicio emoție. *Mâna Domnului Dumnezeuului meu este peste mine.*

— Vrem să ne ajuți să îndreptăm o mare nedreptate din ținutul nostru...

Înainte ca bărbatul să termine, întreaga curte se dezlănțui și începură să strige toți deodată, disperați să se facă auziți:

— Ne pierdem casele și traiul!

— Ne vrem pruncii înapoi!

— Și pământurile!

— Vrem mâncare!

— Murim de foame!

Femeile plâneau, ridicându-și în brațe pruncii zdrențuiți și înfometați să i-i arate. Dar lui Neemia îi fu greu să urmărească firul protestelor cu atâtea glasuri mânioase tunând în jur. Se uită la fratele său, apoi din nou la mulțime și își ridică mâinile neputincios, cerând să se facă liniște. Dispoziția și spiritele oamenilor erau atât de încinse, că rosti o rugăciune pentru Hanani, temându-se să nu fie călcat în picioare de gloată la năvala acesteia.

— Simt gata să vă ascult! strigă el. Dar trebuie să vorbiți pe rând. Dacă povestea asta se sfârșește cu o răscoală, nu veți avea nimic de câștigat!

Încercă să restabilească ordinea, dar protestele zgomotoase mai continuă câteva minute. În cele din

urmă, vuietul agitat de glasuri se potoli.

— Să vorbească cineva în numele vostru!

Urmară alte murmure și frânturi de conversație, apoi bărbatul care vorbise primul ieși din nou în față.

— A fost o secetă cumplită. Și suntem mulți la număr – noi și copiii noștri. Ca să mâncăm și să trăim, ne trebuie grâne!

Începură din nou să vocifereze toți deodată. Neemia așteptă, în timp ce un alt bărbat ieși în față.

— Suntem țărani și muncim din greu să ne întreținem familiile pe pământurile ce au fost ale strămoșilor noștri înainte de surghiun. Dar suntem siliți să ne zălogim ogoarele, viile și casele ca să facem rost de grâu pe foametea asta.

— Pe lângă asta, adăugă primul vorbitor, a trebuit să luăm bani cu împrumutul ca să putem plăti birurile împăratului pe ogoarele și viile noastre.

În timpul unui alt val de proteste zgomotoase la adresa împăratului și a birurilor lui apăsătoare, Hanani se aplecă spre Neemia și-i șopti la ureche:

— Când ne-am dus în legație la Susa, am aflat că împăratul persan adună biruri în valoare de două milioane de dariei pe an. Nido parte din ei nu sunt folosiți pentru binele ținuturilor.

Când mulțimea se potoli în sfârșit, Neemia întrebă:

— De la cine luați împrumut? Cui vă zălogiți pământurile?

Se aștepta să audă că dregătorilor guvernului persan precum

Sanbalat și Tobia. Răspunsul poporului îl șocă.

— Chiar fraților noștri!

— Cătorva bogătași care și-au făcut avere pe seama năpastei noastre!

— Mai-marilor bogați din sfat!

— E adevărat? îl întrebă Neemia în șoaptă pe fratele său în timp ce așteptau să se potolească strigătele.

— Nu știu, răspunse Hanani, ridicând din umeri.

— Deși suntem din același neam ca frații noștri, continuă bărbatul, și copiii noștri nu sunt cu nimic mai prejos că ai lor, trebuie să ne trimitem fiii și fiicele în robie la cei cărora ne-am zălogit averile.

— Câteva fiice ne-au fost deja luate roabe, continuă celălalt vorbitor, dar n-avem ce face fiindcă ogoarele și viile noastre sunt ale altora.

— Cu neputință, zise Neemia, nu pentru că se îndoia de vorbele celor revoltați, ci pentru că nu-i venea să creadă că iudeii erau în stare să-și înrobească propriii frați.

— Întreabă-i! strigă un tânăr. Întreabă-i pe cei de teapa lui Malchia ben Recab câți copii au fost luați robi!

— Barem în Babilon nu ne smulgea nimeni de lângă ai noștri! strigă o femeie plângând.

Neemia rămase fără răspuns. Răbufnirea oamenilor și învinuirile lor îl revoltau. Văzu disperarea din ochii celor dinaintea lui și își aminti de d-na copioasă pe care o luase la casa lui Malchia în Ierusalim. Nu se îndoia că spusele răsculaților erau adevărate.

— Sunt foarte mâhnit să aflu de aceste năpăstuiiri, zise el când reuși să se facă în sfârșit auzit. Habar n-am avut că se întâmplă așa ceva. Toți cei flămânzi sunt bineveniți la mine acasă chiar în după-amiaza asta și vă voi da hrană vouă și familiilor voastre. Voi porund robilor mei să deschidă ușile cămarilor mele pentru voi. De acum înainte, vă veți afla sub ocrotirea mea. Masa mea va fi și masa voastră.

— Asta doar pentru o zi! strigă cineva. Și cum

rămâne cu fiii și fiicele noastre din robie?

— Dați-mi un răgaz să găesc o rezolvare. Mă voi întâlni din nou cu voi când voi avea un răspuns.

— Nu mai lucrăm la zid până nu fad ceva în privința asta!

Cu atâtea strigăte puternice, își dădu seama că mulțimea nu l-ar fi auzit nici să-i fi implorat să se răzgândească. Îi făcu semn lui Hanani să-l urmeze și-și croi drum prin mulțime spre casă. Îi plăcea să aibă întotdeauna un coridor de spațiu în jurul lui, iar acum, îmbulzit și îmbrâncit de gloată, se simți cuprins de panică. Din noaptea în care trebuise să se îngrămădească cu frații săi în spatele unei bucăți de mobilier ca să-și salveze viața, Neemia ura spațiile închise.

Pe când ajunse la capătul treptelor, găfâia learcă de sudoare, dar se bucura că avea din nou spațiu în jurul lui.

— Asta le dă apă la moară vrăjmașilor, Hanani. Doar asta vor, să se oprească lucrările. Vor ca poporul să fie atât de dezbinat, ca oamenii să nu mai vrea să lucreze toți ca unul.

— Ce-ai de gând să faci?

— Nu știu încă... Ascultă, trebuie să-mi deschid cămărilor cum am făgăduit. Între timp, dacă există o rezolvare la situația asta, trebuie să fie în Tora. Mă duc să stau de vorbă cu rabi Ezra și să-i cer sfatul. Știu că Atotputernicul ne poruncește să-i ajutăm pe săraci.

Dar, când ajunse acasă la Ezra, fu descumpănit să afle că *rabi* nu se întorsese încă de la jertfa de dimineată. Nu cumva izbucnise o răscoală după plecarea lui și fostul dregător fusese prins în ea? Așteptă plimbându-se înainte și înapoi până când acesta se întoarse în sfârșit.

— Îmi pare rău, zise *rabi*. Am hotărât să aștept pe muntele Templului până se împrăstie mulțimea.

— Atunci ai auzit ce s-a petrecut azi-dimineață.

— Am auzit.

— Și e adevărat ce zice lumea? Că bogații profită de această foamete ca să-și sporească averile? Că își silesc frații să-și zălogească pământul și să-și dea copiii robi ca să aibă ce pune pe masă?

— Nu mă îndoiesc că e adevărat. A fost o secetă cumplită.

Neemia trebui să tragă adânc aer în piept ca să-și păstreze cumpătul.

— Și ce spune *Tora* în privința asta? Asta am venit să te întreb, *rabi*. Aș vrea să dau poruncă să înceteze pe loc aceste practici, dar am nevoie de susținerea Legii.

— Ia loc, te rog, zise Ezra. Nu mi-ar strica nici mie să stau jos.

Neemia se așeză, dar se puse pe marginea scaunului, așteptând răspunsul lui Ezra.

— În ce-i privește pe sărmanii care nu au pământ și nici ce pune pe masă, începu *rabi*, *Tora* ne îndeamnă să nu ne împietrim inimile față de ei și să fim damid, nu hapsâni. Trebuie să dăm cu mărinimie și fără părere de rău. Dumnezeu spune că vor fi întotdeauna sărad în ținutul nostru și ne dă poruncă să avem milă de frații noștri în nevoie.

— Așadar e o poruncă, zise Neemia.

— Da. Cât despre cei care ce au pământ, *Tora* îngăduie zalogirea averilor lor în vremuri de restriște. Dar după șapte ani orice datorie trebuie iertată.

— Chiar dacă n-a fost plătită?

— Da. *Tora* spune că bărbatul care a dat împrumut nu trebuie să ceară înapoi plată de la frații lui israeliți. Trebuie să-i ierte de datorie, dar numai după șapte ani.

— E cam mult de așteptat. I-am putea sili cumva pe

bogați să le înapoieze oamenilor pământurile înainte de acest soroc?

— Mi-e teamă că nu. Nu putem decât să apelăm la mila lor. Cât despre cei siliți de împrejurări să împrumute bani cu dobânzi usturătoare și să-și vândă copiii în robie, *Tora* spune clar: „Să nu ceri nicio dobândă de la frațele tău: nici pentru argint, nici pentru merinde, pentru nimic care se împrumută cu dobândă”. Oricine ia camătă de la frații lui iudei nesocotește Legea.

— Voi avea grijă ca această practică să înceteze imediat.

— În ce privește copiii săracilor luați ca robi, *Tora* interzice înrobirea cu sila a fraților iudei. Dar mă îndoiesc că s-a întâmplat asta. Legea îngăduie să ne vindem pruncii sau pe noi înșine în robie dacă ajungem la ananghie. Dar numai pe șase ani. În al șaptelea trebuie să fim sloboziți.

— Șase ani?

— Da. Iar atunci când sunt sloboziți, robii nu pot fi trimiși cu mâinile goale. „Să-i dai daruri din cireada ta, din aria ta, din teascaul tău” zice *Tora*, „din ce vei avea prin binecuvântarea Domnului Dumnezeuului tău”.

— Atunci nu se încalcă Legea dacă acești copii rămân în robie șase ani?

— Nu. Dar cred că milostivul Dumnezeuul vrea să fim și noi mai milostivi unii cu alții.

— Da, și eu cred asta. De aceea am să le spun bărbaților care propășesc de pe urma foametei și profită de cei săraci că această practică trebuie să înceteze.

— Să fiu în locul tău, zise Ezra scărpinându-se în barba albă, le-aș reaminti că surghiunul nostru a fost pricinuit tocmai de abuzuri de felul acesta - nedreptate, oprimarea celor slabi de către cei puternici și nesocotirea *Torei*.

— Așa am să fac.

Neemia se ridică, dornic să treacă la fapte.

— Îți mulțumesc pentru ajutor, *rabi*. Am să convoc o adunare cât pot de repede și am să le cer socoteală celor vinovați de aceste abuzuri. Vrei să stai lângă mine și să mă susții prin cuvântul Legii lui Dumnezeu?

— Desigur. Vei fi în rugăciunile mele, Neemia – ca întotdeauna.

Capitolul 27

Ierusalim

Nava stătea în spatele curții Templului cu celelalte femei, așteptând în locul unde își dăduse întâlnire cu Dan. Fusese îngrozită pentru el când ieșise cu ceilalți în fața gloatei să-l înfrunte pe Neemia. Dar acum era în siguranță. Dregătorul le ascultase plângerea. Nava se ridică în vârful picioarelor să vadă peste capetele celorlalți venirea lui Dan. Când îl zări în sfârșit încotindu-se prin mulțime să ajungă mai repede la ea, răsă în hohote de ușurare și bucurie.

— Dan, ce uimitor! Ai fost minunat!

Îi luă mâinile într-ale ei și le strânse cu putere, tânjind în adâncul inimii după ziua în care vor putea în sfârșit să se îmbrățișeze în astfel de momente. Fața lui arsă de soare radia de fericire.

— Ai auzit ce-a spus dregătorul, Nava? E revoltat și el de faptele nobililor și va găsi o soluție.

— Sper să ne ajute.

— Și eu. Poate se va încheia coșmarul ăsta în sfârșit. Poate te vei întoarce acasă și ne vom putea căsători.

— Aproape că mi-e teamă să nădăjduiesc că se va schimba ceva.

— Sunt sigur că bogătașii precum Malchia o vor ține pe a lor. Dar ne-am învoit să nu ne întoarcem la lucru până

nu se rezolvă situația. Dregătorul va trebui să ne ajute dacă-și vrea zidul terminat.

— Sunt în întârziere, Dan. Trebuie să mă întorc la casa stăpânului. Hai și tu cu mine.

Porniră repede spre trepte, ținându-se în continuare de mână să nu se piardă prin mulțime. Lumea înainta greoi spre ieșire, mai încet ca de obicei, din moment ce bărbații nu se mai întorceau la lucru. Nava și Dan își croiră drum printre ei.

— Sunt sigur că Malchia și ceilalți moșieri bogați au fost și ei azi la Templu, zise Dan când ajunseră la capătul treptelor. Dacă au auzit ce-a spus dregătorul, probabil urzesc acum planuri, căutând o cale să-și păstreze banii și robii.

— Am să trag cu urechea la ce spune stăpânul când îl voi servi la masă, zise Nava. Și mai am o veste bună să-ți dau de când te-am văzut ultima oară. Stăpânul s-a logodit într-una din serile trecute cu Chana, femeia de treabă care ți-a ținut partea în noaptea când ai venit pe moșie. E foarte cumsecade și știu că atunci când ne vom întoarce la Bet-Hacherem, îi voi putea cere ajutor dacă stăpânul...

Se opri îngrozită. Fusese gata să se scape și să-i spună adevărul despre Aaron.

— Dacă stăpânul ce? întrebă Dan.

— Dacă... dacă stăpânul Malchia se poartă urât cu mine.

Dan se opri brusc în mijlocul străzii.

— Nu asta ai vrut să spui, nu-i așa?

— Te rog... sunt în întârziere. Trebuie să-i dau zor.

— Nava, nu ne-am mințit niciodată unul pe altul. Spune-mi adevărul. Ce-mi tănuiești?

— Nimic.

Era adevărat, căci nu se întâmplase nimic cu

stăpânul Aaron – cel puțin nu încă.

Dan o apucă de umeri, silind-o să se uite la el.

— Ne-am jurat că vom fi întotdeauna sinceri unul cu altul – îți aduci aminte?

Ea dădu din cap. Dar nu uitase nici amenințările lui că-l va omorî pe Malchia și pe fiii lui dacă se ating de ea. Și s-ar fi ținut de cuvânt. Trebuia să-i potolească temerile.

— Uite ce-i, de când mi-ai spus că stăpânul și feciorii lui au dreptul să se însoare cu mine, am trăit cu groaza că s-ar putea întâmpla așa ceva și că nu voi mai ajunge niciodată soția ta.

— Până și gândul mă scoate din minți.

— Logodnica stăpânului e foarte înțelegătoare. I-am spus că te iubesc și cred că m-ar apăra de o căsătorie silită. Stăpânul o ascultă. A ascultat-o și în noaptea când ai dat buzna înăuntru, mai ții minte? Asta am vrut să spun, nimic mai mult.

— Atunci de ce ți-ai înghițit vorbele?

Nava scormoni repede în minte după un răspuns.

— Pentru că n-am vrut să-ți amintești de feciorii stăpânului. Nu vreau să te îngrijorezi. Te rog, Dan. Trebuie să mă întorc la lucru. Nu uita că n-am fost slobozită încă.

Zâmbi, știind bine că flăcăul nu va putea rezista zâmbetului ei și că o voia fericită. Ajunși la zece metri de casa lui Malchia, se opri din nou.

— Nu veni mai departe să nu te vadă cineva. Ne revedem mâine.

Jupâneasa o întâmpină în prag cu fruntea încrețită de mânie.

— Pe unde umbli?

Era mai în vârstă ca cea de pe moșie și nu-i convenea că Rut îi trimisese o roabă atât de tânără și necoaptă să lucreze în casa stăpânului de la Ierusalim. Nava se

străduia din răputeri să-i facă pe plac, temându-se să nu fie trimisă înapoi la Bet-Hacherem la prima abatere. Nu numai că n-ar mai fi putut să-l vadă zilnic pe Dan, dar ar fi trebuit să reziste din nou avansurilor lui Aaron.

— Eram gata să trimit pe cineva să te caute, zise femeia. Credeam că ți-ai luat tălpașița.

— N-aș putea face niciodată așa ceva, zise ea. Am întârziat fiindcă a avut loc o revoltă la Templu și mulțimile mi-au blocat calea. Mi-a fost greu să mă strecur printre ei. Te rog să mă ierți.

— Ce fel de revoltă?

Nava șovăi, întrebându-se cât să-i spună. Jupâneasa nu era roabă, **d** slujitoare plătită. Slujba ei de întreținere a gospodăriei și hrănire a lucrătorilor ar fi fost imposibilă dacă Malchia și-ar fi eliberat toți robii.

— Câțiva țărani de prin împrejurimi au cerut ajutor de la dregător din pricina secetei. Au spus că nu vor mai lucra la zid până nu va face ceva în privința foametei.

În timp ce vorbea, Nava luă mătura să-și înceapă corvezile de dimineață - măturatul podelelor, dereticatul bucătăriei și spălatul vaselor murdare de la micul dejun. Nădăjduia că, dacă-și făcea treaba și muncea cu sârg, jupâneasa o va ierta că întârziase și nu-i va mai pune prea multe întrebări. Nu voia să-i spună că luase parte și ea la revoltă sau că se întâlnea în taină cu Dan.

— Mă duc să strâng vasele de la masă...

— Stai o clipă!

Inima Navei se făcu cât un purice, temându-se să nu fi dat de belea.

— Da, doamnă.

— Zici că bărbații nu lucrează azi la zid?

— Așa i-au spus dregătorului, doamnă.

— Atunci nu mai trebuie să pregătim prânzul?

— Nu... nu știu.

Vor rămâne Dan și ceilalți fără mâncare? Oare ținuseră cont de asta când se hotărâseră să întrerupă lucrul? Își aminti apoi de făgăduiala dregătorului de a-și deschide cămărilor.

— Ce-ai rămas așa? Treci la treabă! se răsti jupâneasa.

Nava sări să-i facă pe plac. Înțelese din frânturile de conversație pe care le auzi că fusese trimis un slujitor la Poarta Gunoii să stea de vorbă cu Malchia. Și că stăpânul încuviințase faptul că munca la zid - și la poarta lui - fusese oprită. Dădu poruncă să nu li se mai facă de mâncare oamenilor săi până nu se întorceau la lucru.

Nava tânjea să le spună și celorlalți robi de revolta de la Templu, îndeosebi prietenei ei, Rahela. Nu văzuse niciunul cum își ieșise din minți dregătorul auzind de năpasta lor și cum făgăduise să-i ajute. Dar în ziua aceea nu se schimbă nimic, doar volumul de muncă. Acum că nu mai aveau de pregătit prânzul, cei mai mulți robi de felul Navei stăteau degeaba. Ea și ceilalți veniseră la Ierusalim în primul rând să le facă de mâncare lucrătorilor. Cu întreruperea lucrărilor, se întreba dacă n-o vor trimite înapoi la Bet-Hacherem - și la stăpânul Aaron.

Licărirea de speranță pe care o întrezărise în dimineața aceea începu să i se scurgă ca nisipul printre degete.

Capitolul 28

Ierusalim

Neemia își zise că n-avea niciun rost să se întoarcă la baza de lucru. Liniștea se lăsă peste Ierusalim, înlocuind strigătele și murmurul neconținut de glasuri din fundal și freamățul activităților de firezare, așchiere și șlefuire. Lucrătorii se ținură de cuvânt și opriră toate lucrările la

zid. Frustrat în mai multe privințe, Neemia se întoarce la locuința dregătorească după întâlnirea cu *rabi* Ezra și-i adună pe frații și pe aghiotanții săi la el în iatac.

— Am chibzuit îndelung la plângerile oamenilor, începu el, și după ce m-am consultat și cu *rabi* Ezra în privința Legii, am luat o hotărâre. Bogații care profită de pe urma fraților iudei pe timp de foamete trebuie să dea socoteală. Cât ziceți că ne-ar lua să-i adunăm laolaltă pe toți nobilii, slujbașii și mai-marii ținuturilor?

— Nu prea mult, răspunse Efraim. Cei mai mulți se află deja în Ierusalim, supraveghind câte o porțiune de zid sau o poartă.

— Foarte bine. Trimiteți-le vorbă imediat, le porunci el aghiotanților. Spuneți-le că îi chem la întâlnire mâine dimineată la Templu, imediat după jertfă.

— Crezi că e înțelept să faci asta, dregătorule? întrebă Iohanani. Cei mai înstăriți fac parte din sfat. De ce să nu te întâlnești cu ei în taină, în iatacul tău? Dacă te aud cumva răzvrătiții de la Templu...

— Asta și vreau, să mă audă. Ceea ce am de spus trebuie spus de față cu toată lumea. Săracii trebuie să știe că n-am nimic de ascuns și că nu lucrez în taină.

— Dar să-i învinuiești pe nobilii și mai-marii lui Iuda de nelegiuire și să-i rușinezi în public ar fi...

— Cei ce săvârșesc nelegiuiri și încalcă *Tora* trebuie rușinați. Iar cei ce n-au nimic de ascuns vor ieși cu fața curată dintr-o cercetare în fața tuturor.

Neemia așteptă să vadă dacă mai avea cineva ceva de comentat, apoi își trimise aghiotanții să-i ducă solia.

— Hanani, au fost deschise cămările pentru săraci? îl întrebă el pe fratele său. Au primit destul grâu să-și hrănească familiile?

— Totul a mers ca pe roate. Poporul îți este

recunoscător.

— Ești un politician foarte dibaci, Neemia, zise Efraim. Dăruind săracilor, le-ai câștigat loialitatea și recunoștința veșnică.

Neemia era gata să-și mustre fratele că îl bănuia de motive politice, dar își dădu seama că vorbele lui conțineau un sâmbure de adevăr. Voise într-adevăr să facă pe placul maselor ca să poată relua lucrul la zid.

— Îi hrănesc fiindcă așa spune *Tora*, răspunse el cu un oftat. Sper ca recunoștința și loialitatea poporului să se îndrepte spre Dumnezeu, nu spre mine.

— Nu te temi că, dacă-i vei înstrăina pe nobili și pe cei din sfat, se vor întoarce împotriva ta? întrebă Hanani. S-ar putea ca Iohanani să aibă dreptate în privința rușinatului lor în public.

— Nu simt cliți să mă lupt pentru faimă, ci să reconstruiesc zidul, replică Neemia.

Dar știa în adâncul inimii că-și dorea să fie admirat și ovaționat de poporul pe care îl sluzea, atât de nobili, cât și de oamenii de rând.

— Cât privește rușinatul nobililor, vreau ca adunarea să se țină la Templu pentru ca Atotputernicul să aibă prilejul să le vorbească. Poate dacă stau înaintea sfântului Său locaș, își vor aduce aminte că El le cunoaște faptele ascunse și motivațiile tănuite.

— Și dacă lucrurile nu merg precum nădăjduiești? întrebă Efraim. Dacă se iscă o rășcoală a săracilor împotriva bogaților? Spiritele sunt deja la un pas să răbufnească.

— Dacă oamenii simt atât de dezbinați și ura între sărad și bogați atât de puternică, poporul nostru nu mai are nicio șansă să supraviețuiască. În cazul ăsta, ridicarea zidului sau orice altceva n-ar fi decât o pierdere de vreme.

Neemia dormi pe apucate în noaptea aceea. Se duse la Templu dis-de-dimineată fără să-și mai aștepte frații și își găsi un loc lângă *rabi* Ezra la închinare.

— I-am chemat pe nobili și pe mai-mari la o adunare imediat după jertfă ca să limpezim problemele de care am vorbim ieri, îi zise el. Vrei să le spui și tu câteva cuvinte oamenilor?

— Desigur. Am cercetat problema și mai în profunzime de când am vorbit ultima oară.

O mulțime mai mare ca de obicei se îngrămădea în curtea Templului la jertfa de dimineată și Neemia se bucură să-și vadă acolo membrii din sfat, nobilii și mai-marii peste ținuturi. În timp ce tămâia se ridica spre ceruri, se rugă ca oamenii să-l asculte, ca inimile lor să se umple de compasiune și ca Atotputernicul să vindece dezbinările din rândul poporului Său.

După ce se încheie slujba, Neemia trecu la locul lui din curtea exterioară de unde își anunțase intenția de a reconstrui zidul. Îi făcu semn lui *rabi* Ezra să i se alătore și așteptă ca mai-marii să se adune în fața lor. Fără să mai piardă timpul, trecu direct la apostrofări.

— Voi împrumutați cu camătă fraților voștri? Noi i-am răscumpărat, după puterea noastră, pe frații iudei vânduți neamurilor; iar voi îi vindeți pe frații voștri? Și încă nouă ni-i vindeți?

Glasul îi prinse ecou, amplificat de zidurile Templului, în timp ce o tăcere încremenită se lăsă peste curte. Bărbații din fața lui tăcură, neavând ce să răspundă.

— Nu e bine ce faceți. Nu s-ar cuveni oare să umblați cu frică de Dumnezeuul nostru, ca să nu rămâneți de ocara neamurilor vrăjmașe? Eu și frații mei le împrumutăm oamenilor grâne să-i ajutăm la această vreme de foamete. Ar trebui să le arătați și voi milă. Așa ne poruncește *Tara*.

Iar împrumutul cu camătă nu e permis. Trebuie să-i puneți capăt!

Îi făcu semn cu capul lui Ezra, lăsându-l să ia cuvântul.

— Vreau să vă citesc cuvintele de avertizare pe care le-a grăit Atotputernicul strămoșilor noștri înainte de surghiun, zise Ezra, desfășurând un sul mic. El a vorbit prin prorocul Ezechiel, zicând: „Ești o țară necurățată și neudată de ploaie în ziua mâniei. Mai-marii lui uneltesc în mijlocul lui ca să înghită sufletele ca un leu care răcnește și își sfâșie prada; pun mâna pe bogății și lucruri scumpe și măresc numărul văduvelor în mijlocul lui... Poporul din țară se dedă la silnicie, fură, asuprește pe cel nenorocit și pe cel lipsit... Caut printre ei un om care să înalțe un zid și să stea în mijlocul spărturii înaintea Mea pentru țară, ca să n-o nimicesc; dar nu găsesc niciunul! Îmi voi vărsa urgia peste ei, îi voi nimici cu focul mâniei Mele și le voi întoarce faptele asupra capului lor, zice Domnul Dumnezeu”.

O liniște deplină se lăsă peste mulțime. Ezra își înfășură tacticos sulul și se întoarse spre nobilii din fața lui.

— Știm cu toții ce s-a întâmplat când părinții noștri au nesocotit avertizarea Atotputernicului. Când au continuat să-i asuprească pe cei nenorociți și nevoiași. Veți pași oare pe urmele lor și veți face la fel?

Se retrase, făcându-i semn lui Neemia să continue.

— Dacă vă pasă de poporul nostru și de legământul făcut cu noi de Dumnezeu, zise el, dați-le înapoi azi ogoarele, viile, măslinii și casele, precum și a suta parte din argintul, grâul, mustul și untdelemnul pe care l-ați cerut de la ei ca dobândă. După cum ne-a reamintit și *rabi* Ezra, nimicirea Ierusalimului și surghiunul nostru au fost pricinuite de refuzul strămoșilor noștri de a trăi după

Legea Celui Preasfânt. Numai mila și harul nemeritat al lui Dumnezeu ne-au învrednicit să ne întoarcem în țara noastră. Vom profita acum de această îndurare? Dumnezeu ne îndeamnă să fim milostivi cu săracii căci și El e milostiv. Strămoșii noștri i-au datorat iubire și credincioșie, zeciuiele și recunoștința lor. În schimb, s-au închinat la idoli și au uitat de legământul Lui, strângând o datorie uriașă de păcate. Atotputernicul ar fi putut să nu ne ierte de această datorie. Ar fi putut să ne lase în robie. Dar ne-a iertat – și iată-ne aici. Dacă El ne poate ierta muntele de datorii, noi de ce să nu le iertăm pe ale fraților noștri?

Se opri, lăsându-și cuvintele să învăluie mulțimea tăcută.

— Voi, cei chemați de Dumnezeu să fiți călăuze, ar trebui să păstoriți poporul. Dacă suferă, se cuvine să-i ajutați. Voi în schimb nu v-ați preocupat nici măcar să întăriți apărarea orașului. Ce fel de păstori sunteți? Ar trebui să vă ajutați frații în nevoie, nu să le cereți dobândă și să-i siliți să-și zălogească pământul și să-și vândă copiii în robie. Știu că seceta prelungită a dus la asta. Dar *Tora* spune că Atotputernicul ne va binecuvânta cu ploaie dacă vom trăi o viață dreaptă. Poate El a îngăduit această secetă ca să ne descopere lăcomia din inimile noastre. Să ne facă robii Săi. Să ne dea prilejul să arătăm milă. Iar noi dăm greș. Vă rog, vă implor să arătați milă celor săraci și înfometați și să le dați hrană fără plată cum fac eu și frații mei. Dacă le-ați dat bani împrumut, nu le mai luați dobândă și înapoiți-le camăta pe care ați cerut-o în mod necinstit; de nu, veți da socoteală pentru încălcarea Legii. Dacă v-au lăsat zalog pământurile și și-au vândut fiii și fiicele în robie la voi, vă implor, înapoiți-le. Chiar dacă nu încălcați Legea, vă conjur să aveți milă – așa cum Dumnezeu a avut milă de noi.

Un chiot spontan se ridică din rândul săracilor din spate. Dar nu bine se stinse acesta, că mai-marele peste Tecoa ieși în față să-l înfrunte.

— Legea ne dă dreptul să cerem înapoi banii împrumutați. Și să ținem șase ani robii și pământurile luate zălog.

— Știu. Dar vă rog să arătați milă și să renunțați la aceste drepturi.

— De ce? Am muncit din greu pentru tot ce am și mi-am gospodărit bine moșia. De ce să-i ajut pe cei care n-au fost în stare s-o facă? Să devenim cu toții săraci? E o nebulie!

— De ce ții partea săracilor, dregătorule? Întrebă un alt nobil. Iar cu noi te porți ca și cu niște nelegiuți deși n-am încălcat nicio lege?

Indignarea lor și lipsa de compasiune nu-l mirau pe Neemia. Îl întristau mai degrabă.

— Mă preocupă soarta bogaților în aceeași măsură ca cea a săracilor, răspunse el. Ca dregător, aș putea să vă impun biruri tuturor pentru întreținerea mea, dar n-am de gând s-o fac. Nici eu, nici frații mei nu v-am cerut contribuția de mâncare pe care v-a cerut-o dregătorul Sanbalat înaintea mea. Știu ce poveri grele a pus pe umerii voștri, cum v-a luat câte patruzeci de șecheli de argint și a pus biruri pe alimentele și vinul vostru. Aghiotanții lui au năpăstuit poporul. Dar, din frică de Dumnezeu, eu n-am făcut nimic de felul ăsta. Nu v-am cerut alimentele ce mi se cuvin căci am știut ce povară grea ar fi pe umerii voștri. Cum să mă lăfăiesc în bogăție și huzur când ținutul geme de oameni nevoiași? În loc să strâng pământuri și robi și să-mi adun recolte, m-am dedicat înălțării zidului. Ascultați-mă, dacă nu vreți să renunțați la dreptul la plată și să vă ajutați frații de dragul Atotputernicului, măcar

faceți-o ca să nu rămâneți de ocară neamurilor. Știu toți cum v-a scos Dumnezeu din robia egipteană. Oare nu poate El să-și slobozească și poporul înrobite de propriii frați? Și încă ceva... dacă ne slobozim frații cu bunătate și milă, poate într-o zi ne va slobozi și pe noi Atotputernicul de sub jugul persan.

Majoritatea bărbaților dinaintea lui păreau atinși de dojană. Era timpul să-i îndemne să ducă la îndeplinire cele auzite.

— Vă învoiți să faceți ce vă cer? îi întrebă el. Veți arăta milă în inimile voastre?

— Vom da totul înapoi, strigă unul dintre mai-mari.

— Și nu le vom mai cere nimic, adăugă altul.

— Vom face precum spui.

Un chiot asurzitor se ridică la auzul acestor făgăduințe. Dar ca să se asigure că se vor ține cu toții de cuvânt, Neemia îi chemă la el pe preoții ce stăteau la o parte.

— Puneți-i pe toți acești nobili și mai-mari să jure înaintea lui Dumnezeu că vor face după cum au făgăduit, le zise el.

Atrase din nou atenția mulțimii și își scutură cu un gest exagerat mantaua.

— Așa să scuture Dumnezeu afară din Casa Lui și de averile lui pe orice om care nu-și va ține cuvântul, și așa să fie scuturat omul acela și lăsat cu mâinile goale!

Întreaga adunare răspunse: „Amin”, lăudându-L pe Domnul cu glas puternic.

Neemia coborî de pe platformă, lăsându-i pe preoți să urce în locul lui pentru depunerea jurământului.

— Să ne întoarcem la zidul nostru, le zise el fraților săi.

Porniră spre treptele centrale către oraș și, din nou, o

grămadă de câteva sute de oameni se îmbulziră în jurul lui să-i mulțumească, unii atingându-l sau atingându-i mantaua. Se strădui să-și biruiască valul de panică crescândă, spunându-și că nu voiau să-i facă niciun rău.

Nu răsuflă ușurat decât când ajunsese jos pe străzile orașului. Se gândi la profeția citită de *rabi* Ezra, prin care Dumnezeu îi osândește pe mai-marii ce nu făceau dreptate poporului. Aceasta se împlinise cu prisosință pe vremea străbunilor săi, când mai-marii și împărații pricinuiseră nimicirea neamului și ducerea poporului în robie. Dar Neemia era mulțumit că restabilise oarecum dreptatea în dimineața aceea, îndreptând un mare rău.

„Adu-ți aminte de mine, spre bine, Dumnezeule”, se rugă el în tăcere, „pentru tot ce am făcut pentru poporul acesta!”

Capitolul 29

Ierusalim

Nava stătea în mulțimea înghesuită de la Templu, ținându-l în taină de mână pe Dan în timp ce ascultau cuvântarea lui Neemia.

„Înapoiati-le pământurile și copiii”... spusese dregătorul.

Dan se alătură chiotului uriaș ce se ridică din mijlocul gloatei, dar fata nu izbuti să scoată niciun sunet, gâtuită de emoție. Când se potoli hărmălaia, își ținu răsuflarea, nerăbdătoare să audă reacția bogaților. O, de i-ar fi ascultat Dumnezeu rugăciunile!

— O vor face oare? îl întrebă ea în șoaptă pe Dan.

Mâna o durea de la încleștarea lui.

— Poate... Nu știu... ascultă...

— Vom da totul înapoi, strigă unul dintre mai-mari.

— Și nu le vom mai cere nimic, adăugă altul.

— Vom face precum spui.

Un chiot asurzitor se ridică la auzul acestor făgăduințe. Nava și Dan nu se mai putură stăpâni și se îmbrățișară într-un moment de fericită uitare de sine. *Ava* își va recăpăta via și pământul. Iar ea libertatea. Va putea să-și petreacă restul vieții alături de Dan și să nu-și mai facă griji niciodată în privința stăpânului Aaron.

— E prea frumos să fie adevărat, șopti ea, agățându-se de bărbatul pe care îl iubea.

Când dregătorul îi puse pe toți să jure înaintea lui Dumnezeu că își vor ține făgăduiala, Nava speră să-l zărească și pe stăpânul Malchia făcând jurământul. Dar era prea departe să vadă cine ieși în față înaintea preoților. Când dregătorul se strecură prin mulțime să coboare de pe munte, se repeziră și ei în urma lui ca atâția alții să-i mulțumească. Îi reînnoise Navei speranța și-i dăruise un viitor.

— Trebuie să mă întorc la lucru, îi zise ea lui Dan după plecarea dregătorului.

— De ce? Oricum te vor lăsa slobodă. Te poți întoarce la ai tăi.

— Poate... dar nu sunt slobodă încă. Și, acum că bărbății își vor relua munca la zid, trebuie să le pregătim de mâncare. Dregătorul și-a făcut partea lui, așa că trebuie să ne-o facem și noi pe a noastră.

Își croiră drum prin fericita debandadă, printre familiile de nevoiași ce râdeau și plângeau în același timp, sărbătorind vestea cea bună. Bărbații ce-și lăsaseră în urmă ogoarele să înalțe zidul se grăbiră înapoi pe locurile de construcție.

— Te întorci și tu la lucru? îl întrebă Nava pe Dan.

— Da, dar mai întâi vreau să dau o fugă acasă, să le spun și alor mei vestea cea bună. Îți poți închipui? Ogoarele și roadele vor fi din nou ale părinților noștri. Vor

fi iertați de împrumuturi. Și lucrul cel mai minunat, te vei întoarce acasă!

— E înțelept să bați singur atâta cale?

— Voi fi în siguranță la lumina zilei. Crede-mă, sunt atât de fericit că aş putea să alerg tot drumul până acasă și înapoi!

— Pe mâine atunci, zise ea când se apropiară de casa lui Malchia. Dan o strânse drăgăstos de mână și fata fugi tot restul drumului până la poarta de la curte.

Nu-și putu ascunde bucuria când dădu buzna la bucătărie.

— Iar ai întârziat, o muștră jupâneasa. Pe unde umbli?... Și de ce zâmbești de parcă ai fi dat peste un sac de galbeni?

— Am o veste minunată! M-am dus la jertfa de la Templu și dregătorul Neemia a ținut apoi o adunare...

Privi în jur la ceilalți slujitori, conștientă că, în afară de jupâneasă, erau cu toții robi ca ea.

— Le-a spus bogaților să se milostivească de familiile sărăcite de secetă ca ale noastre. Le-a cerut să ne ierte de datorie și să-și slobozească toți robii!

Prietena ei, Rahela, își duse mâna la gură și scoase un strigăt ușor. Să fi fost adevărat, s-ar fi putut întoarce acasă la soțul și la copiii ei. Nava văzu nădejdea amestecată cu teamă în toate privirile ațintite spre ea. Nu se mira că le venea greu să creadă.

— Toți bogații s-au învoit s-o facă, le spuse ea. Dregătorul i-a pus să iasă în față și să jure înaintea preoților că ne vor da totul înapoi.

Își găsea cu greu astâmpărul, venindu-i să sară într-un picior de bucurie.

— A jurat și stăpânul Malchia? întrebă Rahela. Chiar are de gând să ne lase slobozi?

— Nu știu sigur... a fost prea mare îmbulzeala ca să văd. Dar aed că da. Toți ceilalți nobili au făcut-o.

— Până una-alta, avem treabă, zise jupâneasa, bătând din palme. Mă gândesc că vor continua lucrările la zid.

— Cred că da. Am văzut o grămadă de bărbați grăbindu-se spre ziduri.

— Atunci avem de hrănit o grămadă de lucrători hămesiți. Puneți-vă pe treabă.

Nava își îndeplini corvezile zilnice plutind într-un nor de bucurie și visând la tot ce o aștepta în zilele următoare. Se va întoarce acasă și-și va strânge la piept părinții și frații pentru prima oară de mai bine de două luni. Va lua cu ei pământul lui *ava*, știind că era din nou al lui. Cu datoria iertată, se va putea mărita în sfârșit cu Dan. Le vor vesti celorlalți logodna și Dan va începe să sape temelia pentru noua lor locuință.

După ce pregătiră prânzul, o ceată de slujitori porniră să-l ducă lucrătorilor de la Poarta Gunoiului. Seara, stăpânul Malchia aștepta oaspeți la d-nă, așa că Nava și celelalte mai aveau încă o masă uriașă de pregătit în după-amiaza aceea. Dar își luă o clipă răgazul s-o strângă în brațe pe Rahela când rămaseră singure în cămară.

— Vom fi slobode! Ți vine să crezi? șopti ea.

— Nu... Mi-e teamă să aed. Până n-o aud chiar din gura stăpânului.

După-amiază târziu, când se întoarse stăpânul de la Poarta Gunoiului, intră direct în iatacul său să se spele și să se schimbe de haine înainte de venirea musafirilor. Slujitorii îi urmăreau cu sufletul la gură fiecare mișcare, așteptând să primească vestea că vor fi iertați de datorie și eliberați. Dar Malchia nu pomeni nimic de asta.

Nava își ciuli urechile, încercând să surprindă

frânturi de conversație în timp ce le servea d-na, dar bărbații nu vorbiră decât despre înaintarea lucrărilor de la zid. Ea și ceilalți servitori se codeau să meargă la culcare, așteptând vestea slobozirii lor. După ce plecă și ultimul oaspete, Malchia se retrase la el în dormitor.

— N-avea cum să uite, nu? întrebă Rahela în timp ce curățau masa după d-nă. Sigur știe ce nerăbdători suntem cu toții să ne dea vestea.

— Poate va face un anunț impresionant mâine, zise Nava.

Dar a doua zi, Malchia plecă de acasă dis-dimineață fără să-și ia micul dejun. Nava și ceilalți robi se adunară în bucătărie să vorbească cu jupâneasa.

— A spus ceva stăpânul de slobozirea noastră? întrebă una dintre ele.

Jupâneasa clătină din cap.

— Nu, niciun cuvânt. Pesemne Nava a înțeles greșit ce s-a vorbit la Templu. Acum luați-vă micul dejun și treceți la treabă. Avem de lucru cât încape.

În loc să mănânce, Nava se duse grăbită la Templu la jertfa de dimineață. Îl găsi pe Dan așteptând-o în același loc ca de obicei, cu ochii plini de speranță.

— Ești gata, Nava? Le-am spus alor tăi că te duc azi acasă și au fost în culmea fericirii. Abia așteaptă să te vadă și...

Se opri, văzându-i lacrimile.

— Ce s-a întâmplat?

— Nu sunt slobodă încă. Stăpânul n-a pomenit nimic de asta când a venit aseară acasă. Iar azi-dimineață a plecat din nou fără să spună nimic.

— Nu pricep. Doar s-au jurat cu toții înaintea lui Dumnezeu.

— Nici eu nu pricep. A fost destul de greu când ne-a

fost spulberat visul prima oară, dar dacă se întâmplă din nou...

Nu putu să termine. Dan ieși din curte și coborâră împreună treptele, neavând niciunul dispoziția să se închine Atotputernicului.

— Hai să mergem acasă la ai noștri, zise Dan. Haide, ce-ar putea să ne facă Malchia?

Nava tânjea să plece, să fie din nou acasă cu cei dragi. Dar știa că nu era cu putință.

— Nu pot pleca încă, Dan. I-am făgăduit lui *ava* că voi sluji ca roabă să-l ajut să-și plătească datoriile și nu pot să-l dezamăgesc, în plus, Malchia ar putea să-i ia pământul dacă nu o fac. Așa a fost învoiala. Trebuie să muncesc până ne iartă de datorie și mă lasă slobodă.

— Atunci hai să dăm de el, aici la Templu sau acolo unde lucrează, la Poarta Gunoiiului. Să-i cerem socoteală de ce nu ești încă slobodă.

Firea năvalnică a lui Dan îi sporea nerăbdarea. Voia să ia frâiele în mâini și să facă ceva, și patima înăbușită avea să fie periculoasă până i se răcorea mânia.

— Dan, nu se cade să-l înfruntăm pe stăpân. Părinții noștri ar trebui să vorbească cu el, nu noi.

— Nu, Nava! Trebuie să...

— Trebuie să ne păstrăm cumpătul și să vedem ce se întâmplă. Malchia e un bărbat foarte puternic. Te rog, Dan.

Flăcăul își aținti privirea în zare, spre casă, și Nava văzu că se străduia să-și țină firea de parcă ar fi luptat cu morile de vânt.

— Bine. N-am să-l înfrunt. Îl voi aduce pe tata, pe tatăl tău și pe ceilalți bărbați care îi sunt datori și-l vom înfrunta cu toții împreună. Știi cumva dacă are de gând să se întoarcă repede la Bet-Hacherem sau va trebui să vorbim cu el aici?

— Se duce de obicei acasă de Sabat.

— Dacă nu te slobozește până atunci, îi vom cere socoteală.

Tot restul săptămânii, Nava și ceilalți robi stătură ca pe spini, așteptându-și libertatea. Nu se întâmplă nimic. Malchia se întoarse de Sabat la Bet-Hacherem și ziua de odihnă i se păru cât o lună Navei în timp ce aștepta să se întoarcă Dan după confruntarea cu el. În prima zi a săptămânii, când îl văzu în sfârșit urcând treptele Templului, văzu după chipul lui cătrănit că nu erau vești bune.

— Ce s-a întâmplat? Ce-a zis? întrebă ea.

— Malchia nu vrea să slobozească pe nimeni. Nu iartă datoriile nimănui.

Nava simți cum i se scurge toată vlaga din trup și, odată cu ea, toată speranța. Trebuia să stea jos. Se poticni câțiva pași înainte și se prăbuși pe treapta de sus, ignorând valul de oameni în drum spre jertfă. Îi auzi pe leviți cântând liturgia în depărtare, *„Lăudați pe Domnul, cad este bun, căci în veac ține îndurarea Lui!”*, și îi veni să le strige să se oprească. De ce să slăvească im Dumnezeu care nu-i asculta rugăciunile, un Dumnezeu nemilos care o umpluse de speranță doar ca să i-o ia înapoi?

— A spus din ce pricină? întrebă ea în cele din urmă.

Dan se așeză pe treaptă lângă ea.

— A spus că nu-și poate permite. Nici măcar n-a vrut să dea ochii cu noi. Și-a trimis vâtaful să ne spună.

Nava se hotărî să-l înfrunte ea însăși pe Malchia de îndată ce se întorcea după-masă de la Poarta Gunoifului sau seara când îl servea la cină. Avea să-l întrebe de ce era atât de hapsân și de crud, când toți ceilalți stăpâni își sloboziseră robii. Dar curajul i se topi ca prin farmec când se gândi că, dacă l-ar fi supărat, ar fi putut s-o trimită

înapoi la moșie. Înapoi la Aaron.

— Și femeia aia cu care e logodit? Întrebă Dan, întrerupându-i șirul gândurilor. N-ai zis tu că a fost bună cu tine?

— Ba da. Dar ce poate face ea?

— Hai s-o rugăm să ne ajute. Poate nici nu știe că viitorul ei soț e singurul din ținut care refuză să arate milă.

— Mă gândesc că n-avem nimic de pierdut. Dar cum să dăm de ea? Nu știu unde locuiește.

— Nu vine la jertfa de dimineață? Am putea să așteptăm lângă un alt șir de trepte în fiecare dimineață până dăm cu ochii de ea. Cred că țin minte cum arată: mică de statură și frumușică, cu păr negru, ondulat și fața îngustă, nu?

Nava dădu din cap.

— Să facem cum spui.

Dan îi întinse mâna, ajutând-o să se ridice. Nu se putea lăsa învăluită din nou de speranță, dar era bine să aibă un plan, să facă ceva. Începură cu treptele de la vest, așteptând fiecare la câte un capăt după încheierea jertfei, cu fața spre mulțimea r-ramădită ce se îmbulzea spre ieșire. Nava studie sute de fețe, căutând neobosită, hotărâtă să nu se dea bătută până când... și deodată o zări! Era însoțită de un bărbat mai în vârstă și două acte tinere. De îndată ce o văzu, Nava își croi drum prin mulțime, înaintând împotriva curentului puternic, fără să-i pese pe cine incotea și îmbrâncea la o parte.

— Duducă! Duducă, te rog, așteaptă! strigă ea, neîndrăznind să-i spună pe nume.

Chana se opri și însoțitorii ei, de asemenea.

— Nava! S-a întâmplat ceva?

— Da, s-a întâmplat. Te rog, am nevoie de ajutor.

Chana ezită o clipă, apoi zise:

— Luați-o înainte, *ava*. Vă ajung eu din urmă.

O luă de braț pe fată și se retraseră la o parte din calea mulțimii ce se îmbulzea.

— Spune-mi care-i necazul.

Vorbele îi ieșiră pe gură Navei într-un iureș bolborosit însoțit de lacrimi.

— Toți nobilii au făcut jurământ să-și slobozească robii. I-am auzit cu urechile mele, dducă. Dar stăpânul Malchia nu vrea să ne lase slobozi.

Sprâncenele negre ale Chanei se împreună într-o încruntătură indignată.

— Numea?

— Nu, dducă. I-a spus tatălui meu și celorlalți bărbați care și-au zălogit pământul că n-are de gând s-o facă. Alți robi se întorc acasă la ai lor, și mi-aș dori atât de mult să merg și eu! Mi-e tare dor de toți și...

Îl zări pe Dan privindu-le de cealaltă parte a treptelor și se prăbuși în genunchi.

— Te rog, dducă! Te implor! Nu poți să vorbești cu stăpânul și să-l rogi să se răzgândească?

— Ridică-te, Nava, zise Chana, trăgând-o de braț. Nu trebuie să te milogești. Am să vorbesc cu el.

Privind-o cum se alătură din nou grupului ei, Nava întrezări o licărire de speranță, mai subțire ca firul de borangic.

Capitolul 30

Samaria

Am ajuns uite-așa de aproape! tună Tobia, apropiindu-și degetul mare la un centimetru de cel arătător și fluturându-le în fața rumenă a dregătorului Sanbalat. Așa de aproape de o răscoală dezlănțuită în Ierusalim - săracii împotriva bogaților. Așa de aproape de o oprire a lucrărilor ce ar fi pus capăt definitiv construirii

zidului!

— Și ce s-a întâmplat? întrebă Sanbalat.

Tobia clătină din cap, lăsându-și brațele să cadă pe lângă corp. Simți în gură gustul amar al vorbelor pe care le rosti.

— Neemia a preîntâmpinat criza. A liniștit poporul. Lucrările la zid continuă.

— De necrezut ce noroc are omul ăsta! izbucni Sanbalat. Tobia privi cum bărbatul greoi se chinui să se ridice, sprijinit în mânerul tronului său ponosit. Îi era silă de aprigul samaritean, dar avea nevoie de el ca aliat. Avea nevoie și de Gheșem, deși în sinistrul conducător arab se încredea și mai puțin ca în Sanbalat. Gheșem rareori stătea jos la întâlnirile din locuința lui Sanbalat, pășind înainte și înapoi ca un leu gata de atac și măturând cu mantiile lungi podeaua în urma sa. Cei trei erau acum singuri în odaie la stăruințele lui Tobia ca slujitorii să fie ținuti la distanță. Știa mai bine ca oricine ce ușor era să fii iscoadă la vrăjmași.

— Cum a făcut? tună Sanbalat când reuși în sfârșit să se ridice. E vrăjitor sau mag de poate fermeca atâta popor? Cum de-l urmează cu toții orbește?

Tobia râse scurt, iritat să recunoască geniul strategiei lui Neemia.

— S-a făcut mesia lor. I-a hrănit din cămările lui și le-a pus la cale slobozirea. I-a rușinat pe nobilii bogați până au făcut legământ să dea înapoi terenurile luate zălog în timpul secetei și să-i slobozească pe toți robii.

— Și nobilii s-au învoit? Fugi de-aici! Știu ce hapsâni sunt mai-marii din zonă. Sigur se găsesc printre ei destui care au nesocotit îndemnul dregătorului. Tobia, găsește-i pe cei nemulțumiți și câștigă-i de partea noastră!

— Asta și fac. Fiul meu știe câțiva care n-au depus

legământul. De îndată isprăvim aici, mă duc la Ierusalim la un eveniment de familie. Neemia nici nu va bănuî că sunt acolo. Am să dau de cei nemulțumiți să ni-i fac aliați. Știu din sursele mele că pacea dintre săraci și bogați e foarte fragilă în clipa asta.

Se prăbuși pe o pernă, servindu-se din prăjiturilele cu stafide și curmale oferite de gazda sa.

— E bun planul tău, Tobia, recunosc Gheșem, dar trebuie să mai fie și altceva de făcut. Neemia trebuie oprit cu orice preț. Dacă atacăm problema de pe mai multe fronturi, vom avea o mai bună șansă de reușită.

— Va trebui să-i dăm zor, zise Sanbalat. Zid că înaintează cu zidul?

Tobia dădu din cap.

— Mă conving eu ce și cum când ajung acolo, dar iscoadele îmi spun că se astupă spărturile. Și că zidul e deja la jumătate în unele locuri.

Gheșem gemu.

— După ce-și termină fortăreața, Neemia îi va putea împiedica pe toți să intre - chiar și caravanele mele cu mărfuri și oastea lui Sanbalat. Chiar și pe tine, Tobia. Trebuie să atacăm înainte să termine zidul.

— Ascultați-mă!

Sanbalat îi făcu semn cu mâinile lui Gheșem să stea pe loc și lui Tobia să ia aminte.

— Trebuie să-i atacăm direct pe lucrători și să-i băgăm în sperieți. Îi vom lua prin surprindere. Până să se dumirească sau să ne vadă, vom da năvală printre ei și-i vom ucide ca să punem capăt lucrărilor. Ceilalți vor fi prea înfricoșați să continue, gândindu-se că ei vor fi următorii. Bag mâna în foc că lașii de iudei vor lăsa totul baltă și vor da bir cu fugiții dacă-și știu viața în pericol.

— Perfect. Îmi place planul ăsta, zise Tobia. Și poate

nu va fi nevoie decât de câteva atacuri dacă răspândim destule zvonuri și groază prin popor. Să-i punem să șuşotească pe samaritenii și amoniții din satele din jur cum că venim pe urmele iudeilor. Să-i facem să moară de frică. Nimic nu-i mai cumplit ca groaza de un vrăjmaș nevăzut, gata să atace în orice clipă și să semene panică. Iudeii se vor lăsa păgubași și se vor întoarce la casele lor.

— Caravanele mele străbat întreg ținutul, zise Gheșem. Ne pot ajuta să semănăm zvonuri dându-se drept prietenii lor.

— Nu cred că ar trebui să rămână simple avertismente, interveni Sanbalat. Îmi stă în putere să trimit oameni înarmați chiar în inima Ierusalimului. Să aibă loc barem un atac, vreo câteva morți, și uite așa zvonurile se adevăresc și se oprește construcția. N-am dreptate?

— Ba da, răspunseră Tobia și Gheșem într-un glas.

Hotărârea păru să împrăstie în mare parte tensiunea din încăpere. Sanbalat se întoarce la locul său și până și Gheșem se relaxă suficient să scoată o mână de curmale din strachină. Dar Tobia era conștient că aveau încă un oponent formidabil în Neemia. Bărbatul poseda un dar extraordinar de a atrage mulțimile. Sprijinul câtorva nobili s-ar fi putut dovedi insuficient.

— Și Neemia? făcu el într-un târziu, dându-și glas temerilor. Trebuie să-l tratăm ca pe un vrăjmaș serios. Nu numai că se bucură de admirația poporului, dar s-a dovedit și un conducător de geniu.

— Să-l distrugem, zise Gheșem.

Vehemența replicii lui îi făcu lui Tobia pielea de găină.

— Cum? întrebă el.

— Prin orice mijloace, zise Gheșem. Să-l

compromitem în ochii oamenilor de rând. Se provocăm o ruptură între el și nobili, ca aceștia să se întoarcă împotriva lui. Să-l pârâm la împăratul Artaxerxe drept un răzvrătit periculos. Să-l amenințăm cu moartea ca să-l băgăm în sperieți...

Făcu o pauză.

— Să-l omorâm cu mâinile noastre dacă e nevoie.

— Tobia, tu-i cunoști pe iudei mai bine ca oricine, zise Sanbalat. Nu ne-am putea folosi de vreo credință de-a lor să facem ce ne propune Gheșem?

Tobia se îndreptă de spate, însuflețit de un gând.

— Cred că știu o cale. Iudeii cred că Dumnezeu le va trimite într-o zi un alt izbăvitor ca Moise, un Mesia care-i va hrăni pe săraci și-i va birui pe toți vrăjmașii lor. L-am tachinat pe Neemia în privința asta când ne-am întâlnit data trecută - dar ce-ar fi să profităm de profețiile iudaice și să-i facem pe toți să creadă că e într-adevăr Mesia? Deja îndeplinește unele așteptări, cum ar fi hrănirea săracilor. Putem semăna gândul în mintea oamenilor așa cum am semănat semințele răzvrătirii. Nu trebuie decât să tocim un proroc credibil.

— Nu văd la ce bun, interveni Gheșem.

— Ascultă-mă până la sfârșit, zise Tobia, ridicându-se în picioare. E scris că promisiul Mesia va fi un împărat care va restaura tronul lui David. Ne putem folosi de aceste profeții ca să stârnim mândria lui Neemia, și dacă face pe placul poporului și urcă pe tron, împăratul persan îl va nimici. Un fals proroc va putea lesne să-l pună într-o postură de trădător. Am auzit că a pomenit într-o cuvântare de slobozirea de sub jugul persan. Chiar dacă nu mușcă momeala, oamenii vor fi dezamăgiți că nu-i slobozește și se vor întoarce împotriva lui.

— Știi vreun proroc pe care să-l tocim? întrebă

Sanbalat.

— Am în minte un bărbat. Poate chiar o femeie. Dar vor cere plată. Suntem gata să punem fiecare câte ceva să-i plătim?

Tobia trebuia să aibă banii în mână înainte să plece din Samaria. Cunoștea din experiență zgârcenia proverbială a lui Sanbalat.

— Da, da, vom pune, zise Sanbalat. E un plan bun. Dar voi merge înainte și cu atacurile. Vorba lui Gheșem, trebuie să luptăm pe toate fronturile.

Lui Tobia îi displăcea să fie vocea pesimismului, dar nu voia să-și subestimeze inamicul.

— Și dacă toate planurile dau greș? Întrebă el.

Gheșem îl străpunse cu ochii lui negri ca noaptea.

— Simplu. Îl momim afară din oraș și-l ucidem cu mâinile noastre.

Capitolul 31

Ierusalim

Chana cobora grăbită dealul de la Poarta Văii spre secțiunea lui Malchia de la Poarta Gunoii și mânia îi creștea la fiecare pas. Știrea Navei că bărbatul refuzase să-și slobozească robii îi dădea ghes să rupă logodna. Cum să se mărite cu cineva care nesocotea *Tora* și nu voia să-i ajute pe săraci? Cu un bărbat pe care nu-l interesau decât banii și puterea?

Nu mai fusese la Poarta Gunoii de la începerea lucrărilor și rămase surprinsă de înaintarea lor. Poarta ce fusese odată un morman de dărâmături arse începea să recapete contur, având acum o încăpăre pentru gârzi și un turn ce trona deasupra spațiului gol unde aveau să fie ușile. Lucrătorii trudeau din greu, ridicând un bolovan uriaș cu ajutorul unui scripete și al unei perechi de boi. Dar în loc să lucreze cot la cot cu ceilalți precum Chana și

surorile ei, Malchia stătea deoparte și supraveghea, înveșmântat într-o tunică aleasă de în N-o observă până nu ajunse în spatele lui și Chana zise:

— Putem sta de vorbă?

— Chana! S-a întâmplat ceva? Au pățit ceva ai tăi? îngrijorarea de pe chipul lui părea convingătoare, dar fata știa ce actor desăvârșit se dovedise în trecut când încercase să i se vâre sub piele. N-avea să se mai lase amăgită.

— Suntem cu toții bine. Nu de asta am venit.

— Haide, e un mic petec umbros acolo sub poartă, dar din păcate nu-i loc de șezut.

O conduse sub acoperiș și scoase apă cu cupa dintr-un ulcior le lut.

— Vrei și tu puțin?

Ea clătină din cap și îl privi cum o bău.

— Ce e, Chana? Pari supărată.

— Sunt. Eram la Templu să mă închin în dimineața când s-au răzvrătit lucrătorii și i-au cerut ajutor dregătorului. Ai fost și tu acolo?

— Da. Mă duc la jertfe în fiecare zi.

— Am urmărit plângerea de la început. Am ascultat cuvântarea dregătorului și prorocia citită săptămâna trecută de *rabi* Ezra. Am văzut cum moșierii au ieșit în față și au jurat să aleagă calea dreaptă și să-și slobozească robii. Dar mi s-a spus că tu nu i-ai slobozit pe ai tăi. Pe ai noștri, mai bine zis. Doar ai zis că sunt și ai mei, acum că suntem logodiți.

Malchia o privi drept în ochi și răspunse fără să clipească:

— N-am depus jurământul, Chana.

— De ce?

— Nu m-am putut lega înaintea lui Dumnezeu să fac

ceva ce știu că e cu neputință. Nu-mi pot slobozi toți lucrătorii deodată. Ai idee cât de mulți sunt? Mi-ai văzut doar viile, ogoarele și livezile de măslina. Întreaga moșie s-ar duce de răpă fără ajutorul lor.

— Nu poți să-i lași slobozi și apoi să-i tocmești să lucreze pentru tine? Să le plătești leafă?

— Cu ce să-i plătesc? făcu el, arătându-i palmele goale. I-am plătit deja. Și împrumutul e o plată, Chana. E ca și cum le-aș da leafa dinainte. S-au învoit deja să lucreze pentru mine în schimbul împrumutului. Nu-mi pot permite să-i mai plătesc o dată.

Iritarea și nedumerirea ei creșteau pe măsură ce el îi răspundea calm la toate întrebările.

— Toți ceilalți moșieri bogați s-au milostivit de săraci.

— Toți? Ești sigură? Ai făcut cercetări în privința asta?

— Bineînțeles că nu.

— Ai făcut cercetări în privința mea? Ești sigură că nu sunt milostiv cu cei mai puțin norocoși ca mine?

Răspunsul lui calm o făcu să-și iasă din fire.

— *Tora* spune clar că luarea de camătă e păcat, Malchia. Nu se cuvine să le cerem dobândă fraților iudei.

— Și de unde știi că le cer dobândă?

Ea nu răspunse. Spunea adevărul sau încerca să se apere răspunzându-i la fiecare întrebare cu o altă întrebare? Își aminti de lacrimile și implorările Navei și zise:

— Pentru tine sunt doar niște robi de care te folosești să-ți gospodărească moșia, dar simt și ei oameni, Malchia, cu speranțele și visurile lor. Habar n-am avut când am primit să-ți fiu soție că-ți pasă mai mult de averile tale decât de ei.

El pufăi și rămase cu privirea ațintită în pământ

multă vreme înainte să și-o îndrepte din nou spre ea.

— Mă dezamăgești, Chana. Te-ai rugat de toți să nu ți-o ia în nume de rău când ai sfidat obiceiurile și te-ai apucat să lucrezi la zid, dar pe alții îi judeci după aparențe. În clipa asta mă judeci pe mine.

— Nu te judec...

— Pari convinsă că tot ce crezi despre mine e adevărat, că sunt hapsân și lacom precum spui. Ai bătut tot drumul până aici să mă învinuiești.

— Am venit să te întreb de ce nu-ți slobozești robii.

— Pentru că moșia mea s-ar duce de râpă dacă n-aș avea cine să se ocupe de ea. N-aș mai putea să dau săracilor sau să le asigur traiul fiilor mei și viitoarei mele soții. Lucrătorii mei de la Poarta Gunoii n-ar mai avea cine să-i supravegheze. Iar zidul ăsta nu s-ar mai isprăvi niciodată - ceea ce, dacă tot veni vorba, e tocmai ce-și doresc vrăjmașii.

— Toți ceilalți moșieri și-au slobozit robii.

— Bași mâna în foc? Și înțelegi ce urmări ar avea slobozirea tuturor robilor?

Ea clătină din cap, prea rușinată să admită cu voce tare. Răbdarea lui o scotea din sărite.

— Știu că-ți par trufaș, Chana, dar până trece foametea asta, robilor mei le e mai bine cu mine. Măcar au ce mânca și un pat cald și ferit de primejdii unde să doarmă. Dacă-i las slobozi, se vor întoarce la casele lor lovite de secetă. Cu ce-i ajut pe sărad dacă-i trimit acasă la niște cămări goale?

— Ai putea să le dai de pomană.

— Le dau deja de pomană. Pe lângă că îi hrănesc și îi îmbrac pe cei din slujba mea, le mai hrănesc și familiile de acasă. Nu crezi că am dreptul să le pretind să lucreze în schimbul hranei pe care le-o asigur? Ce s-ar alege de

ținutul nostru dacă tuturor săracilor li s-ar năzări să nu mai muncească și să trăiască din mila bogaților?

— *Tora* ne spune să fim darnici cu săracii.

— Da. Și cred că sunt destul de darnic. Uite ce-i, nu știu cine a zgândărit cuibul ăsta de viespi, dar când săracii se răscoală împotriva bogaților fără să priceapă bine urmările, ne paște nenorocirea. Nu m-ar mira deloc ca vrăjmașii să fi plantat semințele acestor frământări.

Chanei i se păru o idee absurdă, un mod de a da vina pe niște vrăjmași nevăzuți pentru refuzul lui de a ajuta.

— Ai putea să-ți slobozești măcar o parte din robi, zise ea, gândindu-se la Navă.

— Și cum să aleg? Dacă-i slobozesc pe toți, mi se duce moșia de râpă. Iar să-i las pe unii să plece și să-i silesc pe alții să rămână nu mi se pare drept. De altfel, gospodăria mea formează un singur tot.

— Alții își slobozesc robii.

Era conștientă că-și epuizase argumentele și că începea să se repete.

Malchia pufăi din nou.

— Ai fost pe moșiile lor? De unde știi că sunt în aceeași situație? Ai puțină încredere în mine, Chana. Și află cum stă treaba înainte să mă învinuiești.

Chana știa că indignarea ei pornea de la descoperirea că Malchia o lua de nevastă pentru poziția tatălui ei. Cuprinsă de frustrare, se hotărî să-l facă măcar să-și recunoască motivele hapsâne.

— De ce ți-ai dorit să te însori cu mine, Malchia? întrebă ea.

— Ți-am mai spus o dată de ce, dar pot să-ți repet dacă ții neapărat. Vreau să fiu din nou fericit, așa cum am fost cu prima mea soție, Rebeca. Tânjesc după companie, după o tovarășă în care să mă pot încrede și alături de

care să lucrez. M-am gândit că ne vom înțelege mai bine unul pe altul pentru că știm amândoi cum e să pierzi pe cineva drag. Și, ajungând să te cunosc, am descoperit în tine o femeie bună și iscusită, care m-ar putea ajuta să-mi gospodăresc moșia și belșugul de binecuvântări de la Atotputernicul... A, și mai e ceva ce nu ți-am spus. Vreau să-mi fii soție fiindcă te socotesc o femeie foarte atrăgătoare.

— Și nu ca să te bucuri de puterea și autoritatea poziției tatălui meu de mai-mare peste Ierusalim? Întrebă ea.

— Cum să nu? Autoritatea lui e o parte din tine, Chana. Faptul că ești fata lui șalum a făcut din tine femeia de acum. Când doi oameni se hotărăsc să se căsătorească, ei intră într-o familie extinsă, cu toate foloasele și avantajele ce decurg din asta.

Ava spusese același lucru. Cum de nu-și dăduse și ea seama de adevăr?

— Dă-mi voie să-ți pun și eu o întrebare, rosti el încet. Poți să susții cu mâna pe inimă că ai fi primit să-mi fii soție și dacă aș fi fost sărac? Sau că tatăl tău și-ar fi dorit-o? A vrut și el ceva de la mine – cum ai vrut și tu de altfel, din câte țin minte.

— N-am râvnit niciodată la averea ta...

— Nu, dar ai vrut să lucrezi mai departe la zid, nu? Mi-ai spus că te învoiești să facem o *ketuba* dacă mă folosesc de influența mea și-l conving pe dregător să te lase s-o faci. Cu ce diferă învoiala asta de cea dintre mine și tatăl tău?

Ea nu putu să răspundă. Își simți obrajii arzând și fu recunoscătoare că Malchia vorbise pe un ton scăzut și calm tot timpul și că n-o auzise nimeni făcându-se de rușine.

— Căsătoria presupune compromisuri, Chana. Și să te târguiești pentru ce vrei – asta am făcut amândoi. Și corectează-mă dacă greșesc, dar n-a știut și Ițac ben Refaia de puterea oferită de poziția tatălui tău?

Lacrimile începură să-i curgă și nodul din gât îi luă graiul la amintirea adevăratelor motive ale lui Ițac. Malchia scoase o batistă curată de in dintre faldurile tunicii și i-o întinse să se șteargă la ochi.

— Îmi pare rău că te-am dezamăgit neslobozindu-mi robii, dar mi-e cu neputință s-o fac în clipa asta. Moșia mea a îndurat doi ani de secetă. Fără lucrători care să facă treaba, nu m-aș alege cu nicio roadă la seceriș și n-aș mai avea ce să dau săracilor.

Chana se simțea ca o neroadă.

— Mai ai vreo întrebare, Chana? Că trebuie să mă întorc la lucru.

Chana clătină din cap și Malchia dădu să plece, dar apoi se întoarse din nou spre ea. Preț de o clipă, văzu pe fața lui cât era de vulnerabil și cât de mult îl rănise cu acuzațiile ei.

— Am eu o întrebare pentru tine, Chana, rosti el blând. Ce te-ar putea face să ai încredere în mine?

Capitolul 32

Ierusalim

Neemia se pregătea de culcare, când o bătaie în ușă îl făcu să tresară.

— Neemia, sunt eu, Hanani!

Se duse să deschidă, cu inima galopându-i în piept.

— Ce s-a întâmplat?

— Trebuie să te îmbraci. Ai primit o solie grabnică, își trase tunica peste cap și-și vârî picioarele în sandale fără să se mai obosească să le lege, apoi își urmă fratele pe coridorul ce ducea spre odaia sa de lucru. Acolo fuseseră

aprinse toate candelile și cei trei aghiotanți îl așteptau împreună cu fratele său, Efraim.

— Ce e? Ce s-a întâmplat?

Cu fața posomorâtă, Efraim îi întinse solia.

— Acum câteva ore, pe la asfințit, câțiva lucrători de-ai noștri au fost atacați de o ceată de bărbați înarmați. Lucrătorii se întorceau în satul lor aflat la câțiva kilometri de aici după ce lucraseră toată ziua la zid. Doi dintre ei au fost uciși, alți trei răniți.

— A fost o tâlhărie?

— Nu. Ucigașii n-au luat nimic. Au șters-o la fel de repede cum au venit, dar nu înainte să amenințe că vor mai ucide și alții dacă nu ne oprim din zidit.

Primul impuls al lui Neemia fu să pună mâna pe arme și să pornească pe urmele lor chiar atunci, în toiul nopții. Dar era prea târziu să-și apere oamenii căsăpiți. Nu mai putea șterge năpasta pricinuită de lipsa lui de prevedere. Se trânti pe scaunul cel mai apropiat, zguduit și revoltat de veste.

— Doi oameni nevinovați - uciși! Dintre lucrătorii mei! Ca dregător, era datoria mea să-i apăr... dar am dat greș!

— N-aveai de unde să știi, începu Efraim. Nimeni n-a știut...

— Mi-aș fi putut închipui! exclamă el, ridicându-și glasul. Doar sunt expert în probleme de apărare! Asta mi-e meseria! Și știam de pericolele, atacurile și crimele de dinainte de venirea mea. Dar am fost prea prins cu lucrul la zid ca să iau măsuri de precauție. N-am reușit să-mi ocrotesc lucrătorii!

Nu încercă rumeni să-l contrazică. Flăcările unduitoare ale candelilor dansau în tăcerea din jur, în timp ce Neemia se lupta să-și înfrâneze furia. Și să hotărască ce

era de făcut.

— Rehum, află dacă bărbații au familie și vezi ce pot face pentru ei.

— Prea bine, domnia ta.

— Levi și Iohanen, chemați-i pe toți mai-marii și dregătorii la o întâlnire în sala tnea de sfat de îndată ce se luminează de ziuă.

Neemia zăbovi multă vreme să-și adune gândurile după ce pleacă aghiotanții săi.

— Simt gata armele rămase de pe treisprezece a lui adar pe care le-am descoperit noi, Hanani?

— Da. Făurarii sunt aproape gata.

— Bun. Efraim, desfășoară harta zidurilor cetății, zise el, ridicându-se de pe scaun. Trebuie să întocmim un plan de apărare a Ierusalimului și a lucrătorilor noștri de acum și până la terminarea zidului.

Neemia și frații săi rămaseră treji toată noaptea, tocmind posturi de gardă la fiecare poartă neterminată și la spărturile din zid cel mai ușor de atacat.

Simțămintele covârșitoare de vinovăție și revoltă pricinuite de moartea celor doi lucrători nu-l lăsară să doarmă, îmboldindu-l să găsească o soluție. La întâlnirea de sfat de a doua zi dimineață, Neemia fu întâmpinat de un adevărat infern la intrarea în sală, cu mai-marii și căpeteniile locale strigând și certându-se unii cu alții. Trecu repede la locul său din față și se pregăti să facă rânduială, când veni să-i vorbească mai-marele ținutului Bet-Hacherem.

— Am ceva foarte important să-ți spun, dregătorule, zise el cu glas scăzut.

— Nu poate să mai aștepte, Malchia? Toți par să aibă ceva important de spus.

— Cred c-ar fi bine să mă ascuți pe mine mai întâi -

între patru ochi.

— Prea bine.

Neemia oftă exasperat și-l urmă la o parte. Malchia se aplecă să-i șoptească la ureche în timp ce hărmălaia din sală continuă.

— Știi că unul dintre aghiotanții tăi, tânărul pe nume Iohanen, e fiul lui Tobia, amonitul?

— Ce?

Neemia se dădu înapoi, privindu-l neîncrezător.

— Glumești, nu? Doar nu vorbești de vrăjmașul nostru Tobia?

Malchia dădu din cap.

— Ba chiar de el, dregătorule.

Neemia rămase fără grai. Rotindu-și rapid privirea prin odaie, îl zări pe Iohanen stând de vorbă cu Hanani. Aghiotantul i se păruse întotdeauna un tânăr deosebit de inteligent și ambițios – dar își aminti cum cu câteva ocazii se arătase pesimist și descurajator. Clătină din cap cu neîncredere. *Fiul lui Tobia?* Cum de nu-și dăduse seama? Se ocări în minte pentru încă o greșală de apărare și pentru că-i lăsase pe alții să-i aleagă aghiotanții în loc să le verifice el însuși trecutul. Știa mai bine ca oricine cât de prevăzător trebuia să fie în alegerea oamenilor de încredere.

— Cum se poate, Malchia? Și cum de simt ultimul din Ierusalim care află? De ce nu m-ai prevenit mai devreme?

— N-am știut că e aghiotantul tău până azi-dimineață, când a venit să mă cheme la întâlnire.

— Și nu s-a gândit nimeni altcineva să mă prevină în privința lui? Nu-i de mirare că vrăjmașii ne cunosc flecare mișcare! Au auzit fiecare șoaptă rostită în taină în ultimele săptămâni.

Neemia simți nevoia să trântască sau să frângă ceva

- de preferință gâtul lui Iohanen sau al celui care îl recomandase.

— De necrezut! făcu el scrâșnind din dinți.

— Să fiu sincer, dregătorule, nu cred că știu mulți de înrudirea dintre Iohanen și Tobia. Iohanen s-a însurat într-o familie de iudei respectați și a învățat și a trăit toată viața la Ierusalim. N-am nicio dovadă că ar fi un trădător. Tobia are numeroși aliați și multe rudenii în oraș, printre care și pe socrul lui, Șecania ben Arah.

— Tobia, amonitul, e însurat cu o iudeică?

— Da, și fiul lui la fel. Dar a tăinuit de ochii lumii aceste legături cu iudeii. Iar cuscii n-au răspândit nici ei vestea, știind că sunt interzise căsătoriile cu amoniții. Eu am aflat din pură întâmplare.

Neemia continuă să cerceteze sala, tânjind după o sabie cu care să se apere și întrebându-se câți alți trădători și iscoade se găseau printre cei prezenți.

— Și ceilalți doi aghiotanți, Rehum și Levi?

— De ei nu știu nimic. Îmi pare rău.

— Mulțumesc că m-ai avertizat, Malchia. Îți rămân profund îndatorat. Va trebui să-i trimit undeva pe toți trei ca să putem ține întâlnirea în taină, atât cât se poate, și ca Iohanen să nu-și dea seama că i-am dat de urmă. Dacă mai știi pe cineva cu inima împărțită, înștiințează-mă fără zăbavă.

— Prea bine, dregătorule.

Neemia îl privi cum se întoarce la ceilalți mai-mari. Freamătul din sală îi dădea dureri de cap în timp ce se străduia să găsească în minte un temei justificat să-l trimită pe Iohanen din încăpere. Nu găsi nimic. Îl chemă la el pe Efraim, care veni pe dată.

— Ce e? Pari preocupat, mai preocupat ca de obicei, vreau să spun.

— Tocmai am aflat că s-ar putea ca Iohanen să fie iscoadă.

— Ce?

— Știi că e fiul lui Tobia, amonitul?

Efraim se holbă la el și clătină din cap.

— Nu... Un lup în piele de oaie?

— Îmi poți da o mână de ajutor să-i trimit pe toți trei aghiotanții de la întâlnire?

— Începe numai. Găsesc eu ceva.

Neemia se întoarse la locul lui de pe platformă și ceru să se facă din nou liniște. Îl văzu pe Efraim luându-i la o parte pe cei trei aghiotanți, care ieșiră o clipă mai târziu. Știa că trebuia să-și biruiască furia de sine pentru această a doua greșală de apărare și să continue întâlnirea - dar cum? Nu-i mai ieșea din minte felul în care fusese tras pe sfoară. Încercă să-și amintească cine i-l recomandase pe Iohanen, întrebându-se dacă era și el un trădător - și dacă se afla de față. Lumina zorilor încă nu pătrunsese în sala lungă și îngustă de sfat, fapt ce sporea atmosfera sumbră. De ce nu se gândiseră meșterii să pună mai multe ferestre? Și câteva uși în plus? Nu erau decât două uși, ambele aflate în celălalt capăt al încăperii. Se simțea prins ca într-o capcană, fără scăpare, fapt ce îi sporea furia și groaza cumplită. Îl zări însă pe Malchia printre Cei prezenți și își aminti că avea măcar un prieten.

— Faceți liniște și ascultați-mă! strigă el, îndreptându-și întreaga frustrare spre restabilirea ordinii. N-am să las adunarea să scape de sub control! Am pierdut și așa prea mult timp.

Când bărbații se mai potoliră, zise:

— În caz că n-ați aflat încă, doi dintre lucrătorii noștri au fost atacați prin surprindere și omorâți azi-noapte în drum spre satele lor. Atacatorii ne-au dat de înțeles că vor

mai ucide și alții dacă nu oprim construirea zidului.

Trebui să facă o pauză să-și înfrâneze revolta și durerea.

— Am auzit, zise Refaia. Vestea se răspândește prin tot Ierusalimul. Atunci zvonurile ce ne-au ajuns la urechi despre un atac iminent simt adevărate.

— Ce zvonuri? N-am auzit nimic. De ce nu mi s-a dat de veste? Iar acum mi-au fost uciși doi oameni în toiul nopții!

— Am... am crezut că ți-au spus aghiotanții tăi.

Neemia își plecă capul. Se bizuise pe cine nu trebuie să-i dea de veste.

— De unde vin aceste avertismente? Întrebă el când putu în sfârșit să vorbească.

— Unele s-au scurs de la vecinii și tovarășii noștri de negoț din rândul neamurilor, răspunse Refaia. Sunt negustori de încredere cu care colaborăm de ani de zile. Caravanele lor străbat întreg ținutul și ne aduc adesea vești.

— Simt din orașul Mipta, zise altul. Vecinii noștri din rândul neamurilor au venit și ne-au spus nu o dată: „Oriunde vă îndreptați, vă vor lua prin surprindere și vă vor ataca”. Credeam că ai auzit și tu, dregătorule.

Mai-marele ținutului Ghibeon adăugă:

— Iată ce spun vrăjmașii noștri: „Nu vor ști și nu vor vedea nimic până vom ajunge în mijlocul lor; îi vom ucide și vom face astfel să înceteze lucrarea”.

Neemia clocotea de mânie.

— De ce n-a luat nimeni în serios aceste amenințări? Ar fi trebuit să mi se spună că lucrătorii mei sunt în pericol! Doar știm prea bine că vrăjmașii nu vor să se refacă zidurile Ierusalimului.

— Păi, după ce s-a petrecut aseară, lucrătorii mei au

hotărât să se lase păgubași și să se întoarcă acasă înainte să le vină și lor rândul, zise Meșulam. Le-a ajuns la urechi că vor mai fi și alte atacuri pe la asfințit, când se întorc de la construcția zidurilor. Familiile lor îi imploră să se oprească din lucru, zicând că-i prea periculos să continue.

— Nu ne vom lăsa păgubași! izbucni Neemia. Tocmai asta vor vrăjmașii! De altfel, nu mai avem mult și suntem gata. Zidurile au fost înălțate în multe locuri până la jumătate.

— Atunci n-ai decât să aduni o oaste să ne păzească, zise Meșulam.

Neemia clătină din cap.

— Dacă te gândești la oastea ținutului condus de Sanbalat, nu ne putem încrede în ei. S-ar putea ca amenințările și atacurile să vină chiar din partea lui.

Meșulam își ieși din fire.

— E o calomnie! N-ai nicio dovadă a acestor învinuiri!

Neemia se dumiri brusc. Meșulam era socrul lui Iohanan. De la el împrumutase catârul, în noaptea de iulie când plecase să inspecteze zidurile. Meșulam îl racolase pe Iohanan în rolul de aghiotant. Încă un lup în piele de oaie. Din nou, mânia împotriva lui însuși pentru că lăsase jos garda îl scoase din minți.

— De ce nu ceri ajutor de la Susa? strigă cineva înainte să apuce să răspundă. Spune-le să ne trimită oșteni!

— Susa e la mii de kilometri de aici. Chiar și celui mai rapid sol al nostru i-ar lua două luni să ajungă până acolo și-apoi ar mai trece încă două luni până să ne sosească ajutoarele - dacă sosesc.

— Atunci trebuie să ne oprim din lucru până primim ajutor, zise Meșulam.

Haosul se lăsă din nou peste sală când începură să

vorbească toți deodată.

— Liniște! Ascultați-mă! strigă Neemia. Vom face două lucruri - și oprirea lucrărilor nu e printre ele. În primul rând, voi avea grijă ca toți zidarii să primească arme. Am deja mai multe pregătite pentru astfel de situații. De îndată ce se încheie această întâlnire, mă duc cu fratele meu să înmânez săbii, sulite și scuturi tuturor lucrătorilor.

Regretul și indignarea îi tăiară din nou glasul. Dacă și-ar fi înarmat mai repede lucrătorii, poate cei doi bărbați ar mai fi fost încă în viață.

— De aici înainte vom pune străji zi și noapte să preîntâmpinăm atacurile, zise el când reuși să continue. Vom pune oameni de veghe la toate porțile care nu simt gata, în punctele cele mai de jos ale zidului și în toate locurile expuse pe unde ar putea intra vrăjmașul să atace. Străjile se vor instala la posturi fără zăbavă și vor rămâne acolo zi și noapte până va trece primejdia sau se va termina zidul - una din două. Fiecare lucrător și ajutorul său vor rămâne în Ierusalim să lucreze noaptea ca paznici și ziua ca zidari. Și pentru că e mult de lucru, zidul e lung și suntem la distanță unii de alții, voi purta tot timpul la mine o trâmbiță pentru alarmă. De îndată ce o auziți sunând, adunați-vă acolo la luptă.

Spera să pună străjile înainte ca Meșulam, Iohanan și celelalte iscoade să-i înștiințeze pe vrăjmași de planul său. Neemia își potoli furia la gândul că existau trădători printre ei, amintindu-și că avea un aliat mai puternic decât vrăjmașii.

— Înarmarea și instalarea străjilor e pe primul loc.

— Și pe al doilea? întrebă cineva.

— Rugăciunea. Toate strădaniile noastre sunt zadarnice dacă Dumnezeu nu e cu noi. Dar sunt convins că

El e de partea noastră și că va lupta pentru noi. N-avem de ce să ne temem. Vräjmașii nu vor izbândi. Dacă lucrătorii noștri sunt speriați și vor să renunțe, amintiți-le de Dumnezeu căruia îi slujim – un Dumnezeu care ne-a iertat, ne-a restaurat și ne-a făgăduit că nu ne va părăsi niciodată dacă-l rămânem credincioși. Unul dintre motivele pentru care refacem acest zid e să aducem slavă Atotputernicului și să le arătăm vrăjmașilor că El e cu noi. Singura cale de a înlocui teama cu credința e rugăciunea.

De îndată ce încheie adunarea, Neemia și Hanani deschiseră magazia de arme și le împărțiră, numind câte un conducător la fiecare post de gardă. Neemia își alese și el o sabie și porni în căutarea lui Iohanen, pe care-l găsi cu fratele său Efraim la baza de lucru de la Poarta Văii. Se proțăpi înaintea lui, cu mâna odihnindu-se pe mânerul sabiei.

— Iohanene, nu mi-ai spus că ești fiul lui Tobia, amonitul.

— Nu m-am gândit că are vreo importanță. Tata și cu mine ne închinăm aceluiași Dumnezeu ca voi.

— Ba are importanță, cum să nu? Și de crezi altceva, ești fie foarte naiv, fie un impostor uns cu toate alifiile.

— Te înșeli în privința loialității lui Tobia, domnia ta. Nu ți-e vrăjmaș. S-ar bucura să puteți coopera. Te sprijină în tot ceea ce faci.

— Atunci de ce-a venit cu Sanbalat și cu Gheșem să ne ocărăscă?

— Aparentele înșală, dregătorule.

— Aici ai dreptate, replică el.

Știa că vorbele lui Iohanen puteau fi tâlcuite în mai multe feluri.

— Tocmai de aceea te trimit acasă. Nu mai ești tocmit să lucrezi în slujba mea.

Se aștepta la o reacție furioasă, la un schimb aprins de vorbe, dar Iohanan îl privi doar în ochi și zise:

— Mi-a făcut plăcere să te slujesc, dregătorule.

Nu era nici urmă de sarcasm sau resentiment în glasul lui. Se întoarse și plecă.

— Ei bine, ce zid? îl întrebă Neemia pe fratele său. Greșesc că sunt bănuitor? Tobia și odrasla lui ne sunt aliați sau vrăjmași?

— Nu știu, răspunse Efraim, scărpinându-se în barbă. Doar a venit și el cu legația lui Sanbalat și Gheșem, nu? Și ne-a ocărit la fel ca ceilalți.

— Da. Dar e înhăitat cu ei? Ce motive ar avea Tobia să ne împiedice?

— Nu știu. Dar va trebui să aflăm.

Mai târziu, Neemia îi înștiință și pe ceilalți doi aghiotanți că nu mai avea nevoie de serviciile lor.

— Rehum, știu că supraveghezi lucrările la o porțiune de zid din partea de răsărit. E o sarcină destul de importantă ca să te dedici ei în întregime de aici înainte. Levi, mi-ai fi de mai mare folos dacă ai lucra și tu la zid.

Trebuia să pună străji la toate intrările locuinței. Să-i ia la întrebări el însuși pe slujitori, verificând trecutul celor din jurul lui, în care se încrezuse orbește până atunci. Ar fi trebuit s-o facă de mult. Îi urmări cu privirea pe Rehum și pe Levi și își zise că, în afară de Efraim și Hanani, habar n-avea în cine să se mai încreadă.

Capitolul 33

Ierusalim

Ultima întrebare a lui Malchia de acum câteva zile nu-i mai dădea pace: „*Ce te-ar putea face să ai încredere în mine?*”. Chana nu cunoștea nici ea răspunsul. Oftă și se aplecă s-o ajute pe Iudita să umple sapanul din piele cu pietre cât pumnul, așteptând apoi ca lucrătorii să-l ridice

în vârf. Zidul se înălța treptat, dar terasamentul acoperit de moloz unde lucra împreună cu Iudita părea neschimbat. Nu cumva se înmulțiseră pietrele peste noapte?

— Piatra asta e gata! îi strigă Sara maistrului.

Stătea lângă un bolovan uriaș, de două ori mai mare ca ea, pe care lucrătorii tocmai îl terminaseră de șlefuit. *Ava* se codise să le lase să vină singure cât dădea el fuga la întâlnirea din zori cu dregătorul, dar Chana îl liniștise că nu vor păți nimic. Munca o întărea sufletește și la sfârșitul fiecărei zile putea să stea pe margine și să se uite la tot ce înfăptuise. Dar când se termina zidul, trebuia să se mărite cu *Malchia*.

Malchia. Cum să-l ia de bărbat când mai avea încă atâtea îndoieli în privința lui? Era într-adevăr mânat de lăcomie sau îi spusese adevărul despre refuzul lui de a-și slobozi robii? „*Ce te-ar putea face să ai încredere în mine?*” Cel puțin recunoscuse că se însura cu ea pentru prestigiul lui *ava*, ca să aibă în stăpânire nu numai ținutul Bet-Hacherem, ci și Ierusalimul. Spre deosebire de Ițac, măcar fusese sincer în privința asta. Gândurile îi dădeau târcoale ca niște păsări de pradă și simțămintele îi oscilau între mânie, suferință și jale - aceeași jale ce-i împietrise inima la moartea lui Ițac.

— De ce nu mai cânti de câteva zile, Chana? o întrebă Iudita în timp ce așteptau ca lucrătorii să golească sapanul și să-l arunce din nou la pământ.

— Nu știu... N-am chef să cânt, atâta tot.

— S-a întâmplat ceva? întrebă Iudita. Când am început lucrul la zid, păraai atât de fericită, dar în ultimele zile ai fost iarăși abătută.

— Nu s-a întâmplat nimic.

Îi întoarse spatele și pomi spre schelă, prefăcându-se ocupată. Ar fi trebuit să se scuze față de Iudita, dar nu-i

venea s-o facă. Îndoielile obsedante în privința lui Malchia și chiar a lui Ițac o făceau să fie supărată pe toată lumea. Dar știa că numai ea era de vină că fusese atât de oarbă și de naivă.

Singurul ei motiv să se trezească dimineața era să lucreze la zid. De fiecare dată când atârna firul cu plumb și potrivea nivela, se simțea iar plină de speranță și îmbărbătată. Zidul semeț se înălța din mine solid și neclintit – unul dintre puținele lucruri limpezi și adevărate din viața ei. Știa că face treabă bună și crezuse că se bucura de respectul celorlalți lucrători. Dar acum se întreba dacă el nu avea mai mult de-a face cu faptul că era fata lui șalum.

Era pe la jumătatea schelei când se întoarse *ava* de la întâlnirea sfatului. Chana îl văzu intrând pe poartă cu pași grăbiți și chipul lui de obicei voios era acum preocupat. Îi făcu semn să se dea jos, chemându-le la el și pe Iudita și Sara.

— Opriți-vă din lucru, îngerășele mele. Mergem acasă.

— În clipa asta? Dar încă nu-i nici amiază! protestă Iudita, vârându-și sub învelitoare câteva șuvițe din clăia de păr. Ne mai rămân destule ceasuri de lumină.

Chana coborî o parte din drum, apoi se opri pe o scândură lată cu brațele încrucișate.

— Te-a pus dregătorul să ne iei de la lucru? Dar nu trebuie să facem ce zice el, *ava*. Tu ești responsabil de porțiunea asta, nu...

— Tad, Chana. Vorbim acasă, nu aici unde ne poate auzi toată lumea.

Glasul îi era blând, dar însuflețit de o stringență nefirească.

— Sara, Iudita... haideți.

Chana trebui să coboare în grabă și să alerge după *ava*, care se îndrepta deja cu pași mari spre poartă, urmat îndeaproape de surorile ei. Era sigură că dregătorul își vârâse din nou coada. Reuși să-și țină firea în timp ce străbăteau Strada Brutarilor spre casă, dar nu bine ajunseră la poartă, că răbufni:

— Nu ești obligat să asculți de dregător, *ava*! Sunt logodnica lui Malchia și el a zis că...

— Tad și ascultă-mă.

Nu-i stătea în fire să dea ordine răstite și fata fu cuprinsă brusc de teamă.

Sara îl apucă de braț, aplecându-se spre el.

— Ce s-a întâmplat, *am*?

Buzele lui se strânseseră într-o linie fermă, în care Chana citi dârzenie, nu mânie.

— Un grup de lucrători au fost atacați aseară pe când se întorceau acasă de la lucru. Doi dintre ei au fost omorâți. Se zvonește prin oraș și prin tot ținutul că vrăjmașii vor lovi din nou ca să ne facă să ne oprim din zidit. De aceea ne-a chemat dregătorul la întâlnirea de azi. Ceilalți mai-mari ai ținuturilor au fost avertizați și ei de câțiva vecini de încredere și tovarăși de negoț din rândul neamurilor.

Chana simți un fior de spaimă la auzul veștii.

— Se va opri lucrul la zid?

— Nu. Vrăjmașii atâta așteaptă. Dar, de acum încolo, jumătate din bărbați vor lucra și restul vor sta de strajă. Cei care vor lucra vor purta și ei săbii. În câteva clipe mă întorc la magazia de arme să le aduc lucrătorilor mei.

— Și pe urmă? Întrebă Iudita.

— Dregătorul pune străji la toate porțile neterminate și zonele expuse, dar lucrătorii simt răsfirați pe kilometri întregi de zid. Atacul ar putea veni oricând și de oriunde.

Dacă se întâmplă asta, dregătorul Neemia va suna din trâmbiță și-i vom sări cu toții în ajutor. Se înțelege de la sine că e prea periculos să mai lucrați alături de mine. Îmi pare rău.

— Doar n-ai de gând să lupți și tu, *ava*? întrebă Sara, ținându-l încă strâns de braț.

— Ba da, desigur. De ce nu?

— Mi-e frică, *ava*!

Îl cuprinse cu brațele, îngropându-și fața la pieptul lui. El o mângâie pe părul negru ca pana corbului s-o liniștească.

— Nădejdea noastră e la Atotputernicul. Lui trebuie să-l cerem ajutor și ocrotire prin rugăciune.

Pericolul de neevitat o neliniștea pe Chana. Dar, în ciuda primejdiilor, în mintea ei nu stăruia decât un gând: că i se răpea singurul bun ce-i mai rămăsese – munca la zid. Nu putea lăsa să se întâmple asta.

— Știu că nu mai putem lucra dincolo de zid, *ava*, dar nu văd de ce n-aș putea să fac mai departe măsurători și să atârî firul cu plumb pe dinăuntru lui.

— Și cum ai să te cățeii, Chana? Că doar nu putem muta schelăria înăuntru.

Ochii Sarei se măriră.

— Atâta amar de schelărie! Dacă vrăjmașul urcă pe ea și pătrunde în oraș?

— Sunt căi mult mai ușoare de pătruns în oraș, i-o tăie Chana. Nici măcar porțile nu sunt gata. Ar putea să intre chiar prin spărturile lor.

— De ce o sperii, Chana? Nu fi rea! o dojeni Iudita.

— De acum înainte, veți rămâne în casă, la adăpost, până trece primejdia, hotărî *ava*.

Chana știa că n-ar fi trebuit s-o sperie pe Sara. De ce își revărsa frustrarea asupra celor dragi? După plecarea lui

ava, se opri la poarta dinspre stradă, simțindu-se ca într-o capcană. Nu mai era stăpână pe viața ei – dar oare fusese vreodată? Și ce ascundea viitorul? Va trebui să îndure acest ciclu nesfârșit de mânie și jale tot restul vieții?

Stătea încă la poartă puțin mai târziu, privind carele, măgarii și trecătorii de pe Strada Brutarilor, când văzu că bărbatul ce urca dealul spre, ea nu era altul decât Malchia. Îi recunoscuse mersul vioi și încrezător, barba neagră, tunsă cu grijă și tunică cu benzi stacojii. După felul în care îl tratase zilele trecute, îi venea acum să fugă înăuntru și să se ascundă, prefăcându-se că nu e acasă, dar el îi zâmbi și-i făcu cu mâna, dându-i de înțeles că o văzuse. Se opri în fața ei, gâfâind după drumul la deal. Fata văzu că avea sabie la cingătoare.

— Am vorbit cu tatăl tău. Mi-a spus cât ești de mândrită că nu mai poți lucra la zid.

Chana clipi să-și înăbușe lacrimile nechemate.

— Mi-a plăcut munca mea. Și mă pricepeam.

— Am auzit.

Era gata să izbucnească: *„A fost singurul lucru care mi-a adus bucurie!”*, dar își dădu seama ce jignitoare i s-ar fi putut părea o asemenea declarație bărbatului cu care era logodită. În aceeași clipă îi trecu prin minte că Malchia era bărbatul ei prin Lege și ar fi putut să treacă peste dorințele tatălui ei.

— Mă lași să lucrez cu tine la Poarta Gunoiului? întrebă ea. Promit să nu trec dincolo de zid.

El reflectă o clipă la rugămintea ei înainte să răspundă și tactul lui o impresionă.

— Mi-ar plăcea să spun da, Chana, crede-mă. Dar la porțiunea mea suntem m și mai mare pericol ca la porțiunea tatălui tău. O poartă neterminată e o țintă ușoară. Și ne aflăm chiar la capătul dinspre miazăzi a

oraşului. Le-ar lua o grămadă de timp ajutoarelor să ajungă în cazul unui atac.

— Ai spus că n-ai să mă opreşti de la zidit după ce ne logodim.

— Ştiu. Dar a devenit prea periculos. De azi încolo facem tabără lângă zid zi şi noapte şi muncim cu sabia în mână.

Îşi smulse sabia din teaca de la şold şi i-o întinse. Era atât de grea, că fata trebui să o apuce cu ambele mâini.

— Ai putea să lucrezi cu așa ceva? întrebă el.

Ea i-o întinse spăsită fără să răspundă.

— Tatăl tău are dreptate, zise Malchia. Am putea fi atacați în orice clipă. Pe prima mea soție am pierdut-o, după cum ştii, şi n-am putut face nimic să o salvez. Dacă ți s-ar întâmpla ceva, n-aş putea să mi-o iert niciodată că te-am pus în pericol. Te rog, Chana, ştii şi tu cum e să-ți pierzi logodnicul înainte de nuntă.

Ea îşi abătu privirea ruşinată, dându-şi seama că nu vădise nicio preocupare pentru siguranța lui, nici chiar după ce-i spusese că Poarta Gunoiului era o țintă clară.

— Ești şi tu în pericol? întrebă ea într-un târziu.

— În clipa asta suntem cu toții.

Ar fi putut să fie ucis ca Ițac. În ciuda simțămintelor ei schimbătoare, controversate şi confuze, Chana constată că nu voia ca Malchia să moară. Era gata să i-o spună, când el zise:

— Ascultă, nu de asta am venit. Am vrut să te văd fiindcă m-a supărat felul cum s-au petrecut lucrurile la ultima noastră întâlnire. Au rămas treburi neclarificate între noi. Şi mă tem să nu ai îndoieli în privința căsătoriei cu mine.

Ea privi în pământ fără să răspundă.

— Am venit să-ți ofer o cale de ieşire. O şansă de a

rupe logodna.

— Asta vrei? întrebă ea.

Rosti cu greu cuvintele, cu inima bătându-i nebunește la propunerea lui. Își aminti de acuzațiile ei cumplite din ziua aceea și cum el se comportase totuși ca un domn, fără să-și iasă din fire.

— Nu, Chana, răspunse el blând. Nu asta vreau. Vreau să fii soția mea.

Preț de o clipă se văzu pe sine așa cum pesemne o vedea el și cum o văzuseră Iudita și Sara mai devreme: hâdă, schilodită de autocompătimire și încăpățânare, vărsându-și mânia asupra celor dragi. Îl învinuise pe Malchia de lăcomie, luare de camătă și lipsă de milă pentru cei sărmani – fără să aibă nicio dovadă. Iar acum el îi oferea șansa libertății. El propunea o cale de a anula căsătoria. Voia să profite de ea?

Într-un târziu își ridică ochii spre el și-i privi chipul încețoșat prin perdeaua de lacrimi. Era un om bun și fusese neabătut în răbdarea lui față de ea, chiar dacă simțămintele și atitudinea ei față de el se schimbau de la o zi la alta. Trebuia să-și afle pacea și armonia, împăcarea și siguranța în privința viitorului.

— Malchia, îmi pare rău de tot ce ți-am spus. Te rog să mă ierți.

Se opri, înghițindu-și nodul din gât.

— Dacă încă mă mai dorești... aș vrea și eu să fiu soția ta.

El zâmbi cu zâmbetul lui chipeș și strâmb.

— Speram să spui asta.

Acum câteva ore, Chana simțise groază și panică la gândul că se apropia ziua nunții. Fiecare piatră pusă în zid era un pas mai aproape de această zi. Acum nu mai putea să zidească. Dar poate erau alte lucruri pe care le putea

face de-aici înainte, cum ar fi să muncească alături de bărbatul care susținea că o dorește și că are nevoie de ea.

Capitolul 34

Ierusalim

Ne-am adunat aici să ne pregătim de contraatac, se adresa Neemia micului grup de bărbați ce stăteau la masă în odaia lui.

Erau oameni de a căror loialitate nu se îndoia și care era convins că nu-i vor trăda încrederea.

— N-am să mă mulțumesc să pun străji și să aștept tremurând de frică în spatele kilometrilor de ziduri neterminați. Doi dintre lucrătorii mei au fost uciși cu sânge rece și n-am să las să ajungă și alții victime fără apărare. Așa că pe lângă paza de la posturi, am hotărât să declanșăm și ofensiva. Odată ce stabilim locurile unde e cel mai probabil să aibă loc un atac, vom trimite voluntari înarmați dincolo de zidurile cetății să-i ia prin surprindere pe vrăjmași și să-i înfrunte în mod direct. Îmi trebuie oameni care nu se dau înapoi să lupte pentru frații lor, pentru fiii și fiicele lor, pentru nevestele și căminele lor.

Cei de la masă dădură semne de aprobare, în timp ce el întinse harta, fixând colțurile sulului cu greutate de lut.

— Cei mai mulți îl cunoașteți, cred, pe Iehuda ben Aaron, cel care a pus la cale apărarea Ierusalimului acum douăzeci și opt de ani pe treisprezece a lui adar. L-am rugat să ne împărtășească din experiența lui și să ne vorbească despre planul pe care l-a folosit în apărarea cetății.

Iehuda se ridică în picioare. Avea acum aproape șaptezeci de ani, dar era încă puternic și voinic, cu părul alb, rar, și alcătuire robustă. Privi țință la bărbații de la masă cu ochi cenușii, pătrunzători, cărora părea să nu le scape nimic.

— Pe vremea aceea știam că n-avem nicio șansă de nu ne-ajută Cel Preasfânt. Zidurile zăceau în ruine și nu existau porți, desigur. N-aveam cum să apărăm toate spărturile, așa că ne-am hotărât să ne punem în pielea vrăjmașului și să ne întrebăm de unde ar fi cel mai probabil să atace.

— Și noi ar trebui să facem la fel, zise Neemia. Să ne punem în locul lor și să ne întrebăm ce plan vor folosi. Nu uitați că acum scopul lor e să insufle teamă și să oprească lucrările, nu să cotopească și să prade cetatea ca în ziua de treisprezece a lui adar.

Văzu încuviințări de aprobare din partea bărbaților de la masă.

— Ne-am zis atunci, continuă Iehuda, arătând spre harta de pergament, că vrăjmașii nu vor intra în oraș dinspre răsărit, unde culmea e prea prăpăstioasă și ar fi riscat să fie văzuți traversând valea Chedronului sau mărșăluind pe povârnișul abrupt.

— De acord, zise Neemia. Pun și eu mai puțini străjeri acolo. De la înălțimea aceea vor putea să vadă destul de departe și să dea alarma în cazul unui atac.

— Zona de miazănoapte, din apropiere de Templu, a fost întotdeauna cea mai vulnerabilă la atac, zise Iehuda. Acolo ne-am concentrat forțele în ziua de treisprezece al lui adar, știind că vrăjmașii erau mânați de lăcomie și că nădăjduiau să obțină un câștig ușor prădând comorile Templului.

— Aici pericolul e diferit în cazul nostru, zise Neemia. Sanbalat și ceilalți inamici râvnesc putere, nu aur. Mă îndoiesc că vor risca să stârnească mânia Atotputernicului atacând Templul Său. În plus, Sanbalat are legături prin alianță cu marele-preot și nu va voi să le periclitizeze. Oricum, străjerii leviți sunt gata să apere porțile Templului

de la miazănoapte. Zidarii noștri au ajuns destul de departe cu unul dintre turnuri ca să-l poată folosi ca post de pază.

Iehuda încuviință din cap și studie din nou harta, trasând cu degetul porțiunea lungă de zid din partea de vest.

— Un atac din partea asta a fost pe locul doi în preocupările noastre. Zidul era pe atunci atât de distrus, cu atâtea spărturi, că vrăjmașul s-ar fi putut strecura lesne înăuntru. Pe lângă asta, casele și clădirile în ruine din Cartierul Nou abandonat ofereau destulă acoperire pentru un atac prin surprindere. A trebuit să ne împrăștiem o bună parte din forțe prin zona aceea a orașului. În ziua de treisprezece a lui adar i-am instalat pe bărbați la posturi aproape de familiile lor, știind că vor lupta pe viață și pe moarte să îi apere.

— Bună idee. Vom face și noi la fel, zise Neemia.

Aruncă o privire spre frații săi, convins în sinea lui că n-avea de gând să-i pună în pericol sau să-i lase să lupte alături de el.

— Din fericire pentru noi, acum simt mai puține spărturi în zidul dinspre apus. Dar ai dreptate, Iehuda - Cartierul Nou încă oferă destulă acoperire pentru un atac prin surprindere, mai ales pe timpul nopții. Și asta și urmăresc - un atac neașteptat și o retragere fulgerătoare. Nădăjduiesc să mai ucidă câțiva din rândul nostru ca să-i bage pe ceilalți în sperietți și să-i facă să renunțe. Dacă reușesc să ne abată atenția de la zidit și să ne facă să punem toți lucrătorii să apere cetatea, lucrările vor trebui să înceteze. Să fim dar pregătiți pentru un atac în partea de apus a orașului și să ne concentrăm forțele la Poarta Peștilor, Poarta Ieșana și Poarta Văii.

— Un plan cât se poate de înțelept, încuviință Iehuda.

Sunt de acord. Dar mai rămâne posibilitatea unui atac de la miazăzi, dinspre Poarta Gunoiului. Terenul e prăpăstios în Valea lui Hinom, dar în ziua de treisprezece a lui adar am hotărât să trimitem forțe și acolo jos, pentru orice eventualitate. Și nu ne-a părut rău.

— Poarta Gunoiului e teritoriul tău, Malchia, zise Neemia. Te las să te pregătești cum crezi tu de cuviință pentru un atac inamic.

Îl socotea un aliat dibaci și de nădejde.

Malchia dădu din cap.

— Mulțumesc, dregătorule. Eu și lucrătorii mei am luat deja măsuri.

Neemia se ridică și se dădu cu un pas înapoi de la masă, prea tulburat să stea jos cu ceilalți.

— N-am de gând să mă ascund după un zid și să aștept să dea năvală pe nepregătite. Voi trimite noaptea mici cete de contraatac pe toate drumurile principale. Vom pregăti pânde în locuri înalte, de unde putem zări cărările de pe care vrăjmașii ar putea să ne atace prin surprindere.

— Și cât timp vei putea face asta? întrebă Efraim. Cine știe când vor veni?

— Ai dreptate, îi spuse el fratelui său. Dar întâmplarea face ca peste două zile să fie noapte fără lună. Eu atunci aş ataca să fiu în locul lor. Îmi trebuie niște voluntari din rândul vostru ca să preia comanda asupra cetelor de contraatac.

Numărul bărbaților care se oferă îi ridică moralul. Numi câte un comandant pentru fiecare posibilă rută de atac și zise:

— De intrarea de la Poarta Văii mă ocup eu. Restul îndemnați-vă oamenii să aleagă câte un loc înalt unde să stea de veghe și să rămână sub acoperire. Când vedeți venind vrăjmașul, ieșiți din ascunzătoare și atacați. Ei cred

că ne vor lua prin surprindere, așa că hai să-i surprindem noi mai întâi. Dar nu vă luați după ei dacă se retrag decât dacă sunteți siguri că nu vă întrec la număr.

Îi trimise să-și recruteze oamenii și adăugă:

— Aveți grijă să nu alegeți decât voluntari. Cei ce se tem să lupte să stea de strajă în spatele zidurilor.

Nu bine plecară bărbații, că Efraim îl apucă de braț pe la spate, făcându-l să se întoarcă spre el.

— Hei! De ce nu ne-ai numit pe noi comandanți?

— Nu poți să ne păzești toată viața, adăugă Hanani, apropiindu-se din cealaltă parte. Nu mai suntem copii. Vrem să luptăm alături de tine!

Închipuindu-și-i pe frații săi față în față cu o ceată de bărbați înarmați în toiul nopții, Neemia simți că i se face rău. Instinctul de a-i apăra era la fel de puternic acum ca în noaptea în care fuseseră uciși părinții lor.

— Sunteți scribi, nu ostași și...

— Nici ceilalți nu sunt ostași! exclamă Efraim.

Erau revoltați. Trebuia să-i liniștească.

— Uite ce-i, voi sunteți mâna mea dreaptă. Am nevoie de ajutorul vostru să cârmuiesc poporul și nici prin gând nu-mi trece să vă pun în pericol...

Efraim îl întrerupse cu un pufăit disprețuitor.

— Dar și tu lupti - și ești ditamai dregătorul! E absurd! Dacă mori *tu*? Sau te-ai făcut cumva nemuritor peste noapte?

Neemia nu-și putea explica nevoia ridicolă de a-i înfrunta pe vrăjmași față în față în loc să se facă mic și să se ascundă. Trebuia să lupte, chiar dacă era absurd.

— Eu am pregătire de luptă, voi nu. Ați uitat că am învățat să mânuiesc sabia ca să-l apăr pe împăratul persan? N-am de gând să mor, Efraime, dar dacă se ajunge acolo, vreau să-mi luați voi locul. Să terminați zidul în locul

meu. Știți mai bine ca oricine ce e de făcut.

— Nici tata n-a avut de gând să moară și tot a murit, replică Efraim. Sunt gata să lupt și nici prin cap să nu-ți treacă să mă oprești!

Pomi cu pași mari spre ușă și o deschise cu o smucitură.

— Și familia ta? Copiii tăi?

— Păi tocmai pentru ei lupt!

Neemia simți o piatră pe inimă văzându-și fratele ieșind furtunos din odaie. Nu-i stătea în putere să-l oprească, iar de legat fedeleș nu-l putea. Vorbele psalmistului îi răsunaseră în minte de când le auzise cântate în dimineața aceea la Templu de corul de leviți și acum își aminti din nou de ele: *„Dacă nu zidește Domnul o casă, degeaba lucrează cei ce o zidesc; dacă nu păzește Domnul o cetate, degeaba veghează cei ce o păzește”*.

Oare degeaba vegheau și el și oamenii săi? Era într-adevăr voia Atotputernicului să ridice și să întărească zidul Ierusalimului? Cum să afle calea de mijloc între credința că Dumnezeu îi va apăra pe cei dragi și hotărârea de a-și lua soarta în propriile mâini? Dacă era sincer, Neemia știa că nevoia covârșitoare de a-și ocroti frații izvora din faptul că Dumnezeu nu îi ocrotise pe părinții lor în noaptea aceea îndepărtată. Iar acum se temea să se mai încreadă în El și să-i lase în grija Lui, îngăduindu-le să lupte. Dar oare Neemia își salvase frații în noaptea aceea - sau Dumnezeu?

— Mă tem să nu facă Efraim vreo prostie doar pentru a-mi dovedi că n-are nevoie de protecția mea, îi zise el lui Hanani.

Fratele său ridică greutatea de pe colțurile sulului și începu să-l înfășoare încet.

— Lasă-l în pace, Neemia. Are un instinct bun de

apărare. Toți trei avem.

Neemia se străduia de o viață să joace rolul fratelui mai mare, puternic și curajos, nelăsându-i pe Efraim și pe Hanani să-i vadă îndoielile și teama. Dar valul de împotriviri cu care se confruntase de la începerea construcției – ocara vrăjmașilor, întreruperea lucrărilor și acum moartea celor doi lucrători – îi lăsaseră credința erodată ca malul unui râu umflat de furtună. Trebuia să-și deschidă inima în fața cuiva.

— Hanani... Ai reușit vreodată să înțelegi de ce lasă Dumnezeu uneori răul să biruiască?

— Te gândești la părinții noștri?

— Da.

— M-am gândit și eu la asta de-a lungul anilor, zise Hanani oftând, și singura concluzie la care am ajuns e că uneori ne e cu neputință să pătrundem planul Atotputernicului. Nu ne rămâne decât să ne încredem că El știe ce face, chiar dacă noi nu știm.

— Asta-i partea cea mai grea – încrederea.

— M-am întrebat adesea dacă Efraim și cu mine am mai fi fost bărbații de acum dacă ar fi trăit mama și *am*. Dacă am locui aici, crescându-ne copiii în țara strămoșilor noștri – dacă te-ai mai afla tu aici să refad zidul Ierusalimului. Sau am trăi cu toții la Susa, slujind unui împărat păgân în locul Atotputernicului. Nu vom ști niciodată, firește. Dar, așa, iată-ne aici. Și nu tocmai asta e credința – să te bizui pe bunătatea Celui Preasfânt, să fii convins că, dacă El nu ne răspunde imediat la rugăciuni, e pentru că ne pregătește răspunsuri mai mari și mai bogate?

Neemia își aminti de credința ce îl însuflețise la început, de convingerea că Dumnezeu îi vorbise și că mâna Lui îl călăuzea în îndeplinirea lucrării Sale. Acum vrăjmașii

se dădeau de ceasul morții să-i distrugă această credință și să-l împiedice să ducă la bun sfârșit misiunea încredințată de Dumnezeu. Își puse în gând să nu se dea bătut. Să nu lase moartea celor doi lucrători să fie zadarnică. Își puse o clipă mâna pe umărul fratelui său, într-un gest tăcut de mulțumire.

— Zidul e doar la jumătate, Hanani. Hai să mergem să-l isprăvim.

Capitolul 35

Ierusalim

Nava simți un fior de ușurare când îl zări în sfârșit pe Dan urcând treptele spre Templu. Flăcăul purta sabie la brâu peste tot unde mergea, chiar și la închinare. Părea istovit, târându-și picioarele de parcă treptele ar fi fost unse cu miere și i s-ar fi lipit sandalele de ele. Lucrătorii zideau și stăteau de strajă cu schimbul, și Nava văzu că munca trudnică și lipsa de somn îl sleiseră de puteri. Ignorând valul de închinători veniți la jertfa de dimineață, alergă pe trepte în sens opus să-l întâmpine.

— Dan! Mi-a fost atât de teamă pentru tine! Pari istovit.

— Da, sunt mai istovit ca în plin sezon de seceriș. Dar mă bucur că pot în sfârșit să lupt împotriva vrăjmașilor.

— Să lupți? Nu mi-ai spus că trebuie să lupți.

— Păi, n-am luptat încă, dar... își coborî glasul.

— S-ar putea s-o fac într-una din nopțile astea.

Ajunși la capătul treptelor, o trase la o parte.

— Îți spun o taină, Nava. Dregătorul nu vrea să știe tot orașul, dar strânge voluntari pentru o oaste specială. Vom trece în fiecare noapte dincolo de ziduri să-i luăm prin surprindere pe vrăjmași înainte să ne atace ei.

— Nu te oferi, Dan. E prea periculos.

— Dar trebuie să lupt. Vreau să te apăr.

Nava simți nevoia să-l implore să nu se ducă, să rămână în interiorul zidurilor, unde era în siguranță. Dar vedea cum mânia lui față de Malchia creștea și se umfla pe zi ce trece. Trebuia să și-o descătușeze cumva înainte să-l distrugă.

— M-am săturat să tot aștept, îi spusese el în urmă cu câteva zile. M-am săturat să am răbdare. Aș fi în stare să-l ucid pe Malchia cu mâinile mele fiindcă te ține roabă și nu vrea să ne ierte de datorie.

Nava încercase să-l convingă că dacă murea Malchia, fiul lui, Aaron, ar fi moștenit totul.

— Și crede-mă, ar fi mult mai rău, adăugase ea.

Străbătură în grabă curtea să ia parte la jertfă, care deja începuse. Nava se strădui să fie atentă, dar gândul îi zbura neconținut la vorbele lui Dan despre primejdiile ce-l pândeau. La vremea rugăciunii, dregătorul le reaminti oamenilor cât de important era să-l ceară ajutor Atotputernicului în lupta cu vrăjmașii. Capetele se plecară în clipa când intră preotul în Sfântul Locaș să aprindă tămâia, dar Nava nu reuși nici acum să se roage. Nu-L înțelegea pe Atotputernicul. Ai ei se rugau pentru ploaie de doi ani de zile și încă nu plouase. Dumnezeu ar fi putut s-o slobozească și pe ea când ceilalți moșieri bogați arătaseră milă, dar El nu-i înmuiase inima stăpânului. Era încă roabă. Nu cumva Preasfântul era supărat pe ea? Nu s-ar fi mirat să fie. Credința îi era moartă și ofilită ca pământul crăpat de uscădune al tatălui ei, inima o fântână secată, din care nu mai putea scoate speranță. Singura ei mângâiere era că-l vedea zilnic pe Dan – deșirat, ars de soare și voinic cum era. Măcar aveau prilejul să-și petreacă în fiecare dimineață câteva minute împreună în curtea Templului.

Se despărțiră în același loc ca de obicei și după-

amiaza Nava ajută la pregătitul cinei pentru Malchia și oaspetele său. Stăpânul stătuse de strajă la Poarta Gunoiului două zile încheiate, în care nu venise acasă nici măcar să doarmă sau să mănânce. Fata băgă de seamă că avea cearcăne negre sub ochi, în timp ce intra și ieșea cu platourile și străchinile cu bucate, așternându-le pe masă în fața lui. Dar nu simți niciun strop de milă pentru el, mânia mocnindu-i încă în suflet ca o fiertură de ierburi amare.

— Să nu ne pierdem vremea cu fleacuri, îi spuse Malchia oaspetelui său. Trebuie să mă întorc la îndatoririle de la poartă. Spune-mi de ce ai dorit să mă vezi.

Mojicia lui o surprinse pe Nava. Stăpânul era de obicei o gazdă surâzătoare și amabilă. Străinul așezat în dreptul lui nu păru însă stânjenit de atitudinea lui grosolană.

— Prea bine. Mi-a ajuns la urechi că n-ai jurat odată cu restul mai-marilor să-ți ierți datornicii de zăloage și să-ți slobozești robii.

Nava încremeni la vorbele lui și un val de furie îi încinse fața. Pusese pe masă străchinile cu măsline și smochine și ar fi trebuit să se întoarcă la bucătărie, dar se opri în schimb în fața ușii să asculte.

— Dacă ai venit să mă acuzi că sunt hapsân și fără inimă, să știi că nu ești primul, zise Malchia revoltat. Am fost învinuit până și de cei dragi. Dar obligațiile mele bănești din prezent nu-mi permit cu niciun chip să dau totul înapoi.

— M-ai înțeles greșit, Malchia, zise bărbatul calm. Nici eu n-am depus jurământul lui Neemia.

Urmă un răstimp de tăcere, după care Malchia zise:

— Greșeala mea. Te rog să mă ierți.

— Nu ești singurul, să știi. Suntem mai mulți decât îți

închipui - cei ce refuzăm să ne lăsăm mânuți de învârtelile politice ale dregătorului nostru. Și am depus un altfel de legământ.

— Continuă...

Bărbatul chicoti.

— Vreau mai întâi să știu cu cine ții. Din câte înțeleg, fad parte nu numai din sfatul lui Neemia, ci și din cercul lui apropiat. Ești unul dintre comandânții lui de luptă.

— Adevărat. Tocmai de aceea trebuie să pun capăt acestei cine și să mă întorc la slujbă.

— Dregătorul știe că n-ai jurat să-ți slobozești robii și să-i ierți de datorie?

Nava își duli urechile să audă răspunsul. Poate dregătorul avea să intervină dacă afla adevărul despre Malchia.

— Nu i-am spus, răspunse el. Dacă a auzit de la alții, nu mi-a zis nimic. În ce mă privește, nu-i treaba lui - și simt gata să i-o spun verde în față. Nu știe cum e să gospodărești o moșie ca a mea.

— Am impresia că Neemia nu știe prea multe despre viața din ținutul nostru.

— Urmez *Tara* până la litera Legii, zise Malchia iritat. Nu cer dobândă pe împrumuturi și le asigur mâncare și arginți tuturor țăranilor nevoiași din ținutul meu. Neemia n-are niciun drept să mă silească să-i iert pe toți de datorie sau să-mi slobozesc robii. N-am cum să fac asta fără să-mi pun în pericol propriile interese.

Indignarea Navei creștea odată cu a stăpânului. Luându-și inima în dinți, trase cu ochiul pe după ușă și îl văzu roșu la față, aplecat spre oaspetele său. Fata se retrase repede și se lipi de perete să nu fie zărită. S-o fi surprins el sau jupâneasa trăgând cu urechea, ar fi dat de belea, dar Navei nu-i păsa. Voia să audă cu urechile ei

pretextele lui meschine și indiferente.

— Înțeleg ce zici, Malchia, replică oaspetele. Înțeleg perfect. Nici eu n-am depus jurământul dregătorului din aceleași motive. Și mai cunosc câțiva bărbați din rândul nobilimii care se află în aceeași situație. Nu ești singurul.

— Mă bucur să aud asta.

Așteptând după ușă, Nava auzi clinchetul ușor al tacâmurilor de la masă. Dădu să se întoarcă la bucătărie, când oaspetele lui Malchia zise:

— Fac parte dintr-un grup de nobili hotărâți să-și unească forțele pentru a-l opri pe dregător și pentru a se împotrivi cerințelor lui prostesti. Ne-am gândit că poate ți-ar plăcea să ni te alături. Și dacă mai sunt și alții care ne împărtășesc sentimentele – ca de pildă viitorul tău socru – nădăjduim că te vei folosi de înrâurirea ta ca să-i atragi de partea noastră. Șalum are mare putere în Ierusalim și ne-ar fi de mare folos în cauza noastră.

— Cine mai face parte din acest grup?

— A, făcu bărbatul. Aid intervine legământul de care am pomenit. Trebuie să ne asigurăm că nu ne vei trăda dacă ne încredem în tine.

— Iar eu trebuie să știu ce anume și în fața cui trebuie să jur înainte să-mi dau cuvântul.

În odaie se lăsă liniștea. Nava se încumetă să mai tragă odată cu ochiul. Bărbații stăteau amândoi pe marginea scaunelor, privindu-se țintă.

— Înțeleg, zise într-un târziu oaspetele lui Malchia.

Nava îl văzu rezemându-se de spătar și ridicând potirul cu vin și se ascunse din nou vederii. Nu se cădea să mai tragă cu urechea nicio clipă. Dar dregătorul era un erou în ochii ei și ai tuturor săracilor și o înfuria faptul că acești bărbați unelteau împotriva lui.

— Calitatea vinului tău e extraordinară, prietene, zise

oaspetele lui Malchia. Întrece tot ce am auzit despre el.

— Mulțumesc.

— Ar fi o tragedie să nu se mai producă. Am văzut amândoi cum tânjește Neemia după laudele mulțimii. S-a transformat într-un tiran, gata să facă orice să le câștige sprijinul. Dă-mi voie dar să-ți pun o întrebare: ce s-ar alege de tine și de viile tale dacă dregătorul ar face îndemnul său lege? Dacă te-ar *sili* să-ți slobozești toți robii? Nu ți-ar plăcea să ai alături un grup puternic de nobili și moșieri cu care să lupți împotriva tiraniei? Care să i se poată împotrivi cu succes?

— Crezi că se va ajunge până acolo? Ne-ar putea sili Neemia să facem ce vrea el?

— Desigur. Doar e dregătorul. Și se bucură de susținerea unui împărat persan fără Dumnezeu. Ne-ar putea sili să facem tot ce-i taie capul.

Urmă încă un răstimp lung de tăcere, după care oaspetele vorbește din nou:

— Bărbații pe care-i reprezint și-au pus credința într-un conducător încercat, într-un om care cunoaște bine ținutul și oamenii noștri, precum și obligațiile noastre bănești. Am ținut legătura cu el neîntrerupt încă de la venirea lui Neemia. Cu sprijinul tău și al altor oameni cu influență, vom reuși să ne descotorosim de dregător și să punem în locul lui un conducător ales de noi.

Urmă din nou o lungă tăcere.

— Nu-ți pot da răspunsul în seara asta, zise Malchia. Îmi trebuie timp să iau o hotărâre. Țasta nu-i lucru de șagă.

— Înțeleg.

— Ai avut încredere în mine până acum - nu poți să-mi mai încredințezi măcar un nume din grup pe lângă al tău?

Urmă o nouă pauză lungă.

— Șecania ben Arah.

— Aha. Puternic, nu glumă. Moșia mea e o nimica toată pe lângă a lui.

Nava repetă în gând numele de câteva ori să-l memoreze și se grăbi înapoi la bucătărie. Lipsise deja prea mult timp. Încă nu știa cum îl chema pe oaspete, dar auzise destul să-și dea seama că dregătorul Neemia trebuia prevenit în legătură cu cele discutate, îl admira din tot sufletul pentru ajutorul acordat săracilor și-i ura mai mult ca oricând pe bogătașii hapsâni de teapa stăpânului și a oaspetelui său.

A doua zi de dimineată îl așteptă pe Dan la Templu, nerăbdătoare să-i împărtășească cele auzite, dar nu-l găsi la locul obișnuit de întâlnire din capul scărilor.

Rămase pe loc fără să mai intre în curte cu ceilalți închinători și teama pentru siguranța lui se aprinse și se răspândi ca focul prin iarbă. Dacă i s-ar fi întâmplat ceva, cum ar fi reușit să afle vreodată? Poate cineva i-ar fi înștiințat pe ai lui din Bet-Hacherem, dar cum să-i trimită vorbă ei? După încheierea jertfei, când valul de închinători începu să se reverse în direcția ei, Nava aștepta încă, privind țintă spre Cartierul Nou unde stătea Dan de gardă și simțindu-și inima bolnavă de teamă.

— Nava... ai o clipă să stăm de vorbă?

Auzindu-și numele, se întoarse și o văzu lângă ea pe logodnica stăpânului, noua ei stăpână.

— Da, ducă. Desigur.

— Vă ajung eu din urmă, le spuse Chana celorlalte fete ce o însoțeau, luând-o deoparte pe Nava. Am vrut să-ți spun că l-am întrebat pe Malchia de ce nu vrea să vă slobozească pe tine și pe ceilalți robi. Mi-a spus nu poate s-o facă acum...

— Și l-ai crezut?

Mânia și teama îi dădură Navei curaj. Nu mai avea nimic de pierdut.

Chana clipi surprinsă.

— Păi... n-am avut de ales, a trebuit să-l cred. Nu știu cum se gospodărește o moșie mare ca a lui. Îmi pare nespus de rău că nu te-am putut ajuta mai mult...

— Nu e omul pe care-l crezi.

— Ce vrei să spui?

— Aseară l-am servit la cină pe când era cu oaspetele lui. Oaspetele vorbea de un grup de nobili și oameni bogați care n-au depus nici ei jurământul și i-a propus stăpânului să uneltească împreună cu ei împotriva dregătorului. Au spus că Neemia e un tiran și că au ales pe altcineva să fie dregător în locul lui.

Chana o privi surprinsă.

— Ești sigură că ai auzit bine?

— Da. Îl aștept acum pe Dan să-l prevenim pe dregător și...

Se opri, dându-și seama ce făcuse. Dând glas înverșunării față de Malchia, îi mărturisise logodnicei lui că trăsesese cu urechea. Ba mai rău chiar, dacă era și Chana de partea lui, avea să-l avertizeze pe el și pe ceilalți că planul lor fusese descoperit. Iar ei aveau să facă tot ce le stătea în putință s-o împiedice să-i trădeze. Cuprinsă de panică, simți nevoia s-o ia la goană și să se facă nevăzută, dar scările erau pline de lume.

— Știi cine a fost oaspetele lui Malchia? întrebă Chana.

Nava clătină din cap. Ar fi dat orice să nu-și fi deschis gura.

— Trebuie să plec.

— Nu, stai.

Chana îi tăie calea, oprind-o pe loc.

— Știu că te întrebi dacă poți sau nu să ai încredere în mine. Și te înțeleg. Să fiu sinceră, și mie mi-e greu să-mi dau seama în cine să mă încred. Dar vreau să te asigur că iau foarte în serios tot ce mi-ai spus. Și nu-ți voi trăda încrederea în încercarea de a afla adevărul.

— Mulțumesc, ducă.

Nava nu mai știa dacă să o creadă sau nu. Se furișă pe lângă ea și se topi în mulțime, pitulându-se la pământ să-și facă loc printre oameni. Cine o pusese să-și deschidă gura? Dacă o izgonea Malchia, *ava* avea să-și piardă pământul. Iar ai ei aveau să moară de foame. Să-i spună dregătorului ce auzise era una, dar să-și deschidă inima în fața Chanei? Se repezi în jos pe trepte și o luă la goană pe străzi. Când se apropie de casa lui Malchia, îl zări pe Dan în locul în care se despărțeau în fiecare dimineață. Un val de ușurare o coplesi, aducându-i lacrimi în ochi. Alergă tot restul drumului până la el și i se aruncă în brațe.

— Mi-am făcut atâtea griji pentru tine!

— Îmi pare rău. Am întârziat de la jertfă, așa că m-am hotărât să te aștept aici.

— Când nu te-am văzut la Templu, m-am temut că a trebuit să lupți și că ai pățit ceva.

— Am vegheat toată noaptea la intrarea în oraș în așteptarea unui atac, dar n-a avut loc.

Se simțea ușurată că Dan era teafăr și nevătămat, dar cuprinsă încă de panică pentru ceea ce-i spusese Chanei. Cuvintele i se revărsară fără cap și coadă.

— Trebuie să-ți spun ceva, Dan. Am aflat un lucru îngrozitor, dar cred că am greșit enorm spunându-i Chanei, când ar fi trebuit să-i spun dregătorului și...

— Hei, ia-o mai încet. Nu pricep o boabă din ce spui acolo.

Ea respiră adânc, încercând să vorbească pe un ton

mai calm.

— Aseară la cină l-am auzit din întâmplare pe stăpânul spunând că...

— Nava!... Nava!

Un glas din spate o striga pe nume. Se desprinsese din brațele flăcăului, îngrozită că ar putea fi Chana. Dar pe stradă apăru țănoșă jupâneasa lui Malchia cu o mătură în mână și o expresie înfuriată pe chip.

— Așa care vasăzică! De asta îți arde ție? Am auzit eu că nu la Templu te duci tu în fiecare dimineață! Mi s-a spus că te întâlnești cu un ibovnic, dar nu mi-a venit să cred.

— Ba mă duc la Templu...

— Așa că am vrut să mă conving cu ochii mei - și iată-te aici, giugiulindu-te cu el!

Jupâneasa o surprinsese cuibărită în brațele lui Dan, căutând alinare.

— Nu înțelegi... Dan și cu mine urmează să ne căsătorim...

— Ba înțeleg, cum să nu. Nu ești evlavioasă niciun pic... ești o ușuratică!

— Ascultă... începu Dan, dar jupâneasa îl întrerupse:

— Ba nu, ascultă tu la mine, flăcăule! Nava e a stăpânului. Ar putea da poruncă să fii aspru pedepsit fiindcă te încurci cu roaba lui.

— Mă încurc...?

— Știi bine ce vreau să zic! Și dacă o lași pe Nava grea cât e roabă, pruncul va fi al stăpânului, nu al tău!

— Ce?

Dan încremeni, de parcă jupâneasa l-ar fi pocnit în cap cu mătura.

— Nu-i vorba de niciun prunc, protestă Nava. Noi n-am...

— Destul cu minciunile!

O apucă de braț și începuse să o târască spre casă.

— Dă-i drumul! strigă Dan.

Femeia îl amenință cu mătura ca și cum ar avea o armă.

— Să nu mai pui piciorul în preajma ei!

Pe când ajunseră la ușa casei lui Malchia, brațul Navei era plin de vânătăi de la felul în care fusese târâtă cu de-a sila.

— E datoria mea să-ți apăr cinstea, Nava. Așa că te trimit înapoi la Bet-Hacherem.

— Nu! Te rog! Făgăduiesc să nu mă mai întâlnesc cu Dan. Nici n-am să mai ies din casă. Dar te rog, te implor, nu mă trimite înapoi!

— Hotărârea mea e deja luată, așa că termină cu văicăreala. M-ai dezamăgit când m-ai mințit că te duci la jertfe. N-am să-ți mai dau o a doua șansă.

Nava mai apucă să îi arunce o ultimă privire lui Dan, aflat încă în stradă, înainte ca jupâneasa să o târască înăuntru, trântind ușa în urma ei.

Capitolul 36

În afara Ierusalimului

Era a doua noapte când Neemia și oamenii săi se strecurau pe întuneric prin Poarta Văii să stea de veghe pentru a preîntâmpina un atac inamic. Cu o noapte înainte, mica lui ceată de voluntari nu zărise decât niște șacali ce vânau rozătoare și greieri printre ruinele împânzite de buruieni. Se întoarseră în oraș de îndată ce se lumină cerul la răsărit, istoviți după lungă și zadarnică veghe.

— Duceți-vă și trageți un pui de somn, le zise Neemia. Deseară va trebui să o luăm de la capăt.

Dar el nu reuși decât să moțăie puțin, ținut treaz de griji și încordare. Făcu ocolul zidului cetății, asigurându-se că lucrătorii erau bine păziți și că lucrările mergeau

înainte.

Încetinirea muncii în urma acestei crize îl umplea de frustrare. Doar jumătate din oamenii săi lucrau acum la construcție, trudind cu săbiile la șold. Cealaltă jumătate stătea de strajă, echipată cu sulite, scuturi de lemn, arcuri și platoșe. Cei ce transportau materiale munceau cu o singură mână, în timp ce cu cealaltă țineau arma, iar comandantii săi erau poziționați strategic să poată riposta rapid la un eventual atac. Cu toții lucrau de la prima licărire a zorilor până la ivirea primelor stele. Abia atunci Neemia și oamenii săi lăsau în urmă siguranța zidurilor pe jumătate terminate ca să străjuiască drumurile, pândind apropierea vrăjmașului.

În timp ce se pregăteau pentru un posibil asalt în a doua noapte, Neemia își repetă discursul în fața duzinii de bărbați ce se oferiseră să vegheze alături de el.

— În cazul unui atac, vom fi mai mult ca sigur întrecuți la număr. Să nu vă temeți de ei. Amintiți-vă de Domnul, care e mare și minunat, și luptați pentru frații, fiii și ficele voastre, pentru nevestele și căminele voastre.

Trecură la posturi printre ruinele Cartierului Nou, oprindu-se în spatele unor case părăsite de unde se zărea drumul principal spre Poarta Văii. Bărbații păreau încordați și alerți, atenți la fiecare sunet și mișcare. Aria întinsă mișuna de insecte și era năpădită de buruieni și mărăcini. Iarba uscată îl zgârie pe Neemia când se ghemui printre ruinele unei case arse. Singura lumină din noaptea fără lună venea de la milioanele de stele ce împânzeau cerul senin de vară.

Neemia veghea de mai bine de o oră, când auzi un foșnet în spatele lui și se întoarse. Unul dintre voluntari, un flăcău deșirat cu pielea arsă de soare, veni să se ghemuiască lângă el înarmat cu un arc și o tolă cu săgeți.

Chipul lui i se păru vag familiar și încercă să-și amintească unde îl mai văzuse înaintea acelei nopți.

— Cum te cheamă? șopti el, neștiind încă în cine să se încreadă.

— Dan ben Iona.

— Pari prea tânăr să fii voluntar.

— Sunt destul de matur. Știu să mânuiesc arcul și nu mi-e frică să lupt.

Neemia nu răspunse, atent la sunetele din beznă – tipătul unei bufnițe, cântecul greierilor și freamătul ușor al oamenilor săi în timp ce se mutau dintr-un loc într-altul.

— Ai mei s-au întors cu *rabi* Ezra acum treisprezece ani, șopti Dan, când au revenit la petecul de pământ ce a fost al strămoșilor noștri din ținutul Bet-Hacherem. Din pricina secetei, am fost nevoiți să-l lăsăm zălog unui moșier bogat pe nume Malchia ben Recab.

Neemia își aminti brusc unde îl mai văzuse pe flăcău.

— Ai ieșit în față cu ceilalți la revolta de la Templu, nu-i așa? întrebă el.

— Ba da, dregătorule. Și îți suntem tare recunoscători pentru tot ce ai făcut pentru noi. Dar Malchia nu ți-a ascultat porunca. Nu ne-a iertat de datorie și nu ne-a înapoiat pământul. Iar de slobozit robii nici pomeneală.

Înainte să apuce Neemia să răspundă, un alt bărbat șopti:

— Uite, acolo!

Privind în direcția indicată, Neemia zări o urmă de mișcare, o siluetă întunecată printre umbre. Inima începu să-i galopeze în piept. Bărbații se înghiontiră între ei să-și dea de veste, cu privirea ațintită în beznă. Dan scoase tacticos o săgeată din tolă și o potrivi în arc. Când siluetele țâșniră dintre ruine, împrăștiindu-se care încotro

pe cărare și dispărând din nou în noapte, Neemia constată că nu era decât haita de șacali de noaptea trecută, întorcându-se să scormonească printre casele pustii.

Se așează la loc și bățile inimii i se potoliră. Flăcăul stătea încă ghemuit lângă el, așteptând un răspuns. Dacă era drept ce spunea și Malchia nu-i ajutase pe săraci, Neemia se simțea foarte dezamăgit de el. Îl socotea un bun aliat și susținător și se bizuia pe el să reconstruiască Poarta Gunoiiului. Se dovedise deja un informator prețios, demascând o posibilă iscoadă inamică când îl avertizase în privința fiului lui Tobia. Neemia îl făcuse comandant, încredințându-i trupe și arme și punându-l responsabil de apărarea intrării de la capătul de sud al orașului. Un fior de groază îl străbătu din cap până în picioare când își aminti că se aflau acolo să preîntâmpine un atac ce putea să intervină în orice clipă.

Încă îl frământa gândul că nu știa în cine să se încreadă. Cel puțin acuzațiile lui Dan la adresa lui Malchia erau ușor de verificat.

— Am să fac cercetări în privința asta, făgădui el.

Îl lăasă acolo pe Dan și se depărtă încet, urcând restul treptelor exterioare spre acoperișul unei case în ruine. Voia să fie singur cu îndoielile ce-l măcinau. Ruptura uriașă dintre săraci și bogați începea să se vindece, dar rana ar fi putut să se redeschidă, oprind înaintarea lucrărilor la zid, dacă bărbați precum Malchia refuzau să-i susțină reformele.

De sus, din noul punct de observație, zărea cu ușurință strada acoperită de moloz și o largă porțiune din Cartierul Nou, acum pustiu. Se ghemui în spatele rămășiței de parapet să aștepte. Dacă atacul nu venea în seara asta, Neemia se temea că oamenii săi vor cădea pradă delăsării și plictiselii, lăsând garda jos în loc să

rămână vigilenți și motivați. Sau chiar mai rău, frica ar fi putut să-i încolțească pe nesimțite ca șacalii de mai devreme, ascuțindu-le senzația răscolitoare că erau pândiți și hăituiți.

Pe la jumătatea nopții îi zări. Nu mai erau șacali de astă dată, **d** vrăjmași ce înaintau printre ruine ca umbrele tremurânde ale unei candelă cu untdelemn. Neemia se frecă la ochi să se asigure că nu-i jucau feste. Constată că nu. Peste douăzeci de siluete cu armele scoase se strecurau pe marginea drumului spre Poarta Ieșana. Numărul oamenilor lui Neemia era de cel puțin două ori mai mic. Cu toate acestea, se ridică în picioare și dădu semnalul de luptă. Bărbații lui scoaseră un răcnet sălbatic de luptă cum îi învățase, atât de sălbatic și de înfiorător, că dușmanii se opriră din drumul lor. Arcașii, printre care și Dan, lansară un nor de săgeți, în timp ce Neemia coborî repede treptele și se năpusti înainte cu ceilalți să-i oprească pe atacatori. Cu inima bătându-i mai tare ca niciodată, își descătușă furia protectoare pe care o simțea de atâta vreme pentru frații săi, de data asta pentru a apăra Ierusalimul. Ea îl făcu neînfricat.

În câteva clipe, vrăjmașii se dumină că pierduseră elementul surpriză. Se împrăștiară în zeci de direcții, tăind-o printre dărâmături și dispărând în labirintul de străzi pustii și întortocheate ale Cartierului Nou. Neemia își îndreptă atenția spre un singur om și pomi după el, gonind să-l ajungă din urmă. Noaptea fără lună îl dezavantaja acum, căci îi era greu să urmărească inamicul și în același timp să se uite pe unde merge. Îi zări pe Dan și pe ceilalți fugărindu-i pe atacatori și speră că nu se atacaseră între ei din greșală.

După câteva minute de urmărire frenetică, Neemia se lăsă păgubaș, furios că nu-și ajunsese inamicul și că nu

avusese șansa unei confruntări directe cu el. Când oamenii săi se regrupară încet, adunându-se în jurul lui, de aceeași dezamăgire și pe fețele lor. Îl chemă la el pe cel mai rapid alergător.

— Du-te cu o solie la celelalte posturi de pază din oraș. Dă-le de veste despre atacul eșuat și avertizează-i să rămână veghetori.

Apoi Neemia și oamenii săi se întoarseră să se pitească din nou în umbră și să stea de veghe.

— Crezi că vor încerca din nou? întrebă Dan.

— Se prea poate. Dar elementul surpriză s-a dus. Vor ști că îi așteptăm.

— Câte nopți crezi că va mai trebui să facem asta? întrebă un alt voluntar.

— Ș-ar putea ca iscoadele lui Sanbalat să nu-l fi alertat încă de faptul că-i pândim, dar după noaptea asta va ști. Vom veghea în fiecare noapte, dacă e nevoie, până trece pericolul. N-am să slăbesc apărarea până nu e gata zidul și fiecare poartă e la locul ei. Dar ceva îmi spune că, odată ce vrăjmașii vor afla că știm de urzelile lor și că Atotputernicul le-a zădărnicit planurile, ne vom putea întoarce cu toții la zid și fiecare la treaba noastră.

— Data viitoare nu vor ataca din aceeași direcție, nu-i așa? întrebă cineva.

— Probabil că nu, dar vom sta de pază la toate porțile dinspre apus, pentru orice eventualitate.

Când zorile se revărsară în sfârșit peste Cartierul Nou și muncitorii și paznicii se întoarseră la locurile lor de muncă, Neemia le îngădui oamenilor săi să meargă acasă și să se odihnească. Nu bine ajunse la baza de lucru de la Poarta Văii, că se apropie de el unul dintre solii săi.

— Am un raport pentru domnia ta. În ultimele ceasuri dinaintea zorilor, vrăjmașii i-au atacat pe oamenii noștri de

la Poarta Gunoiului și...

Neemia nu mai așteptă continuarea. Acolo lupta și încăpățânatul său frate. Coborî în goană dealul spre poartă, ajungând tocmai când comandantul Malchia și fratele său Efraim ieșeau cu ceilalți bărbați prin spărtura unde ar fi trebuit să fie poarta, istoviți, dar jubilând. Ușurarea lui Neemia fu copleșitoare. Fratele lui era prăfuit dar nevătămat, cu pete de noroi pe veșminte și frunze încâlcite prin păr.

— Inamicul s-a strecurat prin Valea lui Hinom, adăpostindu-se la poalele stâncilor, îi zise Malchia. Dar cercetașii noștri au fost atenți și i-au zărit.

— A avut loc vreo bătălie?

Malchia dădu din cap.

— Una scurtă.

Neemia văzu că bărbatul avea pete negre pe tunică și mâna stângă îi era înfășurată într-un bandaj însângerat.

— I-am rănit pe o parte din ei înainte să se retragă, dar erau mai mulți ca noi, așa că ți-am urmat sfatul și nu ne-am luat după ei. Păreau cu toții samariteni.

— Ești rănit, zise Neemia.

— Un fleac, dregătorule. O să-mi treacă.

Malchia părea mulțumit de sine și de oamenii săi. Efraim era și el în culmea fericirii că luase parte la bătălie.

— Misiunea noastră e să apărăm orașul, nu să fim omorâți, zise Neemia. S-ar putea ca povestea asta să nu se fi sfârșit încă, așa că duceți-vă cu toții acasă să vă odihniți.

Îl privi în ochi pe Efraim, dar fără ostentație, știind că fratelui său îi displacea să i se spună ce să facă.

— Nu-i decât o rană mică, protestă Malchia, și lucrul la poarta mea...

— Insist să te duci acasă și să-ți îngrijești mâna. Ești unul dintre sfetnicii mei de valoare.

Abia mai târziu își aduse aminte de acuzațiile lui Dan împotriva lui. Ar fi trebuit să-l confrunte și să-l întrebe dacă e adevărat, dar lipsa de somn și noaptea lungă și încordată îi încetiniseră gândirea. Se hotărî s-o lase pe altă dată, când puteau vorbi între patru ochi. La urma urmei, nu-și dovedise Malchia vitejia și devotamentul în băătălia de noaptea trecută?

Capitolul 37

Ierusalim

Casa Olanei se afla atât de aproape de zidul orașului că, urcând treptele exterioare pe acoperișul plat, fata îi putea zări pe zidari punând pietrele de construcție.

După spusele lui *ava*, jumătate din lucrători stăteau acum de strajă cu sulite și scuturi, în timp ce cealaltă jumătate muncea - înarmați și ei cu săbii. Olana tânjea să li se alăture, dar nu putea. Așa că în fiecare după-amiază, după ce își termina treaba la bucătărie, se cățara pe acoperiș, de unde putea măcar să privească munca în desfășurare. Mijindu-și ochii în lumina soarelui, îi urmărea pe bărbații ce întindeau firul cu plumb și nivela, iritată să constate că nu erau nici pe departe atât de conștiincioși și migăloși ca ea.

Frica dădea târcoale întregului oraș. Oriunde mergea, Olana simțea în aer încordarea ca o frânghie groasă, gata să se rupă. În dimineața aceea la fântână le auzise pe femeile adunate grămadă împărtășindu-și în șoaptă temerile pentru soții și fiii lor ce stăteau noaptea de strajă. Mergând la târg cu Iudita să cumpere pește, îl auzise pe negustor vorbind de amenințările vrăjmașului, despre care aflate și el de la conducătorul unei caravane venite din altă parte.

— Până să se dumirească sau să ne vadă iudeii, vom da buzna în mijlocul lor, îi vom ucide și vom pune capăt

lucrărilor.

Chana refuza să se închidă în casă și să-i fie teamă să iasă în lume. Ar fi continuat bucuroasă și munca la zid de iar fi îngăduit *ava*. Cu frustrare crescândă, îl privea plecând de acasă singur în fiecare dimineață și întorcându-se abia după asfințit, la răsăritul stelelor.

— Cu cât isprăvim mai repede zidul, cu atât vom scăpa mai iute de pericol, îi spusese el în dimineața aceea. Și nu te obosi să mai întrebi, Chana. Răspunsul e tot nu.

Ea și surorile ei îi ajutau încă pe robi să pregătească prânzul pentru lucrători, dar *ava* trimitea acum câțiva bărbați după el, nelăsându-și nici în ruptul capului fetele să se aventureze în afara zidurilor. Chana avea timp berechet să reflecteze în timp ce măcina făina, frământa aluatul și cocea azimele în tipsia de piatră. Când nu se gândea la zid, își amintea iar și iar de vorbele Navei de la Templu. Să fie adevărat că Malchia și un grup de bărbați unelteau împotriva dregătorului? Nu-i venea să creadă. Malchia muncea din greu la refacerea Porții Gunoiului. Se oferise el însuși să lupte împotriva atacatorilor. Firește că îi era credincios lui Neemia. Nava trebuie să fi înțeles greșit.

Dar, când fata îi dăduse vești răscolitoare în trecut, ele se dovediseră adevărate. Malchia nu-și slobozise robii și nu voise să susțină reformele sociale ale dregătorului. Chana încă se înfiora când își amintea cum îl înfruntase. Pe când terminase el cu explicațiile, se simțea neghioabă și meschină că-l acuzase. Sigur exista o explicație logică și pentru ceea ce auzise Nava. „*Ce te-ar putea face să ai încredere în mine?*” o întrebase el. Să se încreadă în el acum? N-avea de ales. Îl încredințase că încă voia să-i fie soție. Și totuși nu-i ieșea din minte acuzația Navei: „*Nu e omul pe care îl crezi*”.

Chana încercase să aducă vorba de conspirație cu o seară înainte. Tatăl ei se întorsese târziu de la lucru, learcă de sudoare și istovit. Rămasă singură cu el după terminarea mesei, încercase să-l tragă de limbă.

— *Ava*, fad și tu parte din adunarea de conducere cu ceilalți nobili și mai-mari. Simt de acord toți cu dregătorul Neemia?

— N-am mai avut de mult o întrunire de sfat. Suntem prea ocupați cu lucrul.

— Dar tu ce crezi, îl susțin cu toții?

— Din câte văd eu, da. De ce întrebi?

— Mă gândeam că s-a ivit așa, dintr-odată și a preluat puterea. Știu că ținutul a fost cârmuit de sfat înainte de venirea lui. Mă întrebam dacă nu cumva unii nu îl plac pentru că le-a luat autoritatea și acum dă ordine tuturor.

— Nu știu să fie nemulțumiri mocnite. Dar de ce întrebi, Chana?

Încercase să pară degajată, știind că, odată ce-i trezea suspiciunile, avea s-o tragă de limbă.

— Eram doar curioasă. Am rămas uimită să văd ce conducător viteaz și dârz e Neemia și mă întrebam dacă nu cumva alții sunt de altă părere.

Ava, care se trântise în scaunul său după cină să soarbă ultima înghițitură de vin, puse jos cupa și dădu să se ridice.

— Neemia a unificat poporul, a evitat un posibil război de clasă și a reconstruit orașul din ruine – și toate astea în mai puțin de două luni. Nu văd cum l-ar putea urî cineva după tot ce a înfăptuit.

— Nici eu, *ava* – dacă nu cumva unii nobili bogați nu-l pot suferi fiindcă i-a pus să jure că-i vor ierta pe săraci de datorie.

— S-ar putea. Dacă-i așa, nici chiar unui conducător puternic ca Neemia nu-i va fi ușor să lupte împotriva lăcomiei omenеști.

Ava se retrăsese la culcare câteva minute mai târziu.

Pe când sosiră cei doi lucrători să le ducă prânzul celorlalți, Chana se săturase să lupte cu îndoielile și neîncrederea. Voia să-și abată mintea în altă parte.

— Cum merge treaba la zid? întrebă ea.

— Bine, ducă.

— Numai că toată lumea stă ca pe spini, adăugă cel mai tânăr. Suntem încă în mare primejdie. În orice clipă ar putea avea loc un nou atac.

— Te-a pus tatăl meu să spui asta? Știu că încearcă să mă sperie ca să mă țină la distanță.

— Nu, ducă. Nici nu mi-a pomenit de asta.

— Atunci e chiar atât de mare pericolul cum se teme toată lumea? întrebă Chana. Până acum n-am auzit decât de un singur atac.

— Păi chiar noaptea trecută... începu tânărul, dar bărbatul mai în vârstă îl încoti să tacă.

— Ce îmi tăinuieți? întrebă ea.

Le luă din față coșul cu pâine pe care tocmai îl umpluse.

— Spuneți-mi sau nu vă mai dau să duceți nicio fărâmitură. Va trebui să vă luați prânzul cu degetele.

Cei doi bărbați se priviră lung, apoi cel ce îl încotise pe celălalt oftă și zise:

— N-ai decât să-i spui ce-ai avut de gând. Mi-e foame.

— O ceată de bărbați au preîntâmpinat un atac azi-noapte, ducă.

— Unde? Ce s-a întâmplat? A fost rănit cineva?

— Văjmașul s-a strecurat prin Cartierul Nou cu săbii și sulite taman până în fața Porții Văii.

Părea satisfăcut să-i poată dovedi fetei în ce primejdie s-ar fi aflat dacă s-ar fi întors la lucru.

— Dar oamenii noștri au stat la pândă și le-au respins atacul.

— Atunci n-a fost nimeni ucis sau rănit, zise ea. Străjile și-au făcut treaba și au păzit pe toată lumea.

— Păi, da. Dar a mai avut loc un atac în fața Porții Gunoiului și comandantul a fost rănit.

— Comandantul?

Chana simți cum i se scurge sângele din obraji.

— Malchia ben Recab?

— Da. De unde știi...?

Fu redus din nou la tăcere, de astă dată cu un ghiont puternic în coaste.

— Cât de grav e rănit?

— Habar n-am. Poate nu-i decât un zvon... E vremea s-o luăm din loc, ducă.

Trase coșul cu pâine mai aproape și își trecu brațul pe după mâner.

Malchia rănit? Un val de amintiri o năpădi din noaptea când fusese atacat Ițac și fu cuprinsă de teamă. Nu bine ieșiră lucrătorii din curte, că se repezi în odaia ei și-și dădu jos șortul pătat cu făină și învelitoarea asudată cu care își lega părul.

— Ce faci? Unde pleci? o întrebă Sara când ieși o clipă mai târziu cu alte haine și părul pieptănat.

— Trebuie să văd cum e Malchia.

— Vrei să venim cu tine? se offeri Iudita.

— Nu, mai bine mă duc singură.

Pomi grăbită pe dealul Ofel spre locuința lui Malchia, cu nodul de teamă din stomac crescându-i la fiecare pas.

Jupâneasa care deschise ușa păru surprinsă să o vadă.

— Duduia Chana, intră! Ce vânt te aduce pe aici?

Chana se întrebă dacă emoțiile răscolitoare i se citeau pe chip. Se sforță să-și păstreze cumpătul, alungând din minte imaginea lui Malchia zăcând palid și fără suflare ca Ițac, la un pas de moarte.

— Am auzit că Malchia a fost rănit aseară. E aici? Am venit să văd cum se simte și dacă îl pot ajuta cu ceva.

Jupâneasa zâmbi.

— N-ai de ce să-ți faci griji, dducă. E doar o rană ușoară la mână.

— Ești sigură?

— Da, dducă. Cum nu se poate mai sigură. Acu se odihnește că a stat de strajă toată noaptea. Dar dacă vrei, mă duc să-i spun că ești aici.

— Nu, te rog, nu-l deranja. Am să-l văd cu altă ocazie.

Se întoarse spre ușă, dar de atâta ușurare i se tăiară genunchii. Se poticni câțiva pași și fu gata să cadă, dar Jupâneasa o prinse de braț și o conduse la o bancă.

— Așază-te aici o clipă, dducă. Mă duc să-ți aduc ceva de băut.

— Mulțumesc.

Se simțea ridicolă pentru slăbiciunea ei. Malchia nu era grav rănit. Avea să se facă bine. Își dorea o viață lungă și fericită alături de el. Dar mai știa și că asta nu era cu puțință dacă se alăturase complotului împotriva dregătorului.

Trebuia să vorbească din nou cu Nava. Poate dacă afla mai multe despre acest complot, va putea să se liniștească în sfârșit în privința lui Malchia - sau să-l convingă că era o greșală să se alătore uneltitorilor. Dar slujitoarea care-i aduse apă și o strachină de curmale nu era Nava.

— Mulțumesc frumos, zise Chana, luându-i cupa din

mâini. Cum te cheamă?

— Rahela, ducă.

— Mai știi o roabă care lucrează aici. O cheamă Nava. N-ai putea s-o rogi să dea o fugă încoace?

Femeia înghiți în sec și își abătu privirea.

— Nava nu mai lucrează aici, ducă. A fost trimisă înapoi pe moșia stăpânului din Bet-Hacherem.

Răspunsul ei o tulbură pe Chana.

— Știi și de ce?

Slujitoarea dădu să răspundă, când se întoarse jupâneasa. Rahela clătină din cap și se făcu repede nevăzută.

Nava fusese trimisă de acolo. Oare din pricină că auzise discuția despre conspirație? Cui îi mai spusese de ea? în clipa următoare îngheță aducându-și aminte cât de tare se temea fata de fiul lui Malchia și de ocheadele lascive ale acestuia. O rugase pe ea să o ajute, dar ce putea face acum, când era atât de departe? Oare cutezase să i se plângă lui Malchia de purtarea fiului său?

— Chana, ce surpriză să te văd!

Își ridică privirea speriată și îl văzu pe Malchia intrând. Chipul obosit și ochii înroșiți ai acestuia trădau lipsa de somn din ultimele nopți. Mâna stângă îi era înfășurată într-un bandaj de pânză. Chana sări în picioare, ușurată să-l vadă, dar vinovată pentru îndoielile ei obsedante în privința lui.

— Am auzit că ai fost rănit. Am venit să văd cum te simți.

— E un fleac. O rană de suprafață.

Își ridică o clipă mâna bandajată și o lăsă la loc.

— Sunt mișcat că ai venit, Chana. Că... îți pasă.

— Da... îmi pasă, zise ea.

El zâmbi.

— Trebuie să mă întorc la datorie la Poarta Gunoiului. Vino, te duc acasă dacă vrei. Îmi cade în drum.

Străbătură străzile împreună, unul lângă altul, așa cum se legase că-și va petrece tot restul vieții. Chana nu băgase de seamă împrejurimile mai devreme, când urcase în fugă spre casa lui, orbită de teamă. Acum însă văzu femeii măturându-și curțile, bărbați cu părul cărunt stând pe bănci sau în prispă cu bastoanele lor. Auzi glasurile cântate ale copiilor ce se jucau și bocănitul neconținut al dălții pe piatră. Pe străzi nu se aflau decât bătrâni. Fiecare bărbat în putere din ținut stătea de strajă sau lucra la zid.

— Simt îngrijorată pentru tine, Malchia, zise ea când ajunseră în dreptul casei. Nu pot îndura să te știu în primejdie.

El o privi cu ochi blânzi.

— În vremuri ca acestea, când viitorul pare tulbure, trebuie mai mult ca oricând să ne trăim viața din plin. Nu-ți pierde timpul făcându-ți griji inutile, dragă Chana, și frământându-te pentru lucruri ce poate nu se vor întâmpla niciodată. Îngrijorarea nu schimbă nimic. Trăiește clipa.

Fata așteptă să se piardă în zare și se grăbi să le împărtășească surorilor ei vestea cea bună că nu era grav rănit. Apoi neavând nimic mai bun de făcut, urcă treptele pe acoperiș să privească lucrările de construcție. Vorba lui *ava*, cu cât terminau mai repede, cu atât scăpau mai iute de pericol.

Numai de-ar fi putut să ajute și ea.

Capitolul 38

Bet-Hacherem

Septembrie

Nava se înapoie pe jos la Bet-Hacherem cu un grup de slujitori ce se întorceau să culeagă strugurii timpurii ai stăpânului Malchia. Teamă de fiul lui, Aaron, îi creștea cu

fiecare pas. Încercă să se tupileze printre ceilalți în timp ce urcau ultima culme și apoi când intrară în complexul împrejmuț de ziduri; când nu zări nici urmă de Aaron, mai că nu-și pierdu firea de ușurare. Alergă mai întâi la țarcul caprelor, unde îl găsi pe prietenul ei, Șimon.

— Te-ai întors care vasăzică, zise el.

Un zâmbet stins îi lumină fața veștejită. Dar, deși fericită să-l revadă, Nava nu-i zâmbi înapoi.

— Șimon, n-ai putea să mă ajuți să mă ascund de stăpânul Aaron? Fac tot ce-mi ceri, numai ai grijă să nu mă vadă sau să nu afle că m-am întors.

Șimon se încruntă și își abătu privirea.

— Nu eu hotărâsc unde lucrezi, fătucă. Vorbește cu Penina. Bucătăria i se părea la kilometri întregi de țarcul caprelor. Trase cu ochiul de după poartă, privind atentă în toate direcțiile înainte să se repeadă peste spațiul gol până în curtea bucătăriei. Odată ajunsă, se ghemui la pământ și se piti în spatele unei mese de tocat, căutând-o cu privirea pe bucătăreasa cea mărunțică. Ceilalți robi de la bucătărie se opriră din lucru și se holbară la ea de parcă și-ar fi pierdut mințile. O clipă mai târziu se ivi și Penina din cămară, cu fața încruntată de mânie.

— Tu ce mai cauți aici?

Nava se codea să-i spună tot adevărul.

— M-am întors cu bărbații care vor lucra în vie...

— Și de ce te pitești după masa mea ca un câine bătut? Scoală-te!

— Nu vreau să vadă stăpânul Aaron că m-am întors.

Penina gemu iritată.

— Iarăși povestea asta?

— Fac tot ce-mi ceri, numai ajută-mă să mă ascund de el!

— *Șase ani* de-acum încolo? Nu, nici să nu te

gândești, zise ea, clătinând din cap. Nu poți sta tot timpul ascunsă, și ce te faci dacă te vede? Își va da seama ce-ai făcut și că te-am ajutat și eu. Nu. Vom intra m și mai mare bucluc dacă încercăm să-l ducem de nas.

Nava închise ochii, nemaiputându-și stăpâni lacrimile. Copleșită de situația disperată, se prăbuși la pământ. Cu Aaron ocupându-se de gospodărirea moșiei, știa cu o cumplită certitudine ce va urma. Penina se opri în dreptul ei, cu brațele noduroase încrucișate.

— Uite ce-i. N-am de gând să te ascund, dar voi face tot ce-mi stă în putință să te ocrotesc. Vorbesc și cu Rut. Mai mult de-atât nu pot să fac.

— Mulțumesc, murmură Nava.

— Ridică-te acum și du-te de fă brânza. N-am mai avut brânză ca lumea de când ai plecat la Ierusalim.

Nava reuși să se ferească din calea lui Aaron o săptămână întreagă, cât el supraveghe culesul strugurilor. Dar într-o dimineață întâmplarea făcu să treacă pe lângă țarc chiar când fata mulgea caprele cu Șimon. Se ivise ca din senin, atât de brusc că fata n-avu timp să se ascundă de la vedere.

— Măi, măi, făcu el, rezemându-se de gard. Uite cine-i aici știi ce-i interesant? Că deși mă ocup de treburile moșiei, habar n-am avut că te-ai înapoiat.

— M-am întors cu lucrătorii de la vie...

— Și acum iată-te mulgând caprele. De ce nu m-ai servit la masă? Credeam că ne-am înțeles că acolo ți-e locul. Ești prea frumușică să lucrezi cu moșneagul ăsta și cu caprele lui puturoase. Hai cu mine.

Genunchii Navei începură să tremure și se întrebă dacă va avea puterea să se ridice. Șimon îi făcu semn să rămână așezată.

— Știe să se poarte cu dobitoacele, stăpâne Aaron,

zise el, şchiopătând către gard. Țărănoiul ălălalt le sperie. Face să li se închege laptele.

— Găseşte atunci pe altcineva.

— Tatăl tău e tare mândru de turmele lui. Ar alege ce e mai bine pentru ele. Şi mai bine ca fătucă asta nu se poate. Las-o să scrâvească, stăpâne Aaron. Mie mi-e greu să mulg zilele astea.

Îşi ridică palmele zbârcite şi strâmbe.

Aaron se desprinsese de gard şi se proţăpi în faţa lui.

— Nu-mi spune tu ce să fac, moşule! Dacă nu poţi să-ţi faci T'Eăba, e vremea să ne descotorosim de tine.

Plecându-şi capul, Şimon îşi târşâi picioarele până în cealaltă rarte a Țarcului şi se așeză în locul Navei pe scăunelul de muls. I acu semn cu capul să plece.

— Hai, Nava! strigă Aaron. Nu pot să aştept toată ziua!

Fata ieşi din țarc şi pomi după el să străbată curtea spre casă.

Zknd rămase în urmă, Aaron o apucă de încheietura mâinii şi: rase după el. Trecând pe lângă bucătărie, fata reuşi să atragă **n** viiea Peninei, implorând-o fără glas s-o ajute. Când Aaron o *sri* pe uşa casei, se întrebă îngrozită unde o ducea. Mai că nu se năbuşi de uşurare când fură întâmpinaţi dincolo de uşă de Rut, cnnidabila jupâneasă.

— Încotro, stăpâne Aaron? Ai uitat ceva?

Nava îşi dădu seama că el nu se aşteptase s-o întâlnească. I Lăsa de încheietura mâinii.

— Nu... Am vrut doar...

— Cât despre tine, fătucă, stai pe loc, zise Rut, măsurând-o pe N-va din cap până-n picioare. N-ai ce căuta în casa mea curată şi abonată până nu fad o baie. Miroşi ca un țarc de capre.

— Acolo am şi găsit-o, zise Aaron. Ar trebui să fie

roabă în nsi ai uitat? Dar am găsit-o mulgând caprele. Vreau să mă seresscă la masă.

Rut clătină din cap.

— Nu-i bună deloc la servit, stăpâne Aaron. I-am dat o șansă înainte s-o trimit la Ierusalim, dar s-a dovedit mult prea stângace. Nu face decât să spargă vase și să verse pe jos mâncăruri alese. Știi doar că tatăl tău nu poate suferi risipa. Mi-ar tăia capul să știe ce pagubă ne face fata asta.

— De altfel, zise Penina, apropiindu-se și ea din spatele Navei, am nevoie de ajutorul ei la bucătărie. Voi avea guri în plus de hrănit până după culesul strugurilor. Și face brânza de capră cea mai bună pe care am gustat-o vreodată. Până și tatăl tău a lăudat-o.

Aaron avea mina unui om ce se știa învins. Dar numai pentru moment. Își ridică bărbia și buzele i se strânseseră într-o linie răutăcioasă și aspră.

— N-am vreme să mă cert cu o adunătură de robi căpoși. Mai vorbim noi despre asta.

— Mulțumesc, șopti Nava în timp ce el se depărta tanțoș. Mi-a fost atât de frică!

Penina îi respinse mulțumirile cu un gest al mâinii, încruntându-se în continuare.

— Să nu-ți închipui că am bătut câmpii când am zis că am nevoie de ajutor. Haide!

O duse înapoi la bucătărie.

— Apucă-te de brânză. Și vezi să iasă mai bună ca de obicei, ca să nu mă fad să par o mincinoasă.

Mâinile Navei tremurară multă vreme. Din fericire, nu-l mai văzu pe Aaron în ziua aceea. Seara se întoarse în țarcul caprelor să ajute la muls și să-i mulțumească lui Șimon că încercase să-i vină în ajutor.

— Ai fost foarte bun să mă aperi azi-dimineață.

Șimon mormăi ca de obicei.

— În loc să fugi speriată, mai bine L-ai ruga pe Dumnezeu să te ajute. Știi să te rogi, fătucă?

Nava duse la mulș prima capră și se așeză pe scăunel cu fruntea rezemată de coapsa ei, codindu-se să-i spună adevărul.

— Nu mă mai rog de luni de zile, Șimon.

El șchiopătă spre ea, săgetând-o cu privirea.

— Și de ce această neghiobie?

— Pentru că Dumnezeu nu mi-a răspuns nici la celelalte rugăciuni. Nimic în viața mea n-a mers așa cum am vrut.

— Și crezi că eu am vrut să-mi petrec viața în țărcul de capre al altcuiva?

Ea îl privi.

— Atunci cum mai poți să te rogi?

— Cum aș putea să n-o fac? mormăi el țăfnos. Domnul e păstorul nostru și noi suntem oile lui. Avem nevoie de El ca dobitoacele astea de noi.

Nava oftă, plecându-și din nou capul la lucru.

— Uneori mi se pare că Dumnezeu e supărat pe mine. Altfel de ce ne-ar trece – pe mine și pe ai mei – prin atâtea încercări? Ar putea să ne trimită ploaie, să facă pământul să rodească – doar El poate orice. Dar n-o face.

— Înseamnă că și tu crezi în El. Doar că nu ai încredere. Și vrei să iasă totul după voia ta.

Ea își ridică din nou privirea. Șimon o scotea din sărite.

— N-ar trebui să ne răspundă la rugăciuni?

— Depinde pentru ce te rogi.

Se duse să aducă o altă capră la mulș și Nava crezu că discuția se încheiase. Dar el se așeză din nou lângă ea și zise:

— Și caprele astea fac uneori pe nebunele să iasă

totul cum vor ele. Când le ducem la păscut și le mănăm prin pustia caldă și uscată, nu le place. Dar noi știm că pentru binele lor le ducem la deal. Că acolo vor găsi ce le trebuie. Și tu poți să te încrezi în Bunul Păstor, fătucă, sau să faci pe nebuna. Și mi se pare că tu asta faci.

Nava își ieși din fire.

— Nu văd cum ar fi spre binele meu să-l las pe stăpânul Aaron să-și facă felul cu mine.

— Pentru că nu vezi lucrurile așa cum le vede Dumnezeu. Poate că nu ți-a răspuns încă la rugăciuni, dar asta nu înseamnă că nu te-a auzit.

Ea privi la mâinile lui noduroase ce făceau să țâșnească șuvoaie neîntrerupte de lapte în găleată. Când termină, bătrânul se ridică încet și zise:

— N-ar trebui să te rogi doar când vrei ceva de la Dumnezeu.

— Dar când?

— Cu taică-tău vorbești numai când vrei ceva de la el? Nu-i mai spui din când în când că îl iubești? Nu-l întrebi ce vrea să faci? Nu-i mulțumești că se îngrijește de tine?

— Tu fad să pară totul atât de simplu.

— Păi așa și e.

Se duse să mai aducă o capră, în timp ce ea era tot cu prima.

— Ia zi, ți-ai dorit vreodată ceva și taică-tău nu ți-a dat voie? Întrebă el când se întoarse.

Își aminti cum voise să se mărite pe loc cu Dan, dar cum tații amândurora se împotriviseră.

— Uneori da.

— Și a avut un temei bun să spună nu? Întrebă Șimon.

— Da.

Niciuna dintre familii nu-și putea permite costul unei

nunți.

— Și hotărârea lui a fost spre binele tău?

Ea se codi să răspundă, văzând unde bătea Șimon. Când termină de muls, desprizoni capra și aduse alta la stâlp.

— Da, a fost spre binele tuturor, zise ea, așezându-se la loc. Dar ce bine ar putea să iasă din ce-și dorește stăpânul Aaron?

— Poate există un temei pe care tu nu-l vezi.

— Nici de-ar fi cel mai bogat om din Iuda, tot nu m-aș mărita cu el. Îl iubesc pe Dan.

Șimon se opri din lucru și privi spre ea cu o licărire în ochi.

— Dacă știi ce-i iubirea adevărată, ar trebui să te rogi pentru Aaron, nu pentru tine. Fiindcă el nu cunoaște adevărata iubire.

Nava se pregăti să protesteze, dar blândețea din ochii lui Șimon o opri. Cum putea să-i fie milă de cineva atât de crud ca stăpânul Aaron?

— Băiatul ăsta are totul pe lume, continuă el, dar e rece și mort pe dinăuntru. Ție ți se pare fericit?

— Nu.

Gândul îi zbură la Dan, care n-avea nimic pe lume, și la bucuria de pe chipul lui când îi adusese sacul cu prepelițe în dimineața aceea de primăvară. Se gândi la cealaltă rugăciune rămasă fără răspuns – să fie slobodă. Exista vreun temei și pentru asta?

Inelul strălucitor din urechea lui Șimon îi aduse aminte că el ar fi putut să-și recapete de mult libertatea.

— De ce-ai rămas aici, Șimon, când ai fi putut pleca slobod?

Pentru prima oară el șovăi, codindu-se să răspundă. Când în sfârșit vorbi, glasul îi era surprinzător de blând.

— Ca să mă rog pentru stăpânul Malchia și pentru fiii lui. Nu trece o zi să nu mă rog pentru ei.

— De ce? Am văzut ce rău se poartă stăpânul Aaron cu tine. De ce rămâi aici să te rogi pentru el?

— Știu eu de ce.

Se închise în sine, ca o ușă trântită și ferecată. Când se ridică să plece, fata își dădu seama că discuția se încheiase. Dar el o privi peste umăr și zise:

— Și tu trebuie să te rogi pentru stăpânii noștri.

Nava clătină din cap în tăcere și continuă să mulgă laptele în găleată. La sosirea pe moșie, hotărâse să nu lase să crească buruienile amărăciunii. Dar ele fuseseră udate de frica de Aaron. Și de mânia și resentimentele față de Malchia pentru că nu o slobozise. Să se roage pentru ei? Ei aveau totul, ea mai nimic. Iar acum voiau să-i ia și puținul pe care îl avea - viitorul ei alături de Dan.

Nu, își zise ea desprionind capra. Nu putea să se roage pentru ei.

Capitolul 39

Ierusalim

Iar te urci pe acoperiș, Chana? întrebă Iudita după ce luară prânzul. De ce te chinui singură privindu-i pe bărbați cum lucrează? Știi bine că nu-l putem ajuta pe *ava*.

— Știu. Dar n-am nimic mai bun de făcut.

Nu mai trebuiau să pregătească o cină uriașă căci *ava* lucra la zid până se făcea întuneric beznă. Se întorcea seara istovit, îmbuca o d-nă modestă la lumina candeliei și se ducea la culcare.

— Îmi place să mă uit cum avansează lucrările, îi spuse ea Iuditei. Să vezi numai ce departe au ajuns - sunt deja aproape de Tumul Cuptoarelor!

— Încă suntem de folos, să știi, zise Sara. Ne facem partea noastră ca celelalte femei gătind pentru lucrători.

Fără noi ar muri de foame.

— Slujitoarele tocmită de *ava* ar putea găti la fel de bine ca noi, zise Chana. Poate chiar mai bine.

Își dădu jos șorțul și pomi spre treptele exterioare.

— Nu faci decât să te amărăști privind! striga Iudita în urma ei. Și să devii și mai tâfnoasă.

— Știu. Dar mă duc oricum.

Priveliștea de pe acoperiș părea să se schimbe de la o zi la alta. Înainte de sosirea lui Neemia, Chana putuse zări peste minele zidului Valea Centrală și Cartierul Nou abandonat. Acum îi stătea în cale zidul ce se înălța mai înalt ca acoperișul casei. Trei sferturi din porțiunea lui *ava* dintre Poarta Văii și Tumul

Cuptoarelor erau gata. După spusele tatălui ei, echipa lui lucra îndeaproape cu cea de la turn să se asigure că zidul se unea perfect, așa cum lucraseră și cu echipa de la Poarta Văii. Totul era atât de palpitant. Iar acum, în ciuda încercărilor vrăjmașilor de a le pune bețe în roate, zidul era aproape gata.

Privi cum trei bărbați din vârful dirijau o piatră uriașă ce atârna bălăbănindu-se de frânghiile scripetelui. Deodată se opriră brusc. Frânghiile încetiniră deși piatra nu fusese pusă încă la loc și bărbații coborâră repede de pe schele, dispărând de cealaltă parte. Alți doi lucrători ce măsurau cu nivela se opriră și coborâră și ei, urmați de două santinele ce stăteau de strajă în vârf. Bocănitul neconținut al ciocanelor și zgomotul dălților încetară. Să fi fost atacați? Inima Chanei începu să bată ca nebună în timp ce se pregătea să audă sunetul trâmbiței chemând lucrătorii să se adune în apărarea vecinilor. Dar în locul trâmbiței și al zăngănitului de săbii, auzi un bărbat urlând în agonie de partea cealaltă a zidului. Își ciuli urechile să audă vuietul bătăliei, dar nu auzi nimic. Urletele în schimb continuară.

Să fi fost vreun accident? Era rănit vreunul dintre lucrătorii lui *ava*? „*Doamne, ajută-l, te rog! Ajută-l!*” își închipui un bloc de piatră uimindu-se din loc și zdrobind piciorul sau brațul unui om sub greutatea lui. Dar cu cât asculta mai mult, cu atât i se părea mai mult că glasul celui ce răcnea în agonie era al tatălui ei.

Coborî repede treptele și străbătu în goană curtea, ieșind pe poartă. Alergă pe Strada Brutarilor până la Poarta Văii, dând la o parte pe oricine îi stătea în cale. Urletele continuau încă în depărtare când se năpusti pe poartă împreună cu o mulțime crescândă de bărbați. Aceștia își scosese răcnetele din teacă, temându-se la fel ca ea de un atac. Răcnetele se potoleau câteva secunde, apoi începeau din nou.

— *Ava*, strigă ea, repezindu-se spre ceata de bărbați strânși grămadă. Convinsă mai mult ca oricând că era glasul tatălui ei, își făcu loc cu coatele printre trecători și-l zări pe *ava* zăcând la pământ, zvârcolindu-se de durere. Nu văzu nici urmă de sânge sau răni, și nici blocuri de piatră care să-i zdrobească mădulele, dar doi lucrători îl țineau de umeri și unul de picioare, încercând să-l ținuiască pe loc. Nu cumva îi cedase inima?

— *Ava, ava*, ce s-a întâmplat?

Îngenunche lângă el, gâfâind din toți răunchii.

— Ce-i cu tine? Ce-ai pățit?

El își ridică ochii spre ea, dar pe gură nu-i ieșiră decât gemete răscolitoare. Lacrimile îi năpădiră ochii în timp ce continua să se perpelească fără încetare.

— Ce i s-a întâmplat? îl întrebă ea pe bărbatul care îl ținea de umeri.

— A ridicat o piatră din mormanul de colo și a dat peste un cuib de scorpioni. Scorpioni galbeni.

Situația era mult mai gravă decât își închipuise. Văzu

o creștătură umflată pe mâna lui *ava* și cum degetele și o parte a antebrațului i se făcuseră de două ori pe atâta.

— Nu! Nu...! strigă ea și ochii i se umplură de lacrimi.

Se spunea că durerea pricinuită de veninul scorpionului era sfâșietoare și, auzind urletele jalnice ale lui *am*, Chana nu se îndoia de asta. Știa și de ce i se mai spunea și „scorpionul morții”. Ar fi dat orice să-și ajute tatăl, să-i salveze viața, dar nu știa cum. Munca la zid se oprise și lucrătorii se adunară în jurul lor, holbându-se neputincioși.

— Aduceți o targă! strigă ea. Trebuie să-l ducem acasă... Și găsiți pe cineva care să ne spună ce să facem, cum să-l salvăm!

I se păru o veșnicie până se întoarseră bărbații cu o pătură pe post de targă. *Ava* urlă din nou când fu ridicat și pus pe ea. Chana pomi în dreptul lui, ținându-l de mâna sănătoasă în timp ce bărbații îl cărau acasă. *Ava* își mușca buzele să-și înăbușe urletele și chipul lui multiubit era contorsionat în agonie.

— Mergeți mai încet! îi imploră ea în timp ce intrau pe Poarta Văii și o lua în jos pe stradă. Nu-l zguduiți prea tare!

Când ajunseră în sfârșit acasă, Chana se repezi înainte să deschidă poarta. & duse la patul tatălui ei și le strigă pe Sara și pe Iudita. Surorile ei veniră degrabă, dar n-avură ce face decât să se îmbulzească asupra lui, ascultându-i gemetele cumplite și implorându-L în gând pe Dumnezeu să-l scape cu viață. Părură să treacă ceasuri întregi până sosi o femeie cu părul alb pe nume Miriam să-i ajute. Era o tămăduitoare ce mai avusese de-a face cu scorpionul morții. Le dădu Chanei și surorilor ei o listă cu plante pentru catapasmă și numele unor ierburi pe care

trebuiau să le macine și să i le dea de băut pentru alinarea durerilor. Împărțiră între ele lista și Chana dădu fuga la piață, recunoscătoare că putea să facă în sfârșit ceva. Vestea despre accident se răspândise și lumea o oprea la fiecare pas s-o întrebe de starea lui șalum și cu ce puteau să-i fie de folos. Chana le răspundea răstit că n-are timp să stea la taifas.

Pe când se întoarse acasă cu ingredientele, Miriam pusese deja la fiert cataplasma. Iudita îngrămădea perne după umerii lui *ava* și-i dădea cu lingura din licoarea pentru alinarea durerilor. Sara îi făcea vânt cu frunze de palmier să-l răcorească de arșiță. Otrava i se răspândise în sus pe braț, făcând să i se umfle fața. Când cataplasma fu gata și Miriam i-o înfășură în jurul brațului, *ava* scoase un strigăt. Chana trebui să iasă din odaie, cu frica întetită de amintirea zilei când se stinsese Ițac sub ochii ei.

O oră mai târziu, datorită cataplasmei, licorii sau poate scorpionului morții ce își cerea prada, *ava* închise în sfârșit ochii și adormi. Chana o luă pe Miriam deoparte unde nu puteau fi auzite de surorile ei.

— E semn bun că se odihnește sau îl pierdem? întrebă ea. Respirația îi pare atât de greoaie.

— L-a adormit licoarea pe care i-am dat-o. Dar respirația îi e îngreunată de veninul scorpionului.

— Ce să fac acum? Trebuie să mai fie ceva de făcut!

— L-am alinat cum am putut mai bine. Nu ne mai rămâne decât să așteptăm și să ne rugăm.

— Va muri? întrebă Sara, apropiindu-se și ea de locul unde șuşoteau. Nu-l putem lăsa să moară!

— Tatăl vostru e un bărbat puternic. Are șanse mari să scape cu viață. Veninul scorpionului face ravagii mai ales printre copii și bătrâni.

— Ni s-ar fi putut întâmpla nouă, zise Iudita,

alăturându-se și ea. Doar am ridicat și noi pietre în fiecare zi.

Nimeni nu-i răspunse, dar știau toate că avea dreptate.

Pe măsură ce trecea timpul, Chana nu-și mai găsea astâmpărul, dornică să facă ceva în loc să stea degeaba și să-și frângă mâinile. Când auzi o bătaie în poartă, sări în picioare și alergă să deschidă. Spre mirarea ei, îl zări pe dregătorul Neemia cu trâmbițașul ce-l însoțea peste tot ca o umbră, gata să sune alarma. Chana fu șocată să vadă cât de istovit părea Neemia, gesturile și vorbirea fiindu-i încetinite de parcă s-ar fi aflat sub apă. Hainele îi arătau de parcă lucrase și dormise în ele zile întregi. Și duhoarea era pe măsură.

— Am auzit ce i s-a întâmplat tatălui tău, zise el. Cum se simte?

— Durerea i s-a mai potolit puțin. Nu ne mai rămâne decât să așteptăm și să vedem.

— Îmi pare nespus de rău pentru ce s-a întâmplat. Toată săptămâna ne-am pregătit pentru un nou atac inamic și nu cred că se aștepta nimeni la asta. Spune-i lui șalum că am întrebat de el și dă-mi de veste dacă-l pot ajuta cu ceva, pe lângă rugăciuni.

— Așa am să fac. Mulțumesc pentru bunăvoință, dregătorule.

După plecarea lui, Chana nu mai rezistă imboldului de a face ceva. Activitățile de la porțiunea de zid de lângă casa ei păreau nefiresc de tăcute și își aminti că se opriše lucrul și oamenii stăteau degeaba, temându-se parcă să se apuce din nou de treabă. Vor avea prezența de spirit să continue fără îndrumarea lui *ava*? Sau le va fi prea teamă să ridice vreo piatră? Mai rămâneau câteva ore până la jertfa de seară și încă vreo oră, două de lumină după aceea

în care se putea lucra. Cu cât se gândea mai mult la încetarea lucrărilor, cu atât i se întărea convingerea că trebuia să ia locul tatălui ei. Oamenii aveau nevoie de un conducător și nimeni nu știa mai bine ca ea ce era de făcut. Le făcu semn surorilor ei să iasă în curte, unde puteau vorbi, și le spuse de-planul ei.

— Nu, Chana! Nu poți face asta! E prea periculos! zise Sara.

— Nu pot să rămân aici și să-l văd pe *ava* suferind. Nu mai pot îndura. Trebuie să fac ceva, așa că am să merg să-i țin locul. Trimiteți după mine dacă e vreo schimbare.

Ajungând la zid, Chana îi găsi pe bărbați forfotind de colo-colo fără tragere de inimă, întocmai cum se temuse, deși trecuseră cel puțin trei ore de la accident. Făcură cerc repede în jurul ei să se intereseze de soarta lui *ava*.

— Se odihnește. Timpul va hotărî.

Cu mânia dându-i curaj, se întoarse spre bărbații ce așteptau - cu toții mai în vârstă, mai puternici și mai experimentați decât ea.

— Ascultați-mă! Voi lua eu locul tatălui meu până se va face bine. Poate nu vă convine să primiți ordine de la o femeie - și credeți-mă, nici eu nu mă dau în vânt să le dau. Dar *ava* are încredere în mine și știu ce e de făcut. Tata și-a luat angajamentul să refacă zidul dintre Poarta Văii și Tumul Cuptoarelor și, ca întâi născută al lui, am datoria mea să-l ajut să-și țină cuvântul.

Bărbații păreau prea năuciți de vestea ei surprinzătoare și de groaza pricinuită de accident ca să răspundă. Chana profită de șocul și uimirea lor și începu să le dea ordine.

— Arătați-mi unde ați rămas și ce mai e de făcut. Văd că blocul de piatră de acolo e încă în scripete, dar n-a fost pus la locul lui. Și nu putem lăsa mortarul să se usuce și să

se prăpădească. Să trecem la treabă.

Zidul părea minunat de familiar în partea aceea chiar dacă străjerii înarmați ce stăteau neclintiți la datorie erau o amintire tulburătoare al faptului că ar fi putut fi atacați în orice clipă. Chana pomi de-a lungul porțiunii ei de zid spre Tumul Cuptoarelor să stea de vorbă cu Hașub ben Pata, care era responsabil de construirea turnului.

Văzând-o, acesta se opri din lucru și alergă la ea.

— Cum e șalum? Era în chinuri atât de cumplite.

— Acasă facem tot ce putem pentru el. Dar lucrul la porțiunea asta de zid nu trebuie să înceteze. Am venit să-ți spun că preiau conducerea până se face bine.

Se întoarse să plece înainte ca el s-o împoaște cu proteste. Hașub nu se sfiise să susțină de la bun început că nu era de acord ca fetele lui șalum să lucreze alături de el. Cu atât mai puțin acum, când era singură.

Cu puțin înainte de jertfa de seară, Chana îl văzu pe dregătorul Neemia făcându-și rundele obișnuite de cercetare a zidului și **k** forțelor de apărare. S-ar fi putut ascunde de el, dar se hotărî să nu o facă. Oricum nu-i va trebui mult să afle de faptele ei. Îi văzu surprinderea și preocuparea când o zări.

— Chana, ce fad aici? Treci imediat dincoace de zid!

— Nu pot, dregătorule. Supraveghez lucrările în locul lui tata până se înzdrăvenește.

Preocuparea lui lăsă loc repede mâniei.

— Nici să nu te gândești! E mult prea periculos, dintr-o grămadă de motive. Am venit să numesc un nou mai-mare...

— Nu-i nevoie. Știu mai bine ca oricine ce-i de făcut. Tata și-a dat cuvântul că va reface porțiunea asta și am să-l ajut să-și țină făgăduiala.

— N-am să îngădui să te pui în pericol.

Dădu să-i pună mâinile pe umeri și s-o împingă spre poartă, dar ea se feri din calea lui.

— De ce? Pentru că sunt femeie?

— Da, bineînțeles că de asta! Dacă te-ar fi înțepat pe tine scorpionul, ai fi moartă deja! Nu poți să porți sabie, ești pe jumătate cât bărbații ăștia și acolo afară pândesc vrăjmași nevăzuți care ar putea să atace în orice clipă!

— Poate te va surprinde, dar o femeie poate fi la fel de viteză ca un bărbat.

— Nu-ți pun la îndoială vitejia, **d** bunul simț!

Neemia privi în jur, conștient că atrăgea atenția. Își coborî glasul, vorbind cu fâldle încleștate:

— Dacă nu pled de bunăvoie, voi da poruncă oamenilor mei să te ducă acasă cu sila.

— Nu le irosi timpul - nici lor și nici mie. Oricum am să vin înapoi. Te admir enorm de mult, dregătorule. Dar fii bun, rogu-te, și întoarce-mi favoarea, respectă-mi dreptul de a-mi ajuta tatăl cum mă pricep eu mai bine.

— Ești cea mai enervantă... încăpățânată... femeie pe care am întâlnit-o vreodată!

Strigătul lui atrase atenția celorlalți și Neemia își întoarce o clipă privirea spre muntele Templului, încercând să-și potolească mânia.

— Ascultă, trebuie să merg la jertfă și să mă rog pentru tatăl tău. Dar mai vorbim noi despre asta.

Olană rămase acolo până la asfințit și munca reuși să-i abată puțin gândul de la grijile ei. Când se iviră primele stele, se întoarce acasă să vadă cum era *ava*. Chipul tulburat al Iuditei îi dădu de înțeles că nu dădea spre bine.

— E din ce în ce mai rău, Chana. Abia mai poate respira.

Intră în dormitor și se așeză la căpătâiul lui, ascultându-i respirația sacadată. Simți că i se frânge inima

auzindu-l.

— Te rog, nu muri, *ava*, șopti ea. Te rog, Doamne, nu-l lăsa să moară.

Firul ce o lega de Atotputernicul era subțire ca borangicul. Dar închise ochii și se rugă, hotărâtă să se agațe de el cu toate puterile.

Capitolul 40

Ierusalim

Neemia fu ușurat să-și vadă fratele mai mic așteptându-l în curtea Templului la jertfa de seară.

— Ai auzit ce-a pățit șalum acum câteva ore? îl întreabă el pe Hanani fără nicio introducere. Ce știi despre veninul scorpionului? E mortal?

— Poate să fie. Ca epuizarea, de altfel. Uită-te la tine! De ce nu te duci acasă să te odihnești? De săptămâni întregi stai treaz toată noaptea, iar ziua fugi de colo-colo prin oraș și fad ocolul zidului iar și iar. Nu mai poți continua așa, să știi.

— Mai dorm pe apucate câte un ceas, două. Tu și Efraim cum rezistați? Și care e starea de spirit a lucrătorilor?

— Sunt cu toții zdrundanți de ce i s-a întâmplat lui șalum. Putea fi oricare dintre noi. Doar toți săpăm prin moloz, cărăm pietre și ne vâram mâinile prin locurile în care se ascund scorpionii.

— Trebuie să ne rugăm pentru el. Și pentru lucrări. Și să cerem ajutor împotriva vrăjmașilor. Dacă nu ne facem timp de rugăciune, n-are rost să ne obosim cu restul.

Trecură la locurile lor în curtea bărbaților și Neemia închise ochii, lăsându-se mângâiat de muzica slujbei cântată de corul de leviți. „*Da, numai în Dumnezeu mi se încrede sufletul; de la El îmi vine ajutorul*” își aminti cum se trezise dis-de-dimineată la Susa să se roage,

mărturisindu-și păcatele înaintea Atotputernicului și căutând la El tărie și discernământ. Își aminti cum Dumnezeu îi răspunsese la rugăciuni, aducându-l aici și ajutându-l să îndeplinească lucrarea pentru care venise.

„Da, El este stânca și ajutorul meu, Turnul meu de scăpare; nicidecum nu mă voi clătina”. De când începuseră împotrivirile, Neemia se întreba adesea dacă atacurile vrăjmașilor erau un avertisment de la Dumnezeu că se îndrepta în direcție greșită sau o încercare de a-l împiedica să ducă la bun sfârșit sardna încredințată de El. Când se ruga aici la Templu, închizând ochii la toate celelalte și potolind tumultul dinlăuntrul său, Neemia știa că face voia lui Dumnezeu. Trebuia să stăruie și să nu se dea bătut.

„Popoare, în orice vreme, încredeți-vă în El, vărsați-vă inimile înaintea Lui! Dumnezeu este adăpostul nostru”. Îi mulțumi în sinea lui Atotputernicului pentru biruințele asupra atacatorilor. Și, când preoții intrară în altar să aprindă tămâia, ceru putere să termine lucrarea, ocrotire neîncetată în fața vrăjmașilor și ca mâna tămăduitoare a lui Dumnezeu să fie peste șalum. *„Odată a vorbit Dumnezeu, de două ori am auzit că «Puterea este a lui Dumnezeu.» A Ta, Doamne, este și bunătatea, căci Tu răsplătești fiecăruia după faptele lui”*. Neemia se gândea încă la șalum la încheierea jertfei și-și aminti de flica încăpățânată a acestuia.

— S-a întors să lucreze la zid, îi spuse el lui Hanani în timp ce străbăteau împreună curtea.

— Cine? Despre cine vorbești?

— Despre femeia aia încăpățânată ca un catâr – flica lui șalum. Ții minte cum am încercat s-o oprim să lucreze la zid? Ei bine, în final a fost nevoită să renunțe când pericolul atacurilor a făcut munca prea periculoasă. Dar acum iarăși s-a întors! zice că-i ține locul tatălui ei ca

supraveghetor. Mai mare neghiobie nici că s-a mai pomenit! Trebuie s-o oprești, Hanani.

— Eu? N-am ajuns nicăieri data trecută. Și de altfel, logodnicul ei, Malchia, i-a sărit și el în apărare.

— Am uitat că e logodită cu Malchia... Am auzit că el n-a depus jurământul, Hanani. Nu știu ce să mai cred.

Hanani clătină din cap buimădt.

— Bați câmpii. Pentru binele tuturor, du-te și odihnește-te!

Văzându-și fratele mijlociu venind spre trepte, Neemia îi făcu semn să se oprească în loc și să aștepte. Fu ușurat să constate că Efraim, ca Hanani, purta sabie și platoșă.

— Arăți de parcă te-ai fi luptat cu o haită de lei și ai fi fost învins, îi spuse Efraim. Ai să te istovești din cale-afară.

— Asta i-am spus și eu, zise Hanani. Dar nu vrea să asculte.

— Poate aveți dreptate, zise Neemia, dar înainte să mă istovesc am un zid de terminat.

— Te obosești vreodată să mănânci?

— Când n-am încotro.

La capătul treptelor din fața lor se adunase o mică mulțime să asculte strigătele unei femei cu glas răgușit de ani.

— Ce mai e acum? murmură Neemia, amintindu-și cum ultimul protest oprise cursul lucrărilor. Fiind destul de înalt să vadă peste capetele oamenilor, zări o femeie zbârcită, cu părul cărunț, care stătea cu mâinile ridicate și cu privirea ațintită extatic spre cer.

— Sfântul lui Israel e cu poporul Său, striga ea, și mâna Lui e peste robul Său Neemia. Avem un împărat în Iuda! Bucurați-vă dar și veseliți-vă de împăratul ales de El, care ne-a adus izbândă asupra vrăjmașilor și a reclădit

ruinele Ierusalimului! Bucură-te și te veselește, poporule, căci ai un împărat în Iuda care te hrănește ca în zilele de odinioară și se îngrijește de nevoile săracilor...

Neemia se întoarce și coborî degrabă treptele fără să mai aștepte continuarea. Nu știa de ce, dar vorbele ei îl stinghereau. Ca faptul că se afla în mijlocul mulțimii, unde oamenii își întindeau mâinile să-l atingă și să-i mulțumească.

— Ce ziceți de asta? îi întrebă el pe frații lui când se asigură că nu-i aude nimeni. Cine-i femeia?

— O cheamă Noadia și e a treia sau a patra oară când o auzim, răspunse Hanani. Apare peste tot prin oraș, spunând mai mult sau mai puțin același lucru. Dar e prima oară când o aud vorbind la Templu.

— Și eu am auzit-o, zise Efraim. „Profețiile” ei mă calcă pe nervi.

— De ce? întrebă Hanani. Nu vrea decât să îmbărbăteze poporul.

— Neemia nu-i împăratul nostru. Nici n-ar trebui să pomenească așa ceva... Pe mâine.

Își continuă drumul pe stradă în loc s-o ia spre reședința lor.

— Efraim, stai!

Neemia alergă să-l ajungă din urmă. Hanani la fel.

— Unde pled?

— Sunt de strajă la noapte la Poarta Gunoiului.

— Are vreun rost să te rog să nu te duci? întrebă Neemia. Avem deja destui voluntari.

— Nu te obosi. Nu mi-aș ierta-o niciodată dacă ar fi ucis cineva apărându-mi casa și familia în timp ce eu stau la loc calduț și ferit... Uite-l pe Malchia. Trebuie să vorbesc cu el înainte să plece.

— Stai puțin! îi strigă din nou Neemia.

Fratele lui se opri exasperat.

— Muncești de mai multă vreme alături de Malchia. Pot să te întreb ceva legat de el?

Efraim dădu din cap.

— Cineva mi-a spus că și-a încălcat legământul și nu și-a slobozit robii, nici nu i-a iertat de datorie. Știi cumva dacă-i adevărat?

— Habar n-am. De ce nu-l întrebi chiar tu?

— Și dacă tot o faci, adu vorba și de fiica lui șalum, adăugă Hanani. E logodnica lui.

Amintindu-și de Chana, Neemia se înfurie din nou. N-avea și așa destule pe cap fără să mai trebuiască să-și facă griji și pentru ea? Își înfrână o clipă furia și se apropie de Malchia, hotărât să nu-i ceară socoteală pentru prea multe lucruri în același timp.

— Văd că faci progrese, nu glumă, începu el. Ți-ai luat asupra-ți o sarcină importantă cu poarta asta, căci ea se află la răscrucea celor trei văi. În plus, ai avut și responsabilitatea de a apăra Iazul împăratului. Ai făcut treabă bună!

— Mulțumesc, dregătorule.

— Mă gândesc că ai auzit deja ce i s-a întâmplat lui șalum.

Zâmbetul lui Malchia lăsă loc unei expresii îngrijorate.

— Da, e socrul meu. Mă duc să-l văd chiar acum, dacă tot a venit Efraim să-mi țină locul.

— Am vorbit mai devreme cu fata lui. Și-a luat asupra ei sardna de a-l înlocui pe șalum după ce a fost rănit.

— Chana? Muncește la zid, vrei să zid?

— Da. Zice că supraveghează lucrările în locul lui. I-am spus să renunțe și am avertizat-o că e în pericol, dar nici nu vrea s-audă. Speram s-o poți face tu să-și vină în

fire.

— Am să încerc... Dar nu promit să și izbutesc. Unul dintre lucrurile ce m-au atras la Chana e caracterul. I-am făgăduit înainte să ne logodim că n-am s-o silesc să facă nimic împotriva voinței ei. Nu cred că e bine ca un bărbat să dea ordine soției lui.

— Nici chiar când e în primejdie?

— Din câte o cunosc pe Chana, probabil simte nevoia să facă asta, mai ales după ce i s-a întâmplat azi tatălui ei. Vrea să construiască zidul ca să-i protejeze pe cei dragi.

Lucrul cel mai frustrant era că Neemia înțelegea ce simte fata și de ce făcea ceea ce făcea. Să nu fi fost femeie, i-ar fi admirat curajul.

— Mai e ceva, Malchia... Mi-e greu să aduc vorba de asta, dar nu-mi plac zvonurile și bârfa. Prefer să mă conving eu însumi de adevăr, dacă se poate. E adevărat că n-ai șters împrumuturile datornicilor tăi și nu ți-ai slobozit robii ca ceilalți moșieri?

Malchia își ridică bărbia.

— Da, e adevărat.

Flăcăul acela pe nume Dan spusese adevărul. Nu era un simplu zvon.

Privirea dreaptă a lui Malchia nu se abătu nicio clipă.

— N-am depus jurământul de la Templu, dregătorule, așa că nu mă fac vinovat de încălcarea lui.

— Pot să te întreb de ce?

— Pentru că întreaga mea moșie s-ar duce de râpă. Am nevoie de lucrători, mai ales pe seceta asta, ca să strâng destulă roadă să-mi ajungă de trai și să-mi pot plăti birurile.

— Dar lucrătorii tăi sunt revoltați, mai ales după ce și-au văzut vecinii sloboziți.

— Nu-i pot slobozi încă. Îmi pare rău.

— Ai fi dispus să te mai gândești după seceriș? Pacea dintre bogați și sărad atârnă de un fir de ață în clipa asta.

— Îți arăt bucuros condițiile mele, zise Malchia pe un ton înfierbântat. Îți arăt în câte feluri îi ajut pe sărad și tot ce am făcut pentru binele oamenilor din ținutul meu. E drept că încă mai țin robi, dar îi hrănesc și pe ei, și familiile lor. Și nu le cer dobândă pe ce îmi datorează. Lucrătorii mei n-au niciun motiv să fie revoltați.

Neemia nu mai știa ce să creadă. Căzu pe gânduri atâta vreme, că într-un târziu Malchia zise:

— Văd bine că te-am dezamăgit. Dacă vrei, mă retrag din postul de comandant și încredințez construcția porții oricui crezi tu de cuviință. Mă întorc pe moșia mea din Bet-Hacherem.

Neemia nu răspunse nici de data asta. Avea nevoie de mai mult timp de gândire ca de obicei pentru a lua o hotărâre cu mintea privată de somn.

— Nu-i nevoie, Malchia, zise el în cele din urmă. Poți rămâne în continuare.

Plecă, întrebându-se dacă nu cumva pierduse un prieten și susținător de nădejde – sau dacă Malchia se prefăcuse de la bun început.

Capitolul 41

Ierusalim

Timpul se scurgea greoi în timp ce Chana aștepta cu picioarele încrucișate la căpătâiul tatălui ei, ascultându-i respirația sacadată și gemetele stinse. El se trezi din nou la căderea serii și își îndreptă spre ea ochii umflați și chinuiți, pe jumătate închiși.

— Îți mai aduc niște licoare, zise ea, ridicându-se repede.

— Nu încă, îngerul meu. Mai rămâi aici lângă mine.

Glasul îi era înecat și răgușit, de parcă s-ar fi căznit

să vorbească. Chana se așeză și-i luă mâna sănătoasă într-a ei, sărutând-o.

— Chana, să nu jelești din nou dacă mor.

— Ava...

— Să fii fericită cu Malchia... Te las în grija lui, atât pe tine, cât și pe surorile tale.

— Te rog, nu mai vorbi așa. Ai să te faci bine, știu asta.

— Cum va vrea Dumnezeu, Chana... Cum va vrea Dumnezeu... Dar să nu te oprești din cântat, păsărica mea. Să nu te afunzi din nou în marea durerii. Făgăduiește-mi.

Chana îi întâmpină privirea, cu ochii împăienjeniți de lacrimi. - Îți făgăduiesc, șopti ea.

Și avea să se țină de cuvânt. Ava încuviință ușor din cap și încercă să zâmbească.

— Și dacă mor, Chana... să nu-L întrebi pe Dumnezeu „De ce?”. Întreabă-L mai bine „Cum?”... Cum pot să fac această lume un loc mai bun? Cum pot să arăt și altora iubirea Lui?

Lacrimile se rostogoleau pe obrajii ei.

— Așa am să fac, *ava*.

— Mă rog pentru voi, toate ficele mele... ca Dumnezeu să vă întărească.

Zâmbi și închise din nou ochii.

— Acum cântă-mi, îngerul meu...

Ea își înghiți nodul din gât și începu să-i cânte cu glas blând.

„Cum dorește un cerb izvoarele de apă, așa Te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule!”

În ultimele luni, de când cu munca de la zid, Chana simțea că se maturizase în sfârșit. Înfruntase adevărul despre logodna cu Ițac și despre hidoșenia jalei ei pline de autocompătimitate după el. Învățase ce înseamnă să faci un

legământ și să te ții de el atunci când se hotărâse să se încreadă în Malchia și să nu rupă logodna. *Ava* își dăduse și el cuvântul când semnase *ketuba* și când se legase să construiască zidul. Chana se hotărî să facă tot ce-i stătea în putință să-l ajute să fie un om de cuvânt. Atâtea hotărâri din viața ei nu-i aparțineau, dar acestea da.

„Ziua, Domnul îmi dădea îndurarea Lui, iar noaptea, cântam laudele Lui și înălțăm o rugăciune Dumnezeului vieții mele...”

Privindu-l pe *ava* cum ațipea și se trezea la loc, gândul îi zbură la împărăteasa Estera. Și viața ei fusese hotărâtă de alții. Rămăsese orfană, fusese dusă în robie, silită să ia parte la întrecerea de frumusețe a împăratului, aleasă pentru haremul lui, marcată pentru execuție. Dar Estera dăduse dovadă de curaj și înțelepciune, folosindu-se de mijloacele ce-i stăteau la îndemână ca să aducă o schimbare. Chana se întrebă ea ce mijloace avea la îndemână să schimbe în bine viața celor dragi.

„Nădăjduiește în Dumnezeu, căci iarăși îl voi lăuda; El este mântuirea mea și Dumnezeuul meu”.

În ciuda certurilor permanente cu Neemia, Chana îl respecta pe dregător și lucrarea pe care încerca s-o facă acesta. De aceea grija legată de complotul descoperit de Nava – și de rolul jucat de Malchia în acesta – continua să o frământa. Tatăl ei era mai-mare peste jumătate din oraș și-i era credincios lui Neemia; trebuia să spună ce știa de dragul lui *ava*. Dar cum s-o facă fără să-l trădeze pe Malchia?” Doamne, *arată-mi ce să fac*”, se rugă ea.

Era încă adâncită în gânduri, cerându-l ajutor Atotputernicului, când se ivi în ușa dormitorului sora ei Iudita.

— A venit Malchia. Vrea să-ți vorbească.

Iudita îi luă locul la căpătâiul lui *ava*, în timp ce ea se

ridică și ieși în curte, unde o aștepta Malchia. Luna în creștere se înălța deasupra zidului și stelele împânzeau cerul de deasupra Ierusalimului. N-aveau niciun drept să strălucească așa de puternic, de minunat, când *ava* zăcea atât de grav bolnav.

— Tu cântai? o întrebă el. A fost minunat.

— Mulțumesc.

— Cum se simte tatăl tău? Și tu cum ești?

Malchia părea la fel de vlăguit ca dregătorul, cu pleoapele picându-i de toropeală la fiecare clipire din ochi.

— Vă pot ajuta cu ceva?

— Toată lumea ne întreabă. Dar nu cred că poate face nimeni mare lucru. Încercăm să-i alinăm durerea și umflătura cu cataplasme. Nu ne mai rămâne decât să așteptăm.

— Aud că i-ai luat locul și supraveghezi porțiunea lui de zid.

Ea pufni.

— Ce repede se răspândesc veștile în Ierusalim... Te rog, nu-mi cere să renunț, Malchia.

El dădu să vorbească, dar se răzgândi. Chana așteptă.

— Măcar lasă-mă să-ți trimit un paznic care să te apere, zise el în cele din urmă.

— Nu-i nevoie.

— Chana, mai știi ce îngrijorată ai fost când am fost rănit la mână?

Ridică brațul să i-o arate, cu bandajul alb de pânză sclipind în lumina lunii.

— Îți poți închipui ce simt eu știindu-te acolo, dincolo de zid, în pericol? Vrajmașii ar putea trage săgeți de departe în orice clipă.

— Și cum mă va apăra un paznic de săgeți?

— Măcar voi avea sufletul împăcat.

Ea nu răspunse, iritată la gândul de a avea un câine de pază ținându-se după ea.

— Am atâtea pe cap, Chana, inclusiv grija pentru tine și tatăl tău. Nu-mi mai pune încă una în cârcă refuzând să iei cu tine un paznic.

Ea dădu din cap, regretându-și încăpățânarea.

— Dacă asta îți va potoli temerile...

— Mi le va potoli. Mă gândesc ce îngrijorată trebuie să fii pentru tatăl tău. Dacă simți nevoia să-ți deschizi sufletul...

Chana era gata să-i răspundă că le avea pe Iudita și pe Sara pentru asta, dar îi trecu prin minte că poate el era cel ce simțea nevoia să-și deschidă sufletul. Tocmai îi mărturisise că avea multe pe cap și se întrebă dacă nu cumva se gândea, printre altele, la complot. Ar fi putut să lucreze și ea din culise ca împărăteasa Estera, convingându-l să se răzgândească. Dacă avea încredere în ea, poate avea să o asculte.

Îl uimi luându-l de mână și ducându-l sus pe acoperiș, unde puteau fi singuri. Umbra zidului se înălța deasupra lor în beznă, acoperind luna.

— Poate ți-ar face bine să-mi vorbești despre toate aceste griji pe care le ai pe cap, zise ea. Văd că nu ți-ar strica puțină odihnă.

— Arăt chiar atât de rău?

— Da. De când n-ai mai dat pe acasă să mănânci, să dormi și să-ți schimbi hainele?

El zâmbi.

— Nu mai țin minte.

— Spune-mi ce te frământă, Malchia.

Zâmbetul lui păli. Rămase cu privirea ațintită în zare, zăbovind multă vreme înainte să răspundă.

— Cred că am pierdut încrederea dregătorului. L-am dezamăgit pentru că nu am depus jurământul.

O privi din nou și zise:

— Știu că și pe tine te-am dezamăgit. Am încercat să-i explic de ce n-am putut s-o fac, dar nu sunt sigur că a înțeles. M-am oferit chiar să mă retrag din funcție.

— Și ce-a zis?

— N-a vrut să accepte. Dar faptul că i-am pierdut încrederea mă îngrijorează, mai ales acum, când aş avea nevoie de ea mai mult ca oricând.

— De ce? întrebă ea, îngrozindu-se de răspuns.

Șovăi din nou, ducând parcă o luptă cu sine.

— Chana, am nevoie de ajutorul tău. Vreau să-ți mărturisesc un lucru pe care nu-l mai știe nimeni. Dar mai întâi vreau să mă asigur că ai deplină încredere în mine.

Inima Qianeî începu să bată cu putere iar ea căzu pe gânduri, își legase viața de a lui și căsnicia lor trebuia să se bazeze pe încredere. *Ava* spusese că își lăsa ficele în grija lui Malchia dacă murea. Iar acum Malchia avea nevoie de ajutorul ei. Îl luă din nou de mână.

— Da. Am încredere în tine.

El scoase un suspin de ușurare.

— Mi s-a făcut propunerea să mă alătur unui grup de nobili care uneltesc împotriva dregătorului. M-am prefăcut interesat ca să aflu cine e în spatele complotului și i-am convins să-mi mai dea un nume – Șecania ben Arah. Asta înseamnă că la mijloc e Tobia, amonitul, care e însurat cu fiica lui Șecania. Tobia încearcă de multă vreme să pună mâna pe putere în Iuda. Pesemne vrea să cârmuiască în locul lui Neemia. M-am învoit să mă întâlnesc din nou cu grupul ca să aflu ce pun la cale și cine mai e implicat în uneltire. Apoi îl voi putea preveni pe dregător – dacă mai e dispus să mă asculte.

— De ce nu-i spui chiar acum?

— E înconjurat de prea multă lume. Până nu aflu cine simt ceilalți uneltitori, nu mă pot încrede în nimeni. S-ar putea să fie implicați și unii din apropiații lui. Poate chiar propriii frați, cine știe?

— Dar dacă lucrurile merg prea departe și ești prins, vor crede cu toții că ești un trădător.

— Știu, știu. De aceea îți spun ție. S-ar putea să am nevoie să confirmi povestea mea.

Chana era speriată și îngrijorată pentru el. O luase pe un drum primejdios. Apoi o idee despre cum ar fi putut să-l ajute i se contură în minte.

— Neemia își face rundele zilnic să vadă cum progresează lucrările, zise ea. Când vine mâine la porțiunea tatălui meu, am să vorbesc cu el între patru ochi și am să-i spun tot ce mi-ai povestit despre uneltire. Am să-l asigur că nu ești un trădător, că încred doar să afli cine simt uneltitorii.

— Ai grijă să fii singură cu el, Chana, și să nu tragă nimeni cu urechea - nici chiar frații lui sau trâmbițașul care îl urmează peste tot.

— Să-i spun de Șecania ben Arah?

— Da. Mai spune-i și că Meșulam mi-a făcut propunerea. Meșulam e rudă și el prin căsătorie cu Tobia. Știu că Neemia a primit scrisori prin care Tobia încearcă să-l intimideze să formeze o alianță, dar spune-i că nici Tobia, nici socrul și ginerele lui nu simt de încredere. Sunt cu toții în spatele acestui complot.

— Așa am să fac.

— Și s-ar putea, Chana, ca viața lui să fie în pericol. Să nu se încreadă în nimeni până nu află cine mai e implicat.

— Te rog să ai grijă, Malchia.

— Bine.

Își duse mâna la sabia de la cingătoare.

— Acum trebuie să plec. Îți mulțumesc pentru ajutor.

Chana coborî treptele împreună cu el, conștientă că nu va putea să adoarmă, că trebuia să se roage nu numai pentru tatăl ei, ci și pentru Malchia și pentru dregător.

— Și încă ceva, Chana... zise el înainte să iasă pe poartă. Să nu pled mâine de acasă fără paznicul pe care ți-l voi trimite.

Capitolul 42

Bet-Hacherem

Fruntea Navei era learcă de sudoare în timp ce stătea aplecată deasupra focului, gătind ceapă, usturoi și felii de carne de miel cu mirodenii. Muncise din zori împreună cu mica echipă de la bucătărie să pregătească prânzul pentru culegătorii de struguri. Dar îi era dor să lucreze în casa de la Ierusalim alături de prietena ei Rahela.

— În oraș trebuia să hrănim zilnic de trei ori mai mulți lucrători, îi zise ea Peninei. Și era mult mai cald ca aici.

— Perioada de cules abia a început, răspunse Penina. Vom avea mai mult de lucru după ce se întorc toți lucrătorii și începe culesul propriu-zis.

Se apropie de locul unde gătea Nava și presăra o mână de chimen și coriandru în oală. Aroma delicioasă umplu nările fetei, făcându-i stomacul să chiorăie de foame. Își aminti de părinții și de frații ei mai mari și se întrebă dacă își culegeau și ei strugurii - și dacă le ajungea mâncarea.

— Cum merge treaba la zidul Ierusalimului? o întrebă o altă roabă. Se vede de la casa stăpânului?

— De la casa lui nu, dar se vede bine de pe culmea

muntelui Templului. Zidul dimprejurul orașului părea aproape gata când am plecat.

— Deja? Atât de repede?

— Da. Au lucrat sute de oameni la el. Au ridicat chiar și o fortăreață în partea de miazănoapte, lângă Templu.

Vorbind de Templu, Nava își aminti de Dan și numai se strânse. Habar n-avea când urma să-l mai vadă. Îi era dor să fie cu el la jertfă în fiecare zi, să-l țină de mână pe ascuns și să simtă din nou dragostea lui. Avuseseră parte de mai bine de o lună împreună înainte să fie trimisă înapoi la Bet-Hacherem, și acum își făcea griji că, fără s-o aibă alături, Dan va lăsa mânia arzătoare pentru Malchia să-l copleșească.

Mielul era gata și pâinea coaptă în sfârșit. Dar Nava n-avu vreme să stea jos să-și tragă sufletul și să mănânce.

— Trebuie să ne ajuți să ducem mâncarea în vie la lucrători, îi zise Penina. Mâncăm și noi afară cu ei.

— Dar nu va fi și stăpânul Aaron acolo?

— S-ar putea să fie. Nu contează. Am nevoie de ajutorul tău. Ține-te pe lângă mine dacă ești îngrijorată.

Nava era îngrijorată. Șimon o îndemnase să se roage, nu pentru ea **d** pentru Aaron. Nu înțelegea cum ar fi putut să se roage pentru un om pe care-l ura și, de altfel, nu credea că rugăciunea ar fi rezolvat ceva. Ridică ulciorul cu apă și îl puse pe cap, amintindu-și de nenumăratele ulcioare pe care le cărase ca să ude ogorul lui *ava*. Își puse pe braț coșul cu pâine și ieși din complex după celelalte femei, având grijă să nu se depărteze de Penina. Urcară dealul la vie, oprindu-se pe terasa de jos să întindă masa. Lucrătorii se adunară repede în jurul lor, recunoscători pentru gustare.

După cum se temuse, stăpânul Aaron sosi să ia masa cu ei și, judecând după mantia lui imaculată de in nu se

prea omorâse cu lucrul. N-avea la el nici cuțit să taie tulpinile, nici vreun coș în care să strângă ciorchinii de struguri ca ceilalți. De cum îl zări, Nava se refugie repede lângă Penina, cu spatele la el. Dar când simți o mână pe umăr, știu că era a lui.

— Iată-te în sfârșit, frumoasa mea, zise el. Ce surpriză plăcută! Și uite că ai ajuns până aici fără să răstorni ulciorul cu apă sau să scapi pâinea. Cine-a zis că ești neîndemânatică? Tare s-a mai înșelat.

— Ai nevoie de ceva, stăpâne Aaron? întrebă ea.

El se aplecă spre ea și șopti:

— Da, de tine.

Nu-și luase încă mâna de pe umărul ei și greutatea fierbinte a acesteia părea s-o ardă până la piele. Penina îi întinse coșul cu pâine și el își retrase în sfârșit mâna să ia o bucată.

— Tu ce-ai făcut de mâncare? o întrebă el pe Nava, luând o îmbucătură.

— Am ajutat-o pe Penina să pregătească mielul.

— Pare delicios - așa ca tine.

Îi zâmbi cu gura până la urechi, dar zâmbetul nu i se oglindi în ochi. Șimon avea dreptate, Aaron nu părea fericit, deși era stăpânul tuturor acestor oameni și moștenitorul unei moșii prospere. „*Roagă-te pentru el*”, o îndemnase Șimon. Dar Nava nu putu s-o facă.

— Vino, Nava, zise Aaron. Am să mă înfrupt din bucatele astea și vreau să-mi ții companie cât mănânc.

Până și gândul o îngrețoșa. Dar nu va păți nimic, își zise ea, cu atâția oameni în jurul lor. Echipa de la bucătărie aranjă mâncarea în mijlocul unei rogojini și toți lucrătorii se așezară în cerc în jurul ei, înmuindu-și pâinea în străchini. Bărbații se dădură repede la o parte să-i facă loc lui Aaron, care se trânti pe rogojină și începu să mănânce

rezemat în cot. Nava îngenunche lângă el, cu ochii la Penina și la ceilalți robi ce-și luau masa pe margine. Își puse în gând să sară în picioare și să-și ia tălpășița cu Penina de îndată ce aceasta dădea semne de plecare.

— La ce te gândești, frumoasa mea? întrebă Aaron, înfulecând o bucată de carne de miel.

Fata se hotărî să-i spună adevărul.

— Mă gândesc că ai atât de mult în viață. Toate acestea vor fi într-o bună zi ale tale. Și totuși nu-ți pasă nici cât negru sub unghie. Și nu-ți respecti tatăl.

Rânjetul lui lăsa loc unei expresii indignate.

— Ce tot îndrugi acolo?

— Te-am văzut când i-ai furat din vin. Și când te pune la lucru, îi nesocotești porunca din clipa când se întoarce cu spatele.

El privi în jur să se asigure că n-o auzise nimeni.

— Nu-i treaba ta, zise. N-ai văzut nimic.

Indignarea lui îi dădu curaj Navei. Poate dacă reușea să-l înfurie, avea s-o lase în pace.

— Eu lucrez aici pentru că vreau să-l ajut pe tata să-și plătească datoriile. El nu m-ar fi lăsat să ajung roabă, dar m-am oferit de bunăvoie pentru că îl iubesc. Dragostea pentru el mă va costa șase ani din viață. Tu ai putea să faci așa ceva pentru tatăl tău?

Rânjetul lui malițios reveni.

— Nu e nevoie. Tata și cu mine suntem nobili, nu țărani de rând.

Rosti cuvântul „țăran” ca pe un blestem, nu ca pe o binecuvântare, cum știa Nava că era. Își aminti cât de mult îi plăcea lui Dan să crească grâu, struguri și mășline și că nu-și dorea nimic mai mult decât s-o ia de nevastă și să-și lucreze pământul.

— Ce vrei de la mine, stăpâne Aaron? întrebă ea.

El se aplecă înainte până-i simți respirația caldă pe față.

— Pe tine... Am dreptul să te fac a mea, să știi.

Inima Navei bătea să-i spargă pieptul.

— Ai dreptul să te însori cu mine, dar n-ai s-o faci. Vei fura ce-ți dorești așa cum ai furat vinul, apoi vei susține sus și tare că ești nevinovat.

— Și nimeni nu mă va opri.

— Ce-ar zice taică-tău flacă ar ști ce fad pe la spatele lui?

Aaron se aplecă din nou spre ea.

— Dar nu va ști niciodată pentru că nu-i vei spune, nu? De altfel, oricum m-ar crede pe mine, nu o roabă săracă și oțărâtă ca tine. Și mai știi ceva? Eu obțin întotdeauna ce vreau.

— Și crezi că asta te va face fericit? Chiar dacă iei ce nu-i al tău, ceva important tot va lipsi.

— Ce să lipsească? zise el, desfăcându-și palmele. Uită-te în jur. Toate astea simt ale mele. Până și tu.

Rotindu-și privirea prin jur, Nava băgă de seamă că slujitorii terminaseră de mâncat și că începeau să strângă resturile. Se ridică în picioare.

— Trebuie să plec.

— Ba nu trebuie.

O apucă de gleznă.

— Eu simt stăpânul tău, așa că pled când spun eu.

— Lucrătorii sunt cu ochii pe tine, zise ea, arătând cu capul spre cercul de bărbați așezați în jurul rogojinii.

Știa că n-ar fi putut să-i facă rău fără să provoace o scenă. În clipa când o lăsă de gleznă, Nava se grăbi să se alăture Peninei și celorlalți.

— Ești teafără? întrebă Penina.

Fata dădu din cap.

— Cred că l-am înfuriat.

— Și ce ți-a venit să faci o asemenea neghiobie? Acum nu-ți mai rămâne decât să speri că nu te va pedepsi pentru asta.

Nava se îngrijoră toată după-amiaza gândindu-se la vorbele Peninei și întrebându-se cum se va răzbuna stăpânul Aaron. La sfârșitul zilei, când sosi vremea mulsului, îi povesti prietenului ei Șimon cele întâmplate în timp ce ședeau unul lângă altul pe scăunelele lor.

— Stăpânul Aaron mi-a porundt să stau cu el la prânz, așa că am început să-i spun una, alta. L-am întrebat de ce e atât de lipsit de respect față de tatăl lui, de ce-i fură din vin și nu ascultă de el. L-am înfuriat, Șimon.

— Ești prima care-l înfruntă de multă vreme.

— Penina zice că mi-o va plăti fiindcă i-am spus verde în față, așa că simt mai îngrijorată ca niciodată.

Șimon se opri din muls și o privi cu un zâmbet nostalgic.

— S-ar putea ca tu să fii răspunsul la toate rugăciunile mele pentru băiatul ăsta.

— Eu? Cum adică? Aaron a recunoscut pe față ce vrea de la mine și e tocmai de ce m-am temut. Ce mă fac dacă o pătesc, Șimon?

— Am văzut o grămadă de grozăvii în viața mea. Și nedreptate cât cuprinde. Dar Atotputernicul face să iasă întotdeauna ceva bun din ele.

— Cum îndrăznești să stai acolo și să-mi spui că Dumnezeu vrea să fiu batjocorită? Că va face să iasă ceva bun din asta?

Sări în picioare, speriiind amândouă caprele.

— Am crezut că mi-ești prieten, dar nu vreau să mai am nimic de-a face cu tine și cu rugăciunile tale spurcate! N-ai decât să termini singur de muls.

Şimon o apucă de braţ s-o oprească.

— Dacă Aaron îşi face felul cu tine, nu se pot întâmpla decât două lucruri. Fie te slobozeşte Malchia, fie te ia Aaron de nevastă. Oricum, stăpânul va vedea în sfârşit ce-i de capul odraslei sale şi cum propria lui lăcomie a dus la asta.

— Te înşeli! Nu se va întâmpla niciuna, nici alta, pentru că stăpânul nu mă va crede.

— Voi avea grijă să te creadă de data asta. Mă rog de mult să-şi vină în fire şi să-şi disciplineze fiii până nu e prea târziu. Dacă Atotputernicul îmi răspunde la rugăciuni, poate Malchia îşi va slobozi toţi robii. Rahela se va putea întoarce la bărbatul şi la copiii ei. Băiatul de la grajduri se va întoarce la ai lui şi va creşte slobod.

— Virtutea mea e un preţ prea mare. Vreau să mă mărit cu Dan, nu cu Aaron.

— Şi ce fel de om e iubitul tău dacă refuză să te ia de nevastă pentru ceva ce n-a fost din vina ta? Ce spune asta despre dragostea lui faţă de tine?

— Şi ce spune despre tine faptul că-mi ceri un asemenea sacrificiu? De ce te rogi să se petreacă toate astea? De ce te rogi pentru hapsânii de stăpâni, la urma urmei?

El o lăasă în sfârşit de braţ.

— Ştiu eu de ce.

— Ei bine, cred că am dreptul să ştiu şi eu.

Şimon nu răspunse.

— Credeam că mi-eşti prieten, zise ea din nou şi se grăbi la bucătărie, lăsându-l să termine singur de muls.

În noaptea aceea, Nava îşi mută rogojina în celălalt capăt al dormitorului pe jumătate gol să doarmă lângă patul Peninei.

Capitolul 43

Ierusalim

Neemia privi exasperat la gloata de oameni de la baza sa de lucru ce se pregăteau să-l urmeze. Suita i se transforma într-un adevărat alai, încetinindu-l în rondurile pe care le făcea zilnic în jurul zidului pentru a cerceta înaintarea lucrărilor, îi displăcea profund să fie încolțit de mulțimi. De gărzile cu săbii și sulite nu se putea lipsi, mai ales dacă-i atacau vrăjmașii. De trâmbițaș avea nevoie să sune alarma. Iar frații lui îi erau ajutoare de nădejde și confidenții cei mai apropiați. Dar restul bărbaților – nobilii din Bet Zur, Cheila și Mipta, cu suita și robii lor – nu făceau decât să-l stingherească. Se întreba dacă-i erau într-adevăr credincioși sau culegeau informații pentru inamic.

Se mai țineau după el în rondurile lui și o ceată crescândă de oameni simpli, ce-și întindeau mâinile să-l atingă, să-i mulțumească pentru mâncarea primită din cămarile lui sau să-și arate recunoștința pentru că-i slobozise din robie. Mulți țineau morțiș să-l păzească și să-l apere, în ciuda asigurărilor lui că avea deja gărzi destoinice. Venerația lor îl stânjenise la început și încercase să-i alunge. Dar încetul cu încetul se obișnuise și acum, ca adoratul lor conducător, se simțea ingrat să le respingă dovezile de mulțumire sau să-i izgonească.

— Ascultați-mă! zise el, croindu-și drum prin gloata crescândă, gata de plecare. Nu-i înțelept să veniți cu toții. Va fi un drum lung și greu pe arșița asta cumplită. Și pot să vă spun eu unde s-a ajuns cu zidul – e aproape gata. N-au mai rămas de refăcut decât porțile și câteva porțiuni de zid.

Mai-marele ținutului Mitva păși înainte.

— Cred că vorbesc în numele tuturor când spun că vrem să vedem lucrările cu ochii noștri. Te rog, ia-o

înainte.

Neemia cedă și pomi spre Poarta Văii. În noaptea când cercetase poarta pentru prima oară, bolovanii prăbușiți blocaseră intrarea, silindu-l pe el și oamenii lui să se strecoare unul câte unul. Acum poarta largă de cazemată avea încăperi noi pentru străjeri și un turn de pază în vârful.

Neemia se îndreptă spre miazăzi pe drumul de peste Valea Centrală, cum făcuse în cercetarea nocturnă de acum două luni. Mormanul de bolovani prăvăliți ce formaseră atunci o uriașă blocadă fuseseră adunați, șlefuiți și refolosiți la refacerea porțiunii de zid de aproape când sute de metri până la înălțimea inițială. Toate spărturile fuseseră astupate. Se opri să vorbească cu Hanun, supraveghetorul secțiunii, și să-l felicite pentru o treabă bine făcută.

— Tu și locuitorii din Zanoa v-ați oferit să refaceți o porțiune foarte lungă, zise el. Am văzut cu ochii mei efortul deosebit de care a fost nevoie ca echipa de construcție să mute din loc tot molozul și să-l transforme într-un nou zid. Vă mulțumesc pentru munca voastră trudnică.

Se opri apoi la Iazul împăratului, ascuns acum în întregime în spatele noului zid. Nu se mai putea scoate apă din afara zidului cetății cum făcuse suita lui persană când se aciuase în vale. Apa proaspătă de izvor ce umplea iazul nu mai putea fi folosită decât din interiorul orașului.

— Rezerva de apă a Ierusalimului e din nou în siguranță în caz de asediu, le spuse el bărbaților ce priveau.

Ajunseră apoi la Poarta Gunoiiului, așezată strategic la răscrucea dintre Valea lui Hinom, Valea Chedronului și Valea Centrală. Malchia și oamenii săi munciseră din greu - nu numai să refacă poarta, ci și tumul de deasupra ei,

care asigura o poziție avantajoasă în toate cele trei direcții. Ușile nu erau încă gata și nu fuseseră puse la loc, iar caldarâmul nu fusese reparat. Neemia îl salută pe Malchia, dar nu se opri să intre în vorbă cu el, neștiind încă ce să creadă despre acest mai-mare ce refuzase să-i susțină reformele sociale.

Își continuă drumul prin Valea Chedronului până la Poarta Izvorului, cocoțată pe un povârniș pustiu de stâncă. Aceasta părea aproape gata, cu excepția ușilor și a zăvoarelor. Treptele ce duceau de la poartă în oraș fuseseră și ele drese. De aici Neemia nu mai putuse înainta în prima noapte, neajungând prea departe nici după ce descălecase. Molozul de la terasele deteriorate zăcea încă împrăștiat pe coasta dealului, dar văzu că zidul cel nou, ridicat mai sus pe marginea stâncii, era aproape gata.

De aici, coama dealului urca abrupt și zidul se afla prea sus ca Neemia să-l poată observa cum se cuvine. Făcu cale întoarsă, intrând în oraș pe la Poarta Izvorului, urcă treptele și-și continuă drumul la deal prin oraș.

— Priviți câte case pustii în partea asta a Ierusalimului! le zise el fraților săi. Păcat că nu le-a redădit nimeni ca să locuiască în ele.

— Și Cartierul Nou e pustiu, zise Hanani. Nu mulți simt dornid să se stabilească la Ierusalim.

— Înțeleg că oamenii vor să întoarcă pe pământurile strămoșești, dar nu știți cumva vreo cale să repopulăm în cele din urmă orașul?

Nu știu niciunul ce să răspundă.

Își continuară drumul pe lângă partea de jos a zidului, urcând strada până la Poarta Apelor, unde Neemia zări o mulțime adunată.

— Atotputernicul ascultă strigătele noastre, striga o femeie. El ne dă izbândă asupra vrăjmașilor, care se tem să

ne atace!

Neemia recunoscă glasul prorodței Noadia.

— Hai s-o luăm pe alt drum, zise el.

Dădu să se întoarcă, dar gloata ce-l urma bloca strada.

— Dregătorule! strigă prorodța. Binecuvântat ești tu, Neemia ben Hacalia! Ai fost chemat de Atotputernicul, uns precum împărații lui Iuda pentru lucrarea Sa. Din zilele lui Moise, Dumnezeu ne-a făgăduit un conducător ales de El care să păstorească poporul Său, și mâna Atotputernicului este peste tine. Avem un împărat în Iuda!

— Ascultați, simt dregătorul, nu împăratul vostru!

Dar mulțimea preluă refrenul Noadiei:

— Avem un împărat în Iuda! Un împărat în Iuda!

— Nu sunt împărat, stăruie el, dar nu-l ascultă nimeni. Reuși să-și croiască drum în față, dar gloata ce se opri să asculte vorbele prorodței se ținu după el, îmbulzindu-se în urma lui. Două gărzi îl însoțeau de o parte și de alta, dar Neemia știa că oricine din mulțime ar fi putut să scoată un cuțit și să-l înjunghie înainte să apuce ele să intervină.

— E adevărat că ești Mesia? strigă cineva.

— Nu. Am venit doar să refac zidul.

— Dar ochii tuturor sunt ațintiți spre tine! zise altcineva. Ești mântuitorul nostru!

Prorodța, care izbutise cumva să se strecoare înaintea lui, îi aținu calea, silindu-l să se oprească.

— Dumnezeu ne-a spus clar, dregătorule, că dacă ne întoarcem la El, ne va da izbândă asupra vrăjmașilor și va reface națiunea. El a făgăduit să ne slobozească de sub jugul asupritorilor străini. Și Atotputernicul e cu tine, Neemia ben Hacalia. Te-a făcut să capeți trecere în ochii împăratului. Iar acum îți cere să cârmuiești poporul Său.

— Împăratul m-a pus dregător în Iuda doar pentru o

vreme. N-am nicio altă autoritate.

Își croi din nou drum prin mulțime.

— Așa-zisa ei profeție mă îngrijorează, le spuse el fraților săi, care reușiseră să țină pasul cu el. Dacă ajunge vestea la Susa...

— Și vor avea grijă vrăjmașii să ajungă, zise Efraim.

— Știu. Poate ar trebui să trimit și eu soli la împărat și să-l asigur de loialitatea mea.

— N-ar putea să se întoarcă asta împotriva ta dacă vrăjmașii nu trimit niciun raport? Întrebă Hanani. Dacă protestezi prea mult, nu vei lăsa impresia că ai ceva pe conștiință?

Neemia își continuă drumul, cu mintea răvășită de tulburare. Nu îndrăznea să pună întrebarea cu voce tare, dar dacă Noadia avea dreptate și Dumnezeu îl alesese pe el să fie împărat? Dacă Atotputernicul o trimisese pe ea să vestească voia Lui? Ca simplu paharnic la Artaxerxe, nu și-ar fi închipuit niciodată că avea să ajungă la Ierusalim, să rezidească cetatea și să cârmuiască poporul lui Dumnezeu. Dar Atotputernicul. Se dovedise un Dumnezeu al imposibilului. Poate într-adevăr El îl chema acum să împărățească pe tronul lui David. Se gândi la tot ce-ar fi putut să înfăptuiască după terminarea zidului. Autonomie față de perși? Eliberare de sub birurile apăsătoare? Se bucura de sprijinul și încrederea poporului și a nobililor. Și chiar dacă oastea persană părea de nebiruit, nu-l ajutase Atotputernicul și pe Iosua să cucerească Țara Făgăduinței în condiții extrem de dificile? Dar ceva încă nu-i miroase a bine la prorocirea Noadiei. Să se încreadă în vorbele ei sau în propriile îndoieli? Ea se ținu mai departe după el, încurajând poporul să strige: „Un împărat în Iuda! Un împărat în Iuda!”

Neemia se întoarse spre ea și spre mulțimea ce

ovaționa.

— Încetați, vă rog... Vă poruncesc să încetați!

— Cum să tăcem? zise Noadia. Atotputernicul a vorbit! Veți vedea că am dreptate când se vor adevăra vorbele Lui.

Mulțimea răspunse cu un chiot uriaș.

Neemia începu să urce treptele spre Templu, nerăbdător să-i lase pe toți în urmă și să-și continue cercetarea zidurilor în partea de miazănoapte a Ierusalimului. Cetățuia Templului fusese din capul locului una dintre grijile lui de căpătâi și îi văzuse pe preoți muncind din greu la terminarea ei sub îndrumarea lui Eliașib.

— Ne mai trebuie lemne, îi spuse marele-preot după ce îl salută.

— Vorbiți cu Efraim, răspunse Neemia. El vă va spune când sosește următoarea încărcătură.

Încă se îndoia de loialitatea lui Eliașib după ce *robi* Ezra îl avertizase că era rudă prin alianță cu Sanbalat. Cum putuse îngădui marele-preot al Atotputernicului ca nepotul său să se însoare cu o samariteancă? Întrebarea rămânea încă fără răspuns.

Arșița după-amiezii apăsa greu asupra lui când ajunse la cele trei porți dinspre apus. Drumurile principale dinspre Coasta Mediteraneană, Samaria și Damasc se întâlneau în această zonă a orașului aflată mai jos de muntele Templului. Porțile păreau aproape gata, le mai lipseau doar ușile. Mai mult ca sigur că aflaseră și vrăjmașii lui Iuda că zidul era pe terminate. Ce vor mai face acum să-i pună bețe în roate?

Apropiindu-se de Poarta Văii, unde își începuse turul, Neemia o văzu pe fiica lui șalum îndrumând ultimele stadii ale lucrărilor la porțiunea de zid a tatălui ei. Fu gata să-și

iasă din fire, dar își păstră cumpătul văzând ce solid, puternic și înalt era zidul și cât de perfect se unea cu Poarta Văii și cu turnul Cuptoarelor. În câteva zile avea să fie gata și Chana va trebui să se întoarcă acasă, unde-i era locul. Văzându-l venind, fata se îndreptă cu pași mari spre el și Neemia văzu că avea un paznic ce o însoțea ca o umbră la fiecare pas.

— Ziua bună, dregătorule.

— Ziua bună. Cum e tatăl tău?

Bărbia fetei tremura de emoție.

— Nicio schimbare. A suferit cumplit azi-noapte, abia a putut să respire. Miriam zice că vom ști în câteva zile dacă...

— Îmi pare rău.

N-o lăsa să rostească ultimul cuvânt. Arătă spre zid și zise:

— Porțiunea voastră pare solidă. Și aproape gata, din câte văd.

— Da. Așa e.

Părea foarte îndatoritoare, nu pusă pe hartă ca înainte cu o zi. Dar ceva o frământa. Să fi fost grija pentru tatăl ei?

— Putem sta o clipă de vorbă, dregătorule? întrebă ea.

Privi ținută la suita lui și adăugă:

— Între patru ochi.

— Să mergem acolo.

Neemia le făcu semn celorlalți să rămână pe loc și se depărtă la câțiva metri de toată lumea, oprindu-se cu Chana în umbra zidului. Așteptă. Într-un târziu, când fata rupse tăcerea, glasul îi era atât de stins că el trebui să se aplece spre ea s-o audă peste bocănitul dălților și scârțâitul frânghiilor de scripete.

— Malchia ben Recab m-a rugat să-ți aduc o solie. Meşulam ben Berechia şi un grup de nobili i-au propus să li se alăture într-un complot împotriva ta. Sunt implicaţi mai mulţi dintre mai-mari, printre care Şecania ben Arah – ceea ce înseamnă că e la mijloc Tobia, amonitul.

Neemia îşi reţinu cu greu un geamăt adânc. Oare n-aveau să se sfârşească niciodată împotririle şi urzelile? Se temuse de la bun început să se încreadă în unii membri din sfat, dar faptul că exista un complot nepregetat împotriva lui îl tulbura profund. Trase cu coada ochiului la suita lui, întrebându-se dacă existau şi printre ei uneltitori.

— Malchia vrea să ştii că îţi rămâne credincios, continuă Qiana. Dar îi lasă pe uneltitori să creadă că e de partea lor ca să afle cine simt ceilalţi şi ce au de gând.

— Iscoadă?

— Da.

— De ce nu mi-a spus chiar el?

— Pentru că nu ştie dacă se poate încrede în oamenii din jurul tău. Oricare dintre ei ar putea fi un trădător în ascuns. M-a rugat să-ţi dau eu vestea, gândindu-se că o femeie nu va fi bănuită de vreun amestec.

— Aha.

— M-a mai rugat să-ţi spun să te păzeşti. Crede că planul uneltitorilor e să te ucidă şi să-l pună în locul tău pe Tobia, amonitul. Fii cu ochii în patru.

Oare plănuiau să-i ucidă şi pe fraţii lui? Neemia privi cu coada ochiului spre Hanani şi Efraim, ştiind că trebuia să-i țină la distanţă pentru binele lor.

— Mulţumeşte-i, rogu-te, lui Malchia din partea mea.

— Am s-o fac. Se întâlneşte din nou cu grupul şi de îndată ce mai are şi alte veşti, ţi le va trimite prin mine.

Neemia dădu din cap.

— Acum mă duc şi le voi spune că am vorbit despre

munca la zid, despre tatăl tău sau orice altceva.

— Înțeleg.

Rămase însă pe loc. Mai avea ceva de adăugat.

— Nu m-am răzgândit în privința faptului că lucrezi la zid, zise el. Încă mai vreau să te duci acasă și să lași pe altcineva să termine. Dar te admir pentru curajul tău, Chana.

Se întoarse la ceilalți, încercând să nu arate cât de profund îl răscoliseră vorbele ei. Fiecare bărbat ce-l însoțea, până și tânărul cu trâmbița de alarmă, i-ar fi putut fi vrăjmaș, nu prieten. Și zidul era doar la un pas să fie gata!

— Ce-a vrut de la tine? întrebă Hanani.

Neemia clătină din cap cu un gest de exasperare.

— E hotărâre să mă sfideze și să continue munca la zid. Barem acum are un păzitor.

Se întoarse la baza de lucru cu gândul la frații săi. Îi ținuse lângă el, convins că vor fi în siguranță, dar de acum nu mai erau. Se urzeau planuri să i se ia viața și nu voia să ajungă și ei victime nevinovate.

— De aici înainte va trebui să ne concentrăm la terminarea ușilor, le zise el. Efraim, fă tot ce poți să ne asiguri lemnele necesare. Hanani, vreau să lucrezi și tu de acum cu Efraim. Luați cu voi gărzi oriunde mergeți. Isprăvirea porților e sarcina noastră cea mai importantă.

— Te simți bine? îl întrebă Hanani.

Preț de o clipită, Neemia se revăzu cuibărit după scrinul de lemn cu Hanani și Efraim în timp ce părinții lor erau măcelăriți, își dresе glasul.

— Sigur că mă simt bine. Treceți la treabă.

Nu putea nega că evenimentele zilei îl răscoliseră. Dar, cu ajutorul lui Dumnezeu, avea să isprăvească zidurile Ierusalimului. Iar apoi va încerca să afle dacă era voia

Atotputernicului să împărățească pe tronul lui Iuda.

Capitolul 44

Palatul lui Sanbalat, Samaria

Tobia se străduia să pară calm și să-și ascundă frustrarea și mânia în timp ce ședea la locul său în odaia de adunare a lui Sanbalat. Aliații lui, Sanbalat și Gheșem, reușeau mai puțin să-și mascheze tulburarea. Sanbalat se foia pe tronul său, cu fața rumenă roșie și asudată. Gheșem stătea jos în loc să se plimbe prin cameră ca de obicei, cocoțat pe scaun cu spatele drept și rigid și brațele încrucișate în mânecile mantiei. Lucrurile nu mergeau cum și-ar fi dorit ei.

După socotelile lui Tobia, ar fi trebuit să se afle în clipa aceea în locuința dregătorească de la Ierusalim, cârmuind în locul lui Neemia. Faptul că nu era acolo continua să-l uimească și să-l revolte. Trupa lui de oameni de nădejde îi raportau fiecare mișcare a lui Neemia, pe care încercau să-l compromită. Împreună cu Sanbalat și Gheșem, îi pusese în cale nenumărate opreliști, atacându-i chiar lucrătorii. Dar nimic nu părea să-l clinească din hotărârea lui sau să oprească pentru prea multă vreme lucrările.

— Am auzit că e gata zidul Ierusalimului, zise Sanbalat. E adevărat, Tobia? L-ai văzut?

— E adevărat. Încă n-au pus la loc ușile, dar toate spărturile au fost astupate.

Aliații lui murmurară tulburați și neîncrezători.

— În cât timp vor termina porțile? întrebă Gheșem.

— Dacă nu-i oprim, probabil înaintea sărbătorilor de toamnă.

— Cum se poate? tună Sanbalat. N-au început nici de două luni! Am văzut cu ochii mei zidul sfărâmat și în ruine și... nu-i cu puțință să refaci kilometri întregi de zid într-un

timp atât de scurt!

— Mai ales după ce le-am pus atâtea opreliști, adăugă Gheșem.

— Ne-am subestimat enorm inamicul, zise Tobia, deși îl irita s-o recunoască. Neemia nu numai că nu se dă bătut, dar nu arată nici urmă de teamă. A făcut ce-a făcut și i-a ținut pe oameni motivați să continue lucrările.

Sanbalat clătină din cap neîncrezător și fața i se făcu și mai roșie.

— Dacă poate face toate astea în câteva luni, cine știe de ce mai e în stare? Și la fel de repede.

— Asta mă îngrijorează și pe mine, zise Gheșem. Iuțeala cu care lucrează. Acum două luni nici n-am auzit de el. Acum a devenit un dușman extrem de periculos.

— Din câte văd, nu mai avem decât o șansă să oprim fortificarea Ierusalimului, zise Sanbalat. Odată ce se pun la loc porțile, va fi imposibil de pătruns în oraș. Va fi nevoie de o oaste mai mare ca a oricărui dintre noi să-l înfrângă.

— Singura cale să-l oprim e să-i facem felul, zise Gheșem, sfredelindu-l cu privirea pe Tobia.

— Am căutat prilejuri să-i facem felul, răspunse acesta, dar e prevăzător din cale-afară și mereu cu ochii în patru. Are gărzi înarmate. Nu poate să ajungă nimeni la el.

— N-ar fi trebuit să-l lăsăm să ajungă atât de departe, zise Gheșem.

— Și-a zidit o fortăreață și, chiar de reușim să-l omorâm, orice viitor conducător iudeu va profita din plin de pe urma ei.

Tobia nădăjduia în taină să fie el acela, stăpânind peste Ierusalim din spatele trainicelor ziduri proaspăt construite.

— Ce mă îngrijorează pe mine, zise el, e că Neemia ar putea să devină și mai puternic și să ia în stăpânire

întreg ținutul. Iar, dacă împăratul persan vede în el o amenințare, va recurge la măsuri drastice și împotriva noastră.

— Ce facem în clipa asta ca să-l oprim? întrebă Gheșem. Atacurile noastre surprinzătoare s-au întors împotriva noastră. Toți din ținutul lui Iuda sunt acum înarmați. Neemia are tot ce-i trebuie să stârnească o răscoală și să pună mâna pe putere - sprijinul poporului, propria oștire, o cetate întărită...

— Nu toată lumea îl susține, zise Tobia. Am strâns laolaltă un grup de nobili iudei care simt de partea noastră și uneltesc împotriva lui din ascuns. Ei nu-l vor lăsa cu niciun preț să preia întreaga putere. Prorocii pe care i-am tocmit și-au făcut și ei treaba, proclamându-l împăratul lui Iuda și înfuriindu-i pe acești mai-mari. Vor să recâștige controlul asupra poporului. Neemia e o amenințare pentru ei. Încearcă să-l sape din interior și să-l dea jos.

Tobia nu mai adăugă că nutrea mari speranțe să-i ia locul după aceea.

Sanbalat se foi în scaun, trăgându-se de gulerul mantiei.

— Și oamenii de rând, Tobia? Aud că ar sări și în foc pentru el. Îl cred mântuitorul lor. Cum să-l discredităm în ochii lor ca să i se întoarcă împotriva?

Tobia zâmbi în sinea lui la întorsătura subtilă pe care o lua întâlnirea. Sanbalat și ceilalți dregători îi puneau lui toate aceste întrebări, căutând la el răspunsuri. Aveau să-i rămână datori după ce se descotoroseau de Neemia și va fi firesc să ia locul acestuia ca dregător al lui Iuda.

— Am pus la cale un plan care-l va face să pară un laș în ochii tuturor a, chiar și a mai-marilor religioși precum *robi* Ezra. Nu trebuie decât să-l fac să încalce *Tom* într-un mod cât se poate de public.

Sanbalat ridică neliniștit din umeri.

— Merită să încercăm orice, mă gândesc. Dar va fi destul?

— Trebuie să mai facem ceva, adăugă Gheșem. Eu zic să-l momim afară din oraș și să-l ucidem pe drum. Nu-și poate aduce cu el întreaga oaste civilă dacă nu sunt gata porțile și orașul e încă neapărat în fața unui atac. Va trebui să-i lase pe cei mai mulți în urmă. Și ca dregător, e obligat să se întâlnească cu noi dacă îl cheamă Sanbalat, dregătorul ținutului.

— Da. E un plan excelent, zise Sanbalat. Oamenii se vor descuraja dacă-și vor pierde conducătorul. Nu vor mai isprăvi în ved porțile.

Tobia n-o spuse cu glas tare, dar se întrebă dacă martirajul nu va face din Neemia o figură și mai proeminentă.

— Să-i dăm zor, se învoi el. Eu voi lucra în continuare din ascuns, uneltind cu mai-marii lui Iuda și încercând să întorc poporul și preoții împotriva lui. Voi încercați să-l momiți afară din Ierusalim și să-l atacați pe drum. N-are cum să scape din atâtea urzeli.

Iar apoi propriile lui planuri aveau să prindă viață.

Din vârful zidului de lângă cetățuie, Neemia văzu solii oficiali apropiindu-se de Ierusalim și sosind la Poarta Ieșana. Dar se întoarse la lucru, nevrând să-și irosească nicio clipă pentru ei. Eliașib și ceilalți preoți care lucrau la zidirea cetățuiei se arătară surprinși că nu ieși imediat în întâmpinarea legației.

— Dacă trebuie să mergi să stai de vorbă cu solii, putem termina și în lipsa ta, dregătorule, zise Eliașib.

— Solii n-au decât să aștepte.

— Dar poartă drapelul capitoliului samaritean.

— Pot să-l poarte și pe cel persan din partea mea. E

mult mai important să isprăvim poarta asta.

Întorcându-se după-amiaza târziu la locuința lui, Neemia găsi un grup de nobili din Iuda ce-l așteptau nerăbdători.

— Ne îngrijorează peste măsură solia din Samaria, îi spuseră ei. Am așteptat să vedem despre ce e vorba.

Neemia habar n-avea dacă acești nobili erau de partea lui sau se numărau printre uneltitori, dar își luă oricum gărzile cu el în sala de sfat. Rupse pecetea de lut cu însemnul oficial al dregătorului Sanbalat, își aruncă privirea peste document și zise:

— E o invitație iscălită de Sanbalat, Tobia, amonitul, Gheșem, arabul, și dregătorul edomit – toți vecinii noștri. Țin o întrunire în care se vor dezbate probleme de interes comun tuturor provinciilor din ținutul de dincoace de Râu. Solia zice: „Hai să ne întâlnim într-unul din satele din valea Ono!”

— Valea Ono? exclamă unul dintre nobili. Dar asta-i înspre miazănoapte-apus, lângă Marea cea Mare! De ce atât de departe?

— Au ales în mod voit un loc cât mai îndepărtat de hotarele lui Iuda, zise Neemia.

— Și când va avea loc întrunirea asta? întrebă un alt nobil. Trebuie să respectăm rânduiala diplomatică și să mergem, întotdeauna am încercat să fim în relații bune cu celelalte provincii din ținutul de dincoace de Râu.

— Mergeți voi dacă vreți, zise Neemia, înfășurând la loc sulul. Mie nici prin gând nu-mi trece. Și-au pus în gând să mă atace. Asta nu-i o simplă invitație, e o capcană.

— Cum poți fi așa de sigur?

— Mă duce cu gândul la invitația, chipurile, nevinovată a lui Cain către Abel: „Haidem să ieșim la câmp” – unde nu sunt martori și nici vreun ajutor.

— Am putea lua cu noi oșteni, zise mai-marele peste ținutul Mipta.

Neemia clătină din cap.

— N-avem oșteni de meserie. Dacă ne atacă pe drum vrăjmașii, voi pune în pericol viața unor oameni nevinovați – tați, soți, copii. De altfel, n-am de gând să las neapărat Ierusalimul. Am nevoie de toți bărbații care pot să stea de veghe până la terminarea porților. Pesemne că știu și vrăjmașii asta, de aceea ne invită acum și nu în câteva săptămâni, când vor fi gata porțile.

— Dacă ești singurul dregător care refuză să meargă, te vor acuza de trădare, stăruind unul dintre nobili. Stăpânirea persană ne cere să lucrăm îndeaproape cu dregătorii locali. Vor lua refuzul drept un act de răzvrătire.

— Sau unul de lașitate, adăugă altul.

— Nu-mi pasă drept ce îl vor lua, replică Neemia. N-au decât să creadă ce vor. Nu sunt nebun să intru în capcana lor. Și nici n-am să opresc lucrările ca să iau parte la o întrunire falsă.

— Ce răspuns să dau atunci la solie? întrebă scribul său.

— Spune-i solului să ducă acest răspuns: „Am o mare lucrare de făcut și nu pot să mă pogor; cât timp l-aș lăsa ca să vin la voi, lucrul ar înceta”.

— Atâta tot?

— E și așa prea mult.

Capitolul 45

Ierusalim

Chana se întoarce de pe șantier cu puțin înainte de jertfa de seară și se duce direct la căpătâiul tatălui ei.

— E mai bine? le întrebă ea pe surorile ei.

Dar, în ciuda întunericii din odaie, văzu fața palidă și umflată a lui *ava* și îi auzi respirația chinuită. Iudita o

chemă în curte, unde fură urmate de Sara.

— Miriam zice că-i mai rău ca niciodată. Nu poate înghiți, nu poate să mănânce și nici să vorbească. Abia mai poate respira.

— Și jumătate din trup i se paralizează, adăugă Sara. Inclusiv brațul unde l-a înțepat scorpionul.

— Trebuie să mergem la Templu să ne rugăm, hotărî Chana. Toate trei. Fără zăbavă.

De zile întregi nu mai plecase niciuna de la căpătâiul lui, dar Chana știa că aveau nevoie să li se reamintească de puterea și suveranitatea lui Dumnezeu.

— Dar nu-l putem lăsa pe *ava*... protestă Sara.

— Rămâne Miriam cu el. Haideți.

Chana își petrecu ceasuri întregi rugându-se pentru tatăl ei, convinsă că Atotputernicul îl putea vindeca - dar în același timp conștientă că ar fi putut să n-o facă. Când Dumnezeu nu-l vindecase pe Ițac, se lăsase copleșită de jale și mânie, dar nu-și mai putea permite s-o facă de data asta. Trebuia să fie tare de dragul Iuditei și al Sarei.

— Să-i dăm zor, că altfel întârziem.

Mai că nu-și târî surorile afară din casă și apoi la deal până la Templu. Nădăjduia ca, ascultând corul de leviți, inhalând aroma parfumată a jertfei și privind stâlpul de fum ce se înălța spre cer, să descopere și ele pacea și prezența lui Dumnezeu. Și poate să-și reînnoiască speranța.

Ajunseră chiar când leviții începeau să cânte liturgia, și versurile psalmului o conduseră pe Chana în rugăciune. „*Cu glasul meu strig către Domnul, cu glasul meu mă rog către Domnul. Îmi vărs necazul înaintea Lui și-mi povestesc strâmtorarea înaintea Lui*”. Când se sfârși cântarea, un preot jertfi mielul și leviții îl ajutară să-l pregătească pentru altar.

— Știm că Atotputernicul poate să-l vindece pe *ava*, le șopti Chana surorilor ei, dar trebuie să acceptăm voia Lui orice s-ar întâmpla.

— Nu și dacă îl ia de la noi! exclamă Sara.

Chana își aminti de clipa morții lui Ițac și zise:

— Ba da, chiar și atunci. Trebuie să ne încredem în Dumnezeu, chiar dacă nu înțelegem lucrarea Lui.

— Nu cred că voi putea îndura, șopti Iudita.

— Știi ce mi-a spus *ava*? întrebă Chana. Că se roagă pentru noi în timp ce zace în pat. Se roagă să rămânem puternice.

Privi cum un alt preot intră în locașul sfânt să aprindă tămâia pe fundalul cântării leviților: „Doamne, către Tine strig și zic: «Tu ești scăparea mea, partea mea de moștenire pe pământul celor vii.»”.

— Și dacă moare? întrebă Sara cu glas stins.

— Nu ne putem pierde nici atunci credința în bunătatea lui Dumnezeu. *Ava* n-ar vrea să ne abatem de la Atotputernicul. El m-a încurajat să-mi păstrez credința după moartea lui Ițac și ne-ar spune și acum același lucru.

— Dar de ce să-l ia tocmai pe el Dumnezeu? întrebă Iudita. Doar au cu toții nevoie de el. Ca să nu mai vorbesc de noi.

Chana o cuprinse cu brațul și o trase spre ea.

— Toată viața am avut încredere că hotărârile lui *ava* sunt spre binele nostru. Trebuie să avem aceeași încredere și în Tatăl ceresc. Tot ce face El e spre binele nostru și spre împlinirea scopurilor Lui, chiar dacă noi nu înțelegem.

Pe când se încheie slujba, Chana își simți într-adevăr credința reînnoită. Nădăjduia ca și surorile ei să se simtă încurajate. Când plecară împreună de la Templu, mulțimi de oameni le împresurară să se intereseze de soarta tatălui lor. Erau oameni pe care-i ajutasese *ava* de-a lungul anilor,

dându-le sfaturi, făcând dreptate, jelind cu ei la necaz, rugându-se pentru nevoile lor și sărbătorindu-le bucuriile. Mulți plânseră când le spuse Chana despre starea lui și făgăduirea să se roage pentru el în continuare.

— Să dea Domnul să-i sărbătorim în curând însănătoșirea, zise ultimul urător.

Chana vedea acum cât bine făcuse tatăl ei și cum atât bogații, cât și săracii nutreau un respect deosebit pentru el. Își aminti vorbele rostite de el pe când stătea la capătâiul lui și le împărtăși surorilor sale.

— Cât a mai putut să vorbească, *ava* a spus că, dacă moare, să nu-Lântrebăm pe Dumnezeu „De ce?“, ci „Cum?“. Cum putem să facem lumea aceasta un loc mai bun și să arătăm dragostea Lui? Și mi-am dat seama că asta a făcut și el după moartea mamei. S-a folosit de jalea lui ca să devină mai darnic și mai milostiv. Toți acești oameni care s-au bucurat de grija lui *ava* au cunoscut dragostea lui Dumnezeu datorită lui.

Sara se agăță și mai tare de ea, odihnindu-și capul din mers pe umărul ei.

— Crezi că are să moară?

— Sincer, nu știu.

Dar orice s-ar fi întâmplat, Chana știa că voia să urmeze pilda tatălui ei și să devină mai milostivă, nelăsându-se acaparată de propriile interese egoiste, **d**slujindu-i pe ceilalți cum o făcuse el.

Mai târziu în seara aceea, veni la ei Malchia. Chana îl duse sus pe acoperiș să poată vorbi între patru ochi. Lumina candelelor licărea la ferestrele caselor de dedesubt, dar ea nu părea decât o palidă copie a vastei întinderi de stele strălucitoare de deasupra, ce revela măreția lui Dumnezeu și fragilitatea oamenilor.

— I-am spus dregătorului Neemia de uneltire, zise ea,

și că te-ai prefăcut doar că iei parte.

— Foarte bine. Mai am câteva nume.

Îi întinse o bucată de pergament destul de mică, cât să-i încapă în palmă. În capul listei scria „*Invitați la nuntă*”.

— Am vrut să las impresia că e lista cu cei pe care-i invităm la nuntă, asta dacă ajunge cumva pe mâinile cui nu trebuie.

Chana nu se uită decât în treacăt peste nume, tulburată de titlul listei: „*Invitați la nuntă*”. Făgăduise să se mărite cu Malchia la terminarea zidului. Și acum era aproape gata. În curând aveau să devină soț și soție. Se rugă să fie și tatăl ei acolo și să sărbătorească împreună cu ei.

— Am să i-o dau dregătorului, zise ea.

— Ba nu, mai bine nu i-o da. Arată-i-o doar. Altfel e prea riscant. Apoi dă-i foc.

— Așa am să fac.

— I-am asigurat pe uneltitori că voi încerca să-l racolez și pe tatăl tău de îndată ce se face bine, așa că am un pretext bun să vin aici și să-ți transmit informațiile. Ne întâlnim din nou pe moșia mea din Bet-Hacherem. Îmi vor spune atunci care sunt planurile lor.

— Acasă la tine? De ce-i inviți acolo pe nelegiuiții ăia?

— A fost ideea lor. Vor să-mi dovedesc loialitatea primind să fiu văzut cu ei și uneltind în propria-mi locuință. E și o dovadă că sunt implicat dacă suntem cumva prinși.

— Malchia, te rog să ai grijă. Avem o nuntă de pregătit, o listă adevărată de invitați.

Nu mai trebui să adauge că își mai pierduse o dată logodnicul chiar înainte de nuntă. O știau prea bine amândoi.

El îi luă mâna și i-o sărută.

— Stai liniștită. Am întotdeauna grijă.

A doua zi de dimineață, Chana ieși pe Poarta Văii să se mai ducă o dată la porțiunea de zid a tatălui ei. Lucrările erau gata. Nu mai trebuia decât să-i supravegheze pe lucrători la demontarea scripetelui și a schelăriei și la strângerea uneltelor. În timp ce supraveghea lucrul, se uită după dregătorul Neemia, nerăbdătoare să-i arate lista lui Malchia. Când acesta sosi în sfârșit, fu șocată să constate că doi dintre nobilii de pe listă îl însoțeau în turul de cercetare.

— Cum e șalum? o întrebă Neemia când o văzu.

— Pot să-ți vorbesc despre el între patru ochi?

Îl duse la o oarecare distanță de ceilalți și se întoarse cu spatele la ei. Dar Neemia continua să cerceteze împrejurimile în stilul său nefiresc, prudent. Chanei i se păruse odată ciudat că era tot timpul cu ochii în patru, neputând să se relaxeze. Acum înțelegea pericolele reale ce îl pândeau.

— Tata nu e mai bine. E foarte grav, nu poate să mănânce, iar de respirat abia respiră.

— Îmi pare nespus de rău să aud asta.

Chana îi strecură în mână pergamentul.

— Poftim. Asta e pentru tine. Malchia m-a rugat să-ți arăt lista cu nume și apoi să o distrug.

Îi privi chipul în timp ce citea și-l văzu încleștându-și fălcile.

— Mulțumește-i, te rog, din partea mea.

— Se întâlnesc din nou pe moșia lui din Bet-Hacherem. Speră să afle atunci care le sunt planurile. Am să ți le spun după aceea.

Neemia dădu din cap și se întoarse la bărbații ce-l așteptau. Cercetă zidul în câteva minute și-i felicită pe

lucrători pentru treaba bine făcută, pornind apoi cu suita sa spre Poarta Văii. Chana se întrebă cum se putea împăca cu gândul că era însoțit peste tot de doi trădători.

La sfârșitul zilei, Chana le mulțumi tuturor lucrătorilor și se întoarse acasă de la zid pentru ultima oară. Străbătând strada Brutarilor, se simți cuprinsă de nostalgie, tristă că munca pe care o îndrăgise atât de mult se sfârșise. Cu ce ar fi putut s-o înlocuiască vreodată? Nu bine intră pe poartă, că Iudita îi ieși alergând în întâmpinare, zâmbind și cuprinzându-i mâinile în ale ei.

— Am o veste minunată! *Ava* s-a trezit și vorbește din nou! A mâncat chiar puțină supă.

Chana se prăbuși în brațele ei, strângând-o la piept.

— O, slavă Domnului! Slavă Domnului!

Se repezi la el în odaie, alăturându-se Iuditei la căpătâiul lui. Se prăbuși lângă el, în culmea fericirii că-l vedea treaz și fără dureri, deși departe de a fi pe deplin vindecat.

— Am vești bune pentru tine, *ava*. Am terminat porțiunea ta de zid. E gata! Azi am desfăcut schelăria și am demontat scripetele. Când te pui pe picioare, vom merge împreună s-o vedem.

— Îngerășele mele!

Reuși să zâmbească în ciuda feței cumplit de umflate.

— Ce m-aș face fără îngerășele mele?

— Ne-am temut că vei ajunge să vezi îngeri adevărați, *ava*, îi zise Sara. Am fost atât de îngrijorate pentru tine!

— Probabil aș fi fost dezamăgit să-i văd, zise el. Nu cred să fie vreun înger în paradis care să vă întreacă în frumusețe.

Chana se ridică din nou.

— Haideți. Să mergem la Templu la jertfa de seară și

să-l mulțumim Atotputernicului că ne-a ascultat rugăciunile. Ne întoarcem repede, *ava*.

— Da, mergeți. Și mulțumiți-l și din partea mea.

Lacrimile de bucurie și recunoștință șiroiră pe chipul Chanei pe toată durata slujbei. Faptul că aproape își pierduse tatăl îi încercase credința și știa că încercarea o schimbase. N-avea să-i mai socotească niciodată pe cei dragi im bun ce i se cuvenea. Și asemeni tatălui ei, era hotărâtă să facă bine altora, ajutându-i cum putea mai bine. Întorcându-se de la Templu, Chana își aduse aminte de promisiunea ei de a o ajuta pe Nava și cum tânăra roabă fusese trimisă înapoi la Bet-Hacherem - la fiul lui Malchia. Încă se gândea cum s-o ajute, când îl zări pe Malchia în mulțime.

— Vă ajung eu din urmă, le zise ea surorilor ei. Mă duc să-i dau vestea bună lui Malchia.

— Chana, zâmbești, îi zise el de cum o văzu. Să înțeleg că tatăl tău e mai bine?

— Da! Și-a venit în fire și cere de mâncare.

— Ce veste minunată!

Chana se gândi la Nava și zise:

— Pot să vin cu tine la întâlnirea de pe moșie, Malchia? Mi-ar plăcea să fiu acolo să te sprijin.

— Nu vreau să te implic în uneltirea asta.

— În curând îți voi fi soție. Sunt implicată deja. Te rog, vreau să-mi cunosc mai bine noua casă și pe slujitorii tăi.

Ea îl văzu ezitând, dar el se învoi în cele din urmă.

— Trebuie să te previn că restul bărbaților te vor exclude probabil de la întrunire.

— Nu contează, zise ea. Acum hai cu mine să-l saluți pe tata. Se va bucura mult să te vadă.

— Nici pe departe cât mă bucur eu.

Chanei îi venea să cânte în timp ce coborau treptele de la Templu și dealul spre casa ei. Atotputernicul îi ascultase rugăciunile. *Ava* avea să scape cu viață. Porțiunea ei de zid era gata. Iar acum un nou capitol din viața ei era pe cale să înceapă. Va deveni soția lui Malchia și-l va însoți cum o făcea acum pentru tot restul vieții. Gândul încă o înfricoșa, dar nu era viața însăși o aventură?

Capitolul 46

Bet-Hacherem

Părul și partea din spate a cămășii Navei erau năclăite de sudoare în timp ce întreținea focul la bucătărie. Își petrecuse lunga zi toridă aplecată asupra vetrei, gătind linte și năut, amestecând în fiertura gustoasă de miel a Peninei și având grijă să nu se stingă focul în vatră și să fie încins cuptorul. Stăpânul se întorcea azi de la Ierusalim, aducând cu el oaspeți, așa că robii de la bucătărie trebuiau să le pregătească o d-nă variată. Penina forfotea prin curte strigând:

— Bagă de seamă ce faci!... Ai grijă! Nu lăsa să se ardă!

Totul trebuia să fie perfect.

După-amiază, Nava tocmai scotea apă din fântână pentru caprele ei când sosi stăpânul Malchia cu oaspeții lui. Se opri cu ulciorul în mâini, trăgând cu coada ochiului la grupul ce descăleca lângă grajduri, și fu șocată să constate că unul dintre musafiri era chiar bărbatul care uneltise la cina din Ierusalim. Stăpânul îl invitase pe moșie – ceea ce dovedea că era și el un trădător. Nava îl privi apoi cum o ajută pe logodnica lui, Chana, să se dea jos din șa și ultima licărire de speranță i se topi ca omătul la soare. Nu se putea aștepta la niciun ajutor din partea ei dacă era o trădătoare ca ceilalți. Nava nu pricepea cum putea să-l ia de soț pe Malchia știind cât era de hapsân, că

refuzase să-și slobozească robii și să-i ierte de datorii, și că urzea planuri împotriva dregătorului. Ca proaspătă soție a lui Malchia, Chana avea să-i țină partea lui și lui Aaron, nu Navei. Iar fata avea să fie nevoită să fie roabă încă șase ani.

Umplu ulciorul cu apă și-și descătușă în sfârșit izvorul lacrimilor când i se alătură lui Șimon în țarcul caprelor pentru mulsul de seară.

— Care-i necazul, fătucă? o întrebă el.

— Îi urăsc! Îi urăsc!

Bătrânul se așează lângă ea pe scăunelul lui de muls cu un oftat.

— *Tora* spune să nu căutăm răzbunare și să nu purtăm pică. Ea ne îndeamnă să ne iubim aproapele ca pe noi înșine.

— Ar trebui să-i urăști și tu. Stăpânii noștri sunt niște mincinoși și niște trădători.

— Ai vreo dovadă?

— Da. Pe când eram la Ierusalim, l-am auzit pe stăpânul Malchia și pe încă un bărbat uneltind împotriva dregătorului - și omul acela e unul dintre oaspeții lui în seara asta.

— Uneltind? Cum adică? Ce au zis?

— Există un grup de nobili care cred că dregătorul are prea multă putere și vor să-l oprească. Nu vor ca el să-i ajute pe sârmanii ca noi.

Șimon se opri din muls. Părea zdruncinat și încremeni pe scăunel cu umerii lăsați.

— Nu-l cred în stare de așa ceva. Malchia n-ar putea face una ca asta.

— Ei bine, o face. Vezi acum ce om e? Nu numai egoist și lacom, ci și însetat de putere!

Șimon încă nu se clintise.

— Nu e bine, murmură el. Nu e bine ce face. Și mă aștept la mai mult din partea lui...

— Nu te mai ruga pentru el, Șimon. E im trădător. Ce n-aș da să găsesc o cale să-l părăsc la dregător. Știu că Neemia e de partea noastră. A încercat să ne ajute, așa că trebuie și noi să-l ajutăm.

— Nu vom spune nimic, fătucă.

— De ce? De ce nu vrei să vorbești?

— Nu vreau să-l văd pe Malchia ajuns la ruină.

— Ei bine, eu da. Își merită soarta.

— Crede-mă, tare-aș mai vrea și eu ca stăpânul și feciorii lui să vadă lăcomia din inimile lor. Mă rog în fiecare zi să se schimbe. Dar nici tu, nici eu n-avem puterea să-i schimbăm. Nici chiar dregătorul nu l-a putut face pe Malchia să fie mai bun cu sāradi. Numai Dumnezeu îi poate schimba inima.

Atitudinea lui Șimon față de stăpân o consterna pe Nava.

— De ce-ți și pasă, la urma urmei? De ce nu pled de aici ca să trăiești ca un om slobod? N-ar mai trebui să dai ochii cu niciunul dintre ei.

El clătină din cap, cu chipul aspru tremurând în timp ce ce lupta să-ți stăpânească emoția.

— N-am să plec niciodată de aici. Am să mă rog pentru Malchia și pentru fiii lui cât voi trăi.

Se întoarce spre Nava și privirile li se întâlniră.

— Și pentru tine mă rog.

— Ca să fiu slobozită?

— Da. Slobozită de amărăciunea asta care te distruge.

Fata își întoarce privirea și termină mulsul de dimineață fără să-i mai spună niciun cuvânt. Șimon avea dreptate. În ciuda tuturor străduințelor ei, lăsase vița

otrăvitoare a amărăciunii să crească, să înflorească și să-i înăbușe inima. Dar n-avea dreptul să fie revoltată? Stăpânul era un om hapsân căruia nu-i păsa nici cât negru sub unghie de ea sau de ceilalți robi. Și își crescuse fiii să fie și mai hapsâni ca el. Îi luaseră lui *ava* pământul, turma de capre și roadele. Iar ei – bărbatul pe care-l iubea. Da, avea tot dreptul să-i urască.

Supărarea nu-i trecu nici după ce își isprăvi toate treburile și merse la culcare. Penina adormise deja după ziua lungă de gătit, dar Nava se zvârcoli un răstimp ce ei i se păru ceasuri întregi, devenind din ce în ce mai revoltată pe trădătorii ce-și luau cina în huzur în loc să-i ajute pe sărad. Se dădu iar jos din pat. De cealaltă parte a curții, Malchia și oaspeții săi erau încă în spațiul de servit masa deși se făcuse târziu. Nava se hotărî să tragă cu urechea la discuția lor. Poate așa va găsi o cale să-i pârască dregătorului înainte să fie prea târziu.

Ieși din odaia de dormit și se strecură pe întuneric prin spațiul din bucătărie. Porțile și perimetrul complexului împresurat de ziduri erau străjuite de paznici pe timpul nopții, așa că urmă calea ocolită spre spațiul deschis de servit masa, strecurându-se pe lângă clădirea principală și pe sub ferestrele odăii. Se ascunse în spatele unui rodiu de lângă casă, ghemuindu-se în umbră din calea luminii ce se revărsa de la candelile din locul de mâncat. Așteptă să-și tragă sufletul și să i se potolească bătăile inimii, ascultând râsetele de la răstimpuri și clinchetul tacâmurilor. Unul dintre oaspeți lăudă cu glas puternic vinul stăpânului. Dar de cele mai multe ori vorbeau în șoptă, cu glasuri scăzute pe care nu le auzea prea bine. Trebuia să se mai apropie puțin.

Tocmai căuta cu privirile în tenebre o ascunzătoare mai aproape de locul unde mâncau, când auzi foșnet de

pași în spatele ei. Dar îi auzi o clipă prea târziu. Înainte să apuce să se întoarcă, cineva o apucă pe la spate, punându-i mâna peste gură.

— Să nu scoți niciun sunet că te ucid pe loc, se auzi o șoaptă.

Recunosc glasul lui Aaron și mirosul hainelor lui. De frică și panică, i se făcu inima cât un purice și i se tăie răsuflarea. Se zbatu și lovi cu picioarele, luptând cu toată puterea, dar flăcăul era mult mai vânjos și mai puternic decât ea. Îi ținui brațele pe lângă corp, strângând-o cu atâta putere că se temu să nu-i rupă oasele. Cu cealaltă mână îi astupă gura, înăbușindu-i țipetele.

O ridică de jos ca pe o pană și o târî prin beznă dinspre spațiul de servit masa spre hăul negru dintre casă și zidul complexului. Nava începea să se sufoce, secătuită de vlagă. Nu mai putea să lupte și să se zbată multă vreme. Aaron avea să-și facă felul cu ea.

„*Doamne, ajută-mă*” se rugă ea. „*Ajută-mă, Te rog!*” îi părea rău că se abătuse de la Dumnezeu, încăpățânându-se să nu se roage atâtea luni – dar de-acum avea să facă totul ca la carte. Avea să-l slujească pe stăpânul de bunăvoie și fără amărăciune în cei șase ani ce vor urma, numai să-i asculte Dumnezeu rugăciunea și s-o salveze. „*Te rog, Te implor, ajută-mă!*”

Aaron o trânti la pământ și o ținui sub greutatea lui, golindu-i plămânii de aer. Îi sfâșie hainele cu o mână, în timp ce cu cealaltă continuă să-i astupe gura.

— Nu te mai zbate, că e mai rău, zise el cu vocea calmă și rece.

Nava se zbatu mai departe, hotărâtă m-au degrabă să moară decât să se lase pe mâna lui.

Deodată lumina stelelor de deasupra lor fu acoperită de o umbră. În dreptul lor se ivi silueta întunecată a unui

bărbat. Era *Şimon*. Acesta îl înhăţă pe Aaron de la spate, ridicându-l şi smulgându-l de lângă Nava. Nu bine îi luă Aaron mâna de la gură, că fata începu să strige după ajutor. Şimon veghease pesemne asupra ei în tot acest timp şi acum venise s-o salveze. Flăcăul era atât de furios că, de îndată ce se ridică în picioare şi-şi recăpătă echilibrul, începu să-l lovească pe Şimon cu pumnul în pân-tece. Nava îi auzi loviturile cumplite ce nu mai conteneau, apoi Aaron îl trânti pe bătrân cu toată puterea la pământ, dând în el cu picioarele.

Dar ȕipetele Navei aduseseră ajutoare. Fata îşi strânse în jurul trupului hainele sfâşiate, în timp ce din toate direcȕiile se năpustiră mai mulȕi slujitori, printre care şi Penina şi Rut. Stăpânul Malchia şi Chana sosiră şi ei. Aaron nu mai avu timp s-o ia la fugă. Acum aveau să se convingă cu toȕii ce fel de poamă era şi de ce era în stare.

Chana îngenunche de îndată lângă ea.

— Sărmana de tine! Eşti rănită?

— S-a luat după mine şi... şi m-a trântit la pământ, gemu Nava.

Îl căută cu privirea pe Şimon să-i confirme spusele, dar acesta zăcea încă pe jos, gemând de durere din cauza loviturilor lui Aaron.

— Vă rog să vă întoarceȕi cu toȕii la masă, le spuse Malchia oaspeȕilor săi. Nu-i nimic grav. Doar o încăierare între robi. Mai turnaȕi-le tuturor vin, le porunci el slujitorilor din casă. Aşteptă să plece musafirii şi majoritatea robilor şi zise:

— Spune-mi ce s-a întâmplat, Aaron.

— Am ieşit să mă plimb şi l-am găsit pe bătrân dându-se la ea. Am sărit în ajutorul fetei.

— Mincinosule! strigă Nava. Minte! Aaron şi-ar fi făcut felul cu mine dacă nu l-ar fi oprit Şimon.

— Cum îndrăznești să-mi învinuiești fiul de așa ceva?

— E adevărul adevărat! De săptămâni întregi se ține după mine și încearcă să mă surprindă singură. M-a batjocorit chiar spunând că poate să facă ce vrea cu mine, pentru că nu mă va crede nimeni.

— E totul o năascoceală de-a ei, tată, zise Aaron calm. Crede că va trebui să mă însor cu ea dacă mă acuză de asta. Bătrânul e pesemne complicele ei. Pun pariu că au pus la cale totul să mă prindă în capcană și să dea vina pe mine. Știi bine că nu m-aș înjosi niciodată atât de mult încât să-mi pun mințile cu o roabă de rând.

— Tu ce ai de spus, Șimon? Ajutați-l careva să se ridice!

Un servitor se aplecă să-l ajute, dar Șimon urlă de durere.

— Nu, nu!... Nu pot să mă mișc... Cred că mi-am rupt soldul.

Coșmarul de care se temea Nava se adeverea. Malchia îl credea pe fiul său, nu pe ea sau pe Șimon. Își ridică privirea spre Penina, Rut și ceilalți slujitori rămași și îi imploră disperată:

— Trebuie să-i spunem stăpânului adevărul! Penina, spune-i ce s-a petrecut! Te rog! Doar ai văzut totul. Știi cum stau lucrurile!... Rut, știi și tu adevărul. Spuneți-i careva!

Își coborâra cu toții privirea spre Șimon, care zăcea încă la pământ, sângerând de pe urma loviturilor.

— Da, zise el cu un geamăt. A venit vremea adevărului.

Și ca un răspuns parcă la rugăciunile Navei, ceilalți slujitori vorbiră unul câte unul.

— Îmi pare rău că trebuie să spun, stăpâne, dar stăpânul Aaron se ține de multă vreme după fată, zise Rut.

— L-am văzut și eu cu ea, zise Penina. Îi e groază de el.

— Îl știi pe Șimon din copilărie, stăpâne, adăugă Rut. Chiar îl crezi în stare de așa ceva?

— Ei bine, un lucru e sigur: nu cred că fiul meu e în stare de asta.

Malchia se ghemui jos alături de Șimon și zise:

— Spune drept, vechiul meu prieten. Ce s-a întâmplat?

— Fata spune adevărul. Aaron a încercat s-o siluiască. Am urmărit-o și am fost cu ochii pe ea fiindcă m-am temut să nu se întâmple asta. Când am încercat să-l opresc pe Aaron, m-a lovit cu pumnii și m-a trântit la pământ.

Malchia se ridică din nou în picioare. Nava își ținu răsuflarea, întrebându-se ce va face.

— Nu știu pe cine să mai cred, zise el în cele din urmă. Feciorii mei n-ar fi în stare de așa ceva.

Dar mânia și siguranța îi dispăruseră din glas, înlocuite de tulburare și neîncredere.

— Spune-mi adevărul, Aaron.

— Ți-am spus deja, tată.

Era un mincinos atât de desăvârșit, că putea să-și privească tatăl în ochi fără să clipească, rămânând calm și relaxat.

— Nu știu ce au cu mine robii ăștia, dar nu poți să-i crezi pe ei! Pesemne încearcă să se răzbune că nu i-ai slobozit. De la fată pornesc toate. E o încurcă-lume.

Malchia își desfăcu palmele.

— Pe cine să cred?

Se întoarse spre Chana, care nu rostise niciun cuvânt de când îngenunchease lângă Nava. Dar acum își ridică privirea spre Malchia și-i zise cu glas blând:

— Cred că știi și tu adevărul în inima ta.

Fața lui Malchia se înăspri de furie. Nava nu-și dădu seama împotriva cui.

— Trebuie să mă întorc la oaspeții mei, zise el. Du-te înăuntru, Aaron. Aduceți o targă și întindeți-l pe Șimon pe pat. Mă ocup mâine de asta, după ce pleacă musafirii.

Chana se ridică în picioare.

— Lasă robii în seama mea, Malchia. Tu întoarce-te la masă.

— Ești sigură?

— Da. Doar eu vă trebui să-i supraveghez după ce ne căsătorim, nu? Roagă-i pe oaspeți să mă scuze.

Nava îngenunche lângă Șimon în timp ce aștepta să se întoarcă bărbații cu targa, strângându-i mâna într-a ei și plângând la vederea trupului învinețit și însângerat.

— N-am să-ți pot mulțumi niciodată îndeajuns. M-ai salvat, Șimon, m-ai salvat! Și acum uite în ce stare ești! Ce să fac? Cum să te ajut?

— Mă bucur că ești tu nevătămată, fătucă.

Vedea după felul în care respira că avea dureri.

— Îmi pare atât de rău, zise ea plângând. N-ar fi trebuit să ies niciodată singură. Ar fi trebuit să-mi dau seama că se va întâmpla asta. Ar fi trebuit să-mi dau seama!

— Poate asta-i va deschide în sfârșit ochii stăpânului nostru... și va vedea cum sunt fiii lui... își va vedea propriul suflet și minciunile pe care și le-a spus până acum.

— Dar nu cred că ne dă crezare, Șimon. Îl crede pe Aaron.

Înainte să apuce Șimon să răspundă, se întoarse Chana cu o pătură pentru targă și patru robi care s-o care. Șimon urlă de durere când îl puseră pe targă și gemu din nou când îl întinseră pe salteaua din odaia lui de lângă

țarcul caprelor. Nava privi neajutorată cum se foiau Chana și Penina în jurul lui.

— Vă rog să aveți grijă de el! le imploră ea. Trebuie să se facă bine, trebuie! A fost rănit din pricina mea. A încercat să mă salveze.

— Voi face tot ce-mi stă în putință, zise Chana. Și tata a fost bolnav, așa că știu niște ierburi și frunze pe care le putem amesteca să-i alinăm durerea.

Îi spuse Peninei de ce avea nevoie și bucătăreasa cea mărunțică se grăbi să le pregătească.

— Stăpânul Malchia nu mă va crede niciodată, îi spuse Nava Chanei în timp ce așteptau. Iar acum va fi și mai rău pentru mine fiindcă Aaron va căuta să se răzbune pentru că l-am pârât. Și tu ești de partea lor, nu-i așa?

— Nu, Nava, răspunse Chana. Te cred pe tine. Și am să încerc să-l conving și pe Malchia să te creadă de îndată ce pleacă oaspeții. Dar e un bărbat foarte mândru. Și își iubește feciorii. Îi va fi foarte greu să accepte adevărul.

Nava se codea să se încreadă în ea. Chana o mai dezamăgise o dată atunci când nu-l lămurise pe Malchia să-și slobozească robii. Probabil o va dezamăgi din nou.

— Ești și tu dintre uneltitori? o întrebă ea. Unul dintre oaspeții din seara asta e bărbatul pe care l-am auzit stând de vorbă cu stăpânul la Ierusalim.

Chana o trase la o parte, într-un loc ferit de ceilalți.

— Te rog să nu mai spui la nimeni, dar în ascuns Malchia e de partea dregătorului. Încearcă să afle cine sunt ceilalți uneltitori și ce pun la cale. De aceea a trebuit să se întoarcă la masă în seara asta.

— Și îl crezi? făcu Nava. De unde știi că nu te minte? Poate nu vrea să știi că e de fapt un trădător.

Preț de o clipă, Nava desluși o umbră de îndoială în ochii ei. Apoi Chana clătină din cap.

— Nu, știu că nu mă minte. L-am ajutat să-i dea lui Neemia numele trădătorilor.

— Ești sigură că numele simt reale?

Chana își abătu privirea.

— Trebuie să am încredere în el, Nava. Va fi soțul meu.

Se întoarseră la căpătâiul lui Șimon, unde așteptară în tăcere să se întoarcă Penina.

După ce-i dădură să bea fiertura și făcură tot ce putură să-i aline durerile, Penina îi făcu semn Navei s-o urmeze.

— Haide. Nu mai avem ce face nimic deocamdată. Să mergem înapoi la culcare.

— Vreau să rămân cu Șimon.

— Rămân eu, zise Chana. Tu du-te numai. Are să adoarmă în curând.

Dar nimic nu reuși s-o clinească pe Nava de lângă prietenul ei.

— Faceți ce vreți, le spuse ea celorlalți. Eu rămân.

Capitolul 47

Bet-Hacherem

A doua zi, Chana se trezi dis-de-dimineată și se îmbracă repede să se ducă în odaia lui Șimon de lângă țarcul caprelor să vadă cum se simte. Bătrânul dormea sub privegherea Navei, care era limpede că-și petrecuse toată noaptea la căpătâiul lui. Fata purta aceleași haine pe care i le sfâșiasse Aaron noaptea trecută, cu marginile legate cu șnur. Chana se întrebă la început de ce nu se schimbase, dar se dumiri repede că poate erau singurele haine pe care le avea. Nava se ridică în picioare la venirea ei.

— Duducă, ești bună să stai cu el până văd eu de capre?

— Sigur că da. Du-te liniștită.

Se așeză în locul ei, privind cu milă la bietul moșneag. Fața săpată de ani a lui Șimon era acoperită de vânătăi. Buza de sus îi era umflată și despicată. Chana îi văzuse noaptea trecută urmele lăsate de loviturile lui Aaron pe pânțele și pe coaste și se întrebă cât de crud și nemilos trebuia să fie un om ca să dea așa într-un bătrân. Sub izmenele subțiri, pânțelele îi era umflat ca al unei femei gravide. Câteva minute mai târziu, Șimon începu să se foiască și deschise ochii.

— Cum te simți? întrebă ea. Te doare?

— Nu prea tare... Unde-i Nava?

— S-a dus să dea de mâncare la capre și să le mulgă. A stat cu tine toată noaptea.

— E o fată deosebită. Mi-e ca o fiică... Crede că azi-noapte a fost vina ei, dar se înșală. E lucrarea lui Dumnezeu. Mă poți ajuta s-o lămuresc?

— Am să fac tot ce pot.

Dădu să se miște, dar se opri gemând de durere. Chana înmuie ștergarul în vasul cu apă adus de Nava și i-l întinse să-și umezească gura.

— Știu că nu voi scăpa cu viață, zise el. Nu sunt pe lume de azi, de ieri, și am văzut destule ca să-mi dau seama că mi-am rupt șoldul. Ciolanele bătrâne nu se mai vindecă. Nava trebuie să fie pregătită sufletește.

Chana dădu să-l contrazică, îndemnându-l să fie tare și să se încreadă în puterea vindecătoare a Atotputernicului, dar văzu resemnarea calmă de pe chipul lui palid și înțelese că era mai bine să nu-i ofere false asigurări.

— Nu știi ce să spun, Șimon. Îmi pare atât de rău de ce s-a întâmplat.

— Am trăit o viață lungă și împlinită. Dar ți-aș rămâne îndatorat dacă ai face-o pe Nava să înțeleagă că n-

a fost vina ei, **d** lucrarea lui Dumnezeu.

Era a doua oară când spunea că e lucrarea lui Dumnezeu. Chana nu mai pricepea nimic.

— Cum adică e lucrarea lui Dumnezeu, Şimon? Ce a vrut să-i facă Aaron Navei – şi ce ți-a făcut ție... e cumplit şi neomenos.

— Ne crezi că spunem adevărul şi că Aaron minte?

— Da.

El o privi îndelung.

— Ai să devii soţia stăpânului Malchia?

Ea rămase surprinsă de întorsătura conversaţiei.

— Da. În câteva săptămâni.

— E adevărat ce-a auzit Nava? Că e un trădător? Că unelteşte împotriva dregătorului?

Preţ de o clipă, Chana simţi o umbră de îndoială amintindu-şi de întrebarea Navei: „*De unde ştii că Malchia nu te minte? Poate nu vrea să afli că e de fapt un trădător*”. Dar se topi la fel de repede cum apăruse.

— Ştiu că nu-i un trădător, Şimon. L-am ajutat chiar eu să-i dea veşti despre complot dregătorului. Se preface că e de partea lor ca să afle ce pun la cale şi să-i dea de gol.

Întreg trupul lui Şimon păru să se relaxeze. Zâmbi stins.

— Ştiam eu că n-ar fi în stare de aşa ceva.

Chana îşi aminti cum nici lui Malchia nu-i venise creadă că fiul lui era vinovat şi recunoscuse aceleaşi simţăminte de dragoste şi devotament în bătrânul rob.

— Văd că ții mult la Malchia. Mă gândesc că-l ştii de multă vreme.

— Lucram aici când a venit pe lume. Când era mic, îi plăcea să stea mult pe-afară şi tatăl lui mă lăsa să-l iau cu mine când mergeam cu turmele la păşune. Malchia se

dădea în vânt după năzdrăvăanii în aer liber, departe de cocoloșitul mamei. Le-a fost singurul copil.

Chana văzuse noaptea trecută inelul din urechea lui Șimon și știa ce înseamnă.

— Ai fost rob, dar ai ales să rămâi aici și să muncești?

— Aș fi putut fi slobozit cu ani în urmă.

— Asta spune multe, mă gândesc, despre bunătatea lui Malchia față de robii lui. Dar să fiu sinceră, am fost dezamăgită că nu i-a slobozit acum câteva luni ca ceilalți. Mi-a spus că nu poate gospodări moșia fără ei, dar mi-e milă de cei tineri ca Nava pe care-i așteaptă șase ani de robie. E cam mult pentru cineva de vârsta ei.

Șimon o cercetă din nou pe îndelete.

— Ești o femeie tare miloasă, duduică. Nu multe cucoane bogate ar veni la coliba păstorească să ajute un biet rob bătrân și schilod. Mă bucur că ai să faci parte din viața lui Malchia.

— Tare-aș vrea să te mai pot ajuta cu ceva.

El rămase multă vreme cu privirea ațintită spre grinzile din tavan, apoi zise:

— Mă mai poți ajuta. Îmi îngădui să-ți încredințez o taină?

— O... taină? Legată de tine?

Se întrebă dacă avea pe conștiință vreo faptă cumplită din trecut. Părea un om atât de blând și de bun.

— Am purtat-o cu mine toți acești ani și simt nevoia s-o împărtășesc cuiva înainte să mor.

Chana se aplecă spre el, codindu-se să ia asupra-i povara unei taine. Dar își aminti cum îi ajuta *ava* întotdeauna pe ceilalți, ascultându-le păsurile și implicându-se în viețile lor. Mai știa și că Șimon avea dreptate când spunea că va muri – puțini bătrâni supraviețuiau unei fracturi la șold, și chiar dacă o făceau,

își petreceau ultimii ani de viață în chinuri și durere. Îl luă de mână, îngăduindu-i să-și deschidă sufletul.

— Sigur că poți să mi-o încredințezi.

El oftă și-și aținti din nou privirea în tavan, întrebându-se parcă de unde să înceapă.

— Am ajuns rob la tatăl lui Malchia pe când eram flăcău însurat de curând. M-a pus păstor la turme. Stăpânul tare - și mai dorea un fecior, dar pruncii lui mureau pe capete - trei înainte să se nască, doi la câteva zile după ce-au venit pe lume. El și nevasta lui se dădeau de ceasul morții. Cam la un an după ce m-am însurat, nevastă-mea mi-a dăruit un fecior. I-am pus numele Matia - „dar de la Dumnezeu”. A fost o zi fericită cum n-a mai fost alta. Din clipa când am dat cu ochii de băiatul meu, el a însemnat totul pentru mine. L-am luat în brațe și i-am făgăduit ca, după ce mă voi slobozi, să-i adun cea mai frumoasă turmă de oi și capre din Iuda - să fie numai a lui. M-am legat să fac asta pentru el. Dar ceva n-a mers bine la naștere și nevastă-mea nu s-a mai oprit din sângerat. Eu și moașa n-am mai avut ce face, a trebuit să privim cum i se scurge viața din trup. În noaptea când a murit ea, nevasta stăpânului a intrat în durerile facerii pentru a șasea oară.

Chana își duse mâna la gură, tulburată de ce avea să urmeze. El o văzu și dădu din cap.

— Știi ce s-a întâmplat apoi, nu? Când a murit nevastă-mea, am vrut să mor și eu cu ea. Pruncul plângea cerând țată - dar mama lui nu mai era. Cine să-i dea să sugă, cine să aibă grijă de el? Moașa alerga de colo-colo, între odăița asta și casa mare, să vadă de cele două femei. Când pruncul stăpânului a murit la fel ca ceilalți, ea m-a convins să i-l dau lor pe fiul meu Matia. Stăpânul și nevasta lui n-aveau să știe niciodată, m-a asigurat ea.

Feciorul meu va ajunge nobil, nu un biet păstor. Va

moșteni totul - pământul, averile, rangul... Așa că m-am învoit.

Șimon se opri, cu glasul înecat de durere, de parcă abia ieri și-ar fi pierdut fiul, nu cu treizeci și șapte de ani în urmă.

— Mi-am dat feciorul și l-am îngropat pe al stăpânului alături de nevastă-mea. Am făcut o greșală cumplită în noaptea aceea și de atunci trag ponoasele. Ar fi trebuit să-mi cresc singur băiatul. Am fi fost săraci, e drept, dar poate nepotul meu n-ar mai fi...

Nu reuși să termine. Chana îl strânse de mână, amintindu-și de noaptea trecută. Șimon murea ucis de cruzimea propriului său nepot. Ce n-ar fi dat să-i poată alina chinul cumplit.

— Malchia știe că ești tatăl lui? întrebă ea într-un târziu.

Șimon clătină din cap.

— Era gata să afle odată. Fiii fratelui meu și-au dat seama după ce au auzit zvonuri și bârfe de-a lungul «inilor și au văzut asemănarea dintre noi. S-au umplut de invidie față de vărul lor bogat care avea de toate, pe când ei n-aveau mai nimic. S-au încăierat într-o seară pe când se aflau cu toții la pășune. N-am fost acolo să-i văd, dar știu că l-au învinuit că-i privește de sus și că se crede mai bun ca ei fiindcă e de viță nobilă, nu un simplu păstor sărman. Și știau ei ce spun - Malchia îi trata uneori de sus și-i plăcea să se dea mare și tare. Dar când l-au acuzat că nu-i decât un păstor jegos ca ei, a sărit la bătaie. S-au încăierat și s-a ales cu nasul spart. De atunci i-a rămas strâmb până în ziua de azi.

— Și i-a crezut?

— Nu. Pentru că nici părinții lui nu știau ce am făcut. Șimon se opri și oftă din nou.

— Am rămas aici toți anii aștia ca să-mi văd feciorul crescând. Și mi-am ținut făgăduiala că va avea cea mai frumoasă turmă de oi și de capre din Iuda. Am atâtea motive să fiu mândru de el. E un om înțelept și bogat și un conducător respectat. Dar nu-i perfect nici pe departe. Rugăciunea la care n-am primit încă răspuns după atâta vreme e să-i schimbe Ehimnezeu inima. Fiul meu e orb la lăcomia din ea. Nu-și pune încrederea în Dumnezeu și s-ar supăra pe El dacă ar fi să-și piardă averea. Se teme să-și slobozească robii și să-i ierte de datorie fiindcă nu pricepe că, la urma urmei, totul e de la Dumnezeu. E convins că și-a făcut avere prin propriile strădanii și că trebuie să se străduiască în continuare, ținând cu dinții de ea să nu o piardă. Nădejdea lui ar trebui să fie în Dumnezeu.

După un timp Șimon continuă:

— Tot așa și cu harul lui Dumnezeu. Malchia crede că, dacă ține toate regulile din *Tora*, Atotputernicul va trebui să-l binecuvânteze. Nu pricepe că binecuvântările Lui sunt un dar de care nu suntem vrednici niciunul. Binecuvântările Lui nu se câștigă. Și verii lui au avut dreptate - Malchia crede și acum că nașterea lui nobilă îl face să fie mai presus de oamenii de rând și îi dă dreptul să stăpânească peste ei. Și uite-așa, nu trece zi să nu mă rog lui Dumnezeu să-i dea milă față de cei sărmani cum e bătrânul său tată păstor. Să-i deschidă ochii să vadă ce s-a ales de feciorii lui - de nepoții mei. Dar nu noi îl putem schimba, ducă. Numai Dumnezeu poate. Și văd lucrarea Lui în pățania lui Nava și a mea de azi-noapte. Și în faptul că te-a adus pe tine în viața lui. Sunt încredințat că Dumnezeu îmi răspunde în sfârșit la rugăciuni.

Pe când termină de vorbit, Chana simțea că i se frânge inima.

— Ce să fac, Șimon? întrebă ea cu glas blând.

— Să te rogi pentru el când nu voi mai fi. Așa cum am făcut eu.

— Să-i spun adevărul despre tine? Despre nașterea lui?

— Cum crezi tu. Poate Dumnezeu îți va arăta într-o zi că e momentul potrivit. Pentru mine el n-a mai venit niciodată. Malchia e...

Dădu să mai spună ceva, când se întoarse Nava.

— Am terminat de muls, Șimon. Și Penina mi-a dat voie să stau cu tine toată ziua. Poți să pleci, ducă, îi zise ea Chanei.

Chana văzu neîncrederea din ochii ei și se întrebă cum s-o recâștige.

— Hai cu mine la Ierusalim, Nava. Pornim la dimineață. Cred că ți-ar prinde bine să pleci o vreme de aici.

Fata clătină din cap, ridicându-și bărbia.

— Nu mă mișc de lângă Șimon până nu se face bine. E salvatorul meu.

— Dar vei rămâne singură cu Aaron.

Chipul Navei se înăspri, făcându-se ca de gheață. Dar în ochii ei Chana citi mânie și nu teamă.

— Stăpânul nu crede adevărul despre Aaron?

— Nu încă. Dar mă rog s-o facă.

— Și n-are de gând să-i facă dreptate lui Șimon... și mie? De ce nu vrea să facă ce e drept?

— Nu știu nici eu răspunsul la întrebarea asta, zise Chana. Făgăduiesc să fac tot ce pot pentru tine, dar încă nu sunt soția lui.

Îl strânse cu duioșie de mână pe Șimon și se retrase în tăcere. Nu știa dacă-i ridicase povara tainei de pe inimă, dar o simțea apăsând ca o piatră pe umerii ei.

Capitolul 48

Ierusalim

Neemia se trezi dis-de-dimineată și străbătu dealul Ofel, coborând apoi Strada Brutarilor spre baza sa de lucru de la Poarta Văii. Acum că zidul era gata, această zonă servea la șlefuirea ușilor masive ale porților Ierusalimului. Azi aveau să pună la loc Poarta Ieșana. Încărcăturile cu lemne pentru uși fuseseră aduse cu care trase de boi din pădurea împăratului și zăceau acum îngrămădite una peste alta în rânduri, gata să fie transformate în scânduri de către tâmplări. Supraveghind munca în desfășurare, Neemia se simțea cuprins de aceeași exaltare ca acum două luni când pășise pentru prima oară în ținutul lui Iuda, apropiindu-se de destinație după o călătorie lungă și obositoare. Își atinsese țelul, terminând zidul în aproape același interval cât îi luase să vină de la Susa. Se minima cât de dramatic i se schimbase viața în doar câteva luni. Și acum, cu munca aproape terminată, se întreba ce altceva mai avea Atotputernicul în plan pentru el. Cu cât se gândea mai mult la profețiile Noadiei și asculta laudele poporului din ultimele săptămâni, cu atât se întreba mai mult dacă nu era într-adevăr chemat să devină împăratul lui Iuda.

Auzind zgomot de pași, văzu câțiva bărbați apropiindu-se și privi cum se schimbau gărzile de noapte de la poarta fără ușă, trecându-și săbiile și scuturile de la unul la altul. Porțile neterminate erau singurele locații unde mai stăteau de strajă soldați, în timp ce majoritatea bărbaților care lucraseră la zid și-i apăraseră pe lucrători se înapoiaseră în satele și la ogoarele lor.

Soarele se înălța deasupra crestei de la răsărit când sosiră tâmplării lui Neemia, iar larma ciocanelor și a joagărelor umplu văzduhul dimineții. În fața porții, fierarii zgândăreau jăratecul să încingă cuptorul înfripat la

repezeală. Aveau să-și petreacă restul zilei făcând bârne, țâțâni și piroane pentru noile uși. Zgomotul avea să prindă în curând ecou de la noile ziduri.

În a doua parte a dimineții, mai-marele tâmplar îl înștiință pe Neemia că cele două uși de la Poarta Ieșana erau gata.

— Vrei să te uiți cum le ridicăm, dregătorule?

— Ia-o înainte.

Cu ajutorul unui scripete, lucrătorii ridicară pe o sanie prima ușă, înaltă de trei metri și jumătate și groasă de aproape opt centimetri. Fu nevoie de trei perechi de boi înjugați laolaltă să o tragă la deal până la poartă. Neemia îl slăvi în sinea lui pe Dumnezeu de pe locul gol ce nu fusese la venirea lui decât o groapă cu moloz. Acum zidurile late și tumul înalt de pază i se înălțau semețe deasupra capului. Își astupă urechile să înăbușe bocănitul asurzitor al ciocanelor în timp ce meșterii fixau la loc suporturile pentru zăvoarele cu care aveau să se încuie noaptea porțile. Cu mâna Atotputernicului peste ei, lunile de muncă asiduă se apropiau de sfârșit.

Dar bucuria i se topi pe dată când îi văzu pe Efraim și Hanani venind pe șantier și îndreptându-se spre el.

— Ce s-a întâmplat? Ce căutați aici? întrebă el.

Făcuse tot posibilul să evite prezența fraților săi, renunțând chiar și să meargă la jertfele zilnice dacă îi știa acolo. Teama pentru siguranța lor îl preocupa mult mai mult ca teama pentru sine. Se aplecă spre ei să le audă răspunsul în forfota din jur.

— Căutăm ce cauți și tu, zise Hanani. Am auzit că se pun la loc ușile la Poarta Ieșana și am venit să ne uităm.

— Dar n-ar trebui să fiți...?

— Ne-am dumirit ce vrei să faci, îl întrerupse Efraim. Că doar nu suntem proști.

— Ce tot vorbești acolo?

— Știm că încred să ne dai la o parte, să ne ții la distanță.

— Și știm și de ce, adăugă Hanani când bocănitul încetă o clipă. Ți-e viața în pericol și crezi că ne protejezi pe noi.

Neemia ieși de sub tumul porții în spațiul neacoperit din interiorul zidului, urmat de frații săi.

— Nu putem fi mai puțin prevăzători, zise el. Acum mai puțin ca oricând.

Nu mai fu nevoie să le reamintească că asta făcuseră și părinții lor, convinși că pericolul trecuse odată cu ziua de treisprezece a lui adar. O știau și ei prea bine.

— Nu suntem mai puțin atenți, spuse Efraim, punându-și mâna pe mânerul sabiei. Dar nici n-avem de gând să ne ferim din calea ta.

— Doar suntem frații tăi, adăugă Hanani.

Păreau hotărâți s-o țină pe-a lor. Neemia trebuia să recunoască că-i făcea plăcere să-i aibă din nou alături. Se opri cu ei într-un loc ferit, în timp ce lucrătorii prinseră ușa masivă cu funii de un scripete și o ridicară încet. Priviră toți trei cu uimire la ușa ce se bălăbănea, suspendată în aer. Apoi, sub călăuzirea lucrătorilor, scripetele o coborî la locul ei în țățânile uriașe. Era o muncă periculoasă pentru toți. Dacă boii ce trăgeau la scripete se dădeau înapoi sau se năpusteau brusc înainte, ori dacă se rupeau funiile, ușa ar fi zdrobit sub greutatea ei zeci de lucrători.

După ce o fixară la loc și desprinseră funiile, Neemia simți nevoia să le strige bărbaților să-i dea zor, copleșit de nevoia stringentă de a termina înainte să-i oprească inamicul. Era atât de aproape clipa când puteau închide în sfârșit porțile, lăsându-i afară pe vrăjmași! Dar, potrivit

listei cu nume a lui Malchia, unii dintre ei se aflau deja dincoace de ziduri.

— Dregătorule! strigă un zidar din vârful turnului de pază. Îmi pare că se apropie o altă legație de soli samariteni!

Neemia urcă scările până în vârf, urmat de Hanani și Efraim, apoi priviră cu toții în zare spre drum.

— Ai dreptate. Simt uniformele și steagurile solilor lui Sanbalat. E pesemne o altă invitație de la dregător și tovarășii lui. Mi-au trimis aceeași solie de patru ori deja și de fiecare dată le-am dat același răspuns. Asta va fi a cincea oară.

— Se vede treaba că sunt tare disperați, zise Efraim. Și se simt amenințați văzând lucrarea lui Dumnezeu.

— Să n-o citim aici. Haideți la mine acasă.

Coborâră scările și străbătură distanța scurtă peste dealul Ofel până la locuința lui Neemia. La sosirea soliei, acesta îi izgoni pe toți din odăița ce-i servea drept încăpere de lucru, lăsându-i doar pe frații săi să rămână înăuntru.

— V-o dau s-o titiți după ce termin eu, le spuse el nobililor și aghiotanților ce forfoteau în continuare în jurul lui. Dacă unora nu le convenea hotărârea lui, treaba lor. Îi fusese dor în ultimele săptămâni să țină sfat cu frații săi, împărtaşindu-le fără opreliști ce avea pe inimă. Se așezară la masa de lucru din centrul odăii.

— Scrisoarea asta a fost deschisă, observă Hanani surprins. Uite, n-are pecete. De ce și-ar trimite Sanbalat solul cu o scrisoare nepecetluită?

— Poate au arătat-o oamenilor pe drum, zise Efraim.

— Sau poate vor doar să ne facă să credem asta, replică Neemia. Că știu cu toții ce scrie în ea. Haide, citește-o, Hanani.

Bărbatul desfășură sulul înfășurat doar pe jumătate

și îl cercetă atent.

— Scrisoarea asta nu e ca celelalte. Nu e semnată decât de Sanbalat. Uite ce spune: „Se răspândește zvonul printre popoare și Gheșem spune că tu și iudeii aveți de gând să vă răsculați și că în acest scop zidești zidul...”

— Mă întreb câte iscoade au pus Sanbalat și Gheșem să răspândească minriuna asta, zise Neemia.

— „Se zice”, de mai departe Hanani, „că vei ajunge împăratul lor și că ai pus chiar prorod, ca să te numească la Ierusalim împărat al lui Iuda”.

— *Eu* i-am pus? făcu Neemia. Ce gogomanie!

Încă se întreba dacă prorodi erau de la Cel Preasfânt sau fuseseră tocmiți de vrăjmași, dar un lucru era sigur – el n-avea niciun amestec.

— Nu-i de șagă, zise Efraim. Zvonurile de care pomenește Sanbalat duc la învinuirea de trădare. Și zice că au ajuns și la urechile neamurilor din vecini.

— „Și acum lucrurile acestea vor ajunge la cunoștința împăratului”, continuă să citească Hanani. „Vino dar și să ne sfătuim împreună”.

— Ce drăguț! făcu Efraim pe un ton sarcastic. Prietenul tău Sanbalat se oferă să te scoată din bucluc. Nu te-a putut speria să renunți, așa că acum ți se declară prieten.

— Adevărul e că „prietenul” meu Sanbalat uneltește să mă omoare, replică Neemia.

— Pari sigur de asta. De unde știi?

— Am eu o bănuială. A încercat totul să mă oprească, așa că nu i-a med rămas decât să mă omoare.

— Te îngrijorează că zvonurile despre răzvrătire ar putea ajunge la împărat? întrebă Hanani.

— Cum să nu? Din câte știu eu, vrăjmașii poate i-au trimis deja lui Artaxerxe scrisori prin care mă acuză de

răzvrătire și că reconstruiesc Ierusalimul ca să am o fortăreață. Nu m-aș mira ca trupele persane să fie deja în drum spre noi.

— Să facă bine să mai întârzie puțin până punem la loc ușile, zise Hanani.

Neemia aprecia încercarea de a face haz de necaz a fratelui său, dar acuzațiile lui Sanbalat erau prea grave să nu le bage în seamă.

— Mai bine trimiteam și eu soli la împărat de îndată ce s-au iscat zvonurile, ca să-l asigur de loialitatea mea.

— Și de ce n-ai făcut-o?

Neemia nu răspunse. N-o făcuse pentru că poate Dumnezeu avea să-i ceară într-adevăr să se răzvrătească și să devină împăratul lui Iuda. De ce altfel l-ar fi ajutat să intre în grațiile lui Artaxerxe și i-ar fi înlesnit drumul la Ierusalim și consolidarea orașului?

— Nu mai contează, zise el în cele din urmă. E mult prea târziu să trimit solie în Persia.

— Ce să răspund la scrisoarea lui Sanbalat? întrebă Hanani.

Neemia pufăi.

— Spune-i așa: „Ce ai spus tu în scrisoare nu e adevărat; tu de la tine le năSCOești”.

— Altceva?

— Păi, mi-ar plăcea să adaug că știm ce pune la cale – că încearcă să ne bage în sperieți ca să ne slăbească mâinile și spiritul și să ne lăsăm păgubași. Mi-ar plăcea să-i spun că scrisorile lui n-au făcut decât să-mi întărească și mai mult hotărârea și m-au încurajat să cer putere de la Dumnezeu prin rugăciune. Dar hai să nu ne pierdem vremea cu toate astea.

Se ridică de pe scaun, nerăbdător să se întoarcă la Poarta Ieșana după ce pierduse deja prea mult timp cu

scrisoarea.

— Încercările de intimidare nu vor înceta până nu terminăm zidul, și chiar asta am de gând să fac.

Efraim îl opri înainte să ajungă la ușă și Neemia îi văzu îngrijorarea profundă.

— Chiar ești atât de viteaz și de neînfricat cum vrei să pari? N-ai niciodată temeri sau îndoieli?

Neemia știa că, dintre toți oamenii din viața lui, cu ei putea să fie sincer și să-și arate slăbiciunile.

— Aș minți să spun că nu mi-e teamă niciodată, răspunse el încet. Nu vreau să mor nici eu, dar știu că s-ar putea să se întâmple. Zi și noapte, oriunde mă duc, mă obsedează gândul că aș putea fi atacat prin surprindere. Da, mi-ar plăcea să găsesc un loc unde să mă ascund și să fiu în siguranță, dar habar n-am unde. Știm cu toții că poți să fii omorât și de cineva pe care-l crezi de încredere.

Mai făcu câțiva pași spre ușă, apoi se întoarse din nou și arătă spre scrisoarea din mâinile lui Hanani.

— Solia lui Sanbalat n-are pecete. Știu cu toții că m-a chemat la o întâlnire și nu m-am dus. Lumea mă crede probabil prea laș să plec din Ierusalim... Uneori îmi spun și eu că sunt un laș.

Efraim clătină din cap.

— Hanani și cu mine te cunoaștem prea bine.

— Încrede-te în Dumnezeu, zise Hanani.

— Mă încred. Dar faptul că fac voia lui Dumnezeu nu-mi dă siguranța că voi fi păzit.

Își aminti din nou de părinții lui.

— Trimite răspunsul meu, Hanani. Pecetluiește-l și trimite-i-l lui Sanbalat. Cât despre mine, mai am și alte porți de terminat.

Capitolul 49

Bet-Hacherem

Chana nu-și putu lua gândul de la Șimon nici în dimineața următoare, în timp ce-și lua micul dejun cu Malchia sub spalier. Totul pe moșie părea desăvârșit, cu slujitori atenți, curți imaculate și priveliști mirifice cu vii și grădini de măslina. Dar fata vedea hidoșenia ce-i întina viitorul în casa soțului ei - nu numai în evenimentele violente de noaptea trecută, ci și în lăcomia ce o caracteriza. Îl privi pe Malchia, care ședea la masă în fața ei și vorbea cu robii despre micul dejun, și nu putu să nu observe că nasul strâmb îi întina perfecțiunea chipului atrăgător.

Șimon îl cunoștea pe Malchia mai bine ca oricine și Chana nu se îndoia că avea dreptate în privința iubirii lui de avere. Și era limpede că nu se înșela nici în privința orbirii lui față de propriul fiu. Dar ce putea să facă ea? Cum să se asigure că li se făcea dreptate lui Șimon și Navei pentru fapta lui Aaron? Nu era încă soția lui Malchia. În minte îi stăruiau vorbele lui Șimon: „*Numai Dumnezeu îi poate schimba inima*”.

— Unde sunt Meșulam și ceilalți oaspeți în dimineața asta? îl întrebă ea după ce plecară robii. Nu iau masa cu noi?

— Cei mai mulți s-au întors acasă noaptea trecută. Meșulam vrea să înceapă dis-de-dimineață. Trebuie să mă înapoiez și eu cât mai repede la Ierusalim. Ușile de la Poarta Gunoiului simt aproape gata de pus la loc. Va fi o sarcină uriașă. Trebuie să fiu acolo.

Chana se aplecă spre el și-și coborî glasul.

— Ți-au dezvăluit uneltitorii planurile lor noaptea trecută?

— Nu pe toate.

Aruncă o privire în jur și se aplecă spre ea.

— Vor să câștige de partea lor cât mai mulți preoți și

membri din sfat. De îndată ce îi atrag pe majoritatea, îi vor chema la o adunare. Îi vor spune dregătorului că are prea puțini de partea lui și vor cere înapoi puterea pe care au avut-o înainte de venir ea lui. În cel mai bun caz, îl vor lăsa să rămână dregător doar cu numele.

— Când va avea loc adunarea sfatului?

— De îndată ce-i câștigă pe cei mai mulți de partea lor. În clipa asta sunt o grămadă de temeri și bănuieli că oamenii de rând îl vor încorona pe Neemia împăratul lor. Nobilii vor să împiedice acest lucru. Altminteri, dacă Neemia ajunge împărat, au pierdut totul.

— Și dacă Neemia nu cedează la întâlnirea de sfat?

Ea îl văzu încleștându-și fălcile înainte să vorbească.

— Unora le surâde ideea asasinării.

Un fior de teamă o străbătu pe Chana. Nu cumva era posibil ca acești uneltitori cu sânge rece să-l ucidă și pe Malchia – mai ales dacă aflau că îi trăsese pe sfoară și că era de fapt o iscoadă? Când slujitorii veniră cu mâncarea, așteptă să pună pe masă platourile și străchinile și să se întoarcă la bucătărie înainte să vorbească. Nu-i era foame, dar știa că era bine să îmbrace ceva înainte de călătorie.

— Nu pricep cum pot nobilii să preia puterea așa pur și simplu, zise ea, scoțând o azimă caldă din coș. N-a fost numit Neemia dregător de împăratul Artaxerxe?

— Ba da, dar Persia e la mii de kilometri de aici. Artaxerxe habar n-are ce se petrece în ținutul ăsta îndepărtat de dincoace de Râu. Uneltitorii sunt susținuți de Sanbalat, Tobia și ceilalți vecini ai lui Iuda, care amenință să-l acuze de trădare. Vor folosi frica pentru a-l convinge că-l au la mână.

Chana își aminti de tenacitatea lui Neemia și zise:

— Nu cred că se va da bătut.

— Nici eu, în ciuda pericolului în care se află.

Malchia își încarcă farfuria cu pâine, brânză și măslina și începu să mănânce.

Stomacul Chanei era răvășit de evenimentele tulburătoare.

— Cum îi vom da de veste lui Neemia acum că am terminat porțiunea mea de zid? întrebă ea.

— Nu știu. Încerc să găsesc o cale.

Chanei îi veni brusc o idee.

— Când vine Neemia la Poarta Gunoiiului, spune-i că tata dă spre bine și că vrea să-l vadă. Am să-i dau veștile când vine la noi acasă.

Malchia o privi și încuviință din cap.

— E bun planul tău. Mulțumesc. Povestea asta periculoasă cu uneltirea mi-a răpit deja prea mult timp și vlagă. M-am simțit cumplit că te-am lăsat singură azi-noapte după pocinogul cu slujitorii. Îmi pare rău. Ai reușit să-i dai de capăt? Cum e Șimon?

— Nu prea bine. Și-a rupt șoldul.

Se opri.

— Rănila îi vor pridnui probabil moartea.

Malchia se opri din mâncat. Părea șocat.

— N-am crezut că-i chiar atât de grav rănit. Mi-a fost rob credincios ani de zile.

Chana așteptă să aducă vorba de participarea fiului său la rănila lui Șimon, dar nu o făcu.

— Îmi pare rău că s-a întâmplat tocmai acum, când trebuie să-mi bat capul cu uneltirea asta și să păstrez aparențele în prezența celorlalți nobili. Apoi mai e și Poarta Gunoiiului de terminat, care încă mi-e responsabilitatea principală.

Pe Chana o îngrijora că schimbasesc subiectul, evitând nevoia de a discuta despre cele întâmplate.

— În legătură cu noaptea trecută... zise ea. N-ar fi

posibil ca slujitorii să spună adevărul? Și fiul tău să te mintă?

Ochii negri ai lui Malchia scăpărară.

— De ce m-ar minți Aaron?

— De ce te-ar minți slujitorii? întrebă ea, hotărâtă să nu se dea bătută.

— Sunt supărați, bănuiesc, că nu le-am dat libertatea. Așa că se răzbună dând vina pe Aaron.

— Dar Șimon ar fi putut fi liber cu ani în urmă și totuși a ales să rămână. Crezi că și el te-ar minți? Sau ar urzi intrigi să te tragă pe sfoară?

Malchia oftă, masându-și cutele de îngrijorare de pe frunte.

— Nu știu, Chana. Nu mai știu ce sau pe cine să cred. Cineva nu spune adevărul, dar nu pot să cred că e Aaron. Oamenii ne urăsc pentru averea noastră și fiindcă suntem de viță nobilă, și pizma îi face să născocească tot felul de minciuni.

Chana își aminti cum se alesese Malchia cu nasul spart și se întrebă dacă nu cumva se gândea și el la același incident.

— Poți fi pregătită de drum într-un ceas? întrebă el, schimbând din nou subiectul.

— Desigur. Dar cred că s-ar cuveni să te duci mai întâi să-l vezi pe Șimon.

Malchia puse jos cupa și se dădu înapoi cu scaunul să se ridice.

— Mă duc. Dar nu pot să stau mult.

Chana își înghiți lacrimile la asprimea lui. Această vizită scurtă și indiferentă ar fi fost poate ultima dată când Șimon își vedea fiul multiubit.

— Și mai e ceva, zise ea, oprindu-l din nou. Nu cred c-ar fi înțelept să ne întoarcem la Ierusalim de parcă

tărășenia de aseară cu robii nici n-ar fi avut loc. Dacă nu putem limpezi lucrurile, măcar să despărțim cele două tabere până aflăm adevărul.

— Vrei s-o iei cu tine pe roabă?

— Ar fi cel mai nimerit, dar are grijă de Șimon și nu va voi să plece de la căpătâiul lui. S-ar putea să trebuiască să-l luăm pe Aaron.

— N-are cum să plece. Supraveghează moșia în lipsa mea.

Chana se rugă în gând pentru înțelepciune, alegându-și cu grijă cuvintele. Știa că putea fi tăios de sinceră și că trebuia să dea dovadă de tact în încercarea de a-l convinge pe acest bărbat care nici nu-i era încă soț.

— Ai uitat, se pare, câți slujitori l-au acuzat aseară pe Aaron. Indiferent din ce pricină, se pare că nu îl plac. Crezi c-ar fi înțelept să-l lăsăm aici, în atmosfera asta de neîncredere? Poate ar fi mai bine pentru ambele tabere să se distanțeze o vreme.

— Va trebui să numesc un nou supraveghetor. Asta îmi va lua timp și eu vreau să plec imediat.

— Pot să am grijă ca Aaron să fie treaz și gata de drum dacă te ajută să câștigi timp. Încă putem ajunge la Ierusalim cu mult înaintea amiezii.

Chana așteaptă. N-avea niciun drept să-l constrângă sau să-i pretindă s-o asculte.

— Prea bine. Îl vom lua atunci cu noi și pe Iosif. Poate le va plăcea să vadă cum e ridicată Poarta Gunoiiului. Ești bună să le spui robilor să-i trezească pe fiii mei și să-i ajute la împachetat? Eu mă duc să vorbesc cu vâtaful.

— Vei sta de vorbă și cu Șimon, nu-i așa? îl întreabă Chana înainte să plece.

— Da.

Avea să vadă că Șimon era pe moarte. Chana se rugă

ca șocul să-l facă să-i ceară socoteală lui Aaron pentru atacul lui violent.

În mai puțin de o oră se aflau deja pe drum, călătorind toți patru cu câțiva servitori. Aaron părea nemulțumit, iar Chana îl surprinse săgetând-o furios cu privirea de parcă ea ar fi fost de vină că fusese smuls din pat și silit să vină cu ei. Erau aproape de Ierusalim, când băiatul nu se mai putu stăpâni.

— Sunt pedepsit pentru ceva, tată, de ai pus pe altcineva să supravegheze moșia în locul meu și m-ai făcut să vin cu voi? N-am făcut treabă bună cât ați fost plecați?

— Ba da, Aaron, ai făcut treabă bună. Dar unii slujitori par supărați pe tine. Am vrut să le dau prilejul să se mai potolească, în plus, m-am gândit că v-ar plăcea să vedeți cum a înaintat lucrul la zid. Poarta care e în grija mea va fi gata într-o zi, două.

Ascultându-i, Chana se simți mâhnită că Aaron nu-și recunoscuse fapta și nu întrebă de Șimon. O îngrijora și faptul că Malchia se înșela atât de mult în privința caracterului fiului său, părând orb la defectele acestuia. Ca tată, era dator să-l disciplineze și să-l învețe ce e bine și ce e rău, modelându-i caracterul. Malchia recunoștea că își răsfățase fiii după moartea mamei lor – dar și Chana își pierduse mama la o vârstă fragedă. Își aminti cum le educase tatăl lor, cu blândețe dar ferm, pe ea și pe surorile sale. Cum o îndrumase să lase în urmă jalea și autocompătimirea după moartea lui Ițac. Avea n-ar fi tolerat cu niciun chip minciuna, iar violența lui Aaron l-ar fi îngrozit.

Un fior de neliniște o străbătu când se gândi la nunta apropiată cu Malchia și la nenumăratele probleme din familia lui. Șimon avea dreptate; nu-l putea schimba nici pe el, nici pe fiii lui. Numai Dumnezeu le putea schimba

inimile. Dar se putea strădui să fie o înrâurire de bun augur în familia lor, oferindu-le sfaturi și rugându-se ca Malchia să se lămurească singur de adevărul despre fiii săi. Deocamdată refuza să se confrunte cu dovezile isprăvilor lui Aaron din noaptea trecută și cu faptul că ele aveau poate să provoace moartea unui rob de nădejde – a unui rob care se întâmpla să fie chiar tatăl său.

Dacă aceasta era noua lucrare pe care voia să i-o încredințeze Dumnezeu după terminarea zidului, Chana se simțea nepotrivită pentru ea. Să aducă o schimbare în sânul acestei familii, să-i alinieze în rând cu firul cu plumb al adevărului și dreptății lui Dumnezeu avea să se dovedească o sarcină nespus de dificilă. Se întrebă dacă să-i împărtășească lui Malchia taina lui Șimon? Și, dacă da, când anume? Și cum? Adevărul despre nașterea lui încă o uluia. Tatăl său nu era un nobil bogat pe nume Recab, mai-mare peste ținutul Bet-Hacherem, ci un păstor umil cu frică de Dumnezeu ce purta numele de Șimon.

Capitolul 50

Bet-Hacherem

Din pragul colibei păstorești, Nava îl urmări cu privirea pe Aaron până se pierdu în zare. Își reluă apoi locul la căpătâiul lui Șimon. Îmbibă din nou în apă ștergarul făcut sul și-i dădu bătrânului să bea, luându-i mâna de gheață într-a ei. Se îngrijoră văzând că fața i se făcuse lividă, de un alb-vinețiu ca laptele.

— La ce te uital? Întrebă Șimon.

— Am vrut să mă încredințez că a plecat și Aaron cu ceilalți la Ierusalim.

Nava îi oferi din nou apă, dar el clătină din cap.

— Ce ți-a spus stăpânul înainte să plece? Întrebă ea.

Șimon o trimisese din odaie ca să poată sta de vorbă cu Malchia între patru ochi. Și poate era mai bine așa.

Oricum era prea furioasă să dea față cu stăpânul. Orice i-ar fi spus acestuia n-ar fi făcut decât să înrăutățească lucrurile.

— Mi-a spus că-i pare foarte rău de ce s-a întâmplat... Și că speră să mă găsească teafăr la întoarcere.

Nava își întoarse fața să nu-i vadă Șimon lacrimile. Era grav rănit și se făcea tot mai rău, nu mai bine, cu fiecare ceas. Pe lângă fractura de la șold, i se rupsesse pesemne și ceva pe dinăuntru când îl lovise Aaron.

Pântecele îi era moale și dureros la atingere, umflat ca al unei femei gravide.

— A promis să-ți facă dreptate? întrebă ea. Nu așa scrie în *Tora*, că nelegiuiții trebuie să plătească pentru faptele lor?

— Va încerca să afle adevărul și să facă ce se cuvine. Malchia e un om bun.

— *Matia*, vrei să zici... zise ea încet.

Vorbele ei îl făcură să-și țină răsuflarea și să geamă apoi de durerea pricinuită. Când putu din nou să vorbească, zise:

— Ai ascultat o discuție între patru ochi. Nu ți-a adus destule belele trasul cu urechea, fătucă?

— Iartă-mă. N-am vrut să ascult, dar ceilalți robi m-au ajutat cu caprele și am terminat mai repede. M-am grăbit înapoi la tine și...

Se opri și-și plecă capul, rușinată de fapta ei.

— Așa-i că nu ești supărat pe mine, Șimon? îmi pare atât de rău.

— Nu... Mă gândesc că tot atâta e.

Dar Nava știa că nu era tot atâta. Șimon era tatăl lui Malchia - iar Malchia nu se sinchisea nici cât să-l pedepsească pe Aaron pentru cele săvârșite. Tocmai se pregătea să spună asta, când sosi Penina cu niște licoare

de la Chana pentru alinarea durerilor. Șimon nu se putu ridica în capul oaselor, așa că Nava îmbibă un ștergar în amestec și i-l duse la gură.

— Șimon, zise ea după ce plecă femeia, de ce nu mi-ai spus mie adevărul despre stăpânul? De ce ți-ai deschis sufletul tocmai în fața Chanei?

— M-am gândit să-ți spun. Dar m-am temut să nu fad din asta o armă împotriva fiului meu. Dacă aș fi fost convins că-l poți ierta pe Malchia că te-a ținut roabă, ți-aș fi spus.

— Să-l *iert*? Cu neputință! *Tu* îl ierți pentru felul cum s-a purtat cu tine?

— Bineînțeles. Și pe Aaron îl iert pentru ce a făcut.

— Cum poți? Nu e drept!

— Mda, nu e drept. Dar că Atotputernicul trebuie să ne ierte iar și iar crezi că e drept? El așteaptă de la noi același lucru - să ne iertăm unii pe alții.

Nava își aținti privirea spre mâna lui aflată încă într-*ea*. I-ar fi fost cu neputință să-și ierte stăpânii, mai ales dacă murea Șimon.

— Acum că știi adevărul despre fiul meu, zise Șimon după o clipă, ce-ai de gând să faci în privința asta?

Fata nu răspunse pe loc, încercând să ia o hotărâre.

— Nimic, răspunse ea în cele din urmă. Nu vreau să știe că ești tatăl lui. Nu merită un tată atât de minunat ca tine.

Se înecă de plâns și adăugă:

— În plus, nici nu m-ar crede.

Șimon surâse și-i făcu semn să-i dea leacul. Nava i-l dădu și-l privi cum își adună puterile. Se aplecă apoi spre el.

— Uite ce-i, Nava. Știu că nu mi-a mai rămas prea mult timp și vreau să mă ascuți cu atenție... Dacă ai

sentimente de amărăciune și furie față de stăpânii noștri, vei sfârși în aceeași belea ca Aaron. El zice că-și respedă tatăl, dar în inima lui e plin de răzvrătire și mânie. Să nu fi ca el. Te-ai învoit să fii roabă ca să-i ajuți pe ai tăi. Nu poți s-o faci cu recunoștință și fără amărăciune? Nu uita că stăpânul nu e silit prin Lege să te slobozească.

— Dar vreau să mă mărit cu Dan. Îl iubesc, iar șase ani e o veșnicie!

— Știu, fătucă, știu. Djar poate tocmai de asta te-a adus aici Atotputernicul, să te învețe să te încrezi în El, să te apropii mai mult de El... Ia zi, când ai văzut că te urmărește Aaron, te-ai rugat lui Dumnezeu să te ocrotească? Sau pe-atunci nu vorbeai cu Dumnezeu?

— Vrei să spui că eu sunt de vină fiindcă nu m-am rugat?

— Nu, deloc. Vreau să spun că Dumnezeu folosește chiar și această nelegiuire pentru scopurile Lui. El vrea să-ți recapeti credința. Și ca Malchia să se trezească la ceea ce fii lui...

— Dar nu s-a trezit! Nu ne crede pe noi.

— Încă n-am văzut sfârșitul poveștii. Dar nădăjduiesc să înțelegi odată că Dumnezeu lucrează și că a avut grijă de tine chiar și atunci când erai furioasă pe El. Azi-noapte n-am putut să dorm și, pe când stăteam culcat aici și mă rugam, L-am auzit spunându-mi să mă ridic și să pornesc în căutarea ta.

Nava își duse mâna la gură să-și înăbușe strigătul. Alungase din minte amintirile din noaptea trecută, îngrozindu-se să le retrăiască, dar acum își aminti brusc că, după ce o atacase Aaron, se rugase: „*Doamne, scapă-mă!*” Iar Șimon se ivise ca din senin.

Își aminti cum îi ceruse iertare lui Dumnezeu că îl părăsise și că se încăpățănase să nu se roage atâtea luni și

cum îi făgăduise ca în următorii șase ani să-și slujească stăpânul de bunăvoie și fără amărăciune, numai să-i audă Dumnezeu rugăciunea și s-o salveze. Și El o făcuse.

— Uneori Atotputernicul ne răspunde la rugăciuni prin oameni, zise Șimon. Ai tăi au cerut ploaie pe timp de secetă ca să nu moară de foame. Și Dumnezeu le-a răspuns – nu trimițându-le ploaie, **d** trimițându-l pe Malchia, care a făcut ce spune *Tora* și le-a împrumutat bani de mâncare. Dumnezeu răspunde la rugăciuni. Poți să te bizui pe El și în ce privește viitorul tău cu Dan. Dar trebuie să te rogi pentru Malchia și pentru Aaron așa cum te-am rugat.

Nava închise ochii.

— În ce bucluc m-am băgat!

— Nu-i vina ta că i-ai picat cu tronc lui Aaron și s-a dat la tine, nu mai mult decât e vina ta că n-a plouat de doi ani. Dumnezeu lucrează. Nu putem ști dinainte cum ne va răspunde la rugăciuni, dar o va face într-un fel sau altul.

— Și dacă mă rog să te faci bine, îmi va răspunde?

— Poate nu în felul în care îți dorești. Dar oricare-mi va fi soarta, El poate face să iasă ceva bun din asta. Nu-L întreba pe Dumnezeu ce face. Nu e bine. Întreabă-L ce să faci *tu*.

Navei îi trecu prin minte că, dacă n-ar fi fost atât de revoltată pe stăpânul ei, nu s-ar fi sculat din pat să tragă cu urechea și Aaron n-ar fi surprins-o singură. Iar Șimon n-ar zăcea acum acolo cu trupul învinețit și frânt. Nu putea șterge cu buretele aceste greșeli și să-l însănătoșească din nou. N-avea putere asupra vieții și a morții. Dar putea să renunțe la mânie și la amărăciune. Să se încreadă în Dumnezeu ca Șimon. Și să-și slujească stăpânul cu dragă inimă și credincioșie.

— Am să mă rog oricum să te faci bine, îi spuse ea lui Șimon.

— N-ai decât, fătucă. Dă-i înainte. Dumnezeu ne răspunde întotdeauna la rugăciuni. Numai să nu uiți că uneori răspunsul Lui e „nu”.

Capitolul 51

Ierusalim

Neemia se opri în fața porții lui șalum și se întoarse spre suita de bărbați ce insistau încă să-l urmeze peste tot.

— Așteptați aici, le zise el. Șalum a fost foarte bolnav. Merită puțină intimitate.

Gărzile se pregătiră să-l urmeze când deschise Chana poarta, dar Neemia le făcu și lor semn să rămână afară. Bănuia că fata avea vești despre complot.

— Nu stau mult, spuse el.

Îl găsi pe șalum în pat, așezat în capul oaselor. Părea încă răvășit după lupta cu scorpionul morții și o parte a feței îi era paralizată, încetinindu-i vorbirea. Dar era alert și se vedea de la o poștă că dădea spre bine.

— Am auzit că te înzdrăvenești, Șalum. Mă bucur nespus, zise Neemia.

Se așază și schimbă câteva vorbe până se întoarse Chana în odaie.

— Am o solie de la Malchia, zise ea.

Neemia se ridică în picioare, crezând că-l va duce în altă parte unde să stea de vorbă între patru ochi. Dar ea clătină din cap.

— Ava știe de complot, dregătorule. I-am povestit tot ce se petrece.

— Și am să vă ajut și eu cum pot, pe tine și pe Malchia, numai să mă pun pe picioare, zise șalum. Încă mă bucur de o influență considerabilă în sala de sfat. Haide, Chana. Spune-i dregătorului tot ce știi.

Ea vorbi cu glas scăzut și sacadat, de parcă s-ar fi temut să nu-i audă cineva.

— Au de gând să atragă cât mai mulți nobili de partea lor și să facă o întrunire de sfat. Vor să te silească să le cedezi controlul ca să poată stăpâni la fel ca înainte de venirea ta.

Planul îl înfurie mai mult decât îl sperie pe Neemia.

— Și dacă nu cedează?

— Vor amenința să te prezinte drept un trădător în fața împăratului ca să te facă să ascuți de ei.

Când Chana îi ocoli privirea, Neemia știe că asta nu era tot.

— Uneltesc să mă omoare, nu-i așa? întrebă el.

— Mă tem că da.

Șalum clătină din cap, cu glasul tremurând de indignare.

— Am lucrat cu bărbații ăștia toată viața și sunt șocat de faptele lor! Da, de-a dreptul șocat! Pun pariu că de la Tobia pornesc toate!

— Câți din sfat iau parte la complot? întrebă Neemia.

— Asta nu știe nici Malchia. Fiecare lucrează singur din umbră, încercând să câștige simpatizanți. Malchia trebuie să-l atragă pe *ava*. Îi studiază pe toți, unul câte unul, cum au făcut cu el, sperând să-i atragă de partea lor.

— Mulțumesc, zise el.

Tremurând de indignare, Neemia nu se încumetă să spună mai multe. Se străduie să pară calm când se întoarce la ceilalți bărbați, de parcă n-ar fi știut că sunt trădători printre ei.

— Vești bune, zise el. Șalum e pe deplin refăcut.

— Astea da vești bune! încuviințară ei.

Dar știrile lui Malchia îl făcuseră conștient de urgența situației.

— Cu cât ne apropiem mai mult de sfârșit, cu atât le va fi mai greu vrăjmașilor să se descotorosească de mine,

le spuse el fraților săi la cină în seara aceea.

— Poate ar trebui să mai tocmești niște gărzi, zise Efraim.

— Refuz să mă dau bătut în fața fricii.

Frații lui îl implorară într-un glas, încercând să-l convingă că măsurile de prevedere nu se băteau cap în cap cu curajul izvorât din credință. Unul dintre slujitorii lui Neemia îi întrerupse.

— E un preot la poartă care vrea să-ți vorbească, dregătorule.

Neemia se ridică să iasă, iar frații lui se pregătiră să-l urmeze.

Le-ar fi poruncit să rămână la masă cu nevestele lor și să-și termine cina, dar știa dinainte că nu-l vor asculta. Tânărul preot ce aștepta la intrare nu-i păru cunoscut.

— Nu sunt decât un sol, dregătorule. Șemaia ben Delaia, unul dintre marii-preoți vrea să-ți vorbească. A primit un cuvânt de la Dumnezeu pentru tine.

— Un cuvânt de la Dumnezeu?

Părea fatidic. Dar poate era tocmai răspunsul pe care îl aștepta. Neemia se rugase Atotputernicului să-i dezvăluie dacă era chemat sau nu să fie împăratul lui Iuda cum îl implora poporul. Din prima clipă când prorocița îi semănase în minte acest gând, el continuase să crească, punând stăpânire pe mintea lui, mai ales că zidul era aproape gata și rolul său de conducător se apropia de sfârșit.

— De ce n-a venit Șemaia însuși să-mi vorbească? întrebă el.

— Stă închis în casă.

— Închis în casă? Ce vrei să spui?

— E un om evlavios care a renunțat la cele lumești ca să stea acasă și să se dedice celor duhovnicești. Un proroc

al Celui Preasfânt, adăugă preotul cu o umbră de venerație în glas.

Câteva minute mai târziu, după ce reuși să-și convingă frații să rămână acasă, Neemia pomi cu tânărul preot și cele două gărzi spre locuința lui Șemaia. Aceasta se afla sus, pe dealul Ofel, nu departe de locuința sa dregătorească, într-o zonă unde-și aveau locașul mai mulți preoți de la Templu, în vecinătatea zidului la construcția cărora contribuiseră. Curiozitatea îi creștea cu fiecare pas, făcându-l să se întrebe ce avea să-i spună marele-preot. Dar în același timp rămase cu ochii în patru, pregătit sufletește pentru un atac prin surprindere. Nu putea nega că râvnea rolul de urmaș la tronul lui Iuda. Ar fi fost o răsplată nimerită pentru că îndeplinise misiunea încredințată lui de Dumnezeu de a construi zidul. Se pomeni nădăjduind ca mesajul lui Șemaia să fie într-adevăr de la Cel Preasfânt.

Bătu la ușa modestei locuințe a preotului.

— Dregătorule, ai venit! zise Șemaia când deschise ușa.

Neemia fu surprins când acesta ieși în prag și închise ușa la loc în loc să-l invite înăuntru.

— Repede - să plecăm de aici! Ești în primejdie de moarte!

Pomi cu pași grăbiți la deal spre treptele principale ce duceau pe muntele Templului.

Neemia și cele două gărzi trebuiră să iuțească pasul ca să nu rămână în urmă.

— Unde mergem? întrebă Neemia.

— Nu ne putem întâlni la mine acasă. E prea periculos.

Îmbrăcat în mantie de in fân, cu barba și părul tunse cu grijă.

Șemaia părea prea demn și prosper pentru un pustnic dedicat celor duhovnicești. Nu era nici pe departe prorocul fanatic, cu ochi sălbatici, pe care se așteptase să-l întâlnească Neemia. Dar de ce îl purta pe străzile acelea întunecate? Și încotro se îndreptau? Acțiunile lui i se păreau cât se poate de bizare.

Ajunseră la treptele Templului și Neemia trebui să aibă grijă pe unde calcă în lumina palidă a lunii în creștere. Gărzile lui deslușeau și ele cu greu drumul, dar Șemaia se repezi în sus pe scări de parcă întreaga cărare ar fi fost luminată de torțe. Traversă curtea exterioară a Templului, unde se adunau închinătorii în fiecare dimineață și seară, și Neemia își zise că îl ducea într-una din multele încăperi laterale de dincolo de curțile publice. Acolo în spate se aflau vestiarele preoților și leviților, cămășile pentru zeduieli și bucătăriile unde se pregăteau ofrandele de mâncare. Dar Șemaia îi conduse chiar pe poarta curții exterioare, prin curtea bărbaților până la intrarea spre curtea interioară, unde slujeau preoții la altarul de jertfă. Jăratiful de pe altarul uriaș lucea roșiatic în beznă și Neemia simți în nări aroma cărnii fripte. Se opri brusc.

— Stai puțin. Unde mergem?

Îl încerca senzația neliniștitoare că, mergând mai departe, ar fi pășit pe pământ sfânt.

— Spune-le oamenilor tăi să aștepte aici, zise Șemaia. Trebuie să ne întâlnim în locașul lui Dumnezeu din Templu. Și să închidem ușile după noi căci vin oameni pe urmele tale să te ucidă. În toiul nopții vor veni să-ți ia viața.

Inima lui Neemia galopa în piept.

— Vrei să mă refugiez în curtea Templului, lângă altarul Sfântului Locaș?

— Nu. Chiar și acolo e prea primejdios. Trebuie să te

refugiezi chiar în Sfântul Locaș. E singurul loc sigur până la terminarea porților cetății.

— Chiar *în* Sfântul Locaș?

Se întrebă dacă nu visa, dacă nu cumva era totul doar un coșmar.

— Da! N-ai de ales. Ucigașii tăi se află deja în cetate și nu știi cine simt.

Neemia știa de uneltirile nobililor din rapoartele lui Malchia. Era gata să-i spună lui Șemaia că îi cunoștea pe o parte din vrăjmași, dar șovăi, întrebându-se dacă se putea încrede în preot.

— Mă vor apăra gărzile.

— Nu vor putea să-i oprească pe asasini. Vino.

Șemaia intră în curtea preoților și-i făcu semn să-l urmeze.

Frica pulsa în pieptul lui Neemia, tăindu-i răsuflarea. Rezistă impulsului de a se ghemui la pământ și de a găsi un loc de ascunzătoare, salvându-și viața. Dar nu putu să-l urmeze pe Șemaia. Numai preoții unși puteau să intre în locașul sfânt al lui Dumnezeu.

— Mai repede! Îl îndemnă preotul.

Neemia clătină din cap.

— Un om ca mine să dea bir cu fugiții? Să se pitească în Templu ca să-și salveze viața? Nu mă duc nicăieri! Nu sunt un laș care să fugă sau să se ascundă din calea primejdiei.

— Dar am un cuvânt de la Dumnezeu pentru tine! Trebuie s-o faci! Ești conducătorul Lui ales! Viața ta trebuie cruțată cu orice preț.

— *Tora* le interzice oamenilor din popor ca mine, să intre în Templu. N-am de gând să încalc Legea, nici măcar pentru a-mi salva viața.

— E îngăduit să încald *Tora* ca să salvezi o viață. Te

rog, dregătorule. Te implor să te grăbești! Sau poate vrei să mori?

Neemia nu putea să nege că era înnebunit de groază. Inima îi bătea cu putere și frica îi strângea pieptul ca într-un clește. Dar planul lui Șemaia i se părea o greșeală.

— Nu încald și tu *Tora* dacă intri cu mine? Doar viața ta nu-i în primejdie!

— Nu... dar...

Bărbatul rămase fără replică.

Era un proroc fals, se dumiri Neemia. Un proroc adevărat nu l-ar fi îndemnat niciodată să încalce Legea. Un proroc adevărat l-ar fi încurajat să-și pună viața în mâinile lui Dumnezeu și să se încreadă în puterea Lui. Se retrase din fața porții.

— Nu Dumnezeu te-a trimis! Prorocești împotriva mea pentru că ești tocmit de Tobia și de Sanbalat!

Șemaia se încumetă cu greu să-l privească în ochi.

— Habar n-am despre ce vorbești! Dumnezeu m-a avertizat că ești în pericol. Locașul Lui sfânt e singurul loc unde ești în siguranță.

— Nu, zise Neemia, din ce în ce mai convins. Nu, ai fost tocmit să mă sperii și să mă fad să cad în păcat. Vrei să mă compromiți ispitindu-mă să încalc *Tora*.

— Mare greșeală fad, dregătorule! Dumnezeu m-a pus să te avertizez. Nu nesocoti mesajul Lui! Viața ta e în primejdie.

— De asta nu mă îndoiesc. Dar Dumnezeu ne vorbește prin *Tora* Lui și nu se contrazice. El ne poate izbăvi de vrăjmași dacă vrea fără să trebuiască să încalc *Tora* pentru asta.

— Ascultă-mă, te implor!

Glasul lui Șemaia deveni pițigăiat și bărbatul păru să-și iasă din minți. Pesemne Tobia și ceilalți se învoiseră să-l

plătească doar dacă reușea.

— Poporul are nevoie de cârmuirea ta, dregătorule! Nădăjduiesc cu toții că vei restaura tronul lui David și împărăția lui Iuda.

— Dacă Dumnezeu vrea într-adevăr să mă pună împărat, mă va ocroti așa cum l-a ocrotit pe David de împăratul Saul. David n-a trebuit să încalce *Tora* ca să-și salveze viața. Și n-a voit să-l omoare pe Saul, deși a avut de două ori prilejul s-o facă, tocmai pentru că o interzice *Tora*. N-am să mă comport ca un laș, Șemaia. Am să-mi pun încrederea în Dumnezeu.

Se întoarce și porni spre casă fără să se mai uite înapoi. Deși însoțit de gărzii, se simțea speriat și zdruncinat – fără să știe sigur dacă din pricina ispitei din care scăpase ca prin urechile acului sau a groazei pe care i-o insuflase Șemaia. Poate și una și alta. Străbătu străzile întunecoase cu simțurile încordate la maximum, atent la fiecare sunet, scrutând umbrele la orice mișcare.

Ajunși acasă, Neemia și gărzile lui cercetară temeinic fiecare coridor, curte și încăpere înainte să intre. Frații lui erau încă treji, nerăbdători să afle ce avusese de spus Șemaia.

— S-a dovedit un proroc fals, le zise el, tocmit pesemne de Sanbalat și Tobia să mă sperie și să mă facă să încalc *Tora*. Dacă aș fi ascultat de el și aș fi intrat în Sfântul Locaș, mi-aș fi pierdut orice drept de a cârmui poporul. Când împărații lui Iuda au nesocotit *Tora*, păcatele lor au dus la înrobirea întregii națiuni.

— De ce a vrut să intri în Sfântul Locaș? întrebă Efraim.

— A spus că mi-e viața în pericol și că vrăjmașii vin chiar în astă-seară să mă omoare.

— Și crezi că-i adevărat? întrebă Hanani.

— Chiar să fie, n-am de gând să mă ascund în Templu.

— Vom sta treji și vom veghea alături de tine, se oferă Efraim.

— Mulțumesc, dar mai bine nu. Păziți-vă mai degrabă familiile. Eu aleg să mă încred în Dumnezeu.

Intră singur la el în iatac, închizând ușa în urma lui. Odaia era înăbușitoare cu ferestrele zăvorâte, dar se simțea mai în siguranță așa. Să rămână trează toată noaptea? Și chiar să se fi culcat, ar fi reușit să adoarmă? Hotărî că singura cale să-și alunge teama cumplită era să se roage.

Că trăia sau murea, viața lui era în mâinile lui Dumnezeu, cum fusese încă din copilărie. Da, răul exista, dar Dumnezeu era la cârmă. Neemia se opri la fereastră cu fața spre Templu, închise ochii și-și ridică mâinile în rugăciune.

— Adu-ți aminte, Dumnezeule, de Tobia și de Sanbalat și de faptele lor! Adu-ți aminte de Șemaia, și de toți ceilalți care au căutat să mă sperie! întărește-mi mâinile, Dumnezeule, ca să termin lucrarea pe care mi-ai încredințat-o.

După ce se rugă, se simți împăcat. Dumnezeu îl adusese aici să refacă zidul și avea să-l ocrotească până la isprăvirea lui. Se întinse în pat și dormi toată noaptea.

A doua zi se trezi odihnit și se duse cu frații săi la Templu la jertfa de dimineață. Tocmai se pregăteau să coboare scările, când Hanani îl opri și arătă spre zarea dinspre apus.

— Uite, Neemia!

Un fior de neliniște îi străbătu prin inimă. Erau soldați inamid? Să pună un trâmbițaș să sune alarma?

— Nori, Neemia! zise Hanani, înghiontindu-l. Uite,

acolo în zare, sunt nori de furtună dinspre Marea cea Mare! E sezonul ploilor timpurii – și iată-le că vin!

Neemia rămase fără grai. Se holbă la pata cenușie ce marca vasta întindere albastră și încremeni în loc până când Efraim îl înghionti din nou.

— Hai să isprăvim ultima poartă înainte să ne înmoaie pe toți.

Străbătură în grabă orașul spre poalele crestei până la Poarta

Gunoiului – poarta lui Malchia și ultima care mai rămânea de terminat. Le luă toată dimineată să ridice prima ușă și să o fixeze la loc. Neemia se opri în interiorul zidului cu frații săi și cu Malchia, privind cum lucrătorii o potriveau în tățâni. O deschiseră și o trântiră la loc de câteva ori să încerce tățânile masive de fier, apoi se pregătiră să repete operațiunea cu a doua ușă. Până la amiază, norii acoperiră tot cerul, lăsându-se peste Ierusalim ca o pătură cenușie. Se stârni un vânt umed și Neemia văzu ploaia revărsându-se pieziș din nori pe dealurile din depărtare.

Pe când terminară de pus și a doua ușă, ploua de-a binelea. Dar nimeni nu se obosi să se adăpostească. Neemia auzi copii râzând prin preajmă, țopăind prin băltoace și ridicându-și fețele spre cer să prindă pe limbă stropii de ploaie. Îi venea să râdă cu ei. Zidul era gata și lucrătorii se puteau întoarce acasă să-și are ogoarele, cu pământul înmuiat acum de ploaie. Privi cum se închise a doua ușă încet lângă prima. Un chiot uriaș se ridică când fură coborâte zăvoarele de fier, cum aveau să fie de acum în fiecare noapte. După aproape un secol și jumătate în care zăcuseră în ruine, zidul și porțile Ierusalimului erau rezidite.

Peste tot în jurul lui, mulțimea udă până la piele,

aclama. Ploaia îi lipea părul de cap și i se revărsa pe față. Hainele îi erau ude learcă de parcă ar fi sărit într-un râu. Dar nu-i păsa. Cetatea în ruine nu mai era de ocară. Dumnezeuul lui Israel era slăvit.

— Ce zi e azi? îl întrebă el pe Hanani.

Fratele lui stătu pe gânduri o clipă.

— A douăzeci și cincea a lunii elul.

Terminaseră de ridicat zidul în cincizeci și două de zile. O adevărată minune! Nu trecuseră nici șase luni de când împăratul îi ascultase rugămintea. Și nu se scurseseră decât două luni de când venise la Ierusalim. Iar peste când zile era *Roș Hașana*, sărbătoarea Noului An.

— Când vor afla vrăjmașii, toate neamurile din jur se vor înfricoșa și se vor pierde cu firea, zise Neemia. Vor ști că această lucrare s-a făcut cu sprijinul Atotputernicului.

— Și complotul nobililor? întrebă în șoaptă Malchia.

— Nu mai au cum să tăgăduiască că mâna lui Dumnezeu este peste mine. Poate că, odată ce-și vor da seama de asta, se vor înfricoșa și ei de El.

Neemia se hotărî să nu mai trăiască în frică. Gărzile se puteau întoarce acasă. Nu mai conta dacă murea, pentru că își isprăvisese lucrarea. Și era limpede că Atotputernicul era de partea lui. Era timpul să plece acasă și să se adăpostească de ploaie. Să se usuce și să-și schimbe hainele.

— Dregătorule, se auzi un glas chiar în clipa când o luă la deal spre locuința sa. Și acum ce va urma?

Întrebarea venea de la mulțimea de oameni ce se ținea după el peste tot.

— *Roș Hașana*, răspunse el. Începutul Anului Nou. Vom ține sărbătorile de toamnă și apoi vom sfinți zidul cel nou.

Ce n-ar fi dat să știe ce va fi după aceea.

— Spun drept prorociei? Vei fi împăratul nostru?

Întrebarea continua să nu-i dea pace. După ultimele luni în care trudise zi și noapte, era firesc să se simtă oarecum dezorientat, acum că sarcina istovitoare a refacerii zidului era îndeplinită.

Oare îi va încredința Dumnezeu o altă lucrare în care să-și folosească vigoarea și talentele de conducător?

— Un împărat în Iuda!... Un împărat în Iuda! începu să scandeze mulțimea.

Neemia nu răspunse și-și continuă urcușul la deal. Poate la urma urmei nu-și isprăvisese lucrarea. Știa că s-ar fi bucurat de sprijinul deplin al poporului dacă ar fi ajuns împărat și ar fi putut să-i biruiască mai departe pe vrăjmașii lui Iuda, cu ajutorul Atotputernicului. După ce organizase lucrările la zid, ar fi fost floare la ureche să formeze și să instruiască o oștire. Ar fi putut începe cu vitejii ce se oferiseră să-i stea alături în ambuscada împotriva atacatorilor. Cu o oștire, o cetate întărită și o coroană, ar fi putut chiar să-și elibereze poporul de sub jugul persan.

Uralele mulțimii îl urmară până acasă la locuința lui.

— Un împărat în Iuda!... Un împărat în Iuda!

Neemia constată că își dorea din tot sufletul să fie adevărat.

Partea a treia

Laudă pe Domnul, Ierusalime, laudă pe Dumnezeul tău, Sioane!

Căci El întărește zăvoarele porților.

El binecuvântează pe fiii tăi în mijlocul tău.

Psalmul 147: 12 - 13

Capitolul 52

Ierusalim

Chana se gândi la Ițac în timp ce Sara și Iudita o

ajutau să se îmbrace de nuntă. Abia îi mai ținea minte fața, glasul și râsetele, amintirile fiindu-i roase de vreme. Pregătise rochia pe care-o purta acum pentru o nuntă ce nu avusese loc niciodată. Pe Ițac îl iubise orbește, din toată inima, și era conștientă că nu simte aceeași dragoste față de Malchia.

„*Ai fi gata să te mulțumești și cu liniște sufletească? Cu tovarășie?*” o întrebase odată Malchia. Iar ea îi răspunsese: „*Da, cred că mi-aș putea găsi liniștea alături de tine*”. Și, ajungând să-l cunoască mai bine în ultimele luni, avea și mai multe motive să creadă că vor fi fericiți împreună.

— Ce frumoasă ești, îi zise Sara.

Chana se privi în oglinda de bronz și zări o femeie a cărei fericire din ziua nunții o înfrumuseța într-adevăr.

— Păcat că trebuie să te ascundem sub vâl, o tachină Iudita în timp ce-i pune vâlul pe cap.

— Stați! N-o acoperiți încă! zise *ava*, intrând schiopătând cu bastonul în odaie. Vreau s-o mai văd o dată pe încântătoarea mea fiică înainte să zboare din cuib și să devină soția lui Malchia.

O sărută pe amândoi obraji și se îmbrățișară strâns. Chana se strădui să nu plângă, dar își aminti cum se temuse că *ava* nu va mai ajunge această zi. Zări lacrimi și în ochii lui.

— Știu că Malchia nu e prima ta alegere... începu el.

— Dar e una foarte bună, îl întrerupse ea repede, nevrând să-și amintească din nou de Ițac. Sunt mulțumită de alegerea ta, *ava*.

— Și încă ceva, zise el, coborându-și glasul. Îmi pare rău că nu-i aici maică-ta să-ți spună la... la ce să te aștepți...

Chana râse, cuprinzându-i între palme obraji palizi și

bucălați, îmbujorați acum de stânjeneală.

— Nu-ți bate capul cu asta, *ava*. Femeile din ținut i-au ținut locul cu sfaturi cât încape.

— Foarte bine. Foarte bine... Să mergem în curte? Ești gata?

Qiana dădu din cap și ieșiră împreună la jilțul împodobit cu viță de vie unde urma să-și aștepte mirele. Curtea era ticsită de rude și prieteni ce așteptau alături de ea sosirea alaiului lui Malchia.

— Ploaia a stat tocmai la timp, zise Iudita, ridicându-și mâinile spre cer. N-am vrut să mă rog să se oprească, fiindcă avem atâta nevoie de ea, dar se pare că Atotputernicul îți surâde, Chana.

Chana privi spre apus la cerul de deasupra zidului la care ajutase și ea și văzu norii risipindu-se încet în jurul soarelui de la asfințit. Seara se anunța senină și uscată.

— Poate vom avea parte de o noapte cu lună, zise ea.

Se hotărâseră să facă nunta la locuința lui Malchia din Ierusalim, nu pe moșia din Bet-Hacherem, din considerație pentru tatăl ei, care încă obosea repede. Și poate era mai nimerit să se căsătorească într-o altă casă decât cea în care se însurase Malchia cu prima lui soție, în plus, Chana socotea că era bine să-l mai țină o vreme pe Aaron departe de moșie. Se întrebă ce simțeau băieții în legătură cu nunta tatălui lor și cum se vor obișnui cu prezența ei în casă. Erau gânduri ce n-ar fi trebuit s-o preocupe în ziua nunții, dar o preocupau.

Nu trecu mult și auzi muzica voioasă a alaiului lui Malchia pe Strada Brutarilor, răsunând din ce în ce mai tare și mai aproape. Inima începu să-i bată în ritmul ei, în timp ce lumea din jur bătea din palme, unindu-și *glasul* cu al *cântăreților*. Malchia sosi îmbrăcat ca un prinț și intră pe poartă surâzător și chipeș. Chana se întrebă o clipă

dacă se gândea și el la prima soție, Rebeca, la fel cum se gândise ea la Ițac. Nu c-ar fi avut vreo importanță. Era bine să-și amintească de cei dragi plecați. Dar, după cum spusese odată *ava*, trebuia să trăiască în prezent – și să-și încredințeze viitorul Celui Preasfânt.

Malchia se opri în fața Chanei și-i ridică vălul de pe față, făcând-o să zâmbească la acest ritual tradițional ce-i amintea de strămoșul lor Iacov. Acesta nu-și privise atent mireasa și fusese amăgit s-o ia de soție pe Lea în locul preaiubitei sale Rahela. Malchia o luă de mâini și o ajută să se ridice. Muzica se înteti și ritmul se încinse în timp ce parada urca dealul spre locuința mirelui. Întreg Ierusalimul venise parcă să privească alaiul, bătând din palme și cântând cu cântăreții, cu copiii țopăind înaintea tuturor pe stradă.

Curtea lui Malchia era de nerecunoscut.

— Ce frumos e, murmură ea. Parc-ar fi *Gan Eden*.

În centru se afla un baldachin împodobit cu viță de vie și ramuri de palmier. Mesele erau acoperite cu fețe de masă de in și încărcate cu bucate pregătite pentru ospățul de nuntă. Malchia desfăcuse damigene cu faimosul său vin ca oaspeții să poată închina pentru mire și mireasă. Chana se opri sub baldachin cu Malchia, jurând să-i fie soție până la moarte.

Apoi se încinse ospățul la lumina stelelor, cu cântece, veselie și bucate din belșug. Nici în vis nu și-ar fi putut închipui Chana o sărbătoare sau o seară mai desăvârșită alături de familia și prietenii ei. Chiar și dregătorul Neemia venise la invitația lor, părând mai mulțumit și mai relaxat ca niciodată. Sărbătoarea nu fu umbrită decât de momentul în care Chana îl zări pe Aaron privind din cadrul ușii. O așteptau încercări grele în lunile și anii ce urmau. Dar, împreună cu Malchia și cu ajutorul lui Dumnezeu,

avea să treacă peste ele.

Târziu în noapte, Malchia o luă de mână și o conduse în iatacul de nuntă. O luă în brațe și o strânse la piept, privind-o îndelung în ochi înainte să se aplece s-o sărute. Când buzele li se *întâlniră pentru prima oară*, Chana *încearcă o senzație stranie*, minunată - de parcă s-ar fi topit pe dinăuntru.

— La ce te gândești, frumoasa mea soție? întrebă el când buzele li se despărțiră din nou.

Ga îi zâmbi.

— La sărutul ăsta minunat... Și la cât de mult mi-aș dori să mă săruți din nou.

Malchia îi îndeplini dorința.

Capitolul 53

Ierusalim

Cu excepția drumurilor la Templu, Neemia își părăsea rareori locuința în zilele de Sabat. Dar, acum că zidul și porțile erau gata, fratele său Efraim se mutase înapoi cu familia în locuința modestă de la capătul sudic a orașului și îl invitase să ia prânzul cu el. Tocmai străbăteau împreună Strada Brutarilor după jertfa din dimineața de Sabat, când fură opriți de o caravană de negustori ce intrau pe Poarta Văii. Un șir de măgari blocau drumul, clătinându-se sub poveri uriașe, cărând în spinare damigene cu vin și coșuri pline cu struguri și măline, în mod surprinzător, fu urmată imediat de o a doua caravană, al cărei miros strident trăda o încărcătură de pește proaspăt.

— Ce se petrece? întrebă Neemia uimit. Aduc toate astea la Ierusalim de Sabat?

— Sunt păgâni, răspunse Efraim ridicând din umeri. Nu țin ziua de odihnă.

— Trebuie să fac ceva!

Îl recunosc pe conducătorul caravanei după straiile lui mai dichisite ca ale celorlalți și strigă:

— Hei! Tu de colo, stai pe loc!

Caravana greoaie se opri brusc în mijlocul străzii.

— Simt Neemia ben Hacalia, dregătorul ținutului lui Iuda. De unde veniți?

— Aducem mărfuri din Tir, dar negustorii ce le vând oamenilor din Iuda sunt de aici, din Ierusalim.

— Dacă sunt de aici, negustorii voștri ar trebui să știe că ziua a șaptea e Sabatul de odihnă, când orice activitate trebuie să înceteze. Nu puteți să vă aduceți mărfurile la Ierusalim și nici să le vindeți în zi de Sabat.

Bărbatul se proțăpi înaintea lui înverșunat, cu brațele încrucișate.

— N-am mai pomenit așa ceva până acum! Dregătorii care au condus ținutul înaintea ta nu ne-au oprit. Dimpotrivă, nobilimea din Iuda are tot interesul să ne meargă bine negoțul.

— Lucrurile s-a schimbat. Obiceiul ăsta trebuie să înceteze, începând de azi, nu se va mai vinde sau cumpără nimic de Sabat.

— Dar e o nebunie! Nici frații tăi iudei nu țin o asemenea lege! Du-te în satele lor și vezi. Bărbații din Iuda își tescuiesc strugurii și-și strâng roada de grâu și măslina șapte zile din șapte. Se vor îmbulzi să-mi cumpere peștele de îndată ce ne vom ridica dughenele în piață.

— Nici nu vă gândiți! Nu azi. Întoarceți-vă cu dobitoace cu tot și ieșiți pe poarta pe care ați intrat.

Neemia se proțăpi îndârjit înaintea animalului de povară din frunte, blocând intrarea spre oraș.

— Și ce să facem în fața porții? Avem pește de vânzare.

— Așteptați până apune soarele și se încheie ziua de

Sabat. Iar, dacă vi se strică peștele, să vă învățați minte pe data viitoare.

Când conducătorul caravanei îl săgetă cu privirea fără să se urnească, Neemia apucă măgarul de hățuri și dădu să-l întoarcă înapoi.

— Stai! Dă-i drumul! Lasă-mă pe mine.

Dădu câteva ordine răstite și caravana se întoarse în sens opus, cu măgarii răgind de mama focului. Hărmălaia îi făcu pe câțiva localnici să iasă din case și Neemia văzu femei și bărbați trăgând cu ochiul de la ferestre sau de pe acoperișuri să vadă ce se petrece.

— Cel Preasfânt ne-a dat poruncă să ne amintim de ziua de Sabat și să o cinștim! zise Neemia, ridicând glasul să fie auzit de toată lumea. Aveți șase zile în care să lucrați, dar a șaptea e Sabatul Domnului Dumnezeuului nostru! Nu se cuvine să faceți nimic în această zi, nici voi, nici robii voștri, nici dobitoacele și nici străinii din mijlocul vostru... Nici chiar tu și caravana ta, îi spuse el conducătorului caravanei. Dacă te mai prind că faci așa ceva, va fi vai și amar de tine.

Neemia clocoti de furie tot restul drumului la deal spre casa lui Efraim.

— Am stat întotdeauna acasă de Sabat, așa că habar n-am avut de treaba asta, zise el. Dar crede-mă, n-are să se mai întâmple.

— Să nu te miri dacă negustorii își vor instala piața în fața porții, zise Efraim. Sau dacă frații iudei vor ieși să le cumpere mărfurile.

— Chiar și în zi de Sabat?

Efraim dădu din cap.

— Așa stau lucrurile de când s-a retras dregătorul Ezra și nimeni n-a făcut nimic în privința asta. Și-au zis cu toții că simt negustori străini și nu trebuie să țină Legea.

— În ținutul meu trebuie să respecte legile noastre.

Neemia își înghiți revolta de dragul familiei și se bucură de restul zilei. Dar imediat după apusul soarelui, își făcu planuri să țină sfat cu nobilii, oamenii din conducere și mai-marii ținuturilor. Voia în parte să-și impună autoritatea înainte ca uneltitorii să adune prea mulți de partea lor și să convoace ei înșiși o întâlnire pentru a-i cere socoteală. Dar, înainte de orice, voia să le vestească planurile lui de viitor acum că isprăviseră zidul.

A doua zi, din rostrul său din sala de sfat, Neemia văzu după expresia oamenilor - de furie sau curiozitate - care erau de partea lui și care de a uneltitorilor. Poate aveau să-l abandoneze cu toții până la sfârșitul întrunirii.

Trecu direct la subiect.

— Acum că zidul e gata și porțile la locul lor, îl însărcinez pe fratele meu Hanania să supravegheze apărarea Ierusalimului. El știe care sunt punctele tari și pe cele slabe mai bine ca oricine. Cetățuia Templului se va afla și ea sub comanda lui. Hanania e un om cinstit și cu frică de Dumnezeu cum rar întâlnești.

Mai știa și că nu se va lăsa intimidat de nobilii din spatele conspirației.

— De aici înainte, continuă el, porțile Ierusalimului vor rămâne închise în zori până se încinge soarele. Asta ca să preîntâmpinăm orice atacuri prin surprindere din partea vrăjmașului cât încă nu s-au trezit de-a binelea ai noștri. În fiecare seară, portarii de serviciu vor încuia și zăvorî porțile pentru nopți înainte să se lase întunericul. De asemenea, Hanani va numi străjeri din rândul locuitorilor Ierusalimului - unii la posturi, alții pe lângă casele lor.

— Credeam că atacurile vrăjmașilor nu mai sunt o amenințare acum că e gata zidul, interveni Meșulam.

Neemia știa că era și el din rândul trădătorilor.

— Cel mai periculos moment să-ți fie abătută atenția e când crezi că pericolul a trecut, zise el, amintindu-și de treisprezece a lui adar. Șovăi, întrebându-se dacă să aducă vorba de vrăjmașii din mijlocul lor, dar se hotărî să treacă mai departe.

— Următorul meu anunț e în legătură cu Sabatul. Am dat ieri peste niște negustori din Tir veniți cu pește și alte mărfuri la Ierusalim să le vândă iudeilor în ziua de odihnă. Acești negustori m-au asigurat că așa e rânduiala îngăduită de dregătorii lui Iuda dinaintea mea.

Se opri din nou, așteptând să le vadă reacția. Când nu vorbi niciunul, continuă:

— I-am muștrat și i-am izgonit să aștepte în afara orașului. Dar acum vă muștru pe voi. De ce îngăduiți o asemenea nelegiuire - să fie pângărită ziua de Sabat? Nu asta au făcut și strămoșii voștri, aducând astfel năpastă asupra noastră și a acestui oraș? Pângărind Sabatul, atrageți din nou mânia asupra lui Israel. Și vă mai mirați că n-a mai plouat în ținut de doi ani de zile?

Coborî de pe rostru aprins de mânie și se plimbă printre rândurile de oameni, privindu-i pe mai mulți în ochi. Unii își abătură privirea.

— Acești negustori străini care nu-L cunosc pe Dumnezeu nostru și legile Lui pretind că iudeii din tot ținutul își calcă strugurii la teasc și fac tot felul de munci în ziua de Sabat. Vorbim aici de *iudei*, de oameni din ținuturile *noastre*, despre care zicem că L cunosc pe Dumnezeu! Știți ce înseamnă „a pângări”? A terfeli ceea ce e sfânt! A face din ziua a șaptea o zi ca orișicare, muncind, cumpărând sau vânzând în ea în loc s-o cinstiți și s-o respectați după porunca lui Dumnezeu. Datoria voastră, a tuturor, e să fiți o pildă pentru ținutul vostru. Rolul nostru

de conducători e o misiune sfântă de la Dumnezeu, nu un merit sau un bun după care să tânjim sau să ne zbatem. Trebuie să stăpânim cu dreptate și cinste ca reprezentanți ai lui Dumnezeu și să urmăm Legea Lui, nu pe a noastră. În ajunul Sabatului, de îndată ce se lasă umbrele peste porțile Ierusalimului, acestea vor fi închise și nu se vor mai deschide până a doua zi după Sabat. Un preot de la Templu va suna de trei ori din trâmbiță ca să anunțe momentul exact de la apusul soarelui când oamenii trebuie să înceteze orice activitate. Apoi va mai suna de trei ori să anunțe sfârșitul zilei obișnuite și începutul celei sfinte. Trâmbița va suna din nou la încheierea zilei de Sabat. Le-am poruncit leviților ca de-aici înainte să se curețe și să țină toate porundele pentru a sfinți această zi.

Dacă unii conducători erau nemulțumiți, fețele lor nu lăsară să se întrevadă. Nu vorbi și nu-l contrazise nimeni. Toți cei de pe lista lui Malchia se aflau în sală și Neemia nu se îndoia că-i vor raporta totul lui Tobia cu prima ocazie. Dar n-aveau decât. Cu Dumnezeu de partea lui, Tobia n-avea nicio șansă. Nu-l mai înfricoșau o mână de membri cârcotași ai nobilimii lui Iuda. Viața îi era păzită în mâinile Lui.

Nu-i mai rămânea de făcut decât un anunț, dar sala i se păru prea strâmtă și întunecoasă.

— Haideți cu mine, zise el, pornind cu pași mari spre ușă. Vreau să vă arăt ceva.

Afară ploua mai departe cu întreruperi, dar lui Neemia nu-i păsa că se udă. Îi conduse la deal pe lângă porțiunea lungă de zid de la est până la capătul sudic de la Poarta Izvorului. Stropii de ploaie cețoasă sclișeau pe hainele și în părul oamenilor ca niște nestemate de preț. Și în ochii poporului, ploaia era într-adevăr prețioasă ca nestematele.

— Am cercetat oraşul iar şi iar cât s-a construit zidul şi ştiu pe de rost fiecare palmă de pământ, zise Neemia. Şi mă tulbură de ceva vreme faptul că, deşi e mare şi larg, oraşul nu are prea mulţi locuitori. Uitaţi-vă, de pildă, la întreg cartierul ăsta. N-a fost reconstruită nicio casă.

— Şi ce putem face? întrebă Refaia, ridicând din umeri. Majoritatea celor veniţi cu Zorobabel şi cu *rabi* Ezra au preferat să se întoarcă pe moşiile strămoşeşti.

— Înţeleg. Dar chiar dacă acum avem ziduri şi porţi, cetatea şi Templul Atotputernicului vor fi greu de apărut dacă n-avem destui oameni care să locuiască în oraş. Aşa că iată ce m-am gândit. Au trecut mai bine de treisprezece ani de la sosirea lui *rabi* Ezra şi aproape o sută de la sosirea primelor familii cu Zorobabel. În tot acest timp, n-a înscris nimeni numărul naşterilor şi al morţilor din rândul poporului nostru. Dumnezeu mi-a pus pe inimă să adun toţi nobilii, mai-marii şi oamenii de rând şi să-i înscriu pe ei şi familiile lor.

— Să faci o numărătoare?

— Da.

Îi trecuse prin minte şi că, dacă Atotputernicul îl făcea împărat, trebuia să ştie câţi bărbaţi în putere avea gata de luptă.

— Da, şi odată ce ştim numărul exact al populaţiei din Iuda, vreau să trag la sorti fiecare al zecelea bărbat ca să se mute aici, la Ierusalim.

Neemia văzu că anunţul său îi năudse pe toţi din sfat. Începură să vorbească şi să se certe între ei şi, ascultându-i, fu îmbărbătat să constate că erau mai mulţi cei în favoarea ideii lui decât cei împotriva ei. Îşi şterse stropii de ploaie de pe faţă şi-şi ridică glasul să acopere freamătul de glasuri:

— Cred că unii vor primi să se mute de bunăvoie, mai

ales fiii de generația a doua sau a treia care nu moștenesc pământul strămoșesc al părinților lor. Mai ales când vor afla că le zidesc case pe cheltuiala mea.

Discuția se întete și mai tare în urma afirmațiilor lui. Neemia o lăsă să continue câteva minute, apoi ceru să se facă liniște.

— Vreau să vă întoarceți în ținuturile voastre și să începeți fără zăbavă înscrierile pentru numărătoare. Aveți și datoria să trageți la sorți fiecare bărbat din zece din ținutul vostru care va trebui să se mute aici. Dacă aveți întrebări, sunteți bineveniți cu ele în sala mea de întruniri. Asta-i tot, domnilor. Puteți pleca.

Urcă dealul cu pași mari fără să mai aștepte comentariile sau argumentele lor. Ploaia turna acum cu găleata și Neemia îi mulțumi în sinea sa lui Dumnezeu pentru ea.

„Adu-ți aminte de mine, Dumnezeule, și pentru aceste lucruri, și ocrotește-mă după marea Ta îndurare!”

Capitolul 54

Bet-Hacherem

Nava își puse pe cap șalul s-o ocrotească de stropii blânzi de ploaie și ieși singură pe poarta moșiei stăpânului, în minte nu-i mai stăruia decât un gând: să meargă acasă. Trecuseră câteva luni de când făcuse drumul în sens opus pe urmele măgarului lui Aron, dar inima ei își amintea calea. Ajungând la delușorul de la marginea ogorului lui *ava*, își zări tatăl în lanul de orz, împingând plugul prin pământul înmuiat de ploaie. Frații ei lucrau în urma lui, fărâmițând bulgări de pământ și dând la o parte bolovani. Nava o luă la fugă spre ei.

— *Aval* strigă ea. *Ava*, mamă, sunt acasă!

Tatăl își ridică privirea și lăsă plugul în mijlocul brazdei, alergând peste câmp spre ea. Mama trebuie că-i

auzise și ea strigătele, că dădu buzna din casă și o cuprinse în brațe.

— Fata mea! Scumpa mea Nava! Te-ai întors acasă de tot?

— Nu, mamă, doar pentru o zi... Un prieten de-al meu a murit azi-dimineață. Mai-marele păstorilor, Șimon. Își înghiți nodul de jale din gât.

— A... a trebuit să plec o vreme.

Ava o cuprinse și el în brațe.

— Ai bătut singură atâta cale?

— Da... N-am mai putut. Mi-a fost atât de dor de voi!

Nu le spuse că plecase de pe moșie fără să ceară îngăduință și fără s-o anunțe pe Penina sau pe ceilalți unde se duce. Fusesse alături de Șimon până-și dăduse ultima suflare chinută și știa că n-ar fi putut să se uite cum îi puneau în pământ trupul gălbejit și rece. Tânjind după balsamul unor brațe iubitoare, ieșise pe poarta moșiei și venise acasă.

— Cât poți să stai? o întrebă mama.

— Trebuie să mă întorc înainte de lăsarea serii să văd de capre.

Nu voia să se gândească dinainte cum va fi să se întoarcă la patul pustiu al lui Șimon sau să-i vadă scăunelul gol de muls lângă al ei.

— Vrei să dau fuga în vecini să-i dau de veste lui Dan că ești aici? se oferi fratele ei.

— Ești bun să faci asta? Mi-e dor și de el.

— Hai înăuntru să nu ne udă și să putem sta la taifas, o îndemnă mama.

Se aplecară să intre pe ușa cămăruței joase și mama scormoni focul din vatră să se usuce cu toții mai repede.

— Ce minunată-i ploaia, nu-i așa? întrebă Nava, ștergându-și fața cu marginea șalului.

— O adevărată binecuvântare de la Dumnezeu, încuviință *ava*.

— Se poartă bine cu tine acolo? Ești sănătoasă? Spune-ne tot, o rugă mama.

— Stăpânul e bun cu mine. Am sandale noi, vedeți? Și mi-au dat de curând și această cămașă nouă.

Nu le spuse că o primise în locul celei sfâșiate de Aaron. Ai ei se aplecară spre ea, ascultând numai ochi și urechi cum le descrie moșia lui Malchia și îndatoririle ei de fiecare zi. Nu le povesti ce încercase să-i facă stăpânul Aaron și nici împrejurările în care murise Șimon. Îi făgăduise bătrânului că-și va ierta stăpânii și se va elibera de amărăciune, dar n-o putea face decât concentrându-se asupra lucrurilor bune de la moșie – mâncarea îmbelșugată, noii prieteni – și refuzând să se gândească la cele rele.

— Stăpânul Malchia s-a însurat de curând la Ierusalim, așa că voi avea o nouă stăpână când se întoarce, continuă Nava. Am întâlnit-o deja și e foarte cumsecade.

Avea să se întoarcă și Aaron cu ei, dar Șimon o asigurase că se putea bizui pe Atotputernicul s-o ocrotească.

— Nu trece zi să nu regret că te-am trimis acolo, zise *ava*. Ne-am dus cu tatăl lui Dan și cu alți câțiva să stăm de vorbă cu

Malchia și să-l rugăm să ne ierte de datorie cum au făcut atâția nobili, dar nu s-a înduplecat.

— Te rog să nu-ți fad griji pentru mine, *ava*. E bine așa cum e. Și acum, cu ploaia asta, sunt sigură că pământul va rodi din nou. Mă rog ca Atotputernicul să ne binecuvânteze roadele de anul ăsta.

Auzi afară zgomot de pași alergând. Dan dădu buzna pe ușă, ud leoarcă și zâmbind cu gura până la urechi. Nava

tânjea de dor să-l strângă la piept.

— Ce minunat să te văd, Nava! Mă gândesc la tine în fiecare zi.

— Știu. Și eu la tine.

Fratele ei îi spusese pesemne că venise doar pentru o zi, căci Dan n-o întrebă cât putea să stea sau dacă fusese slobozită.

Nava savură priveliștile de acasă și fețele celor dragi în timp ce stăteau la taifas, însetată de ele ca pământul de ploaie. Fu ușurată să vadă că ai ei nu mureau de foame. Mama avea în cămară grâu pentru pâine, borcane cu untdelemn, linte și năut. În schimbul muni ei, Malchia le asigura de-ale gurii până la sfârșitul foametei după cum făgăduise. Și îi era recunoscătoare pentru asta.

Își luară împreună prânzul modest în timp ce ploaia răpăia pe acoperiș și mâncarea i se păru mai gustoasă ca orice ospăț. Mai târziu, când fu vremea să se întoarcă pe moșie, Dan și unul dintre frații ei se oferiră s-o însoțească. Fratele ei rămase cu câțiva pași în urmă să le dea prilejul să vorbească nestingheriți.

— Nu ești obligat să mă aștepti, îi zise ea lui Dan. Șase ani e mult și vreau să fii fericit.

— Simt mai puțin de șase ani acum. Ești acolo de patru luni deja.

Atât de puțin trecuse? Nava nu zise nimic, dar ei i se păruse o veșnide.

— Să sperăm că timpul va trece repede.

El îi luă mâna între palmele lui.

— Mai ții minte iubirea lui Iacov pentru Rahela? întrebă el. *Tora* zice că s-a învoit să-l slujească șapte ani pe Laban ca să se poată însura cu ea, dar lui i s-au părut câteva zile din pricina dragostei ce i-o purta. Așa va fi și cu mine.

— Te iubesc atât de mult, zise ea.

Dar în adâncul inimii, Nava se îndoia că se va mărita vreodată cu Dan. Puteau interveni prea multe lucruri neprevăzute în următorii ani și viețile oamenilor rareori o luau pe făgașul dorit de ei. Viața lui Șimon nu o făcuse. Nici a lui *ava*. Iar a ei nici atât. Îi era teamă să nădăjduiască într-un final fericit în povestea ei și a lui Dan. I-ar fi plăcut să aibă o credință ca a lui Șimon. De-acum înainte avea să-i fie stăpân Atotputernicul, nu Malchia, și avea să facă voia Lui, fie că asta însemna să se mărite cu Dan sau nu.

— E vremea să-mi iau rămas bun, zise ea când ajunseră la marginea moșiei stăpânului. Dan o strânse în brațe de parcă n-ar mai fi vrut să-i dea drumul niciodată, și ea la fel.

— A fost minunat să te văd, Dan.

— Cu bine, Nava... dar la revedere.

Ea se smulse din brațele lui și urcă în goană dealul, dând buzna pe poarta complexului înainte ca el să-i zărească lacrimile. Se duse țință în țarcul caprelor și se apucă de muls, umplând jgheabul cu o mână de grăunțe ca să aibă ce mânca animalele în timp ce lucra. Tocmai mâna prima capră la scăunel, când veni Penina.

— Unde-ai fost? Te-am căutat peste tot.

— Iartă-mă.

Nava se așeză, lucrând cu fruntea rezemată de coasta caprei.

— N-am putut să privesc cum îl îngroapă pe Șimon. A... a trebuit să plec.

Se întrebă dacă dăduse de belea, dacă Penina avea să strige la ea sau s-o pedepsească. Dar când aceasta răspunse, o făcu cu glasul blând:

— Stăpânul Malchia se întoarce mâine cu mireasa lui.

Când termini de muls, hai la bucătărie. Mai avem pregătiri de făcut.

Capitolul 55

Bet-Hacherem

Chana găsi o schimbare de atmosferă și pe slujitori nefiresc de tăcuți și abătuți, la întoarcerea pe moșia lui Malchia. Jupâneasa ieși cu două roabe s-o ajute la bagaje și ochii i se umplură de lacrimi când Chana întrebă de Șimon.

— Îmi pare rău, doamnă. A murit ieri din pricina rănilor. Malchia reacționează primul.

— Ce? Șimon e mort?

— Da, stăpâne.

— Unde l-ați îngropat? Arătați-mi.

Lăsa calabalâcul în seama slujitorilor, refuzând apa și răcoritoarele Peninei, și ieși pe poartă în urma unei roabe. Chana îl urmă degrabă, nu înainte să constate că Aaron nu se zărea nicăieri.

Mormântul proaspăt săpat se afla pe culmea liniștită a unui deal, la umbra unui stejar, unde obișnuiau să pască uneori oile și caprele lui Șimon. Chana se opri lângă soțul ei, care rămase cu privirea ațintită spre pământul marcat, clătinând din cap de parcă nu i-ar fi venit să creadă că prietenul lui nu mai era.

— Îl știi pe Șimon de o viață, zise el cu glasul răgușit de emoție. Mă ducea cu el la pășune când eram mic. Clipele împreună cu el sunt printre cele mai fericite amintiri ale mele.

— Șimon mi-a spus că și pentru ei au fost cele mai frumoase amintiri.

Malchia o privi surprins.

— Ți-a spus el asta?

— Da, când am vegheat la căpătâiul lui după ce a fost

rănit.

— Îmi plăcea să stau noaptea cu el la focul taberei și să-l ascult spunând povești. Mi-a spus odată că David a învățat să fie împăratul lui Israel și să cârmuiască poporul lui Dumnezeu fiind mai întâi păstor. Mi-a spus că și eu voi învăța să fiu un bun conducător dacă am grijă de oile tatălui meu... Nu-mi pot închipui moșia asta fără Șimon.

Chana îl luă de mână. Avea să-i destăinuie într-o zi adevărul despre tatăl său, dar încă nu era momentul potrivit.

Malchia oftă.

— Nu m-am gândit că e pe moarte când am vorbit ultima oară.

— A fost rănit grav în noaptea cinei. Aaron l-a lovit cu sete. I-am văzut vânătăile lăsate de lovituri pe pânțele.

Malchia păru șocat de vorbele ei, dumirindu-se parcă în sfârșit că fiul său îi pricinuisese moartea.

— Din cauza asta a murit? Nu pentru că a căzut?

— Sunt sigură că și ruptura de la șold a contribuit la moartea lui. Dar mai întâi a fost bătut crunt. Nu pricep de ce nu l-a ținut Aaron pe loc și să strige după ajutor. Șimon nu l-ar fi întrecut în putere.

— Iartă-mă, Chana. Simt nevoia să fiu singur.

O lăsa de mână și pomi cu pași mari peste câmpie, urcând dealul de dincolo de ea spre via terasată. Chana se întoarse acasă cu slujitoarea. Jupâneasa o conduse în iatacul ei și a lui Malchia, unde le ajută pe roabe la despachetat. Își aminti cum sporovăise și se amuzase cu Iudita și Sara în timp ce-o ajutau să se pregătească de plecare și i se făcu deja dor să stea de vorbă cu surorile ei. Ea și Maldua încă nu se obișnuiseră unul cu altul.

Chana nu-și mai văzu soțul până seara, când se așeză cu el și cu fiii lui la cină. Afară ploua mărunț, așa că robii

aduseră masa înăuntru. Malchia părea abătut în timp ce vorbea cu glas domol despre moșie, spunându-le lui Aaron și Iosif ce se făcuse în absența lor și ce mai rămânea de făcut înainte să înceapă ploile abundente de iarnă. Chana nu reuși să deslușească expresia lui Aaron, dar văzu că era grăbit s-o ia din loc.

— Pot pleca de la masă? întrebă el în clipa când terminară de mâncat.

— Nu, Aaron. Avem de vorbit. Dar tu poți să pleci, Iosif.

Malchia așteptă să plece mezinul și zise:

— Șimon, mai-marele păstorilor a murit ieri din pricina rănilor.

— Am auzit.

Se uită neliniștit la Chana și își aținti privirea spre masă, ocolind-o pe a tatălui său și jucându-se cu fața de masă între degetul mare și cel arătător.

— Mai spune-mi o dată ce s-a întâmplat în noaptea aceea, Aaron.

El se ghemui la loc în scaun cu un oftat.

— M-am uitat pe fereastră și l-am văzut luându-se după roabă. Când s-a dat la ea, am fugit afară să-l opresc.

— Stai puțin. Data trecută mi-ai spus că te plimbai pe-afară când i-ai văzut.

Băiatul ridică din umeri.

— Ce mai contează?

— Contează enorm. Pentru că nu pot fi amândouă adevărate. Vreau să-mi spui adevărul, Aaron. Vreau să știu cum a murit mai-marele păstorilor. Am auzit că l-ai lovit cu sete.

— N-am făcut decât să-i dau brânci de lângă față și a căzut.

Malchia își rezemă brațele de masă și se aplecă spre

el.

— Dar fata zăcea la pământ când am ajuns. Cum a putut s-o atace Șimon dacă el stătea în picioare și ea nu?

Aaron ridică din umeri.

— Nu știu. Poate a împins-o... sau a căzut.

— Credeam că ai văzut tot ce s-a petrecut.

— Nu mai știu. Au trecut câteva zile de atunci.

Chana văzu că se încingeau amândoi, dar Malchia nu lăsa să se întrevadă.

— Slujitorii mi-au spus că Șimon avea vânătăi pe pantece de la bătaia primită.

— Și tu îi crezi pe ei? făcu Aaron cu un pufăit.

— A văzut și Chana vânătăile.

— L-am oblojit în prima noapte, zise Chana când se întoarseră amândoi spre ea. Avea dureri cumplite și sângera pe dinăuntru de la loviturile puternice.

— Poate că l-am lovit, nu mai știu. Totul s-a petrecut atât de repede. Și moșneagul s-a dovedit mult mai puternic decât părea.

— Ești conștient că faptele tale au dus la moartea lui Șimon, nu? întrebă Malchia.

— Trebuia să-l opresc cumva. M-am temut să nu-i facă rău fetei... A fost numai vina lui, tată. Dacă el și ceilalți slujitori n-ar fi pus la cale să uneltească împotriva mea și să mă acuze pe nedrept, ar mai fi încă în viață.

— Am vorbit cu ceilalți slujitori și mi-au spus că te-au văzut încercând să-i faci ochi dulci fetei în vie acum câteva zile. Au spus că ai silit-o să stea lângă tine în timp ce mănânci și că n-a fost prea încântată.

— Atunci am aflat că nu-i atât de curată precum pare. Mi-a spus că știe că va trebui s-o iau de nevastă dacă sunt cu ea... în felul acesta.

Chana nu se mai putu stăpâni.

— O cheamă Nava, zise ea. Am vorbit și eu cu ea și nici prin gând nu-i trece să se mărite cu tine. E îndrăgostită de un flăcău pe nume Dan. Speră să se mărite cu el la sfârșitul celor șase ani de robie.

— Atunci pesemne s-a gândit că va trebui s-o slobozești dacă pune la cale treaba asta și apoi dă vina pe mine.

Malchia rămase tăcut vreme îndelungată, apoi zise:

— Pari să-ți schimbi povestea de la o clipă la alta, Aaron.

— Habar n-am de ce mi-au făcut robii așa ceva sau ce vor de la mine! zise el, gesticulând frenetic. Pe ei ar trebui să-i întreb, nu pe mine.

— I-am întrebat deja. În clipa asta mi-ar plăcea mai mult să știu dacă ai vreo remușcare pentru ce i s-a întâmplat lui Șimon.

— N-a fost vina mea.

— Ba da, Aaron, *a fost* vina ta pentru că ai bruftuluit un om în vârstă. Pentru că te-ai lăsat stăpânit de furie. După cum spune proverbul, omul care nu-i stăpân pe sine e ca o cetate surpată și fără ziduri.

— Totul s-a petrecut atât de repede.

— Mi-ai mai spus asta. Iar acum Șimon e mort.

Glasul lui Malchia se frânse la ultimul cuvânt.

Aaron își abătu privirea.

— Îi crezi mai degrabă pe robi decât pe mine, nu-i așa? făcu el posomorât. Decât pe propriul tău fiu!

— Nu știu pe cine să cred, dar un lucru știu: că unul dintre robii mei cei mai credincioși a murit – un om pe care l-am admirat enorm.

— Ai admirat un *rob*? Dar noi avem sânge nobil, tată. Suntem mai buni ca ei.

— Te înșeli, Aaron. Și dacă eu ți-am înrâurit

prejudecata asta sau te-am încurajat în semeția ta trufașă, îmi pare nespus de rău, pentru că știu puțini oameni pe lume care să-l întreacă în bunătate pe Șimon. Sfințenia nu ține cont de clase sociale și avere, ca de altfel nici nelegiuirea. Înainte mă făleam și eu cu originea mea nobilă și cu poziția de mai-mare peste ținut, dar în ultimele luni am văzut viclenie și ticăloșie chiar în rândul așa-zișilor nobili ai lui Iuda și mi-e silă de ei. Șimon, pe de altă parte, a fost un om bun, cu frică de Dumnezeu.

— Nu poți să vorbești serios! A pus la cale planul ăsta să mă acuze pe nedrept!

— Așa zișii *nobili* ce au stat la masă cu mine în seara aceea urzesc planuri împotriva dregătorului. Vor să-l vadă mort. Știu prea bine că și oamenii de viță nobilă sunt capabili de minciună și crimă. Și că unii păstori smeriți ca David simt vrednici să stea pe tron ca împărați.

Așteptă o clipă să se liniștească și zise cu glas mai moale:

— Aș da orice să-i pot cere iertare lui Șimon și să-i spun cât de rău îmi pare.

— Șimon n-a purtat pică nimănui pentru cele întâmplute, zise Chana. Și mi-a spus că te-a iertat, Aaron.

Băiatul își abătu privirea.

— ăsta-i Șimon pe care-l știu eu, zise Malchia. Mi-a fost mai apropiat ca un tată. *Ava* era prea prins cu lucrul când eram mic și n-a avut niciodată prea mult timp pentru mine. Am încercat să nu fac aceeași greșală cu tine și cu Iosif. De aceea v-am luat cu mine peste tot și m-am străduit să vă învăț să fiți mândri de munca voastră ca să puteți gospodări într-o bună zi moșia.

Se opri și își dresе glasul, așteptând ca Aaron să-i întâmpine privirea.

— Iar acum, după ce mi-am petrecut toată după-

amiaza stând de vorbă cu fiecare servitor în parte, am aflat ce s-a petrecut aici în absența mea. Mă simt dezamăgit de tine și de Iosif, de ceea ce ai devenit.

Pentru prima oară, Aaron păru speriat. N-avea ce să-i răspundă tatălui său. Dar nu voia încă să admită că mințise în privința Navei și a lui Șimon. Încăpățânarea lui o uimi pe Chana. Malchia părea și el dornic să audă adevărul și, când acesta nu veni, puse capăt tăcerii incomode cu un oftat.

— În câteva zile prăznuim *Roș Hașana*. Din șapte în șapte ani preoții citesc Legea cu glas tare întregului popor – și asta e al șaptelea an. Nu ne-ar strica să mergem cu toții la Templu și să auzim ce are de spus Cel Preasfânt.

— Abia ne-am întors de la Ierusalim, protestă Aaron. Trebuie deja să mergem înapoi?

— *Roș Hașana* e sărbătoarea Anului Nou și mi-ar plăcea să aducă un nou început și în familia noastră. Trebuie să ascultăm cuvintele Legii și să ne pregătim inimile pentru *Yom Kipur*, când vom veni înaintea lui Dumnezeu să ne mărturisim păcatele și să-l cerem iertare.

— Trebuie să vin și eu?

— Bineînțeles, Aaron. Trebuie să vii și tu. Oricum s-a întâmplat, Șimon a murit din cauza ta.

Așteptă multă vreme, în timp ce Aaron continuă să se joace cu fața de masă.

— Dacă nu mai ai nimic de spus despre ce s-a întâmplat, poți să pleci.

Chana încercă să deslușească expresia de pe chipul lui Malchia în timp ce acesta își privea fiul dându-și înapoi scaunul cu un scârțâit zgomotos și ieșind din încăpere. Ce n-ar fi dat să-și cunoască mai bine soțul și să-i citească gândurile! Nu știa ce să-i spună despre cele întâmplate, așa că rămase tăcută, rugându-se în gând pentru

înțelepciune. Cu toate că slujitorii aprinseseră sfeșnicele în odaie, atmosfera i se păru sumbră și opresivă în timp ce aștepta ca Malchia să vorbească. Bărbatul rămase cu privirea ațintită spre mâinile încrucișate pe masă în fața lui, cu încheieturile crispate de încordare.

— Ca mai-mare al ținutului, sunt și judecător, zise el într-un târziu. A murit un om, așa că e datoria mea să fac dreptate.

Își ridică privirea spre Chana și zise:

— Ai vorbit și tu cu slujitorii și cu Șimon în noaptea aceea. Cine crezi că spune adevărul?

Chana șovăi, alegându-și cuvintele cu băgare de seamă.

— Când am venit prima oară pe moșie, am stat de vorbă cu Nava. Părea speriată și abătută, așa că am întrebat-o dacă e tratată rău. Mi-a spus că-i e frică de Aaron. Că e tot timpul cu ochii pe ea. Apoi i-am urmărit mai cu atenție și am înțeles ce vrea să spună. Aaron părea atras de ea într-un chip înspăimântător.

— Atunci crezi varianta slujitorilor? Că Aaron a atacat-o pe fată?

Ea respiră adânc să se calmeze, constatând că-i era mai greu decât își închipuise să-i spună lui Malchia că îl credea pe fiul lui un mincinos și un posibil siluitor.

— Da. Cred că vinovatul e Aaron și că Șimon i-a sărit în ajutor fetei după cum a spus.

Malchia se sprijini cu cotul de masă, rezemându-și fruntea în mâini.

— Mi-e atât de rușine de fiul meu. Nu numai pentru ce a făcut, ci și pentru că a încercat să mă mintă. Nu vreau să cred că s-a dat la fată și, când nu i-a mers, l-a lovit cu atâta sete pe Șimon că i-a provocat moartea. Dar sunt din ce în ce mai convins că asta e adevărul. Am stat de vorbă

azi cu fiecare slujitor în parte și m-am îngrozit de ce-am aflat despre comportamentul fiului meu.

Se frecă la ochi și adăugă:

— Mi-e atât de rușine că a trebuit să vezi păcatele și cusururile familiei mele.

— N-are de ce să-ți fie rușine. Nu suntem niciunul perfecti. Când îmi aduc aminte cum îmi plângeam de milă și m-am mâniat pe Dumnezeu, și mie mi-e rușine de mine. Nu suntem decât doi oameni imperfecti, Malchia, care se străduiesc să-L urmeze pe Dumnezeu. N-ar trebui să avem secrete unul față de altul.

— Nu știu ce să fac, Chana.

— Nici eu, dar vom găsi răspunsul împreună. Nu va trebui să treci singur prin asta.

— Mă sperie gândul că e numai vina mea. Știu că i-am răsfățat pe băieți după moartea mamei lor - și acum culeg roadele.

— Poate că i-ai răsfățat, dar nu ești vinovat de greșelile lui Aaron.

— Asta mi-e cel mai greu să recunosc, Chana... că și eu am făcut greșeli. În ultimii ani am devenit hrăpăreț, am vrut să am tot mai mult și am râvnit la siguranța hambarelor și a magaziiilor pline când aveam deja mai mult decât suficient. Mi-am spus că sunt bun cu săracii când erau nevoiți să-mi lase zălog ogoarele, dar, cu cât adunam mai mult pământ și mai mulți robi, cu atât îmi doream și mai mult. Mi-am zis că o fac pentru fiii mei, pentru viitorul lor. Dar când ceilalți au ascultat de dregătorul Neemia și au anulat împrumuturile și zăloagele, mie mi-a fost teamă s-o fac, să mă încred în Dumnezeu și să cred că voi avea destul dacă mă supun. Ai avut dreptate să mă judeci, Chana. Prin lăcomia mea le-am dat o pildă îngrozitoare fiilor mei, i-am învățat că au dreptul să ia tot ce poftesc - și

acum plătesc prețul.

— Nu-i niciodată prea târziu s-o iei de la capăt. Nu dovedește și căsătoria noastră acest lucru?

— Ba da, ai dreptate... Dar până una-alta, am o magazie plină de regrete.

Într-un târziu, se ridicară de la masă și se retraseră în iatacul lor pentru noapte. Dar chiar și după stingerea candelor, Chana știa că soțul ei se gândea încă la Aaron și la Șimon, întrebându-se ce să facă.

— Ar mai fi devenit Aaron ce e acum dacă am fi fost săraci? Întrebă el cu glas tare în întuneric. Dacă n-am fi fost de viță nobilă și n-am fi avut decât un mic petec de pământ? Meii bine să pierd tot ce am decât să-mi pierd fiii.

— Atunci de ce nu încerci? zise ea cu glas moale. Împarte tot ce ai, Malchia... Sărac sau bogat, voi fi întotdeauna alături de tine.

Capitolul 56

a

Ierusalim

Cerul se lumina la răsărit când Chana, Malchia și fiii lui lăsară în urmă casa din Ierusalim și porniră spre mica piață din fața Porții Apelor. De pe parapetul din vârful muntelui Templului, răsunetul șofarelor risipi liniștea dimineții când preoții anunțară Sărbătoarea Trâmbițelor. Nici nu se iviseră bine zorii în prima zi a Anului Nou, că sute de oameni împânziră străzile, revărsându-se din toate părțile orașului să audă citirea Legii de *Roș Hașana*. Străzile deveneau din ce în ce mai aglomerate pe măsură ce se apropia Chana de piață și Malchia îi puse mâna pe umăr să nu o piardă în mulțime.

Lucrătorii curățaseră molozul rămas de la construcție, eliberând un larg spațiu neacoperit unde să se adune mulțimea. Peste zece preoți și leviți își luară locurile

în văzul tuturor pe o platformă înaltă de lemn ridicată anume pentru această ocazie. La revărsatul noii zile, *rabi* Ezra urcă și el pe platformă, cu Cartea Legii lui Moise în mâini. Desfășură sulul, cu rozetele complicate ale acestuia sclipind în lumina zorilor. Mulțimea așezată se ridică în picioare să-l asculte.

— Lăudați-L pe Domnul Dumnezeuul vostru, strigă Ezra, marele Dumnezeu din veșnicie în veșnicie!

Chana se alătură și ea celorlalți ce-și ridicară mâinile zicând: „Amin! Amin!”. Mulțimea se plecă apoi cu fața la pământ să se închine Domnului.

— Tu singur ești Dumnezeu, continuă Ezra. Tu ai făcut cerurile și toată oștirea lor, și pământul cu tot ce este pe el, mările cu tot ce cuprind ele. Tu dai viață tuturor acestor lucruri, și oștirea cerurilor se închină înaintea Ta. Luminează-ne acum prin cuvântul Tău din Cartea Ta cea sfântă.

Chana pierdu noțiunea timpului ascultându-l pe Ezra cum citi cu glas răsunător din zori până la amiază, cu fața îndreptată spre spațiul deschis dinaintea Porții Apelor. Mulțimea era numai ochi și urechi la cuvântul Legii și la leviții ce-i învățau, tâlcuind-o și tălmăcind-o în limba aramaică pentru cei ce nu înțelegeau ebraica. Leviții lămuriră tâlcul pasajelor pentru viața de zi cu zi, ca să înțeleagă toți cele auzite. Mulți începură să plângă ascultând. Lacrimile șiroiau și pe obrajii Chanei în timp ce deslușea tot mai limpede profunzimea dragostei și a harului lui Dumnezeu. Lângă ea, Malchia părea și el profund emoționat. Își ridică mâna și se șterse la ochi când Ezra citi porunca: „Să nu poștești casa aproapelui tău; să nu poștești nevasta aproapelui tău, nici robul lui, nici roaba lui, nici boul lui, nici măgarul lui, nici vreun alt lucru care este al aproapelui tău”. Chana știa că i se rupe inima

gândindu-se la greșelile făcute în educația copiilor lui. Umerii i se zguduiră de durere când Ezra de cuvintele: „Dacă un om va lovi cu bățul pe robul său, fie bărbat, fie femeie, și robul moare sub mâna lui, stăpânul să fie pedepsit”.

Chana rezistă imboldului de a-l privi cu coada ochiului pe Aaron să-i vadă reacția la glasul Atotputernicului din *Tora*. Oare asculta și se închina și el împreună cu ceilalți? în același timp, era încredințată că ziua aceasta, ca toate celelalte zile de cercetare și căință de dinainte de *Iom Kipur* erau în aceeași măsură pentru ea ca pentru Aaron. Și ea păcătuisese împotriva Atotputernicului prin atitudinea, faptele și delăsarea ei și avea la fel de multă nevoie de iertare ca el.

Când termină Ezra, soarele era sus pe cer și planșetele răsunau prin toată piața. Dregătorul Neemia urcă și el pe platformă.

— Ziua aceasta este închinată Domnului Dumnezeuului nostru, zise el. Nu bodți și nu plângeți. E bine să vă întristați pentru păcatul vostru, dar se cuvine și să vă bucurați din pricina Dumnezeuului nostru și a legământului pe care l-a făcut cu noi.

Nu mai plângeți, ci săltați de bucurie căci acum pricepeți tâlcul cuvântului Său. Duceți-vă de mâncați cărnuri grase și beți băuturi dulci, amintindu-vă de multele Lui daruri. Trimiteți câte o parte și celor ce n-au nimic pregătit, mulțumind lui Dumnezeu pentru ocazia de a împărți cu ceilalți. Ziua aceasta este închinată Domnului nostru. Nu vă mâhniți, căci bucuria Domnului va fi tăria voastră.

În timp ce oamenii ieșeau pe rând din piață să se întoarcă la casele lor, leviții întăriră cuvintele lui Neemia, potolind poporul și zicând: „Tăceți, căci ziua aceasta este

sfântă; nu vă mâhniți!”

— Trebuie să ne întoarcem deseară la Bet-Hacherem, zise Malchia familiei sale. Să facem cum a spus dregătorul și să trimitem daruri celor din ținut.

— Mă bucur să fiu de ajutor, zise Chana.

În fiecare zi a săptămânii de dinainte de *Yom Kipur, robi* Ezra de din Cartea Legii și Chana ascultă împreună cu ceilalți. În seara din ajunul Zilei Ispășirii, se așază la masă cu Malchia și fiii lui în casa lor din Bet-Hacherem. După ce terminară de mâncat, Malchia deveni grav și le zise lui Aaron și lui Iosif:

— Măine când va duce marele-preot sângele jertfei înaintea tronului de îndurare al Celui Preasfânt, trebuie să ne mărturisim păcatele și să-L rugăm să ne ierte și să ne curețe inimile. Potrivit obiceiului, asta înseamnă și să ne cerem iertare unii altora. Dumnezeu nu ne poate ierta dacă nu i-am rugat și noi pe cei cărora le-am greșit să ne ierte. Iertarea Lui e oglindirea iertării noastre.

Tăcu, așteptând răspunsul fiilor săi. fi spusese mai devreme Chanei că voia să fie la moșie ca să-i dea lui Aaron prilejul să se căiască și să-i ceară iertare Navei. Dar el se încăpățâna să tacă, cu ochii ațintiți în noaptea înnourată, părând plictisit din cale-afară. Într-un târziu, fratele mai mic, Iosif, zise cu glas tremurat

— Tată... Eu... am să-ți mărturisesc ceva. Mai ții minte vinul care-a dispărut din cămară...?

Îi aruncă o privire speriată fratelui său.

— Noi l-am furat... Aaron și cu mine... îmi pare rău, tată.

— Îți mulțumesc pentru sinceritatea ta, fiule. Mai ai ceva de spus?

— Păi... de multe ori când ne mai dădeai câte ceva de făcut, îi puneam pe robi să muncească în locul nostru și noi

mergeam să bem vin.

Privi din nou spre fratele său, care rămase însă cu brațele încrucișate și fața rece, ca de piatră.

Chana știa că soțul ei stătuse de vorbă cu toți servitorii și aflate de comportamentul fiilor săi. Dar voia să le dea șansa de a mărturisi singuri în loc să-i acuze, temându-se să nu adauge și păcatul minciunii la toate celelalte.

— Te iert, Iosif, și te iartă și Atotputernicul, zise Malchia. Dar nu uita că semnul adevăratei căințe e hotărârea să te schimbi: Trebuie să ne abatem de la păcat și să pornim într-o nouă direcție.

Iosif dădu din cap, prea tulburat să vorbească. Malchia așteptă din nou, dându-i lui Aaron șansa să se confeseze, dar fiul cel mare rămase cu privirea ațintită spre masă într-o tăcere sumbră până când, într-un târziu, tatăl le dădu tuturor îngăduința să plece.

— Nu știu ce să mai fac, Chana, zise el când rămaseră singuri.

— Cel mai înțelept e să aștepți. Nu așteaptă și Cel Preasfânt cu răbdare să ne căim?

De Ziua Ispășirii se întoarseră la Ierusalim, dar Aaron nu cedă nici după ce luă parte la jertfele de la Templu din cea mai sfântă zi a anului. În ziua a cincisprezecea a lunii începu Sărbătoarea de *Sucot* și Malchia ridică un cort unde să locuiască pe durata acesteia. Chana nu mai sărbătorise niciodată *Sucotul* în felul acesta, ca de altfel nimeni din Ierusalim. Dar ascultând cuvintele Legii citite de *rabi* Ezra, dădură peste un pasaj în care li se poruncea să iasă pe dealuri și să culeagă ramuri de finic, mirt, palmier și alți pomi stufoși ca să ridice corturi pentru comemorarea anilor în care rătăciseră în pustie. Poporul făcu întocmai, ridicând corturi pe acoperișurile caselor, în

ogrăzile lor, în curțile Templului și în mica piață de lângă Poarta Apelor.

— De mult nu m-am mai simțit atât de bine de *Sucot*, zise șalum când el și surorile Chanei fură invitați la masă de Chana și de Malchia. Toți sunt atât de plini de bucurie!

Până și ea, își zise Chana. *Ava* era din nou sănătos, iar ea își găsisese mulțumirea sufletească alături de Malchia.

Săptămâna Corturilor se încheie cu o adunare solemnă pe muntele Templului. Într-o demonstrație spontană de pocăință, oamenii postiră îmbrăcați în sac și presărându-și pe cap cenușă, pregătindu-se să-și reînnoiască angajamentul față de Legea lui Dumnezeu. Chana își petrecu din nou trei ore în curte alături de ceilalți, ascultându-l pe Ezra cum citea din Cartea Legii. Urmă alte trei ore în care își mărturisiră necredința și nelegiuirile părinților. Apoi leviții strigară: „Sculați-vă și binecuvântați pe Domnul Dumnezeuul vostru, din veșnicie în veșnicie!”

Urmă apoi una dintre cele mai frumoase rugăciuni pe care le auzise Chana vreodată, rugăciune ce rememora harul lui Dumnezeu și puterea Sa în creație, legământul cu Avraam, izbăvirea din Egipt și despicarea Mării Roșii. Se amintea de credincioșia lui Dumnezeu în pustie, statornică în ciuda necredincioșiei poporului, și de legământul făcut de El pe Muntele Sinai. În întreaga litanie a istoriei poporului ei, Chana recunoscuse marea îndurare a lui Dumnezeu și felul în care **h** izbăvisese iar și iar.

În toate cele întâmplate, Dumnezeu rămăsese drept și credincios, deși poporul și națiunea ei păcătuiseră.

La sfârșitul rugăciunii, dregătorul Neemia ieși în față și zise:

— De aceea vom încheia un legământ scris, pecetluit de leviții și preoții noștri. Prin el ne legăm să umblăm în

Legea dată de Dumnezeu lui Moise și să-l urmărim cu râvnă toate porundele, legile și orânduielele. Cu ajutorul Atotputernicului, am reușit să isprăvim zidul Ierusalimului. Și, lucrând la ridicarea lui, am învățat să punem umărul toți ca unul și să ne îngrijim unii de alții, bogații ajutându-i pe săraci. Se cuvine acum să ne reînnoim devotamentul față de Dumnezeu. Sunt încredințat că El nu ne-a dat ploaie și a trimis vrăjmași asupra noastră ca să ne facă să ne întoarcem la El. Încheiem azi acest legământ, prin care ne legăm să nu ne încuscrim cu neamurile din jur. Să nu cumpărăm și să nu vindem nimic de Sabat sau în zilele de sărbătoare. Din șapte în șapte ani să ne lăsăm pământul nelucrat și să nu cerem înapoi nicio datorie. Să închinăm Templului lui Dumnezeu o treime dintr-un siclu pe an, precum și întâiinașcuți ai vacilor și oilor noastre, cele dintâi roade de plămădeală și darurile noastre de mâncare, din roadele tuturor pomilor, din must și din untdelemn.

A zecea parte din recoltele noastre să le dăm leviților, ca să nu rămână de ocară casa Dumnezeului nostru.

Când Neemia termină de vorbit, Chana își urmărește cu privirea soțul, care ieși în față cu ceilalți să depună legământul și să-l pecetluiască.

Seara târziu îl găsi pe Malchia singur pe acoperișul casei din Ierusalim și se duse să se așeze lângă el.

— Ce e? întrebă ea. Văd că încă te frământă ceva, chiar și după toate jertfele de azi de la Templu.

— N-am îndreptat încă răul făcut lui Șimon. Chiar să fi fost un accident, trebuie să se facă dreptate și familia lui trebuie recompensată pentru pierderea suferită. Dar nu știu cum să dau de ai lui. Cu ani în urmă, pe când mă duceam cu el să pasc oile lui *ava*, i-am întâlnit pe frații lui și câțiva nepoți cam de vârsta mea. Erau cu toții păstori și cred că locuiesc în ținutul Bet-Hacherem, dar habar n-am

pe unde.

Se ridică, nemaigăsindu-și astâmpărul, și începuse să pășească înainte și înapoi prin fața ei.

— Din câte știu, ei îi sunt singura familie. Soția i-a murit cu ani în urmă, iar copii n-a avut niciodată. Trebuie să-i găsesc rudenia cea mai apropiată, Chana. Vrei să mă ajuți?

Inima ei începuse să bată cu putere. Venise timpul să-i spună adevărul. Ochii i se umplură de lacrimi amintindu-și de marea dragoste pe care i-o purtase Șimon, și preț de o clipă nu putu vorbi de nodul din gât. El îi văzu lacrimile și întrebă:

— Ce e, Chana? Ce s-a întâmplat?

Chana îi făcu semn să se așeze la loc lângă ea, întrebându-se cum să înceapă.

— Înainte să moară, Șimon mi-a povestit cum te duceai cu el la pășune când erai mic. Mi-a spus că te-ai încăierat odată cu nepoții lui... și te-ai ales cu nasul spart. Mai ții minte, Malchia?

El își duse mâna la nas, dupindu-și absent rădăcina lui, de parcă ar fi încercat să-l îndrepte din nou.

— Ba bine că nu.

— Mai ții minte de ce v-ați încăierat?

El șovăi o clipă și zise:

— Da. Ceilalți băieți mi-au zis că nu sunt de neam nobil, că simt un simplu păstor ca ei și...

Se opri, privind-o încruntat pe Chana.

— Unde vrei să ajungi?

— Au avut dreptate, Malchia, zise ea.

O lacrimă îi alunecă sub pleoape, prelingându-i-se pe obraz.

— Tatăl tău adevărat e Șimon. Plâng pentru că știu cât de mult te-a iubit. Și ce mândru a fost de tine.

Malchia clătină din cap înmărmurit.

— Cum... cum se poate una ca asta?

— Soția lui a murit la nașterea ta. A fost răvășit de durere și s-a întrebat cum va putea să aibă grijă de tine. Când a murit nou-născutul stăpânului a doua zi, moașa l-a convins să facă schimb și să-l lase pe Recab să te crească ca pe fiul său. Recab și soția lui n-au aflat niciodată.

— Atunci eu... eu *sunt* ruda lui cea mai apropiată?

— Da.

Malchia își acoperi fața cu mâinile și Chana înțelese că avea nevoie de timp să cuprindă adevărul. Când își ridică în sfârșit privirea, ochii îi erau plini de lacrimi.

— Ce n-aș da să fi știut... în toți acești ani...

— Am greșit că ți-am spus acum? întrebă ea, punându-i mâna pe braț.

— Nu, răspunse el, clătinând din cap. Nu... dar asta schimbă totul.

Capitolul 57

Bet-Hacherem

Nava stoarse în mâini ștergarul cu caș, lăsând zerul să se scurgă într-o strachină de lut. Era o îndeletnicire unsuroasă, dar, la fel ca îngrijitul caprelor, făcutul brânzei era una dintre muncile ei preferate. Absorbită de ce făcea, nici nu băgă în seamă șușotelile și oprirea activității la bucătărie până nu dădu buzna Penina la masa ei.

— Lasă asta! Stăpânul își cheamă toți robii să se adune în curtea principală. Are de făcut un anunț.

— Despre ce?

— Nu știu. Nimeni nu știe. Hai, mișcă!

Penina se repezi să strângă restul echipei de la bucătărie, în timp ce Nava își spală zerul lăptos de pe degete și se șterse într-un ștergar.

Stăpânii mai făcuseră câteva lucruri surprinzătoare

luna aceea, deschizându-și cămărilor și dând un ospăț pentru robi de sărbători. De *Sucot* ridicaseră afară corturi unde să doarmă și să mănânce ei și slujitorii. Chana spunea că e un obicei menit să le aducă aminte de timpul petrecut de strămoșii lor în corturi în pustie.

— Stăm în *sukka*, explicase ea, ca să ne amintim că ne aflăm în grija și sub ocrotirea Celui Preasfânt, la fel ca strămoșii noștri din pustie.

Nava închise ușa de la bucătărie și-i urmă pe ceilalți servitori în curtea principală. Malchia și Chana stăteau sub spalierul unde-și luau de obicei d-na, întorși cu fața spre ei. Aaron și Iosii se aflau și ei acolo. Familia se întorsese nu de mult de la Ierusalim după adunarea de la Templu. Nava găsi un loc unde să se așeze lângă prietena ei Rahela și șopti:

— Ce mai e acum?

— Sper să fie vești bune, zise aceasta tot în șoaptă, și să nu primim și mai mult de lucru.

Malchia ridică mâna, punând capăt șușotelilor.

— Voi fi scurt, zise el. Cei dintre voi care sunteți robi fără leafă... sunteți cu toții slobozi.

Nava își ținu răsuflarea. *Cel* Lumea păru să se oprească în loc o clipă în timp ce mintea îi vuia cuprinsă de tulburare.

— Datoriile de familie pentru care sunteți aici vă sunt de astăzi iertate. Până la ultima. Sunteți slobozi să vă întoarceți acasă.

Nava scoase un chiot de bucurie. Ea și Rahela se aruncară una în brațele celeilalte, râzând și plângând în același timp.

— E adevărat? Chiar e adevărat? strigă Rahela. O, Nava, îți vine să crezi?

— Nu... e de necrezut!

Contemplând vestea minunată, Nava uită de tot ce se petrece în curte.

„Sunt slobodă! Slobodă! Nu peste șase ani, ci chiar azi!”

Auzi șuierăturile prin care încercau ceilalți să facă din nou liniște.

— Și culesul măslinelor, stăpâne Malchia? întrebă vătaful.

Ca Penina și Rut, acesta se număra printre puținii slujitori plătiți pentru munca lor.

— Și aratul de iarnă? Pomii și viile vor trebui și ele tunse. Cum vom face toată treaba fără lucrători?

Malchia clătină din cap fără să răspundă. Nava constată surprinsă că era prea emoționat să vorbească.

— Când putem pleca? strigă unul din robi.

Malchia își dresе glasul.

— Oricând. Chiar în clipa asta, dacă vreți.

Un chiot uriaș se ridică din mijlocul robilor.

— Haide! zise Nava.

O luă de braț pe Rahela și dădură fuga în odaie să-și adune calabalâcul modest.

— E prea frumos să fie adevărat, murmură Rahela. Simt că visez.

— Știu... Știu. E o minune!

Nava își aminti de brânza pe jumătate terminată și își zise că s-ar fi convenit să se întoarcă și s-o ajute pe Penina la dereticat. Dar în clipa următoare gândul îi zbură la Dan și la familia ei, anticipând bucuria pe care aveau s-o resimtă cu toții la aflarea veștilor minunate. Se întorcea acasă - de tot!

— Să mergem împreună până la răscruce, îi propuse ea Rahelei.

— Îmi vine să alerg până acasă! zise aceasta.

Dar, când isprăviră cu împachetatul și ieșiră din odaie, fură întâmpinate la ușă de stăpânul Malchia și de Chana.

— Putem sta puțin de vorbă, Nava? o întrebă el.

— Da, stăpâne.

Înima i se făcu cât un purice de groază. Poate la urma urmei nu era adevărat. Va fi silită să rămână. Dar vorbele lui o surprinseră.

— Se cuvine să-ți cer iertare că m-am îndoit de tine și l-am crezut pe fiul meu. Știu acum că m-a mințit. Îmi pare nespus de rău pentru ce a încercat să-ți facă. Și, deși nu am cum să-i șterg nelegiuirea, mi-ar plăcea să primești asta de la mine.

Îi puse în mână o punguță din piele, în care fata auzi zornăit de arginți.

— Socotește-o un dar de nuntă. Chana zice că ai un flăcău cu care vrei să te măriți.

Mintea și limba Navei abia reușiră să-și găsească cuvintele.

— Da, stăpâne... Mulțumesc, stăpâne.

— Aș mai vrea și să-i înapoiez tatălui tău turma de capre și să-i dau niște grăunțe să le hrănească.

Nava își duse mâna la gură să-și stăvilească lacrimile, în timp ce el arată cu mâna spre un măgar încărcat cu câțiva saci de grăunțe.

— Vor veni după tine caprele sau îți trebuie ajutor să le mână?

Curtea se învârtea în jurul ei.

— Vor... vor veni după mine.

— Încă o dată, cele mai sincere păreri de rău. Ai să ne poți ierta vreodată?

Nava își aminti cum susținuse că nu-și va putea ierta niciodată stăpânii. Se pomeni în schimb zicând:

— Da. Desigur că vă iert. Şimon m-a învăţat că trebuie să-i iert pe alţii pentru că şi Dumnezeu mă iartă pe mine.

— Nava, nu-mi doresc nimic mai mult decât să-ţi ceară iertare şi fiul meu, dar el nu şi-a mărturisit vina şi nu s-a căit pentru ea. Chana şi cu mine ne rugăm lui Dumnezeu să ne arate ce să facem în privinţa lui în zilele ce urmează.

— Şi eu mă rog pentru el.

Malchia păru surprins.

— Mulţumesc. Ştiu că trebuie pedepsit pentru faptele lui, dar încă nu ştiu cum s-o fac.

Chana o surprinse luând-o în braţe şi strângând-o la piept.

— Dumnezeu să fie cu tine, Nava, îi zise ea. Îţi doresc mulţi ani fericiţi alături de Dan.

Mai târziu în după amiaza-aceea, toţi din familia Navei rămaseră cu gura căscată când o văzură venind spre casă cu măgarul încărcat şi mica ei turmă de capre.

— Nava... ce înseamnă asta? întrebă ava. *Ce cauţi aici?*

— Stăpânul Malchia şi-a slobozit toţi robii şi ne-a iertat de datorie, răspunse ea, râzând şi plângând în acelaşi timp. Pământul e din nou al tău, *aval* iar eu sunt slobodă! Nu mai trebuie să lucrez nicio zi pentru el.

— Dar... dar e de necrezut!

Nava aşteptă să se repeadă Dan peste deal de pe pământul său ca să-i dea cea mai bună veste dintre toate.

— Stăpânul Malchia l-a iertat şi pe tatăl tău de datorie, Dan. Şi ne-a dat această pungă cu bani pentru nuntă.

— Slavă lui Dumnezeu...

Dan se prăbuşi în genunchi, cu ochii închişi şi

lacrimile și roindu-i pe obraji.

— Ce vrea în schimb pentru toate astea? întrebă *ava*.
Mi se pare prea frumos să fie adevărat.

— Nu vrea nimic. Dar putem face noi ceva să ne arătăm recunoștință. Malchia nu mai are destui robi să termine culesul măslinelor sau să are pământul, pentru că i-a slobozit pe toți. Cred că s-ar cuveni să ne strângem toți din ținut și să-l ajutăm.

— Și de ce am face una ca asta? întrebă unul dintre frații ei.

— Pentru că atunci când Dumnezeu ne iartă de păcate, suntem atât de bucuroși că îl slujim de bunăvoie, nu? Cred că ar trebui să ne arătăm la fel recunoștința și față de Malchia pentru că ne-a iertat de datorie. N-a fost nevoie s-o facă. Și l-a costat enorm.

— Micuța mea Nava, zise *ava*, strângând-o în brațe. Mi-am făcut atâtea griji pentru tine și, în tot acest timp, tu te făceai mai bună și mai înțeleaptă ca noi toți. Desigur că-l vom ajuta pe Malchia la cules. Mi se pare o idee minunată.

În noaptea aceea, Nava nu putu închide ochii de emoție. Se ridică de pe saltea în timp ce toți ceilalți dormeau și ieși să privească siluetele familiare ale ogorului lui *ava* la lumina lunii. Era acasă. Pământurile și roadele erau din nou ale tatălui ei. Totul era iarăși cum trebuia să fie, și ultimele luni nu păreau decât un vis urât.

La primăvară, când ploile se vor opri și se va întări pământul, Dan avea să-i construiască o odaie în casa tatălui său. Și vor trăi acolo împreună până la adânci bătrâneți. Nava își ridică ochii spre cer și L slăvi pe Dumnezeu în tăcere.

Capitolul 58

Ierusalim

T" \ *abi* Ezra își ridică privirea din lucru la intrarea lui Neemia în bibliotecă, dar nu lăsă penița din mână. Masa la care lucra *JL V* zăcea îngropată sub mormane de suluri și tăblițe de lut.

— Ziua bună, dregătorule.

— Ziua bună, *rabi*. Îți mulțumesc că ai găsit cu cale să mă primești.

— Cu mare plăcere. Ia loc, te rog.

Neemia își roti privirile prin odaia ticsită după un loc unde să se așeze. În cele din urmă, ridică un teanc de pergamente de pe un scaun ca la prima sa vizită, ținându-le în poală pe tot parcursul discuției cu Ezra.

Nu voise să-l rețină pe *rabi* de la treabă invitându-l la locuința dregătorească, așa că venise el aici, la arhivele Templului. Nădăjduia să poată vorbi între patru ochi cu acest mare om al lui Dumnezeu despre o întrebare ce-i stăruia încă în minte și pe inimă.

— Care vasăzică, mâine sfințiți zidul, începu *rabi* Ezra. Mă gândesc că totul e pregătit, nu?

— Da. Le-am trimis vorbă tuturor leviților și cântăreților să vină la Ierusalim. Au repetat cântările de slavă și sunt gata să sărbătorească sfințirea cu țambale, harfe, lire și trâmbițe. Mă bucur că te-ai învoit să conduci unul dintre alaiuri pentru mine.

— Abia aștept.

Ezra lăsă jos penița și se sprijini de spătarul scaunului.

— Înțeleg că ai fost ocupat cu alte câteva lucrări de construcție. Credeam că nu vom mai auzi o vreme zgomotul dălților și al ciocanelor, dar se vede că m-am înșelat.

— Facem locuințe noi, *rabi*. Numărătoarea a mers bine și primii strămutați se mută deja la Ierusalim. I-am

lăudat pe voluntari pentru râvna lor de a ne ajuta să repopulăm orașul.

— Minunat. Ai avut o sarcină grea de dregător, nu glumă. Doar abia acum câteva luni ai venit de la Susa, nu?

Neemia zâmbi ușor.

— Mi se pare că a trecut mult mai mult. Și când mă gândesc doar la toate întâmplările din ultima lună - ridicarea ultimei porți, sărbătorile de *Roș Hașana*, *Yom Kipur* și *Sucot*, ceremonia de reînnoire a legământului - nici nu-mi vine să cred. Mâna Atotputernicului a fost într-adevăr peste noi.

Ezra căzu pe gânduri, mângâindu-și barba albă.

— Și după sfințirea de mâine ce va fi? Zidul Ierusalimului e gata, orașul crește și e locuit, poporul s-a rededicat Celui Preasfânt. Ce vei face acum, Neemia?

El se aplecă în scaun.

— Tocmai despre asta nădăjduiam să-ți vorbesc. M-am rugat mult în ultima vreme să-mi răspundă Dumnezeu la o întrebare - dar Cel Preasfânt a rămas surprinzător de tăcut.

— Care-i întrebarea?

Neemia șovăi, conștient cât de jignitoare i s-ar fi putut părea acestui om al lui Dumnezeu ideea de a deveni împărat.

— De când au pomenit prorocii de asta, poporul mă bate la cap să devin împăratul lui Iuda.

— Da, am auzit-o și eu pe Noadia spunând că „Iuda are un împărat”. Și poporul i-a ținut isonul. Te bucuri de mare faimă, mai ales în rândul săracilor.

Neemia se relaxă din nou, ușurat că Ezra nu părea scandalizat de idee.

— Trebuie să știu însă dacă doar poporul mă vrea împărat sau sunt chemat într-adevăr de Atotputernicul.

Nu recunosc decât pentru sine cât de mult își dorea să fie chemat.

Ezra își împreună mâinile pe sulul desfășurat din fața sa.

— Ia zi... de unde ai știut că Atotputernicul te cheamă să refaci zidul Ierusalimului?

Gândul lui Neemia zbură în timp la perioada aceea.

— Dumnezeu mi-a pus pe inimă grija pentru oraș asemenea unei pietre pe suflet. Din clipa în care fratele meu Hanani mi-a descris zidurile în ruine și cum Ierusalimul e de ocară în ochii vrăjmașilor, n-am reușit să mi-l mai scot din minte. Am postit și m-am rugat întruna să-mi arate El ce să fac.

— De ce ți-ai dorit să rezidești orașul lui Dumnezeu?

— Spre slava Sa, ca numele Lui să nu mai aibă de suferit de pe urma ocărilor și a batjocurii vrăjmașilor. O cetate în ruine lasă impresia că Dumnezeul lui Avraam nu-l în stare să vină în ajutorul poporului Său, așa că mi-am pus în gând să le arăt neamurilor tăria și atotputernicia Lui. Am vrut ca El să fie slăvit...

Se opri brusc. O făcuse din dorința de a-L slăvi pe Dumnezeu, nu pe sine. Dar profețiile Noadiei făcuseră tocmai opusul, îl ridicaseră în slăvi pe el în ochii poporului – și în propriii ochi. Îi plăcea să-i audă pe oameni lăudându-l pentru faptele lui bune și urmându-l îndeaproape. În adâncul inimii, își dorea să fie viitorul împărat al lui Iuda pentru faima și cinstea pe care i-o ofereau această poziție.

— Iartă-mă, Dumnezeule, zise el, îngropându-și capul în mâini. Prorocii au mințit! Un proroc adevărat al lui Dumnezeu l-ar slăvi pe *El* ca împărat. Nu pe mine, un muritor de rând.

Ani la rândul îl apăraseră pe împărat de uzurpatorii

dornici să-i ia puterea și autoritatea – iar acum încerca el însuși, ca un nebun, să uzurpe puterea și autoritatea singurului împărat adevărat, revendicând gloria pentru sine.

— Cred că știi ce ai de făcut, zise Ezra încet.

— Da.

Neemia lăsă în urmă biblioteca lui *rabi* și se duse în curtea Templului să se roage, cu fața spre Sfântul Locaș și spre marele altar de jertfă. Își plecă capul și-l ceru iertare Atotputernicului, îi ceru smerenie. Din ziua când tatăl său primise în casă un om în care se încrezuse și sfârșise ucis de mâna acestuia, Neemia se întrebase în cine putea avea încredere. Își dădea acum bine seama că în sine însuși mai puțin ca în oricine.

„Ascultă, Israele”, recită el în gând. „Domnul Dumnezeu nostru este singurul Domn”.

Neemia era doar robul lui Dumnezeu, nu împărat. Și nici promisul Mesia. Poporul trebuia să-L urmeze pe Dumnezeu, să se închine și să-l aducă slavă Atotputernicului, nu lui. Noul zid pe care-l ridicase cu atâta trudă nu putea să-i mântuiască pe oameni. Numai Dumnezeu putea.

A doua zi, când întreg ținutul lui Iuda se adună la sărbătoarea de sfințire a zidului, Neemia fu încredințat că freamătul veseliei din Ierusalim va răsună până departe. Preoții și leviții se curățaseră și acum aveau să curețe poporul, porțile și zidul. Puse două coruri mari să conducă poporul în slujba de laudă, slăvind-L pe Atotputernicul însoțiti de două alaiuri preoțești cu trâmbițe, harfe, țambale și lire. Îi puse pe mai-marii lui Iuda să se suie deasupra zidului. Cele două alaiuri uriașe porniră de lângă Poarta Văii, din centrul zidului de la vest. Cea condusă de *rabi* Ezra înainta pe deasupra zidului spre dreapta, către

Poarta Gunoiului, în timp ce Neemia mergea în urma celui de-al doilea cor, îndreptându-se în direcție opusă. Din vârful zidului zări văile și dealurile din depărtare înverzite în urma ultimelor ploii. „Și mi-ai prefăcut tânguirile în veselie”, cântau ei, „mi-ai dezlegat sacul de jale și ți-ai încins cu bucurie, pentru ca inima mea să-ți cânte, și să nu stea mută. Doamne Dumnezeule, eu pururi Te voi lăuda!” Muzica glorioasă îi tăie răsuflarea.

— Ce n-aș da să-l pot cânta și eu laude lui Dumnezeu ca acești cântăreți, îi spuse el lui Hanani, care mergea alături de el.

— Atunci cine-ar mai cârmui poporul? răspunse Hanani cu un zâmbet.

Își continuară marșul spre muntele Templului, trecând pe lângă Tumul Cuptoarelor, pe deasupra Porții Ieșana și a Porții Peștilor până la Poarta Oilor din partea de nord a orașului, în timp ce procesiunea lui Ezra parcurgea zidul din direcție opusă. Cele două alaiuri se întâlniră și își ocupară locurile în incinta Templului. Preoții oferiră jertfe mari, slăvind-L pe Dumnezeu și mulțumindu-l că le umpluse inima de bucurie.

„Scoală-Te, Doamne! Scapă-mă, Dumnezeule! Căci Tu bați peste obraz pe toți vrăjmașii mei și zdrobești dinții celor răi. La Domnul este scăparea”.

Neemia își aminti de toate amenințările și intrigile vrăjmașilor, cum încercaseră să-l nimicească și să zădărnicească lucrarea lui Dumnezeu, și îl slăvi pe Atotputernicul că-i scăpase și-i izbăvisese.

Liniștea se lăsă în sfârșit peste mulțimea adunată când Neemia se sui pe platformă să vorbească.

— V-ați fi închipuit vreodată că, după toate împotrivirile de care am avut parte, vom izbuti să ridicăm acest zid în doar cincizeci și două de zile?

Un chiot asurzitor se ridică la vorbele lui. Îi auzi pe unii scandând: „Un împărat în Iuda! Un împărat în Iuda!” Așteptă să se potolească strigătele și zise:

— A fost o adevărată minune. Dumnezeu a lucrat. Dar zidurile acestea nu vor putea să ne ocrotească dacă nu-I rămânem credincioși. Cum scria psalmistul, „Dacă nu zidește Domnul o casă, degeaba lucrează cei ce o zidesc; dacă nu păzește Domnul o cetate, degeaba veghează cei ce o păzește”. Așa cum am clădit acest zid pe o temelie solidă, trebuie să ne clădim viețile și neamul pe temelia solidă a credinței și a încrederii în Atotputernicul. A credinței în ceea ce nu se vede întotdeauna cu ochii. A încrederii că Dumnezeu lucrează în orice situație cu care ne confruntăm.

Își miji ochii în fața luminii când soarele se ivi o clipă din spatele norilor cenușii de ploaie.

— Tot ce am înfăptuit de când am venit aâd acum câteva luni a fost cu ajutorul Atotputernicului. Fără El n-aș fi putut face nimic. Și acum mi-am isprăvit lucrarea.

Se opri, cu ochii la mulțimea ce îl privea plină de speranță.

— Fii și fiice ale lui Avraam, nu simt împăratul vostru! N-aveți trebuință de împărat. Strămoșii noștri au avut împărați și am căzut în ispită. Pentru că ne-am pus credința în oameni, nu în Atotputernicul, adevăratul nostru împărat. Când va veni vremea, Dumnezeu ni-L va trimite pe Mesia. Dar, până atunci, poate avem ceva de învățat și din supunerea noastră în fața perșilor.

De aceea, la încheierea sarcinii de dregător, mă voi întoarce la Susa așa cum i-am făgăduit împăratului Artaxerxe.

Murmure surprinse răzbătură din mulțime. Neemia își ridică glasul și zise:

— Popor al lui Dumnezeu, lucrați mai departe ca unul cum ați făcut la ridicarea acestui zid! Ajutați-vă mai departe unii pe alții! Și continuați să vă încredeți în Atotputernicul. El e singurul vrednic de încredere. Fie ca El să vă dea tuturor propășire și binecuvântări!

Se întoarse cu spatele la mulțimea ce ovaționa și coborî singur dealul spre casă. „*Adu-ți aminte de mine, spre bine, Dumnezeule*”, se rugă el în tăcere.

„Iată, voi trimite pe solul Meu; el va pregăti calea înaintea Mea. Și deodată va intra în Templul Său Domnul pe care-L căutați: Solul legământului pe care-L doriți; iată că vine-zice Domnul oștirilor”.

Maleahi 3: 1

Glosar

Apadna - Terasă uriașă în aer liber folosită de împărații persani la ceremoniile oficiale.

Ava - Părinte, tată.

Bet-Hacherem - Casa viilor.

Gan Eden - Grădina Eden.

Valea lui Hinom - Vale de la sud-vest de Ierusalim unde s-au adus ca jertfă copii.

Keffiyeh - Acoperitoare de cap cu falduri până la umeri.

Ketuba - Contractul prenupțial prin care se făcea oficială o logodnă.

Kipa - Mică acoperitoare de cap purtată de bărbații evrei.

Levit - Descendent al tribului lui Levi, unul din cei doisprezece fii ai lui Iacob, care mai târziu au devenit slujitori la Templu.

Purim - Pluralul de la Pur, în traducere „a trage la sorti”. Sărbătoare care celebrează izbăvirea iudeilor din timpul împărătesei Estera.

Rabi - învățător.

Rhyton - Vas de băut în formă de con folosit de împărații persani.

Sabat - Ziua de odihnă la iudei. Începe vineri la apusul soarelui și se termină sâmbăta la apusul soarelui.

Șema - „Ascultă” în limba ebraică. *Șema* e mărturisirea de credință a evreilor așa cum apare în Deuteronomul 6: 4. Ea începe cu „Ascultă, Israele...”

Tora - Primele cinci cărți ale Bibliei, care conțin Legea lui Dumnezeu.

Valea Chedronului - Vale de lângă Ierusalim, situată între oraș și Muntele Măslinilor la est.

Notă pentru cititor

Această narațiune romanțată are la bază un studiu atent al Scripturii și al comentariilor. Pentru a da naștere unui grai autentic, autoarea a parafrazat cuvintele unor personaje biblice precum Ezra. Atunci când personajele citesc, cântă sau recită pasaje din Scriptură, citatele sunt preluate exact cum apar în cărțile biblice.

Cititorii interesați sunt încurajați să studieze relatările complete ale acestor evenimente în Biblie în paralel cu *Cronicile întoarcerii din exil*. Referințe scripturale pentru *Pe această temelie*:

Estera 2: 21 - 23; 6: 1 - 3; 9: 1 - 17

Neemia 1-13 (a se nota în special Neemia 3: 12: „Alături de ei a lucrat, cu fetele sale, Șalum, fiul lui Haloheș, mai-marele peste jumătate din ținutul Ierusalimului.”)

Exodul 20: 8 - 11; 21: 1 - 11; 21: 20; 22: 25; 31: 12 - 17 Deuteronomul 5: 12 - 15; 15: 7 - 18; 23: 19 - 20; 31: 11 - 13 Leviticul 25: 39 - 46 Numeri 27: 1 - 12 Iosua 1: 1 - 9

Ezechiel 22: 24 - 25, 29 - 31 Geneza 29: 14 - 20

Alte cărți publicate la editura Casa Cărții

Căminul mult visat, de Lynn Austin când o lume întreagă ne desparte, de Lynn Austin Dorie, fata pe care nu o iubea nimeni, de Doris Vanătone și Erwin W. Lutzer Fiicele Evei, de Lynn Austin Flacăra Rezistenței, de Tracy Groot Fugi, băiete, fugi!, de Nicky Cruz Ironia sorții, de Jerry B. Jenkins locul femeii, de Lynn Austin în vârtoarea apelor, de Lynn Austin

Niciun loc unde să plângi, de Doris Vanătone și Erwin W. Lutzer

Omul ceresc, Fratele Yun și Paul Hattaway

O perlă în nisip, de Tessa Afshar

Pârâul Fermecat, de Lynn Austin

Perechea potrivită, de Lynn Austin

Scorpionul roșu, de Râmi Kivisalo și Marko Joensuu

Sub ocrotirea aripilor Lui, de Lynn Austin

Tărâmurii ascunse, de Lynn Austin

Tot ce ea își dorește, de Lynn Austin

Un nou început, de Lynn Austin

Colecția Raftul clasic:

Ben-Hur, de Lewis Wallace *Cămașa lui Cristos*, de Lloyd C. Douglas *Cetatea blestemată*, de John R. Carling *Coliba unchiului Tom*, de Harriet Beecher Stowe *Mândrie și prejudecată*, Jane Austen *Quo vadis*, de Henryk Sienkiewicz *Seria Anotimpurile inimii*, de Janette Oke (4 volume)

Seria Cântecul Acadiei, de Janette Oke și T. Davis Bunn (5 volume)

Seria Cronicile de la Fountain Creek, de Tamera Alexander (3 volume) *Seria Cronicile întoarcerii din exil*, de Lynn Austin (volumul 1 și 2)

Seria Cronicile regilor, de Lynn Austin (5 volume)

Seria Faptele credinței, de Davis Bunn și Janette Oke (3 volume)

Seria *Focul topitorului*, de Lynn Austin (3 volume)
 Seria *învăluți de iubire*, de Janette Oke (8 volume)
 Seria Moștenirea din Lancaster County, de Beverly Lewis (vol. 1 - Izolarea, vol. 2 - Mărturisirea, vol. 3 - Regăsirea)
 Seria *Moștenirea din prerie*, de Janette Oke (4 volume)
 Seria *Secretul trandafirului*, de Michael Philips (4 volume)
 Seria *Soțiile patriarhilor*, de Jill Eileen Smith (3 volume)
 Seria *Soțiile regelui David*, de Jill Eileen Smith (3 volume)
 Seria *Trilogia Genezei*, de Kacy Barnett-Gramckow (3 volume)
 Seria *Vestul canadian*, de Janette Oke (6 volume)
 În curs de apariție
 Seria *Surorile Shenandoah*, de Michael Phillips
 Seria *Carolina Cousins*, de Michael Phillips